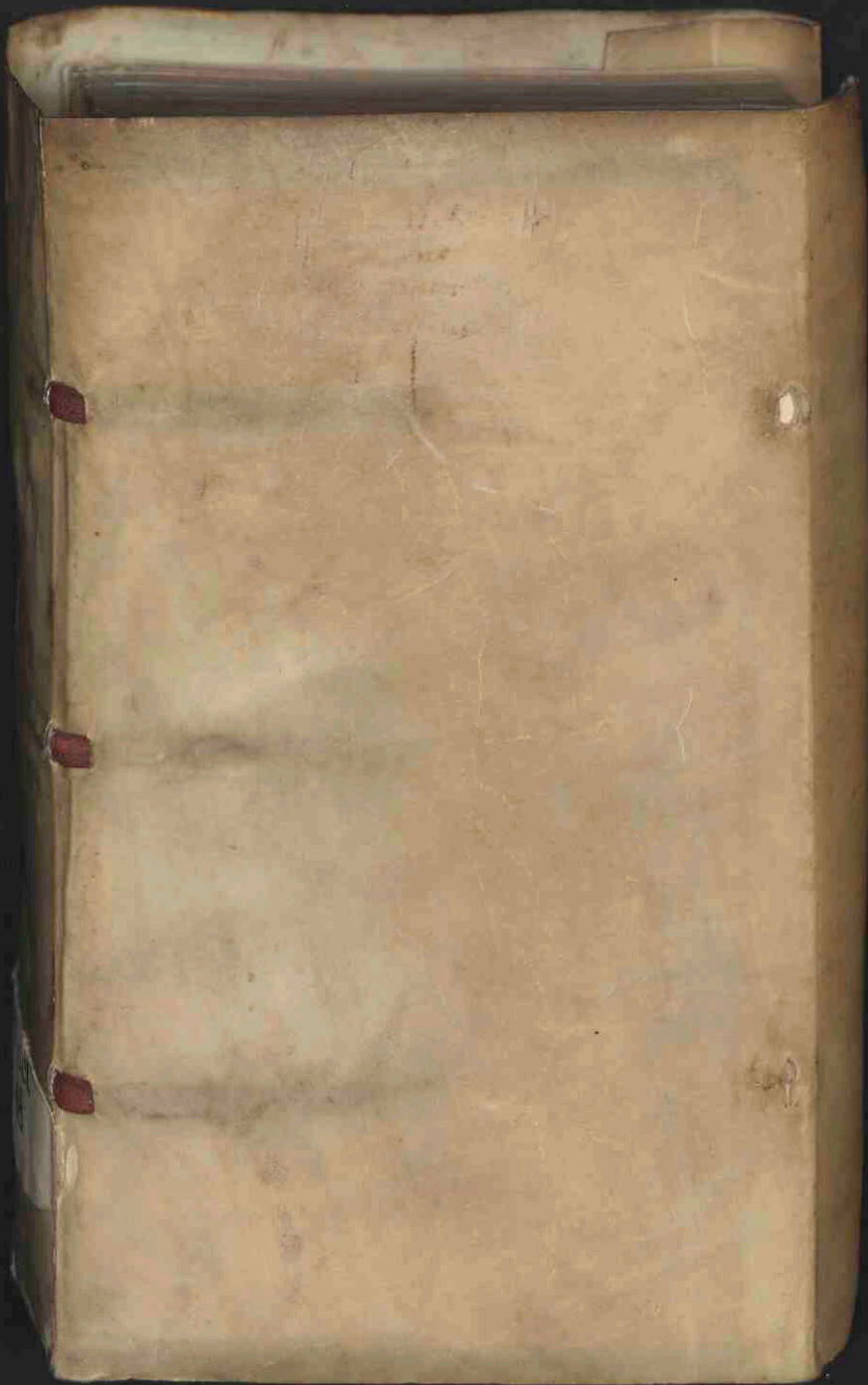

**Orationes, epitaphia et scripta, quæ edita svnt de morte
Philippi Melanchthonis omnia cum narratione exponente, quo
fine uitam in terris suam clausurit, unà cum præcedentium
proxime dierum, &] totius morbi quo confectus est, breui
descriptione**

<https://hdl.handle.net/1874/399810>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

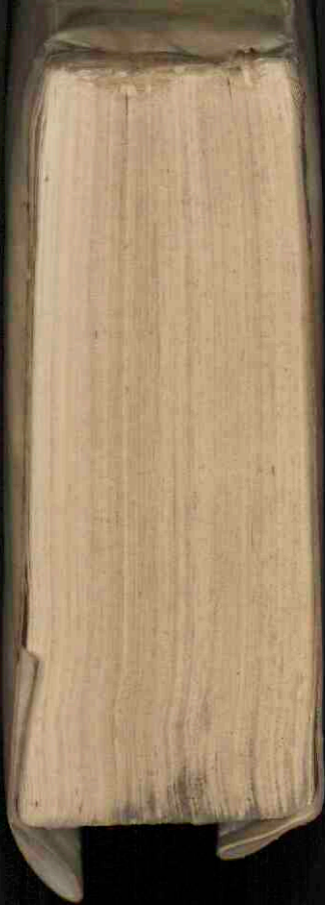
Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

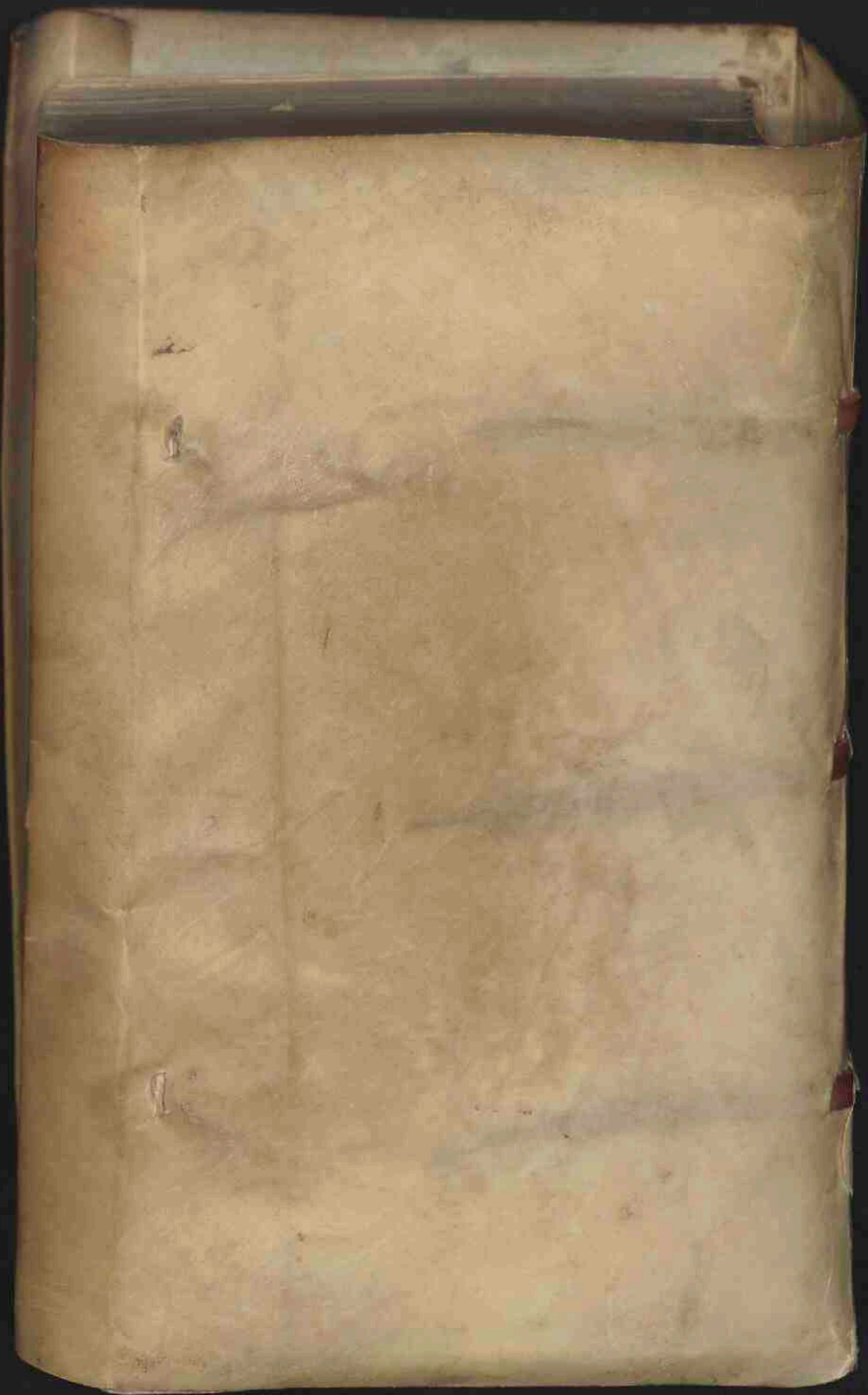
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

**B. oct.
48**

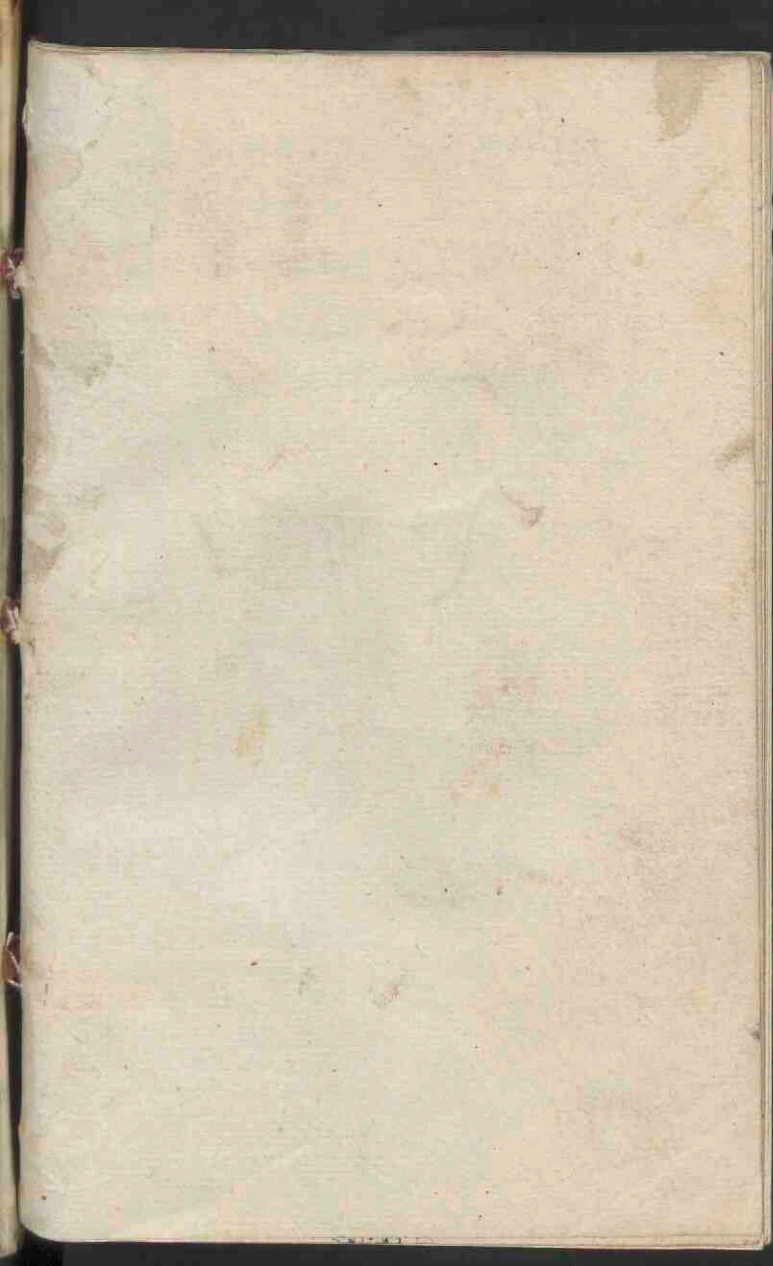
Engländer

18

Miscellanea Litteraria

Octavo nº. 48.

B. oct.

48

N. 46. A.

ORATIONES,
EPITAPHIA
ET SCRIPTA, QUÆ

EDITA SVNT DE MORTE
Philippi Melanthonis omnia, cum narratione ex-
ponente, quo sine uitam in terris suam clausit,
unà cum præcedentium proximè dierum, & toti-
us morbi, quo confectus est, breui descriptione,
edita à Professoribus Academiae Vuiteber-
gensis, qui omnibus quæ exponun-
tur interfuerunt.

VITEBERG -

M. D. LXI.

DEPARTMENT OF THE INTERIOR
BUREAU OF LAND MANAGEMENT
OFFICE OF THE ASSISTANT ATTORNEY GENERAL
WASHINGTON, D. C.

UNITED STATES DEPARTMENT OF THE INTERIOR
BUREAU OF LAND MANAGEMENT
WASHINGTON, D. C.

NARRATIO DE MOR-
BO ET OBITU REVEREN-
di et clarissimi viri, D. Phi-
lippi Melanthonis.

HOC ANNO CHRISTI
uertente M. D. Sexagesimo XV.
Calend: Martij, compleuit Domi-
nus Philippus Melanthon, Vir cla-
rissimus annum ætatis sexagesi-
mum tertium, qui est κλιμακτηρι-
ος, Sic enim a-
pellarunt Græci annos eos, qui ex septenario,
& nouenario consummantur, in quib. annis cer-
tis de causis, quasi per scalarum gradus, qui græ-
co uocabulo significantur, uirtus in corporibus
moueri putatur, Vt sint quasi articuli quidam, in
quibus ad sequentis temporis consecutionem sese
uertat & inflectat, Itaq; quod singulares tum
motus fiant uirtutis corporum, ut diximus, peri-
culosi illi uitæ sunt, & ut apud medicos morbo-
rum, sic hi uitæ κριστῶς quædam habentur.

Sexagesimus autem tertius ideò est pericu-
losior, quòd septenaria & nouenaria mutatio
tum concurrant, nam septies nouem sunt 63.
Vt commotionem in corporibus maiorem tum
fieri necesse sit, Hic Climacter senum appella-
ri solet

ri solet, & permultos senes ex magnis uiris & mediocribus hominibus, de ueteribus historijs & nostra memoria commemorare possemus, qui illo etatis tempore mortui fuerunt, si hoc ageretur, aut de climactericis annis disputatio institueretur, quorum neutrum agitur in presentia, & de suis obseruationibus unusquisq; sibi exempla in memoriam reuocare facile poterit. Ad hunc igitur uite annum, & quasi flexum etatis metuimus Domino Philippo omnes, qui illas obseruationes eruditæ antiquitatis non contemnimus, quas ipso etiam autore & magistro non contemnere didicimus, Itaq; ipsum Melanthonem de climactere hoc suo piè & eruditè disputantem sæpè audiuimus, cum recitaret nobis, quæ à clarissimo medico & mathematico Iohanne Virdungo ei ex astris quondam prædicta essent, & ἐναλλαγὰς astrorum & effectiois cæli ab hoc ei usq; ad Sexagesimum tertium etatis annum computatas fuisse, sed post hunc annum, dicebat nullam ille mihi addidit ἐναλλαγὴν. Et meminimus multas uoces ipsius, quibus significabat se non longè abesse à morte. Quotiescunq; etiam de quorundam hostilibus conatibus & molitionibus aduersus se narrari audiebat, semper hoc ille subijcere solebat, ut diceret: Non diu hic obuersando eos impediam.

Ad mortem autem se parabat tum etiam accuratius

curatius, deq; hac cura sua quibusdam etiam
uersiculis suis testabatur, commemorauit enim
nobis hoc distichon suum ante multos menses:

Sic ego quotidie de lecto surgo precando,

Vt mens ad mortem sit duce leta Deo.

Hunc tamen tam periculosum climacterem,
ille, Dei beneficio, ita superauit, ut penè nullo ge-
nere inualetudinis, aut nouo saltem ipsiq; inusi-
tato toto illo tentaretur. Obseruatum autem &
hoc est, sæpè climacterici illius difficultates in-
sequentem usq; annum differri uel extendi po-
tius, & possemus multa exempla commemorare
eorum, qui mox post completum ætatis annum
Sexagesimum tertium mortui sunt, in quibus &
D. Lutherus est, qui post climacterem eundem
mense tertio extinctus est, quemadmodum &
Dominus Philippus fermè, ut de sequente nar-
ratione cognoscetur, Itaq; hunc annum cum spe-
rasset iam uiuendo Preceptor & Pater noster,
non tamen sollicitudinè de uita huius nostram de-
ponere potuimus, quòd sequentem metueremus,
& ipse etiam ad æstatem huius anni de pericu-
lis uitæ suæ ominaretur.

Hoc autem animaduertimus uniuersi, qui
consuetudine eius usi sumus, ab eo tempore quo
Sexagesimum quartum uitæ annum ingressus fu-
it, manifestè in dies singulos corpus attenuari
& debilitari, ut quanquam nihil quicquam omit-

teret, neq; remitteret de laboribus illis uniuersis,
qui ei iam incubuere per annos quadraginta du-
os integros, scriptionū tamen opera, quæ in hac
ætate ipsius maturitatem habebant sapientiæ con-
summata & senilis, atq; ut Cycneæ quædā cantia-
tiones ab ipso præstantissimæ elaborantur, hæc
igitur in primis ei inter manus quasi ut adhære-
scerent, minusq; expeditè procederent, et longu-
lo tempore ei opus esset, ad ea quæ antea celeri-
ter absolueret consueuerat. Hæc ita deprehendi
potuere etiam à non magnopere attendentibus.
Ad 6. autem Calendas Aprilis cū de mandato
Illustrissimi Principis Electoris &c. ab Acade-
mia Lipsensi euocaretur ad examinationem, quæ
eo tempore singulis annis haberi solet, eorum, qui
munificentia Illustrissima ibi aluntur datis sti-
pendijs ut sacris literis studeant, ad horum igitur
examinationem tū euocatus, cui ab aliquot
iam annis præesse ille de sententia & uoluntate
Principis solebat, hinc profectus est Lipsiam 3.
Calend. Aprilis, quæ est 30. Martij, atq; confecto
ibi negotio ad suos reuertens, ex oppido Lipsen-
si egressus est pridie Nonarum Aprilis. Et po-
stridie quæ erat Nonarum dies & quinta men-
sis, huc redijt. Etsi autem & antehac semper &
tum etiam ad illas operas minimè grauatè, pro-
pter amicos autem & necessarios suos, quos
Lipsiæ habebat, etiam cupidè eò excurrerat, &
cūm

cum sæpè aliàs, tum in illo etiam itinere lauda-
 re solebat Principis Electoris consilium, qui sti-
 pendiariorum illorum examinationes cum solen-
 nitate quadam administrari uellet: Ventosa ta-
 men & gelidior tempestas illud iter ei tum in-
 suaue reddidit, quæ proficiscentem nonnihil ad-
 fluxit, & Calendis Aprilis subito exorta tormina
 & διαρροιας commotio à prandio eum exagita-
 rūt, & pallorem attulerunt solito maiorem, quæ
 tamen mox euanuerunt omnia neq; posthac re-
 currerunt. In primis uerò Nonarum Aprilium
 die tempestas ei molesta erat, cum uenti borea-
 les aëris frigiditatem augerent humidiusculam,
 Ideoq; cum de uectationis insuauitate, tum etiam
 tempestate illa querebatur, totaq; hyeme non
 se grauiorem ex frigore dolorem sensisse dice-
 ret, atq; multa uel omnia potius in gestibus &
 uocibus ipsius sedentis in effedo arguebant non
 esse ei optimè. Etiam calculi commotionem ex
 uectatione se sentire querebatur, cum Lithiasi, ut
 notum est, iam à multis annis laborarit. Ita igitur
 domum reuersus, ut diximus, biduo etiã tenuiore
 esse ualetudine uisus est, ex facie magis, uoce &
 gestibus quàm querelis aut indicatione aliqua
 sua. Sed nocte ea quæ 8. Aprilis præcedebat,
 quæ est 6. Idus erumpere iam malum illud in-
 cipiebat, quod eum confecit. Illa enim fermè tota
 somnum capere non potuit, quo debilitatem au-

gescere necesse fuit, cum in illa senecta corpus te-
nue & exhaustum nulla re magis quam somno
ali atq; sustentari animaduertetur, quo ab ali-
quot iam annis minimè impedito uisus fuit. Malū
igitur tum ut diximus erumpere & debilitas
magna existere cœpit, & quanquam præceden-
tibus illis diebus νοσιδεύδω uisus fuerat, ita ta-
men hæc eum ualetudinis ipsius conuersio celeri-
ter accidebat, ut penè subita esse uiderentur om-
nia, quod die præcedente nihil tale metui potu-
isset. Fiebant autem hæc, Vt calor sentiretur in
corpore alienior, & tussis existeret satis uehe-
mens, respiratio etiam minus esset expedita, &
pallor & macies in facie augebantur, & ut res
postea docuit febris hac nocte eum primum in-
uadere cœpit illa, cuius paroxysmus septimus
undecimo die post eum sustulit. In primis tamen
uirium imbecillitas magna existebat, quæ tanta
erat, ut cum remittere de laboribus suis nihil
uellet, continuare tamen scriptiones suas non pos-
set, sed interquiescere subinde necesse haberet,
ut uno aut altero uersu exarato postea in sedili
longo decumberet substrata sub capite ueste sua
pellibus subducta. Hæc cum ita fierent, accersit
ad se gener Philippi Doct̃or Peucerus necessa-
rium quendam suum hora matutina sexta, ut ui-
deret & consideraret imbecillitatem soceri, &
simul de animi sui perturbatione & sollicitudi-
nis

nis sensu significabat, quod cum in presentia adhuc nihil appareret maioris periculi, nunquam tamen se in ullo morbo soceri maiorem consternationem sensisse diceret, & metueret omnia, ut statim ominosa illa uiderentur, itaque de accersendo tum Ioachimo Camerario cogitabatur, cui cum Philippo Melanthe per annos quadraginta & amplius amicitiae, & necessitudinis coniunctio intercessit tanta, quanta inter homines esse potest, de hoc igitur accersendo, ut cuius consuetudine & conspectu maxime delectaretur, & alijs quibusdam de causis sermones tum habebantur, & mittebantur eadem die ad Ioachimum literae, quibus de presenti statu ualitudinis docebatur.

Occupabatur tum D. Philippus scribendis literis, & habebat sub manibus epistolam quam mitteret ad amicum quendam in littore Baltico, cui de imbecillitate sua significabat, scribebat autem se post iter Heidelbergense non sensisse maiorem, interque alia hoc etiam de morte sua presagium addebat, Fortassis Deum se eripere uelle ex synodo Lystrica quam Flaciani molirentur, sed uirium imbecillitatem scriptio per se indicabat, cum exarata esset Epistola literis admodum uacillantibus. Ut autem antehac semper, ita tum etiam medico utebatur genero

suo, qui quod & de ipsius aegroti indicatione, &
ex urina Calculi etiam commotionem simul fieri
animaduverteret, sacculos ei ad fomenta, unctio-
nes & balneum parabat, quæ antea ei sæpè in
Lithiasi profuerant, quæ cum ita fieri uideret
ad quendam, qui tum solus ante ipsum in sedili
illo suo decumbentem astant, ad hunc igitur
tum ille, intus est, dicebat, non foris, quid igitur
proficietur sacculis illis & unctionibus: cumq;
alter responderet ad calculum illa dirigi, cuius
sentiret motus aliquos: tum ille rursus, uerum
est inquit, sentio calculum, sed puto hoc malum
magis esse à pituita (in quo fallebatur, ut infra
agnoscetur) nam mihi etiam ἀνορεξία molesta
est, quam etsi & ipsam solet calculus secum af-
ferre, sentio tamen hanc esse aliam, quam qualis
à calculo esse solet.

Cumq; aliquantisper conticuisset, postea ad-
debat huius sententiæ uerba: Si Deus ita uoluerit,
libenter moriar, quem oro, ut largiatur mihi læ-
tam decesionem, quibus ad Simeonis Canticum
allusisse uidetur, disertè tamen læticiæ uerbo ute-
batur, & lætam migrationem optabat, sicut &
suprà expositum distichon ipsius lætum ad mor-
tem animum orat. Cùm post perscriptas Epi-
stolas ita decubuiisset fermè usque ad horam ma-
tutinam octauam, ad duos quosdam, qui ante
ipsum tum fortè astiterant, dicebat, ab aliquot
iam

iam annis hoc tempore languere soleo, sed hoc anno accessit Eclipsis in equinoctio, & imminet Saturni, & Martis coniunctio, quæ incidit mihi in octauam. Huius coniunctionis etiam sequentibus morbi diebus sæpè mentionem faciebat, & qui hanc contemnerent stultè facere dicebat, Significant tamen tales coniunctiones non tam corporibus, quàm communibus rebus. Itaq; sterilitatem ipse etiam ex hac, & alijs tam signis quàm presagijs suis metuebat, & autor erat Academiæ, ut frumentum coëmeret ad usus suorum, si annonæ caritas incideret, quod & de consilijs ipsius factum est, & nunc quasi ex testamento D. Præceptoris ab hac asseruatur. Atq; hæc locutus, quòd circa nonam esse putaret, quæ erat ordinaria hora operarum ipsius publicarum, surgebat de sedili, et parabat se, ut ad prælectionem Dialecticæ descenderet, nam etsi nihil omittebatur & orando & hortando, obtineri tamen non poterat, ut sibi hac in parte parceret, & prælegendi operæ supersederet: legam inquit dimidiam horulam, postea in Balneum descendam, Cumq; manus lauare uellet, quod certo consilio sæpè facere consueuerat, & ad malluum per scabellum altius ascenderet, ita difficilis ei ascensio fiebat, ut labente genu altero penè concidisset, qua re commotus nonnihil, ego inquit extinguar sicut lucernula. Nam statim inter
initia

initia morbi mortem ominari incipiebat, & sequentibus diebus omnibus in ore erat mentio huius, & sermones de hac multos & sapientes atque pios habebat, quorum deinceps suo loco referemus aliquos. Ita igitur antequam octava audiretur, comitantibus eum & deducantibus duobus in scholam publicam doctrinae suae descendit, in quo consulto eum errare patiebamur, ut lectio interuerteretur, etsi suspicabamur eum alienam horam professoris eius, cuius est hora octava, quem tum peregre abesse sciebat, obire uelle. Ad auditorij fores cum peruenisset, ita cecidit, ut perpauci scholastici ibi adessent, cumque significaretur ei nondum esse auditam octauam, quid igitur hic agimus? inquit, atque domum reuertens, ab iisdem qui eum deduxerunt reductus est. Inter eundem dicebat si Kembergam usque procederem, fortassis melius mecum fieret, quod oppidulum distat Vuiteberga aliquantulo longiore spacio quam est parasange unius, quae habet miliare germanicum breuius. Etsi autem tantum itimeris illa ualetudine sua nequaquam conficere potuisset, Post hanc tamen non longam itionem de qua diximus alleuari nonnihil uisus fuit, ut domum reuersus meliuscule haberet, perseuerabat autem in sententia se hora nona lecturum esse, quod etsi erant qui auertendum iudicarent significatione contraria publice proposita, ut reuertens

uertens auditores nullos inueniret, contra tamen hoc metuebatur, ne ea aduersatione & frustratione tali ita offenderetur, ut iracundiae commotio ei plus noceret, quam ulla defatigatio, id quod factum fuisset. Itaque neque illa die neque sequentibus à prælectionum operis talibus consilijs quasi uiolentis quibusdam abductus fuit aut impeditus, cum semper quidem oraretur ut sibi parceret. Domum reductus rursus in sedili longo suo decubuit atque relicto apud eum altero ex ijs, qui eum domum reducerant, alter ab eo discessit, quod diceret se literas ad Camerarium obsignaturum, id cum audiret, scribe ei inquit me calculo impediri ab itinere Misnensi, inuitatus enim fuerat ad inspectionem solemnem ludi illius, & cæterorum illustrium. Interea dum nona audiretur, de ijs ferme tantum, quæ publicè in lectione propositurus esset, sermones habuit. Hora nona ad lectionem descendit, in qua dissimulans imbecillitatem quantum poterat, etiam uoce firmitatem præ se ferens, cum res dissimulari minime posset, duo tantum argumenta proposuit, quorum alterum erat Gregorij Nazianzeni: εἰς τὸ εὐγῖον πάχας, eiusmodi, λυγρον ἐστὶ τὸ κατέχοντες, Diabolus κατέχει iuxta dictum Esaiæ, κατεχόμεθα μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ, πεπεγμένοι ὑπὲρ τῆς ἀμαρτίας &c. quod argumentum tum soluebat atque explicabat, quomodo diabolo

diabolo non deberentur *lv* *lv*, aliquantò quàm
fit à Gregorio disertius, & planius. Hæc lectio
non multum ultra quadrantem horæ producta
fuit, & haud scimus an breviorẽ lectionem ab
ipso habitam antehac nemo meminerit. Sic igitur
post finitam lectionem iterum domum reuer-
sus statim in Labrum aquæ calidæ descendit, &
fomenta atq; unctiones adhibite fuere illæ, de
quibus supra diximus, cumq; per dimidiam ho-
ram in Labro desedisset, ad prandium inde egres-
sus est, omnibus rebus ita se dantibus, ut minus ei
metueretur, & ut antè sæpè, ita tùm etiam à cal-
culo tantum omnis debilitas extitisse iudicare-
tur. In prandio perparum & comedeat, & bi-
bebat, hilariusculum se tamen & eum omnino
præbebat, ut periculum in præsentia superatum
esse pleriq; considerent. Postea quieti se dedit, &
dormiuit per horas fermè tres, qui somnus eum
ita confirmavit, ut spes simul omnium magis con-
firmaretur. Ante cœnam scriptiones certas ab-
soluebat, & cum in cœna postea, tùm post hanc
nihil animaduvertebatur, quod spem à plerisq;
conceptam debilitaret, uires tamen se non cor-
roborabant, sed languor & imbecillitas potius
harum manebat non multò minor quàm manè
fuerat. Nox sequens grauior erat, qua primum
deprehensum fuit, quid morbi esset, quo labora-
ret, nam post medium huius paroxysmus febrili-
lis

lis recurrit, & manè hora quinta qua surge-
bat declinatio, huius manifestè deprehende-
tur, itaq; tum gener medicus cum docere febrem
esse, non tantum calculi commotionem, & ipse
etiam egrotus idem iudicare & sentire. Sic
igitur tum agnitus morbus fuit, & finito paulò
post paroxysmo hoc, altero die illa, quæ erat No-
na Aprilis & V. Idus, minus malè habere uisus,
cum usitatarum operarum suarum nihil inter-
mittebat, & ut sequentibus fermè quinque
proximis diebus continuis, tum in Chronico di-
ctando, cuius secundam partem absoluerat pera-
ducta historia ab initijs mundi usq; ad Carolum
Magnum, hora ordinaria sua pergebat, & ex
notationibus recentioribus Rolandi epitaphium
inter cetera commemorabat, cuius uersus ut ca-
ptus fuit illorum temporum nequaquam contem-
nendi, & habent elegans & pium, ut hac
de causa admodum ei placere animaduerten-
tur, qui sic referuntur :

Tu patriam repetens tristi nos orbe relinquis,
Te tenet aula nitens, nos lacrimosa dies.

Quod nunc Philippo Melanthonè amisso ni-
mis uerè respicientes ad luctuosissimum tem-
pus hoc nostrum de nobis, Ecclesijs, et publicis et
priuatis rebus nostris dicere possumus, cum quid
morte huius amiserimus, & quæ pericula im-
pendeant

pendeant omnes sanos intelligere necesse sit, ipsius autem sanctissima anima in uera patria sua coelesti consuetudine fruitur. Sed querelis & dolori indulgere in presentia non instituimus. Fuit in hoc genere Chronico lectio illius ultima, quæ & inculcationem uersuum Epitaphiorum illorum ominosam habuit, tam de morte ipsius quam de temporibus, quæ hanc essent consecutura, tum hanc etiam uocem ipsius in primis, quod de Rolando siti extincto ut à quibusdam perhibetur, uerba faciens hæc, inter alia diceret, præstantes uiros subito abripi. Postera die quæ erat IIII. Iduum, seu decima Aprilis, prorsus iam à morbo liber uidebatur, nam ille internus calor febris continentis & perpetuæ, de quo postea dicitur, nondum ita se exeruerat, ut de eo certo pronunciari posset, quod tamen deprehensum iam esset, & febrem esse & tertianam febrem, medicus ei potionem parabat, quæ bilem educeret, qua cum hac die manè usus esset, ea se alleuatum confitebatur. Nihil uerò ille sibi minus parcere quam si rectissime ualeret, cum nullo unquam tempore magis ei quiete opus fuerit, itaq; cum eadem die certis de causis Senatuum Academia sub horam XII. conuocatum esse cognouisset, ne ulla in parte deesset rebus publicis, in consilium publicum uenit & ipse, non tantum non uocatus, sed oratus etiam, ut quieti suæ

sua consuleret, Presertim cum negotia essent de quibus ageretur minimè quidam illa contemnenda, non tamen eiusmodi propter quæ ita defatigari tantum uirum (abest enim consiliorum locus ab ædibus ipsius interuallo non paruo) & tali tempore suo, necesse esset, quòd si grauißima etiam fuissent, consilio tamen eius alijs modis res scholastica frui potuisset. Sed ut antehac semper in tota uita, ita tum sibi etiam non pepercit, & in illa inualetudine, & uicina morti uel huic potius proxima imbecillitate sua, se tanquam rectè ualente usus est quàm diu potuit, atq; tum in Senatu cum commotione non parua contra uiolantes disciplinam publicam & tranquillitatem communem, multa dixit grauißimè, & statuit seuerißimè, lenitatem uel lenitudinem potius eorum qui molliores hac in parte essent increpauit, & de coniunctione animorum & pacis studio multa utiliter & piè monuit ad conciliandos animos quorundam scholasticorum, inter quos periculose rixæ extiterant. Nos quidem meminimus quodam tempore eum cum ex Senatu post grauiorem commotionem domum reuerteretur de se dicere, animi commotiones tales suas inter ea esse, quæ mortem ipsi accelerarent, & de iracundiæ commotionibus, curis, & laboribus dicebat, his tribus rebus uitam suam confici, quæ tamen causa postremo loco hoc tempore

in Senatu proponebatur eiusmodi erat, ut quasi
comica quedam κατὰ σοφὴ uideretur, & in
hilaritatem quandam negocia desinerent, ipseq;
animo sedato uel hilariuscule etiam inde surge-
ret, atq; ita domum reuersus reliqua parte diei
quietior fuit & scriptationibus quibusdam uacauit,
et emendationibus typographicis concionis habitæ
in funere Illustrissimi principis Philippi ducis
Stetini & Pomeraniæ & c. quæ hic typis expri-
mebatur, atq; epicediorum quorundam, quæ scripta
fuere eidem Principi. Hæc ominosa per se fuere
uniuersa, quod funebribus illis operis eo toto tem-
pore occuparetur, et res de ipsius etiam uocibus
magis ominosa fiebat, tum enim ridens ad astan-
tes familiares suos dicebat, ego iam tantum tra-
cto funebria, & hic optimus princeps, cui hæc
scribuntur, Philippus fuit, quid si ego Philippus
unus ex uulgo eum sequar. Quæ etsi iocans di-
cere uidebatur, tamen ominosam hanc uocem fu-
isse secuta mors ipsius docuit. Undecima die,
quæ est tertia Iduum Aprilis, recursio febris me-
tuebatur, quæ & recurrit, etsi λήϊε tempus
pristinum anticipabat, ut dicemus, sed quia ipse
sibi minimè parcebat, ut sæpè iam querimur,
frustra quidem, neque ab operibus ullis abstinerebat,
neq; domi se continebat, ideo uulgo minus peri-
culi esse iudicabatur, cum tamen publicè & pri-
uatim pro ipso preces ardentissimæ fierent. Et
quanquam

quanquam debilitas manifesta erat & ante oculos omnibus, neque dissimulari poterat, tamen ut alia mala antehac sepe, & grauissima etiam nonnulla, ita illud etiam praesens ut superaret à plerisque sperabatur, nihil autem occupationum ille tota die, quae à quibuscumque negocijs offerebantur, declinare, aut refugere, & hora matutina sexta quam diebus festis sibi sumebat, precationem Christi προσευχών de capite Iohannis decimo septimo publice in schola explicabat, quo tempore post hactenus commemorata mortis ipsius omina & praesagia, aliud nouum & singulare atque multo quam cetera memorabilius animaduersum fuit. Cum enim de morte sua antehac in publicis praelectionibus non soleret mentiones usurpare, tamen & paucis diebus ante commendabat puero memoriam sententiae certae, & hanc post mortem meam nementote dicebat, & in huius diei praelectione cum summam & capita precationis CHRISTI auditoribus commemoraret tria, Primum, ut sit Ecclesia, Secundum, ut sit concors, & consentiens, Tertium, ut sint salui & haeredes uitae aeternae aliqui, quae est Ecclesia coelestis: Haec igitur capita cum ita commemorasset, memini inquit, haec tria meum patrem triduo ante mortem precari: & mox ὑπομνημάτων (quod erat ei in hoc genere & in publico inusitatum) de se subijciebat.

bat. Hæc tria uota moriturus ego etiam meis liberis & filiolis (his enim uerbis utebatur) relinquam, ut sint in Ecclesia, Deumq; rectè inuocent, ut sint unum in ipso & concordēs, ut sint heredes uitæ æternæ. Hæc igitur ille, ut Pater triduo, Sic ipse nona die ante mortem suis precabatur. Postea fastidium cibi & potus, in prandio & cœna, ei molestum erat: Vires autem minimè augetebant. Post cœnam, cum perparum cibi assumisset, λήσις febrilis recurrit sub noctem, quam secum in lectulum suum intulit cubitum abiens eodem tempore. Hic tertius morbi paroxysmus per noctem sequentem aliquantò grauius eum exercuit. Cumq; nõ multũ uel perparum potius dormiisset, et surgeret manè hora quarta eius diei, qua hoc anno memoria cruciatuum & mortis Christi celebrabatur, quæ erat duodecima mensis April: & priuiana Id: sic igitur & uigilijs et febre exercitus per noctem, & debilitatus, hora tamen sexta ad operas doctrinæ publicæ redijt, cum rectè ualentem antelucana & matutina uocis contentio qua feriarum diebus utebatur, debilitare soleret. Et manifesto in hac senectæ ipsius ab annis iam aliquot deprehendi potuit, paschatis tempore ualeitudinem eius ex continentibus lectionibus matutinis illis admodum affligi, cum per quinque dies eas continuaret, una tantum die in uigilijs Paschatos

Faschatos uacua interposita, quod non fiebat ali-
às totius anni tempore. Hac de causa à sollicitis
quibusdam de ualetudine & salute ipsius paulò
antè id agebatur, ut callidè alijs negocijs obie-
ctis ab illis matutinis operis abstraheretur, sed
non successerat consilium. Inuitabatur etiam
literis Principis cùm Lipsiæ in examinatione sti-
pendiariorum uersaretur ad inspectionem scho-
larum illarum, quæ beneficentia Illustrissima
Misnæ, Cremæ & Portæ aperiuntur, de quo su-
prà etiam retulimus aliquid, quàm si obiisset, ab-
ductus sic etiam ab illis periculosis ualetudini
ipsius operis fuisset, sed cùm alia ei obstabant,
tùm præcipuè, ne publica discendi occasio disci-
pulis Academia nostræ interuerteretur eo tem-
pore, quo tantarum rerum memoria in Ecclesia
celebratur. DEVS tamen ut nunc intelligimus
peculiari gubernatione sua eum huc reduxit,
neq; alio in loco, quàm eo, quo iuuentutem &
Ecclesiam per annos quadraginta duos utilissi-
mè docuit, & inter oculos & manus eorum,
quos maxime dilexit, mori uoluit. Sed hæc ab in-
stituto alieniora sunt. Hora igitur diei illius
matutina sexta Esaiæ uerba Cap. LIII. Quis
credit sermoni nostro &c. explicabat publicè,
in cuius lectionis fine de nouæ obedientiæ neces-
sitate uerba faciens, hæc dicebat, necessaria est,
& nostra Panoplia, quæ fuit uox publicæ do-

doctrinae illius ultima, nam ea quam ad Pascha-
tis diem meditabatur impedita fuit, ut postea re-
feremus. Quae ideo etiam commemorauimus, ut
studium huius nauandi operam Ecclesiae, & re-
bus communibus, & diligentia in officio & asti-
dita industria incredibilis magis conspiciatur,
cum haec usque ad extremum praestiterit, & sta-
tionem, atque locum suum pene moriens deserere
noluerit. Die enim octaua post mortuus est
ut narrabitur, quae celebratio ad uitae ipsius non
mortis historiam pertinet, & ab alijs alibi praes-
tabitur. Post meridiem scribere incepit, quod
die Paschatos more Academiae & Ecclesiae hu-
ius sollemniter proponeretur. De caeteris nihil
meminimus. Sub noctem huius diei inter nonam
& decimam multi sunt fide digni homines, qui
affirmant se in nubibus supra oppidum Vuite-
bergam manifestam speciem uirgarum in scopas
colligatarum uidisse, & primum quinque fascies,
sed duobus celerius euanescentibus, postea tres
distinctis spacijs apparuisse, ita ut rami uirga-
rum seu scoparum parte anteriore septentrioni,
Posteriore qua colligantur, austro obuerterentur.
De quo prodigio cum D. Philippus audi-
uisset, ita hoc interpretatus fuit, ut diceret nobis
poenas portendi paternas, quia uirgae essent, qui-
bus parentes ad liberos utuntur, non gladij, &
se sterilitatem agrorum metuere significabat.

Sed

Sed hostibus dicebat impendent atrociora. Sa-
 pissimè uerò ille ante etiam morbum de grauis-
 simis pœnis concionari, atq; prædicere solebat
 publicè & priuatim, quæ nostri seculi petulan-
 tiam, maliciam, profanitatem, idololatrias, &
 infinita scelera alia obruituræ essent, Neq; du-
 bitandum esse, Deum puniturum hos mores, &
 hæc tempora. Sed hæc omnia non sunt huius
 loci. Noctem sequentem commodam habuit, &
 benè dormiuit, qua ut ipsum referentem audiui-
 mus in somnis sibi accinere illa uerba uisus fuit.
 Desiderio desiderauit manducare uobiscum hoc
 Pascha: ijs modis quibus in templis puer olim
 accinuerat, & ea se contentione uocis usum, ut
 ipse se de somno excitaret, quòd igitur benè dor-
 miuisset, surrexit è lecto decimi tertij Aprilis, id
 est, Iduum diei, hora matutina tertia ad absol-
 uendum scriptum illud, de quo diximus, quod
 die Paschatos proponeretur, Idq; illis tum ma-
 tutinis horis describendo absoluit, quod ulti-
 mum est ex ijs, quæ ad publicam le-
 ctionem scripsit, id quale sit, cum
 editum extet, legentes in-
 dicabunt.

VICE RECTOR
ACADEMIÆ VVI-
TEBERGENSIS, GEORGI
VS MAIOR THEOLO-
GIÆ DOCTOR.

HOC anno 1560. Pascha ab exitu Israë-
litarum ex Ægypto, 3069. celebra-
tur. Tot annos cū Filius Dei, qui tunc agno-
uescentes texit, seruauerit Ecclesiam suam, Spe-
remus & reliquias clementer seruaturum esse,
donec palam ostendet se rursus generi humano,
& letissimo triumpho uniuersam Ecclesiam ad
cœlestia gaudia ducet, ubi erit Deus in beatis
omnibus omnia. Etsi autem assidue in uita re-
petenda est cogitatio de distinctione Ecclesie &
gentium, de mirandis operibus DEI, & de be-
nificijs filij DEI, & assidue excitanda est fia-
des & gratiarum actio, tamen sit intentio maior,
cū tempus de tanto agone filij DEI nos ad-
monet.

Tibi igitur omnipotens Deus, æterne Pater
Domini nostri IESV CHRISTI, Creator
unā cū filio tuo, et Spiritu sancto gratias agimus,
quod nos uocasti ad ueræ Ecclesie societatem, in
qua & filium tuum rectè agnoscimus, & benefi-
cij

cijis eius fruimur. Alia sectæ furentes contumelijs
adficiunt filium tuum Dominum nostrum Iesum
Christum, ut ingens multitudo Mahometica, &
personæ Christi diuinitatem detrahit, & auda-
cissimè tollit officium, negat iram Dei placari
unius alicuius miseri hominis cruore, deniq; te-
tra multa dicit. Pontificij historiam utcunq; re-
tinent, sed adplicationem obruunt, uetant te sta-
tuere Christi obedientiam pro tuis peccatis pre-
cium esse, te esse iustificatum sanguine filij Dei.
At uera Ecclesia retinet uocem Euangelij in Pro-
pheticis & Apostolicis scriptis sepè repetitam,
quæ de officio sic nos docet, iuxta hæc uerba
Pauli, Iustificati sanguine ipsius, Item sanguis
Iesu Christi purificat nos ab omni peccato. Pro-
pter tuam obedientiam nobis donatam reputa-
mur iusti, & hæredes æternæ salutis, non pro-
pter ullam dignitatem nostram. Pro hoc im-
menso beneficio tibi omnipotens Deus, æterne
Pater, Creator cum Filio & Spiritu sancto gra-
tias agimus. Tibi etiam fili Dei gratias agimus,
quod factus es Redemptor noster, & te ueris ge-
mitibus precamur, ut lucem fidei uoce Euange-
lij tui & Spiritu sancto accendas & augeas, nos
infirmos gestes, gubernes, protegas & salues,
Ad hæc beneficia danda scimus te resuscitatum
esse, & sedere ad dextram æterni Patris colli-
gentem æternam Ecclesiam, ac dare dona homi-
nibus.

nibus. Hæc sæpè iam cogitemus, et collectione insignium testimoniorum nos & confirmemus, & ad gratiarum actionem, & ad inuocationem exuscitemus. Sic nos Paulus iubet, ἔορτάζετε μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλὰ ἐν ἄζυμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας. Iubet Festum diem celebrare non fermento ueteri, id est, non opinionibus & adfectibus carnalibus, sed azymis sinceritatis & ueritatis. Sint ueræ de Deo cogitationes, sit inuocatio uera, sint affectus sinceri, εἰλικρινές, id est, seiunctis lutulentis fecibus, Amemus Deum & non dedecoremus eius gloriam scandalis, non anteferamus proprias cupiditates, ambitionem, odia, ueritati et gloriæ Dei, non faciamus distractiones non necessarias, sed sanemus potius uulnera nostra. Deniq; sint pectora templa Dei, qui nequaquam inter furias habitat, quæ accendunt in atheis rabiem Sophisticam, barbaricam crudelitatem, θεομαχίας, & alias pestes.

Quare propter gloriam Dei & salutem uestram uos obtestamur, ut gratitudinem uestram erga Deum, & Dominum nostrum Iesum, Christum modestia uestra & inuocatione ostendatis. Leti etiam confirmate uos spe æternæ salutis inuententes dulcissimos congressus sanctorum, quorum haud dubiè magnum cœtum Christus reuiuiscens

uisens simul resuscitauit. Et consentaneum est
sape adsedisse Heuam, Saram & alias sanctas
matronas apud Mariam, & ei narrasse suorum
temporum agonas, arumnas & liberationes, &
Deo, & huic Filio gratias egisse. Illi dulcissi-
mi congressus quadraginta dierum uerè fuerunt
aurea etas, in tota serie temporum, quæ antece-
dunt postremum Triumphum Christi, in quo u-
niuersam Ecclesiam liberatam à peccato et mor-
te in cœlestia gaudia ducet. Hanc auream
etatem optemus, & speremus talia cum Christo
& Patribus, & toto agmine cœlesti colloquia
plena ueræ sapientiæ, ad quæ tamen perueniri
non potest, nisi hîc elementa utcunq; discamus.
Quare & doctrinæ exercitijs delectemur. Et ut
ostendatis uos reuerenter sentire de doctrina &
uoce ministerij Euangelici, adferant singuli ad
Aram significationem gratitudinis.

Hunc honestum morem scitis uos & commo-
nesactionis & exempli causa conseruari, ut ru-
diores commonefiant de reuerentia debita mini-
sterio Euangelij. Data in Paschate Anni 1560.
quod est ab exitu Israëliitarum ex Ægypto Pa-
scha 3069.

Hanc autem diem pridianam Paschatos à
multis iam annis seruare solebat, qua sacra com-
munionem uteretur, itaq; ad concionem in tem-
plum

plum oppidi descendit, & myſteriorum corpo-
ris & ſanguinis CHRISTI publice cum mul-
tis alijs particeps factus eſt.

CVM in templum descenderet, illud ſcri-
ptum quod proponendum diximus, in offi-
cinam typographicam prius detulit quàm ad
templum ueniret. Domum reuerſus, in prandio
parum comedit, mox languor augeſcere & cæ-
tera omnia febris reuſionem certam ſignifica-
re. Poſt meridiem horam circiter ſecundam
iterum in officinam typographicam abiit, ut ui-
deret quid & quomodo elaboraretur, ne ſi ceſ-
ſantibus operis editio impediretur, inuſitata in
Academia deformitas notaretur, & debitum ei-
us diei & temporis officium non preſtaretur,
atq; in publicis negocijs negligentia aliqua cul-
pari poſſet, hæc ultima illius fuit in publicum
progreſſio, Nam domo ille ſua poſtea non eſt e-
greſſus amplius. Sub hoc tempus, febrilis paro-
xyſmi, quaſi antecurſores quidam ei moleſti eſ-
ſe, languor, inquietudo, oſcillationes, artuum con-
tentio: Itaq; ille aliquantiſſer in ſcamnum de-
cumbere, mox inde ſurgere, in Muſæo obuertiari,
etiam in commune conclauē descendere, atque
omnibus geſtibus malè ſibi eſſe oſtendere. Sub ho-
ram uerò quartam in inferioribus gradib. ſcala-
rum quib. in Muſæum ipſius aſcenditur, deſedit
caput

caput manu sustentans nixa cubito. Eo tempore
Ioachimus Camerarius confectis domi publicis o-
peris ad uisendū Philippū Lipsia excurrens, huc
uenit, & domum Melanthonis ingrediens, ita in-
gradibus sedentem inuenit. Cūq; consaluta-
sent inter sese, paulò post sub horam quintam fe-
bris quartò cœpit πρὸ ξυωθλῶου inuasiōne mani-
festa. Itaq; quòd hoc uellet, statim in lectulum est
abductus. Ita autem inuadere eum febris solebat,
ut horrorem quidem frigutiens, ut Plautino uer-
bo utar, sentiret ualde grauem & molestum, sed
qui tamen non esset expers interni aestus cuiusdā
& alicni, à quo & ipso simul affligeretur, quare
ἡ δισυλὸρ esse suspicabantur, quam febrem & πρὸ-
γοσυρετορ ueteres appellarunt, quòd simul æ-
stuent & algeant, qui hac corripuntur. Medicus
uero nequaquam ita sentire, sed maius malum
esse intelligere, & periculum metuere grauius,
quòd enim nunquam sine calore alieno corpus
esse sentiret, febrem continuam esse deprehendit,
qua uires consumerentur, & intestino incendio
colliquescerent quasiq; conflagrarent, ad quam
cūm periodos illas tertianas accedere uideret,
ἡ μὲν τριτοῖορ esse iudicauit, qui ex tertiana &
continua fit, & manifestis de causis sermè sem-
per est incurabilis. Quòd autem in urinis len-
tum & nigrum, & quasi piceum quiddam sub-
sistere solebat, Id à plerisq; pro calculi materia
habeba-

habebatur, cum & sine arenulis nunquam essent, et turbidae semper, quod febris calculum simul commoueret. Tale autem urinam in calculi commotionibus saepe excreuerat antea, et si quid aduersi senserat antea, si tale edidisset urinam, nihil aliud nisi calculum esse quo affligeretur certo statuebat, longae experientiae argumentis edoctus. Hoc igitur quod tum edebatur, Medicus noster et ὤμιον χυμὸν iudicare, & ne σωματικὸν aliquid esset, metuere se significabat interrogantibus, cuius coniecturas rectas & iudicium uerum fuisse exitus comprobauit, & nimis quidem, nam haemitriceam febrem fuisse quae D. Philippum consercit, & uires in corpore senili reliquas absorberit, dubitari non potest. Quae de morbo ipsius hoc modo breuiter indicanda putauimus, sed propter paroxysmum illa uespere cibus aut potus ei dari neque potuit, neque ipse expetiuit. Noctem autem sequentem totam, ut in paroxysmo, pergrauem habuit, & inquietam, sub diluculum tamen acquiescens, dormire coepit, & somnus productus fuit usque ad horam matutinam ferme quintam, Quo tempore diei illius, quae fuit decima quarta Aprilis & Paschatos dies, de lecto surrexit, et quanquam uires ita erant imbecillae, ut uix ingredi posse uideretur, tamen ad lectionem publicam descendere uolebat, qua hora sexta historiam Euangelicam, quae eo die in concionibus

nibus sacris proponitur, scholasticis explicaret,
sed impedita res fuit, & ad auditorij fores nun-
ciatum D. Philippum non esse lecturum, ita
auditores consurrexerunt, qui conuenerant fre-
quentissimi. Iam ille uestem sumserat, frustra
& orante, & dissuadente, & hortante Camera-
rio, ne in publicum prodiret, cui ille aduersans,
tantum, aiebat, unicam sententiam pueris expli-
cabo, ita illis controuersantibus interuenit Phi-
lippi filius, & nunciat Patri neminem esse in au-
ditorio, quem Pater durius compellans, ergo tu
inquit discedere iussisti? quod cum filius nega-
ret, pater animo sedato, cui igitur legam, inquit,
si nemo adest, et sine grauiore commotione ueste
rursus deposuit, atq; hac minimè culpā da frau-
de illa ei auersa defatigatio sic fuit, ut quā mi-
nimè commoueretur, non tamen nihil, quam non
potuisset sustinere. Expectabat tum ad fores mu-
sæi tabellarius missus ad eum ex Pomerania, &
erant eodem tempore literæ ei scribendæ ad du-
cem Borussiae &c. Impedita igitur prælecti-
onis publicæ opera ut diximus, hac agebat, &
Borussiae primū in manus sumebat, cūq;
in his scribendis aliquo usque progressus fui-
set, sepositis ijs, Pomeranica expediebat, ut mi-
nus operosa negocia. Literas igitur tum in
Pomeraniam scribebat ternas ad minimum,
& libellos plusculos concionis habitæ ad finus
Ducis

Ducis Pomeraniæ Philippi & c. de qua supra
diximus, amicis inscribat. Fortassis autem hoc
etiam inter ominosa referendum, sexta ante mor-
tem die eum funebres conciones inscribere. Sub
id tempus nunciabatur ei de conatibus maleuo-
lorum, quibus insidiarum certarum tendiculas
illi struxerant cuidam, quem cum bonis facere
grauiter ferebant, quæ tamen ita ab illis ageban-
tur, ut risu potius quam dolore ij conatus digni
uiderentur, & incogitantia crudelitatis & ma-
leuolentiæ illius manifesta fieret omnibus qui au-
dient. Itaq; res tota ab ipso etiam ridebatur, si-
ne ulla animi commotione. Sed & temporis ra-
tione ita flagitante, & quòd ad altare more so-
lenni munus ea die offerendum esset in templum,
abière ceteri, relicto apud præceptorem Ioachi-
mo Camerario. Interea ille Pomeraniæ à Phi-
lippo scriptiones perfectæ fuère, & tabellarius
dimissus.

Postea prandij tempore, cum ad hoc descen-
disset, & uix iam mensæ accubisset, tormina ei
molesta fuère, ut secedere necesse haberet, mox
reuersus, gustauit aliquid de gallo, quem nostri
homines à betula cognominant, sunt qui attage-
na ueterum esse putent, quem unà cum gallina
eiusdem generis & perdicibus aliquot Illustris-
simus Princeps Anhaltinus Ioachimus & c. ex
uicinia ad eum miserat, cum de morbo eius co-
gnouisset,

gnouisset, quem dolenter ferebat, ut mortem postea dolentissimè, fuitq; in hoc genere ut antè semper, sic tum maximè erga ipsum perbenigna & planè officiosa huius uiciniæ nobilitas. De illo igitur gallo gustabat tum aliquid, & de prunis coctis, sed neq; multum neq; cupidè. Afferebatur etiam ei uinum rubrum Renanum, quod uulgò à similitudine coloris quam habet cum pede anserino, cognominatur, & Dominus Philippus duplicato uerbo græco per iocum $\chi\alpha\upsilon\acute{o}\nu\tau\epsilon$ & α appellare solebat, hoc tum suauius utebatur, & sibi sapere dicebat, atq; laudabat etiam admodum. Etsi autem hilarem se exhibebat, & cum amicis præsentibus colloquia habebat suauia, languor tamen magnus erat, uel imbecillitas potius non parua, quæ penè in momenta auagescebat. De mensa cum surrexisset in musæum ascendit, ibiq; in sedili illo suo, cuius iam sæpè mentionem fecimus, quieuit aliquantisper. Postea surgens ad Borusiacas literas redijt, quas manè ut diximus luculentè incoarat, & quanquam tum addebat pluscula, tamen uix dimidiam partem harum conficiebat, neq; illa die absoluere eas potuit. Cùmq; defatigatus scribendo & ualdè languens in cista ante fores musæi assedisset, de domino Doctore Iohanne Bugenhagio Theologo clarissimo & Pastore Ecclesiæ quondam nostræ fidelissimo, qui biennio ante mortuus fuit, in men-

tem ei uenit, de hoc igitur referebat, eum non morbo sed tantum uiriū defectu mortuum, eiusq; recordatione motus minimè optandum esse dicebat, eò usq; uitam produci cuiquam, ut talis fieret senectū, qui opera sua inseruire nemini amplius posset, atq; ita non obscure significabat se ab hoc sibi metuere: quodam etiam ex sequentibus diebus, audientibus pluribus, Deum precatus est, ut si eum uiuere in terris uellet diutius, eiusmodi uitam ei largiretur, quæ alijs usui esse & in qua Ecclesiæ Christi, & iuuentutis institutio ni utiliter inseruire posset. Atq; has preces aliquoties etiam repetiuit deinceps, metuebat enim ut diximus hecticam senectutis, et tabem longam, ut iaceret telluris inutile pondus, qui usui esset nemini, quod propter corporis ipsius soliditatem alij etiam complures futurum suspicabantur. Hæc ex ijs quæ illa die acciderint in memoriam nobis hoc tempore reuocare potuimus. Postridiana quæ fuit decima septima Calendas Maij, id est, 15. Aprilis, cum præcedentem noctem medicriter commodam habuisset, & dormiuisset satis, manè ad operas priuatas scriptionum suarum reuersus est, nam ad publicas ne descendere uellet, amicorū precibus tandem à se impetrari passus fuerat. Ad hanc diem cum periodus tertiana metueretur, prandium ei paratum est aliquantò maturius, sed serius tamen, nam inter prandendum

dum eum inuasit, post horam antemeridianam
 nonam, itaque de mensa in lectulum est abductus.
 Antequam ad prandium descenderet, cum alia
 commemorabat, ut libenter se hinc migraturum
 esse si ita Deo uideretur, ostenderet, tum pro-
 nunciavit hoc: Cupio dissolui & esse cum Chri-
 sto. Interq; hæc de significatione uerbi Paulini
 quærere cœpit, demonstratoq; & recitato loco
 ex Epistola ad Philippenses: ἐπιθυμῶν ἔχειν
 εἶς τὸ ἀναλῦσαι, interrogabat Ioachimum Ca-
 merarium, qui tum aderat, nūquid inter ea, quæ
 de figuris orationis Paulinæ edidisset, notata ista
 essent, sed is præterita illa esse dicebat, et se quod
 non attendisset, egrè ferre, uolebat tamen Phi-
 lippus locum requiri, cūmq; uerbi istius mentio-
 nem non esse factam cerneret, disputauit deinde
 cum Camerario de significatione huius, quæ ne-
 quaquam esset ea, quam interpres uerbo latino
 uoluisset exprimere, repugnante etiam genere
 & diathesi, & discedere atq; migrare uel para-
 re abitum uerbum græcum significare docuit,
 sicut καταλῆναι diuerti & commigrare, &
 κατάλυσις diuersorium atque hospitium, ut
 uerti ista debuerint hoc modo, cupiditatem ha-
 bens ad decedendum & migrandum seu appa-
 randum iter, qui nimirum est ex hac misera &
 laboriosa uita ad beatam quietem abitus. Atq;
 aiebat Clarissimum uirum pietate & doctrina

eruditione præstantem D. Iacobum Milichium paulò ante morbum quo confectus fuit, cum mortis incidisset mentio, dixisse, fieri posse ut uitam hanc in terris relinquere aliquis non grauatur uelit, sed omnino mortis cogitationem esse horribilem, quam sententiam ualdè laudabat D. Philippus, & monebat mortis formidinem commemoratione incommodorum uitæ non depelli, & ad hanc præsentem animo obeundam alia esse oratione & ratione opus. Atq; recordari se multorum aiebat, qui suo tempore uita erecta euentus tristes declinassent, ad mortis tamen terrorem alia quasi arma requiri. Hi igitur tum sermones illius fuere antequàm ad prandium descenderet, ex quo propter λήψιν præsentem in lectulum ut diximus deductus fuit. Hoc tempore primùm ita in lecto decumbere cœpit, ut thoracis tantùm uestibus seruatis, exteriores reliquas exueret, quod antehac interdum, præcedentibus his morbi diebus omnibus, ut faceret, persuaderi non potuerat. Iacuit ita horas tres, in quibus surrexit aliquoties ad secessus necessarios, ita enim mundus senex, & pudens erat, ut ne tali quidem tempore suo porrectiones aut ministeria cuiusquam hac in parte ferre posset. Sed circiter secundam pomeridianam cum iterum surrexisset, & de lecto usq; ad fenestram cubiculi, ubi matula ipso ita uolente deponeretur, processisset, reuertens

uertens ad lectulum, cum in hunc ascendere uellet, deficere cum uires cœpère, ut in scabello ante lectum inter manus Ioachimi Camerarij & generi Peuceri collaberetur, sed celeriter adhibita ea fuère quæ solent & debent, ut λαιπλυχία auerteretur, cumque paulisper ita iacens se recollegisset, in lectulum postea sublatus est, Vbi iacuit usq; ad sequentis diei matutinam horam circiter quartam. Noctem autem illam præ ceteris grauem habuit, in qua & somni parum, & tussis molesta, & quod ei post paroxysmum semper accidere solebat, urinae mittendæ causa sæpius surgendum fuit. Hæc fuit quinta λήψις qua affligebatur & grauius & diutius quam ulla ex precedentibus, durauit enim morbi paroxysmus usq; ad septimam fermè illius diei uespertinam, ut esset horarum ad minimum decem, qualem neq; antè, neq; post sensit ullum. Frigere ei in illo æstu febrili manus & pedes solebant, & tamen calorem internum tantum sentiebat, ut intra stragulam pedes ad dimidia femora usque non posset continere, aut contacta esse sincere. Itaq; cum esset ut diximus pudentissimus, neq; aspici nudationem talem suam, neq; contrectationem ab explorantibus quomodo affectum corpus esset, æquo animo patiebatur, usq; ad extremum, & (quod animaduerti poterat) hac una de causa sequentibus diebus abire à se iubebat,

qui officij causa ad eum uisendum conuenerant.
Hac die Epithema ei parabatur, in quo genere
ualdè laudare solebat coralliorum uirtutem &
efficaciam, quam ante annos uiginti cum ex de-
bilitate cordis grauissimè laboraret VVimariae,
expertum se esse prædicabat præsentissimam, ap-
plicante ei epithemata ex his Georgio Sturcia-
de, medico clarissimo, quibus cum usus fuisset, per
quietem sibi oblatam fuisse dicebat sententiam
Prophetae: Non moriar, sed uiuam, & annuncii-
abo opera domini, & paulò post se conualuisse.
Hec igitur quòd meminisset sibi in maxima de-
bilitate profuisse, atq; ita quidem, ut statim cum
applicarentur corroborari se sentiret, & cum
remouerentur, debilitas recurret, Ideò tum et-
iam ex corallijs & alijs quorum non minor ad
corroborandum uirtus est & efficacia, epithea-
mata ei parata fuère, ut diximus, quibus postea
omnibus morbi diebus sequentibus usus est. Ad
XVI. Calendas Maij, quæ est Aprilis decima
sexta dies, cum surrexisset de lecto ut diximus,
circiter horam matutinam quartam, precibus
suis ad Deum peractis, quas faciebat ut antehac
semper, ita his morbi diebus ardentissimas, &
ante omnes diurnas operas suas, his, ut Christia-
num hominem facere par est, primum tempus
dabat. His igitur dictis, ad literas Boruſſiacas
reuertens, quæ addere cogitauerat perscribebat.

Hac die Camerarius hinc discedere cogitabat, ut
constitutis domi rebus publicis & priuatis suis,
& confirmata familia, huc quam primum redi-
re posset, et manere cum necessario suo, dum quò
res euasura esset, cognosci posset, et soliditas cor-
poris, & præcipuorū membrorū firmitas, cerea-
bri in primis, hanc spem afferebat, futurū ut cum
septimo paroxysmo febris, ut sermè tertianæ so-
lent, desineret, & quamuis imbecillitas manifesta
erat, tantum tamen uirium adesse putabatur, quæ
morbum præsentem, si non superare, saltem susti-
nere diutius possent, nam sicut fieri solet, dum
spiritus inest, spes non deponitur, & secundum
Pœtæ uersiculum: Prona uenit cupidis in sua
uota fides. Quod in hoc casu magis fiebat, cum
constaret ardentissimas pro ægroto nostro pre-
ces fieri publicè & priuatim, quod precum stu-
dium in hominibus nostris augebat hoc tem-
pore, quò non amplius in publicum prodire
Dominus Philippus conspiciebatur, & lectio-
num operas intermittebat. Hoc enim cum
non nisi extrema necessitate coactum facere
eum scirent, & illis etiam diebus experti essent,
ex eo de periculo aestimabatur, atque ita preci-
bus magis intendebatur. Quòd igitur Ioachimus
ea die à Philippo discedere cogitaret, & ægro-
tus noster pridiana die propter febrilem paro-
xysmū penè nihil cibi aut potus assumisset, appa-
rabatur

rabatur ei aliquid ientaculi loco, quo Ioachimus
discessurus, ut tum constituerat, cum ipso utere-
retur, ut cum pluribus cibum capiens suauius et
plus assumeret. Ad illud igitur ientaculum an-
tequam ex museo descenderet, cum fortè asse-
dissent ambo, Camerarius & Melanthon supra
scannum, quo plerunq; solebat, ad ianuam, reli-
quis, qui officij causa semper ei aderant, plures
quam opus erat & commodum, circumstantibus,
& uerba fierent de ualetudine & uita ipsius,
tum igitur D. Philippus tanquam ultimam salu-
tem Ioachimo dicturus: Mi Domine Ioachime,
dicebat, sumus iam amici ab annis quadraginta,
& uera fuit, atq; mutua inter nos dilectio, ex
qua neuter sibi quicquam quasiuit, suimusq; duo
quidam ludimagistri boni & ἄσκατοι suo
quisq; loco, & confido labores nostros multis
profuisse, quod si DEVS ita uoluerit ut mori-
ar, amicitiam nostram in illa altera uita sanctis-
simè colemus. Postea ad ientaculum simul descen-
derunt, cumq; accubisset Camerarij genero, qui
coniugem amiserat, & tum propè eum confede-
rat, huic igitur dicebat, hac nocte habui somni-
um de uxore tua, quam mihi uidere uidebar mo-
rientem, hæc matrona anno & septem mensibus
antea sanctissimè mortua fuerat, quam quòd es-
set præstans pietate, & omni laude matronali
fœmina, ualdè Philippus dilexerat, & morte
huius

huius grauissimè afficiebatur, piosq; sermones
huius recordabatur & celebrabat, quos paulò
ante mortem ex ea audierat. Vnam quidem
uocem huius præ cæteris prædicabat, quod in
extrema debilitate dixisse eam, meminisset, Scio
Deum mihi affuturum esse, quam uocem tanti fa-
ciebat, ut sæpè diceret se per omnem uitam hu-
ius non obliuisci posse, & quodam tempore ad
mentionem dogmatis de dubitatione, an simus in
gratia, ad hunc eundem qui maritus illius fue-
rat, & fortè tum præsens aderat, ad hunc igitur
tum ille, sic non loquebatur uxor tua moriens, et
simul uocè illā huius commemorabat. Etiā aliàs
sæpè testabatur se matronæ illius memoriam in
tota uita non posse deponere, Propter talem igi-
tur affectionem erga hanc suam fieri potuit, ut
per quietem etiam memoria illius ei obuersare-
tur, hoc præsertim tempore quo de morte plu-
rimum cogitabat, cuius sceminae & sequentibus
uitæ diebus aliquoties mentionem faciebat, &
fuit non parua exitus utriusq; similitudo. Po-
stea & de carmine referebat, quod tertia nocte
antè accinere sibi in somnis uisus fuerat: Desi-
derio desiderauit &c. In illo igitur ientaculo
cum de iuscuro & alijs ualdè parum assumisset,
(nam cibi fermè nihil assumebat illis omnibus
morbi diebus) & de potu quidem modicum, tum
igitur subito debilitas eum tanta occupabat, ut in

musæum suum redire uellet, & ibi in lectulo se ad quietem componeret, somnum expectans, quo illis diebus fermè solo alebatur & recreabatur. Hæc res ita Ioachimum commouebat, ut consilium de discessu deponeret, & mutata sententia illo die se hinc nusquam commoueret. Sed quiescens in lectulo D. Philippus, ut diximus, paulò post obdormiscere cœpit, & dormiebat ille tum somnum, ut ipse postea narrabat, suauem, sed primum supinus & palpebris malè coniuuentibus et ferme semiapertis, eratq; omnino species dormientis, sub initia somni illius, tristissima, ut plerisque illa lacrimas exprimeret, à domesticis autem tanquam mortuus tum deplorabatur, cum sollicitudines quidem augerentur uniuersis, sed paulò post in latus se conuertens, sine ulla tristiore specie dormiebat, & ita, ut animaduerti posset, eum suauiter dormire. Interea Ioachimus etiam ad quietem secedere, quem minimè benè affecto corpore & animo esse apparebat. Post horas ad minimum tres, quas continuas D. Philippus dormiuerat, expergiscitur, sibiq; suauissimum illum somnum fuisse ad omnes testabatur, & sanè hoc ita recreatum eum apparebat, ut rectius uel minus saltem malè ualere uideretur, quàm precedentibus morbi diebus uniuersis. Sub id tempus ex Academia nostræ Theologis unus discessurus in patriam Chersonesi Cym-

Cymbrice, Domino Præceptori salutem dixit
ultimam, quem honorificè à se dimittens, libros
ei dabat tum recens apud nos editos, ad Regem
perferendos, & se, cum in præsentia uirium im=
becillitate impediretur, literas ad Regem prima
occasione missurum dicebat, quibus eius serenita=
ti gratias esset acturus, pro benignissima uolun=
tate & munificentia erga ipsum sua, & pro sa=
lute regis, & regni illius uota tum & preces ad=
debat, qualibus in hoc genere uti solebat. Alla=
te ea die huc sunt chartæ aliquot scripti cuius=
dam, quod Staphylus contra Philippum sub pre=
lo tum adhuc habebat, editæ lingua germanica,
Id quale sit lectores uidebunt, & iudicabunt.
Afferebatur & aliud eadem die, de consilijs
quorundam quomodo in Synodo solemniter dam=
nari possent ij, qui hætenus minus solènter con=
demnati aliquibus uiderentur, quod quale sit
etiam ipsum in medio relinquimus iudicare uo=
lentibus: *du yß epðulw naxwß.* Quæ scripta
à bonis & amantibus Reipub: cum dolore lege=
bantur, cum & quid ageretur non esset obscu=
rum, & ualdè insuper miserabile, tali tempore
Ecclesiæ & Reipub: talia scripta uolitare &
tàm periculose egrotanti uiro optimo, deq; Ec=
clesia & rebus communibus ita merito, talia la=
menta fieri, & funus iam penè huius à Christi=
anum nomen profitentibus ita cohonestari.

Hæc

Hæc igitur præsentem dolorem & solitudi-
nem bonorum iam non mediocriter augebant,
& quid de mortuo esset futurum, ex his conijce-
re licebat. Sed ut ad institutum redeamus, ita il-
lo somno confirmatus fuit, ut ad operas scriptio-
num suarum rediret, & literas Boruſſiacas ab-
ſolueret, & in museo & domo ita obuerſaretur,
itaq; faceret & diceret omnia, ut nunquam antè
in illo morbo alacrior fuiſſe uideretur. In cœna
autem, ad quam hora quinta deſcendebat hilari-
orem ſe præbebat, quàm illo omnino tempore
ipſius expectari poterat, Omniaq; in ipſo eius-
modi uideri, ut & ſpes bona confirmaretur, &
Ioachimum Camerarium cuius præſentiæ etiam
nonnulla dari iudicabantur, commoratum eſſe
nobiscum letaremur. Incidebat in cœna de qui-
busdam mentio, qui piæ Eccleſiarum coniunctio-
ni maximè obſtarent, & diſtractions atq; diſti-
diorum cauſas in hæc attuliſſent atq; inferrent
hactenus, & his adhuc teteriora quotidie moli-
rentur. Ad hæc mentionem D. Philippus animo
commotiore, & uoce etiam contentiore, ſunt illi
inquit, nequam homines, & pergunt eſſe tales, &
eſſe eos tales Deus oſtendet atq; declarabit, cùm
in tota cœna illa nihil dixiſſet de publicis aut
priuatis rebus triſtius. Atq; ita tum hilarem ſe
præbebat, itaq; tenebatur ſermonum uiciſſitudi-
ne, & quaſi poſt cœnatione quadã colloquiorum
ſuauium

suauium (qualibus ab omnibus, qui tum aderant studebatur, ut exhilarationi ipsius hoc modo inseruiretur) ut multò diutius post cœnam assideret, quàm facere soleret rectè ualens, & cubitum iret hora fermè octaua, quod erat ei inusitatum facere. Hæc est ultima cœna ad quam in domo sua ex musæo descendit, nam quid sequentibus diebus factum sit deinceps referetur, Nox autem sequens prorsus quieta & somni satius neq; somniorum expers fuit, Oblata enim ei, ut ipse postea referebat, in somnis hæc Pauli sententia fuit: Si Deus pro nobis, quis contra nos.

Manè decima quinta Calendas Maij quæ est Aprilis dies decima septima, Ioachimus paratus ad iter usq; ad horam fermè matutinam septimam cum eo collocutus est, quo tempore D. Philippus Borusiacas literas primum, quarum iam sæpè mentio factus est, cum attexuisset tum etiam aliquid, obsignabat, itemq; ad amicos in illis locis quosdam addebat alias, quibus plures uolebat addere, sed sibi parcere iuebatur. Inscribebat tamen libellos adhuc aliquot amicis, qui eodem perferrentur, & ad ducem etiam Borussiae quosdam perferendos dabat. Itaq; defatigatus, quòd λήσις febrilis non longè abesset, in lectulum decubuit, ibi tum Ioachimus discessurus supremum eum salutare & ualere iubere,

iubere, Deoq; commendare &c. Cui Philippus
uoce penè flebili respondere his uerbis: Iesus
Christus filius Dei sedens ad dextram Patris &
dans dona hominibus, conseruet te & tuos, &
nos uniuersos, & simul coniugem huius suis uer-
bis saluari mandabat. Hæc fuit ultima con-
salutatio inter hos nostri temporis nobile par-
amicorum, neque enim posthac uidit unus alte-
rum, atq; ille quidem hunc ne mortuum quidem,
ut uideret, sustinere potuit, de quo infra cogno-
scetur. Tum igitur adductum ante ades Melan-
thonis equum conscendit, eaq; die Lypsiam ad
suos feliciter reuersus fuit. Ita autem discessit, ut
expeditis rebus suis quàm primùm huc reuerti
cogitaret, & opperiri, quid de Philippi ualetu-
dine futurum esset. Cæperat pridiana die hoc
agere, ut per literas ad suos missas, quas iam con-
scripserat & obsignauerat, se expediret, sed co-
mitis, quem secum adduxerat, inualetudo obsti-
tit, qui per hanc cum literis illis itineri se solus
committere non potuit, cum huius opera ad
eas perferendas uti uellet. Sed nos existimamus
diuino consilio rem gubernatam, ne mori uide-
ret eum, quem postea mortuum aspicere non po-
tuit, ut referetur. Discessit igitur tum Ioachi-
mus hoc animo, ut qui quàm primùm esset re-
uersurus, & ualdè sollicitus quid de paroxysmo
instante esset futurum, & quanquàm metueban-
tur

tur omnia, tamen ad minimum ante septimum pa-
roxysmum nihil grauioris mutationis metueba-
tur, Presertim cum pridiana die talem eum ui-
dissemus, ut supra exposuimus. Miserat huc
Illustrissimus Princeps Anhaltinus Ioachimus
Et c. pro affectione erga D. Philippum beni-
gnissima sua, qui eum uiseret. Is etiam sub idem
tempus hinc discedebat, ut de ualetudine Philip-
pi Principi suo referret, Hunc igitur legatum
ita à se dimittebat, ut Principi optimo bene
precaretur uerbis testantibus summum erga il-
lum Principem studium suum, & piam & sub-
missam curam de rebus huius uniuersis, quæ sine
lacrimis audire nemo poterat.

Paulò post afferebantur literæ ex Helueticis,
quib. scribebatur Romanum pontificem Conci-
lium moliri, ad quam significationem ille in hanc
fermè sententiam respondebat, ut diceret, mori
sibi melius esse, quàm ad Concilium uenire, nam
quæ distractiones tum essent futuræ, & in quot
partes discessuri essent, qui puriorem doctrinam
profiterentur, facile posse æstimari ex presenti
statu rerum, qui ante oculos esset omnibus.
Mox sub horam octauam matutinam febris sex-
tò cœpit $\pi\delta\sigma\epsilon\omega\theta\lambda\omega\alpha$, atque tum astanti cui-
dam ad lectulum propius, hac nocte inquit cogi-
taui de stultis disputationibus eorum, qui negant
quod

quòd Christus mortem extimuerit, imò & timuit ille mortem dicebat, & tantò magis quantò melius intellexit quid sit mori, quàm nos cogitare possumus, & solemus. Atq; hoc loco obiter referendum, hanc quæstionem eum ultimam in ethicis disputationibus suis publicè proposuisse, Quomodo uoluntas in Christo formidante mortem congruat cum uoluntate aeterni Patris, quam morte abreptus inexplicatam reliquit, cùm alijs in scriptis ipsius ea satis explicetur? Quadam etiam ex superioribus diebus, cùm Ioachimus adhuc adesset, se in ea opinione fuisse dicebat, neruos ex laceratione tantum dolorem sentire, Sed rem aliter se habere, idq; se ex ijs, quæ tum in se experiretur discere, & neruos etiam aliunde dolorem percipere, deq; dissolutionis in natura sensu aliquid differebat, ut intelligi possit his rebus non tum primum cogitationes illius occupari cœpisse.

Postea rursus ei in mentem ueniebat de Camerarij filia mortua illa, de qua supra diximus, fortassis aspectu etiam mariti huius de hac commonefactus, qui propè lectum, astiterat, huic enim illtum, Vxor tua qua etate erat? & quali corpore? & tamen quàm leui momento extinguebatur, fuit illius morbus dicebat non dissimilis meo, nam splenem similiter malè affectum habuisse, mihi uisa est, & ego inquit ibidem dolorem sentio,
Tanta

Tanta tamen debilitas mei corporis est ex obscura causa, sic enim iudicabat. Et paulò antè cùm in lectulum decumberet, si mors non est, dicebat, ualdè grauis est hæc castigatio, morbum significans. Erat in pariete lectulo proximo, tabula affixa, continens picturam regionum Europæ, quã cùm aliquantisper intentis oculis aspexisset, postea conuersus ad astantes, & suauiter ridens, inquit, Virdungus quondam (cuius supra mentionem fecimus) prædixit mihi ex astris, me naufragium facturum in mari Balthico, iam non longè absùm à mari illo, erat enim pars tabulæ ea, qua hoc depingitur, lectulo proxima.

Interea horrore febrili desinente cùm aestuare inciperet, accidit ei quod supra scripsimus, ut intra stragulam crura continere nõ posset, quòd autem nudationem talem suam conspici grauiter ferret, & plures tum ad eum uisendum conuenissent, cum quadam commotione dicebat, quid à me receditis? quæ uox in causa fuit, ut plerique postea timidiores essent in eo uisendo, eaq; die minor esset uisentium frequentia. Desinebat hic paroxysmus ante pomeridianam secundam, ut esset longè, quàm præcedens proximus, breuior & lenior, in quo & deiecit aliquid adusti excrementi, nigrũ prorsus, et sub finem paroxysmi lenis sudor per totum corpus existebat, pul-

D sus etiam,

sus etiam, Urina, & cetera in summa uniuersa
eiusmodi erant, qualia esse debent, quae in febre
spem bonam medico faciunt, sed euentus postea
docuit fuisse illam $\kappa\rho\iota\sigma\mu$, ut medici loquuntur,
 $\epsilon\lambda\lambda\alpha\pi\eta$. Tristia tamen erant, in primis illud ni-
grum in excrementis, & quod post paroxysmum
cum collocato in sellam ante lectulum cibus ei
praeberetur, quicquid assumserat statim reuome-
bat, hoc enim quantopere uentriculi uirtus affli-
cta esset, arguebat, praesertim cum eum cibum
uomitum reijceret, quo suauius quam ullo alio illis
diebus uesci solebat, qui erat fructuum eorum qui
limones uocantur cocti cum uino & croco asper-
so, haec fiebant post horam illius diei pomeridia-
nam secundam. Postea in lectulum reuersus dor-
miuit usque ad quintam, & tum in cubiculum se
deduci uoluit, ubi iacuit usque ad diem sequentem,
eaque nocte somnos capiebat non longos, aliquos
tamen, Sed ei tota grauis fuit, qua omnia sic mu-
tata fuere, ut metueretur ne septimus paroxys-
mus quicquid adhuc reliquum esset uirium omne
consumeret, id quod & accidit. Itaque metue-
batur dies illius postridiana. Ipse etiam en-
grotus finem prope esse dicere & inter preces
suas exclamare: Domine fac finem, quam uocem
Erasmus Roterodamum in supremo illo morbo
suo usurpasse, nobis referebat, ad nouilunium
autem, quod impendebat ad diem ab eo, cuius hi-
storia

storia iam in manibus est, septimam de periculo suo ominabatur, sed nimis multæ causæ erant quæ ad illud usq; tempus sustineri morbum posse non sinebant sperare. Itaq; instantis paroxysmi postridiana metuebatur, ut diximus, quam tamen & ipsam mors ut audietur anticipauit. Mænè igitur diei sequentis, quæ fuit decima octaua Aprilis & Calendas Maij decima quarta, surrexit hora quarta & ad lectulum in museo alterum, decubitus diurni, deductus est, ibi cum neque animo deiecto uideretur, & sensibus uteretur integerrimis, uirium tamen imbecillitas admodum augetur. Hac igitur de causa lectulus ille in museo à pariete remouendus erat & ita collocandus, ut utrisque à partibus accessus ad eum pateret, quod tamen incommodior ille uideretur, prorsus tum remotus fuit, & repositus alius de genere eorum, qui uiatorij à nostris hominibus appellantur, quòd in itineribus talium usus sit. In hunc cum esset collocatus, hic inquit uiatorius lectulus appellatur, quid si in hoc migrem. Urinæ autem fuerant turbidæ, ut diximus, et tales ut nisi à calculo illæ eiusmodi fierent, mortem significarent certissimã, calculus tamen hoc toto tempore ei simul molestus esse, & arenule omnibus diebus copiosè excerni, quadam etiam die ex precedentibus, ipse manu sua ereptum calculum dimidie

fermè lenticula magnitudine afferebat & ostendebat amicis. Tales igitur urinae cum fuissent antea, hoc tempore hæ quoq; mutari, neq; illud feculentum & piceum, de quo supra diximus, in his, neq; arenulae magis apparere, & turbidae esse desinere, sed limpidae atq; benè coloratae conspici, cum in extrema debilitate natura in morbi materiam nihil suarum uirium exerceret, hæc igitur omnia qualia essent facillè intelligebatur, ut de uita iam prorsus desperari inciperetur. Ipse etiam ægrotus, etsi & antea, sed tum magis, ad mortem se paratum animo & uoluntate profitebatur, cumq; ante lectulum Pastor Ecclesie nostrae unà cum alijs sub horam illius diei octauam astaret, de hac eadem re, & quod ad mortem esset animo confirmato, uerba faciebat, & mox inquit: Ego DEI beneficio nullum habeo dolorem domesticum, quo iam peculiari-ter angar, Nam etsi mihi neptes & nepotes hinc ante oculos obuersantur, quos ardentè diligo, tamen me hoc consolatur, quòd pios parentes habent, quos & ipsos diligo, qui curæ illos sibi esse patientur, sicut mihi hæctenus fuerunt, dum ualui: Sed publica me afficiunt, in primis ea quæ hoc malo & sophistico seculo in Ecclesia commouentur, Sed Dei beneficio doctrina nostra explicata est. Et paulò post conuersus ad astantes quosdam alios, Deus inquit, uires largiatur

giatur uobis iuuenibus, & uidete ut rectè his
utamini. Eadem die & ex neptibus filiolum na-
tu maximam generi Peuceri ante lectulum ob-
uersantem sic compellat, ut qui eam postremum
salutaret: Ego dilexi te, inquit, mea filia, uide ut
colas parentes tuos & morigera eis uiuas & ti-
meas Deum, is te non deseret. Hunc oro ut te tu-
eatur & benedicat tibi. Ceteras etiam nati-
minores familiaris complectebatur, filie au-
tem commendabat maritum, omniaq; ita dicere
& facere, ut qui ex hac uita migraturum se sen-
tiret. Mittebantur eadem die literæ ad Ioachi-
mum Camerarium Lipsiam, quibus scribebatur
ei, si Philippum Melanthonem uiuum uidere
uellet, ut reuersionem ad nos acceleraret, etsi
tabellarius serius egressus quàm promiserat, lite-
ras illas tertia primùm die post reddidit, qui ta-
men etiamsi fidem præstitisset, uix potuisset Io-
achimus ante mortem huius huc redire. Sed ut
ordine narremus, paulò post, octaua matutina,
gustauit aliquid de iusculo et buccellis Limoni,
postea sub horam nonam generum medicum
compellans, quid, tibi inquit, uidetur de morbo
meo, & quid spei habes, nihil dissimula. Cui
medicus: Deus est uita tua & longitudo die-
rum tuorum, cui hanc commendamus, sed quia
uerum me uis dicere, si Physicæ causæ conside-
rentur, profectò res minimè caret periculo, im-

becillitas enim magna est & in momenta auge-
scit. Tum ille rursus ego idem sentio, & meam
imbecillitatem intelligo. Paulò post queri iubet
in chartis suis pagellas quasdam, in quibus Testa-
mentum suum longo tempore antè describere ita
cœperat, ut suam de singulis religionis Christia-
ne capitibus sententiam explicaret atq; testatam
ad posteritatem faceret, quem & uerum atque
præcipuum testamentorum usum, apud priscos
illos & sanctos patres fuisse consentaneum est.
Hoc igitur ille luculente facere incœperat, eam-
que incoationem multi uiderunt, sed ut memi-
nisse uidemur non longè progressus describendo
fuerat. ille igitur pagellæ cum iubente ipso, ut
diximus, diligenter tum quærerentur ubiq; in
omnibus musæi scrinijs, inueniri tamen non po-
tuère, ut à curioso aliquo, quod genus secundum
Plautum semper est malum, surreptas illas suspi-
cio sit, quod factum est de chartis et scriptis alijs
in Bibliotheca illius plurimis. Cùm non inueni-
retur illa uetus incoatio, post multos sermones
quibus Genero de rebus priuatis uniuersis uo-
luntatem suam & sententiam prius exposuit, quã
scriberet, nouam descriptionem suscipit, sedens
ad mensulam suam, qua solebat cum quid scribe-
ret, sub horam secundam, & quanquam ualetudo
& uires ita erant, ut diximus, neq; præterquam
de priuatis rebus tali tempore suo perscribere
posset,

posset, cum ne hoc quidem per debilitatem perficeret: quod tamen semper de publicis rebus cura ei potior esset, non potuit facere, quin breuiter etiam ijs, quæ de bonis suis constituabat, de cōfessione fidei suæ quasi præfaretur, quod proæmiolum illius cum ad publicam uoluntatis & sententiæ ipsius contestationem pertineat, hæc etiam de causa optima fide transcriptum hoc loco inserendum putauimus, præsertim cum ijs etiam, quæ iam de testamento huius narrauimus, explicationem afferat. Verba igitur quibus testamentum suum D. Philippus horis ante mortem uiginti nouem describere cœpit, hæc sunt: Anno 1560. die Aprilis 18. scripsi hoc testamentum in meo morbo breuiter de ijs reliquijs facultatum, quas mihi DEVS dedit. Confessionem fidei & gratiarum actionem ad Deum & Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, scripseram antea bis, sed chartæ sunt interceptæ.

Volo tamen confessionem meam esse Responsiones de Bauaricis articulis contra Pontificios, Anabaptistas, Flacianos, & similes &c. Post hæc sequuntur ea quæ de rebus suis fieri uoluit, & ad heredes ipsius tantum pertinent, etsi eorum, ut diximus, descriptionem, non potuit absolueret, quod scribendo iam tres pagellas confecisset, atq; ita se defatigasset, ut nihil posset addere tum amplius, sed in posterum diem differret reli-

qua, quo ipso tamen in extrema uirium defectio-
scribere nihil potuit, ut infra cognoscetur. Litera-
rum autem exaratio nequaquam est talis, de qua
tam propinqua morti debilitas deprehendatur, &
minimè similis scripturæ illius qua undecima die
antè, quæ morbi prima fuit, literas ad amicum in
littore Balthico ab eo exaratas, supra scripsimus.
Nam etsi præcedentibus diebus scripserat quæ-
dam multò melius, & epistolam ad Ducem Borus-
sæ omnino optimè, tamen hæc ultima, de qua di-
cimus, scriptura ipsius eiusmodi est, ut sæpè re-
ctissimè ualens non pinxerit literas meliores,
quod inspectantes faciliè iudicare possunt. Mens
autem constabat integerrima & sincerissima us-
que ad extremum uitæ halitum, neq; ut antea in
tota uita, ita etiam illo morbi tempore hæc ullo
modo attentata fuit, cumq; cætera in corpore ipsi-
us membra solida essent, cerebrum tamen erat fir-
missimum, quod nisi tale fuisset, tantos ille et tanta-
rum occupationum labores, per tam multos an-
nos sustinere atq; perferre minimè potuisset, atq;
uel hac eadem die, uel sequente, ad filiam testaba-
tur se DEI beneficio capitis imbecillitatem nec
sensisse nec sentire ullam. Non deerant qui ex hac
soliditate corporis, & membrorum præcipuo-
rum uirtute, uitæ extinctionem metuerent du-
riorem, & σβέσις ut Aristoteles appellat, non
senilem μάρωσις. Conferebat autem cum ge-
nero

nero tum etiam de communibus rebus Academiæ
nostræ, & constituēbat de doctrina publica post
mortem suam, quæcūq; sibi succedere maximè uel-
let, & de alijs quibusdam, de quibus hoc loco dici
nihil attinet, sententiam suam explicabat. Hora
tertia ex museo in cubiculum reduci uolebat,
nam ut hoc etiam obiter referamus, nunquam il-
le toto hoc morbi tempore alibi quàm in cubicu-
lo suo, quo per scalarū gradus sedecim ascēdendū
ei erat, pernoctare uoluit, atq; ut in cæteris om-
nibus, ita etiam in hac re sibi non pepercit, neq;
defatigationem itionis & ascensionis talis refu-
git. Eò igitur tum deductus placidè obdormie-
bat, durante somno illo fermè usq; ad uestertinam
sextam. Interea afferebantur literæ ab amicis ex
mercato Francofortensi de supplicijs piorum ho-
minum in Gallia, de quibus cum post somnum ad
eum referretur, Nullos dolores corporis sui tan-
tos esse dicebat, quanti essent animi, propter Ec-
clesiæ tales calamitates, quæ auerentur distra-
ctionibus non necessarijs, & malicia ac petulan-
tia eorum, qui cum à nobis sine causa discessissent,
odio nostri nihil non molirentur, et parcerent ne-
mini, deq; hac re multa grauiter querebatur, ut
perturbationem magnam esse appareret. Itaq;
hoc tum agebatur, ut recitatione literarum minus
tristium, & sermonibus etiam astantium hilari-
usculis, à dolore abduceretur, quo & profectum

fuit nonnihil, Multa enim postea, & suauiter omnia loquebatur, ad presentium sermonum occasiones, ut iocos etiam & risus usurparet, eumque se praeberet, ut multi cum certissima spe conualescentiae illo uespere ab eo discederent. Producebantur illa colloquia, quod ijs delectari animaduertetur, sermone usque ad horam octauam, Quo tempore cum quieti se dare uellet, condita cerasa assumebat aliquot, & uini haustulum unum, qui fuit haustus illius postremus, ut ad somnum aliquid quasi uiatiki suppeditaretur, quem tamen nocte sequente tenuem admodum coepit. Ita iam narrationem perduximus, usque ad XIII. Calendas Maij, quae fuit decima nona Aprilis, & uita Philippi in terris dies extrema. Etsi autem egritudinis & tristitiae perturbatio: quam ea die, qua morientem eum uidimus, tantam sensimus, qua non potuisset maiorem animus sustinere: Harum igitur perturbatio, etsi memoriam ita impedire solet, ut nihil magis, tamen quae meminimus, collatis uotis nostris, & communi opera, nunc deinceps optima fide, ut haecenus uniuersa exponemus. Cum nocte illa perparum dormiuisset, ut diximus, & mane hora secunda in lectulo se erigeret, medicus ad eum accessit, ibi de nocte praeterita, qualem habuisset significabat, & quod somnos habuisset, ut loquebatur, tenues, aliquos tamen, sibi que iterum per quietem oblatam Paulinam
sententiam:

sententiam: Si Deus pro nobis quis contra nos.
Postea ad querelas, de Ecclesie calamitatibus re-
dibat, & contestationem doloris sui propter has
qui per noctem grauiter eum exercuisset, spens
tamen se habere optimam propter perspicue ex-
plicatam nostrarum Ecclesiarum doctrinam,
quibus uota pro Ecclesia admiscebat ardentia
ad Deum & intimi cordis gemitus, atq; ita pro-
ductis cum genero usq; ad tertiam colloquijs, eo
tempore deductus ex cubiculo fuit ad lectulum
illum uiatorium in museo collocatum. Ibi tum
obuersans aliquantisper, postea decubuit, sermo-
nes habiti pro occasionibus uarij, donec obdor-
miseret, & tū quidem inter dormiendū leniter
ille respiraret ac suauiter, ut uideretur placidē
quiescere. Ex hoc somno expergiscens circa ho-
ram sextam matutinam, cū capillus ei uideret-
tur longior petit à genero ut hunc sibi præcide-
ret, cuius ministerio ad eam rem semper uti so-
lebat, quo facto, etiam uestes lineas interas muta-
re, qualibus ad fouendum calorem corporis seni-
lis uti consueuerat, à multis annis, triplicibus, una
super alia inducta, Etiam redimiculum nouum
capiti sumebat de genere lineorum illorum, qua-
lium per noctes usus est, & ipse inter diu semper
domi utebatur, eaq; in re se propinquum suum
Ioannem Reuchlinum uirum clarissimum imita-
ri dicebat. Hoc igitur modo ornari & comi-
uolebat

uolebat, cum migrationem presentiret. Paulò post ab amicis quibusdam hospitibus, qui ad eum uidendum Torga excurrerant, salutabatur. Hi erant, Pastor Ecclesiæ eius oppidi cum Collega quodam suo, & Doctore Kentmanno Medico. Cum his ille familiariter spacio fermè dimidiæ horæ de uarijs rebus & ita colloqui, ut presentia horum delectari eum appareret, & hilariusculus uideretur, Sed tandem de animi sui affectione ad hos etiam testatus, illos supra expositos sermones suos repetebat, Se Dei beneficio priuatam ægritudinem nullam habere, sed consideratione ac conspectu publicorum malorum propter posteros affici atq; perturbari, quæ minimè necessarijs certaminibus commouerentur à petulantibus quibusdam, & uim afferrent ueritati, quæ in contentionibus amitti solet, confirmari se tamen in hoc dolore suo, quòd sciret doctrinam nostrarum Ecclesiarum ueram esse et dilucidè explicatam. Postea addebat & hæc uerba, Si iam morior, singulari Dei beneficio præcipior malis impendentibus, & annum illum monstrosam naturæ annum appellabat. Cumq; sollicitis & flebili uoce pronunciatis precibus Ecclesiam Christi fidelium Filio Dei commendasset, hospites illos discessuros ut secum pranderent rogabat, quod diceret se sperare futurum ut presentia & sermonibus ipsorum inuitaretur ad gustandam

ad gustandum aliquid. In quo cum obsecuturi
illi essent, reuocati paulò post fuere literis suo-
rum, propter pericula quæ in familijs horum
subitò exitissent. Philippus autem sub idem tem-
pus extreme debilitari incipere, itaq; hoc po-
stremum salutato, resalutati illi discesserunt, quos
& pijs uotis suis proficiscentes est profecutus.
Conuenerunt ad eum tum D. Pastor Ecclesie no-
stræ cum aliquot Diaconis, & Professores pleri-
que, unà cum alijs quibusdam compluribus, ex
Professoribus tamen aliquot sub horam nonam
auocabantur ad soluendum precium pro fru-
mentis, de sententia & quasi ex testamento ipsius
publicè coëntis, quæ tum aduehebantur, de qui-
bus supra retulimus, qui tamen paulò post ad le-
ctulum præceptoris sui confectis negocijs reuer-
tebantur. Sub horam igitur matutinam octa-
uam, quo tempore λήψις febrilis expectabatur,
subitò uires prorsus concidere, ægrotus etiam
animo linqui cœpit, & quod Græci dicunt, λει-
πύχθη. Recreatus tamen ijs modis quibus
oportet, iacuit ita aliquantisper quiescens.
Aliquantò post, quasi experrrectus de somno,
precum suarum formulam qua quotidie uteba-
tur, repetebat, & recitabat totam, uoce quidem
submissiore, sic tamen ut singula uerba exaudi-
rentur, atq; ut cognoscatur ab omnibus, qualis ea
sit, & quid, paucis illis ante exitum ex hac uita
suum

suum horis, orauerit uir optimus & sanctissi-
mus, integram illam hoc loco descriptam subie-
cimus. Deum igitur inuocans his precum uer-
bis tum usus est.

Omnipotens, aeternae, uiue & uere Deus, Cre-
ator caeli & terrae & hominum, unâ cum
Filio tuo coaeterno Domino nostro **I E S U**
C H R I S T O crucifixo pro nobis & resuscita-
to, & Spiritu tuo sancto uiuo, casto & ueraci:
Sapiens, bone, uerax, misericors, iuste, dator uita
et legis, liberrime, caste, saluator, qui dixisti, No-
lo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & ui-
uat, Item, Inuoca me in die tribulationis & eri-
pam te: Confiteor tibi me miserrimum peccato-
rem habere multa peccata, & multipliciter de-
liquisse, & doleo toto corde quod offendi te, &
oro ut propter filium tuum Dominum nostrum
Iesum Christum crucifixum pro nobis & resu-
scitatum miserearis mei, & remittas omnia pec-
cata mea, et iustifices me per & propter Iesum
Christum filiū tuū λόγον ἢ εἰκόνα σὺ αἰδίου,
quem uoluisti pro nobis esse uictimam ἢ μεσί-
την ἢ ἱκέτην mirabili & inenarrabili consilio
& immensa sapientia ac bonitate, & sanctifices
me Spiritu sancto tuo, uiuo, casto, & ueraci: ut
Te omnipotentem uerum Deum creatorem coe-
li & terrae & hominum, aeternum patrem do-
mini nostri Iesu Christi, & Iesum Christum fili-

um tuum λόγον ἢ εἰκόνα σὺ αἰδίοιο, & Spiritum sanctum paracletum uiuum, castum, & ueracem, uerè agnoscam, tibi firmiter credam, tibi uerè obediam, tibi gratias agam, te uerè timeam, te rectè inuocem, tibi seruiam, te uideam propiciam in tota aeternitate. In te Domine speraui, non confundar in tota aeternitate: In iusticia tua libera me. Conuerte me Domine ad iusticiam et uitā aeternam. Redemisti me DEVS ueritatis. Custodi & rege Ecclesias nostras & politias, & hanc scholam, & da eis salutarem, pacē et salutarem gubernationem. Rege & protege Principes nostros. Ale Ecclesiā tuam, collige et serua Ecclesiam in his regionibus, & sanctifica, et coniunge eam Spiritu sancto tuo, ut sit unum in te, in uera agnitione & inuocatione Filij tui IESU CHRISTI, per & propter hunc aeternum Filium tuum Dominum nostrum IESUM CHRISTVM, crucifixum pro nobis & resuscitatum, Amen.

OMnipotens aeternae Fili DEI domine IESU CHRISTE, qui es λόγος καὶ εἰκὼν πατρὸς αἰδίου καὶ τὸ αἰδίου πατρὸς, & μεσίτης τῆς ἐκείνης noster, crucifixe pro nobis & resuscitate, gratias ago tibi toto pectore, quod assumisti humanam naturam, & constitutus es Redemptor meus, & passus ac resuscitatus carne intercedis pro me. Oro te respice me, & miserere mei,

mei, quoniam unicus & pauper sum ego, Auge in
in me Spiritu sancto tuo lucem fidei, & infirmum
me gesta, gubernare, protegere & salua : In te Domi-
ne speraui, non confundar in tota aeternitate.

OMnipotens Spiritus sancte, paraclite, caste,
uiue, uerax, illumina, rege, sanctifica me, con-
firma in mente mea & corde meo fidem et ueram
consolationem, serua & gubernare me, ut habitem
in domo Domini, omnibus diebus uitae meae, ut ui-
deam uoluptatem Domini, ut semper sum & ma-
neam templum DEI in tota aeternitate, & semper
DEO letus gratias agam, & celebrem eum cum
tota Ecclesia caelesti, Amen.

Hac cum ita perorasset acquieuit aliquantulum, postea sublati oculis, ad generum conuersus, Ego, inquit, in morte fui, sed Dominus clementer retraxit me. Hoc etsi de praecedenti deliquio animi aliqui interpretabantur, tamen cum id repeteret, ad alios etiam, suspicabamur eum tum luctu aliquid sustinuisse, cum sine agone nemo moriatur. Cum ergo ex astantibus unus diceret : Nulla nunc condemnatio his, qui in Christo Iesu ambulant, Ipse mox subiiciebat: Christus factus est nobis a Deo sapientia, iusticia, sanctificatio, & redemptio. Ut quemadmodum scriptum est, Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Et saepe has uoces repetebat : Domine miserere mei. Pulsus au-
tent

tem euanescere & extrema membra frigescere,
respiratio etiam fieri concitator, oculi et iuguli
subsiderere, atq; omnia in summa, mortem propin-
quam ostendere, neq; paroxysmi febrilis recur-
sio, sed debilitas uel collapsio potius uirium ex-
trema sentiri. Nihil tamen omittebatur, sicut
par est, omnium quæ fieri poterant & debebant.
Itaq; ut aliquid uirium recolligeret, interrogaba-
tur an cibi aliquid assumere uellet, quod cum in-
terrogantibus permetteret, amplius quærebatur
an iusculum uellet, cumq; annueret, statim appa-
ratum fuit unum ex cereuisia Hamburgensi, qua
ille in cibo & potu suauiter uti solebat. Hoc
igitur iusculo allato exhausit cochlearia tria,
& collaudans insuper, quam bonum, inquit, hoc
est iusculum. Hic cibus ei ultimus fuit, neq; enim
potus aut cibi quicquam gustauit posthac am-
plius. Cumq; rursus decubisset aliquantisper,
postea erigi se in lectulo iubet, & postulat char-
tas in quibus testamenti descriptionem incoarat,
ut quæ cogitauerat, & de quibus pridiana die
uoce sua testatus fuerat, ea perscribendo, testa-
mentum absolueret, ad quam rem cum se com-
poneret & cuperet quidem scribere, uires au-
tem deficerent, ego inquit festinatione exclu-
dor, significabat autem letiferam debilitatem,
qua mors eum anteuerteret, ut cogitata perscri-
bere non posset, quo animaduerso nemo amplius
E quicquam

quicquam scriptiois talis ab eo expectauit aut
expetiuit, præsertim cum pridiana die oratione
diserta de sua sententia atq; uoluntate, et de omnia-
bus quæ scribenda fuissent, testatus esset, & ex ijs
quæ iam perscripta erant, explicare cætera non
uideretur difficile. Hæc facta fuere circiter ho-
ram decimam matutinam. Rursus itaq; decum-
bens, iacebat ita nudatis ut solebat cruribus, qua-
si qui æstum sentiret, cum extrema ei iam pri-
dem frigescere cœpissent, ut diximus, neq; ad
genua usq; calor aliquid à tangentibus depre-
henderetur, etsi illas explorantium contrecta-
tiones pro pudore suo grauius ferre animad-
uertebatur ex eo, quod quotiescunq; à sollicitis
tangeretur, semper se contrectationibus subduce-
ret, rubor tamen sparsus quidam quasi macula-
rum quarundam, calorem adhuc superesse in ti-
bijs & ulnis docebat, & uirtutis aderat adhuc
tantum, ut non solum manus & pedes expedite
moueret, sed sine ullis adminiculis ob uno latere
in alterum se iactare posset. Pulpa uero illa
suræ in corpore maxima, tum cæteri in tibijs &
femoribus muscoli, illo biduo penè inter oculos
aspicientium carne euanescente attenuabantur,
spiratio autem paulatim magis magisq; impedi-
ri & anhelatio crescere. Cum ergo ad hunc
modum iaceret, ita ut longulis spacijs nullam
uocem emitteret, D. Pastor compellandum

eum esse interdum censebat, accedens ergo ad lectulum, iubet clara uoce legi ex utroq; testamento quaedam, quibus maximè delectatum esse norat.

Legebantur ergo tum ab ipso D. Pastore & per uices à Diaconis Magistro Froschelio, & Magistro Sturione Psalmi aliquot, ut 24. 25. & 26. Esaie caput 53. & Iohannis caput 17. Ad Romanos caput 5. & plura alia ex Esaia, Iohanne, Psalmis & Epistolis Pauli. Quibus finitis cum consiluissemus omnes, ipse, semper est, inquit, mihi in animo & in conspectu dictum Iohannis de Filio DEI: Mundus eum non recepit, Qui autem receperunt eum, illis dedit potestatem filios DEI fieri, qui credunt in nomine eius. Hec clara uoce cum pronunciaisset, postea labra ita mouebat quadrante horæ, ut qui rursus oraret tacitè. Hora iam prima pomeridiana imminente, cum curarent ad lectulū præceptoris sui ij professores uniuersi, quorum sunt pomeridianæ operæ publicæ, neq; tali tempore ab agroto recedendum sibi putarent, & in perturbatione animorum maxima ad prælectionum operas obeundas, nemo idoneus esse posset, subito conscribatur aliquid, & ut necesse erat fieri, tumultuariè, nomine omnium: quo publicè proposito neq; se legere posse, expositis causis, & de periculo in quo uita præceptoris uersaretur, significabant

gnificabant, eiusq; salutem precibus communibus
commendabant, quibus tali tempore discipulos
potius quam ullis rebus alijs uacare oporteret.
Huius scripti exemplum subiecimus, quod fuit
tale. Carissimi auditores, in qua solitudine,
mœrore & metu uersetur, propter morbum
Reuerendi Præceptoris & Patris nostri domini
Philippi, non ignoratis, & haud dubie nobiscum
serio adficimini. Patienter etiam feretis, ope-
ras lectionum hoc pomeridiano tempore à no-
bis omitti. Significare autem uobis hoc ideò uo-
luimus, ut sciretis morbum ita intendi, ut nisi
DEVS sua potentia naturam iuuerit & con-
firmauerit, dominus Præceptor uim morbi non
uideatur diutius posse sustinere. Hortamur
autem uos, ut nobiscum Deum ardentè inuocet-
is, ut miseram Ecclesiam & iuuentutem in hac
clementer respiciat, & ne ingratitude no-
stram hoc modo puniat, ut hunc fidelem studio-
rum gubernatorem nobis hoc saltem tempore
nostro auferat. His precibus hoc uacuum tem-
pus tribuite potius quam alijs studijs, & uos Ec-
clesiam & ualetudinem præceptoris nostri Deo
diligenter commendate, quod & ut facere ueli-
tis obsecramus. Hoc scripto proposito animi
prorsus consternari, & solitudine atq; tristi-
cia compleri uniuersorum, quod uultu, incessu
& gestibus omnibus pleriq; significabant. Et
quanquam

quanquam diebus illis imprimis, quibus Dominus
præceptor non amplius in publicum prodire a-
nimaduvertebatur, preces publicæ & priuatim,
ut diximus, intendebantur, & scholastici sic ob-
uersabantur, ut de animorum percussione iudi-
cari posset, tamen post hanc significationem pri-
stina augebantur omnia, & sicut antè fecerant,
ut fores domus Philippi Melanthonis, & ingre-
dientes atq; egredientes in uia publica obserua-
rent, & uultus, & uoces horum considerarent:
Ita igitur tum magis ab his fiebant, ut & ante fo-
res ædium, & in uia publica illius uiciniæ fre-
quentes conuenirent, atq; consisterent, & uoces
& uultus, omnesq; significationes captarent, ex
quibus de ualetudine magistri sui doceri possent.
Sed ad rem reuertamur. Iacebat ita per horas
unam aut alteram oculis conuiuentibus, pedes
interdum contrahens, interdum extendens, ue-
stem etiam stragulam nonnunquam subleuans, ut
letifera anxietas facile animaduerneretur, neq;
loquebatur ille fermè nisi interrogatus, in labijs
tamen motus apparebant tacitè precantis & sen-
sus erant & manebant integri usque ad extre-
mum, uox etiam non impediebatur ut audiret et
intelligeret, & ad interrogata responderet om-
nia, paulò etiam ante ultimum halitum se exau-
dire & intelligere quæ acclamerentur uoce sua
testabatur, ut referemus.

Cumq; ita iacens à genero interrogaretur
an uellet aliquid? respondit aliud nihil nisi cœ-
lum. Ideò ne sitis mihi molesti amplius interpel-
lationibus talibus. Hæc ita fiebant usq; ad horam
pomeridianam tertiam, ibi quod incommodius
in lectulo iaceret, delapsus de cervicali, hoc age-
batur ut cõponeretur melius, & cervical subde-
retur, quod cum fieret & ægrotus attolleretur
ab astantibus, ex ea tractationis illius commotio-
ne, animus eũ linquere, & omnis uirtus ita concie-
dere cœpit, ut statim putaretur expiraturus, re-
uocatus tamen ijs quæ in animi deliquijs adhi-
bentur, iterum se recollegit, et cum acquieuisset,
cur, inquit, turbatis me quiescentem? Sinite ut
quiescam usq; ad uitæ finem, qui non procul ab-
est. Hoc casu factum, ut ab omni deinceps com-
motione ipsius prorsus abstineretur. Quòd au-
tem extrema iam essent, omnia, pleriq; precibus
suis hoc à Deo petebant, ut cum nulla spes uitæ
superesset, benignè ei mortiferos dolores, & an-
gustias abbreviare uellet, & exitum felicem ac-
celerare. Neque omittenda iudicabantur ea
quæ ad morientes fieri solent. Itaque, Domi-
nus Pastor ECCLESIAE nostræ aliquoties
pias preces recitare quibus ægrotus confirma-
retur, easque uniuersi, qui aderant, in genua
procumbentes animis & uotis suis, sequebantur.
Recitabantur & ex sacris literis, ex Prophetis,
Esaia

Esaia & Osea, & nouo testamento, loca multa, ut
antea fuerat factum, quæ presentibus rebus con-
ueniebant, quorumq; meditatione antea in uita
se se confirmare consueuerat, quibusq; cum maxi-
mè delectatum audiendo & legendo meminera-
mus, qualis est locus in Iohanne capite 14. Ne
turbetur cor uestrum, & 15. Si quis diligit
me, sermones meos seruabit. Et 17. caput
eiusdem. Etiam ex decimo hæc uerba: Oues meæ
uocem meam audiunt & c. Ex Epistola ad Ro-
manos, 5. magna ex parte, & ex 8. illud trium-
phale: Si Deus pro nobis, quis contra nos, quo
ille aliquando pro Symbolo usus fuit, & quæ se-
sequuntur. Post lectiones tales ad preces redie-
batur, atq; hæc uicissim ita fiebant, Sed sub ho-
ram uestertinam sextam, cum spiritum iam agrè
duceret, addebatur à Sacerdote M. Sebastiano
Froschelio etiam εὐλογία ἀρχιερατικὴ, Nu-
meri VI. Benedicat tibi Dominus & custodiat
te: ostendat Dominus faciem suam tibi, & mi-
sereatur tui: conuertat Dominus uultum suum
ad te, & det tibi pacem. A Vito autem VVin-
semio medicinæ Doctore, & græcarū literarum
professore & c. acclamabantur ei ex Psalmo illa:
In manus tuas Domine commendo spiritum me-
um, redemisti me Deus fidelis & uerax. Cùmq;
eum interrogaret Dominus Vitus, an intellige-
ret, quæ dicerentur? respondit, Ia, quæ est affir-

mantis particula in lingua nostra, non ignota eti-
am externis gentibus. Ita autem hoc expressè
& disertè enunciabat, ut exaudiretur à circum-
stantibus omnibus qui fuerunt numero ad mini-
mum uiginti. Itaq; Vitus iterum & tertio illa
ex Psalmo uerba acclamabat. Mox M. Sebasti-
ano Frofchelio Symbolum & orationem domi-
nicam recitante, & tandem eorundem Psalmi
uerborum repetitionem incoante, cùm in faciem
ægroti diligentius intueremur, expectantes ex-
tremum halitum, animaduertimus manifestissi-
mè os eum sic commouere, sicut orans eo die iam
sepius solitus fuerat, & antè toto uite tempore,
quod cùm aliquantisper in eo gaudentes religi-
osum gaudium spectaremus, subito ille, dodrante
iam post horam sextam elapso, sine ulla contor-
sione oris, aut corporis commotione expirauit,
atq; ita placidè & leniter, ut non attentissimo-
rum oculos & presentiam, fugere res indepre-
hensa potuisset. Neq; in toto agone ulla commo-
tio aut perturbatio, ulla deformitas ulla in parte
animaduersa, nulla usquam immundities, neque
καρφολογίαι, neq; quicquam eorum quæ mori-
entibus fermè accidere consueuere. Ad cætera
quod attinet, sicut uixit sanctè, ita mortuus etiam
sanctissimè fuit, in pijs & assiduis precibus &
sermonibus, quos utinam uniuersos recordare-
mur, & hoc loco perscribere possemus, nulla
enim

enim re magis hæc expositio mortis illius nostra,
commendabilis bonis & pijs omnibus reddere-
tur, quos tamen meminisse in hoc ingente dolore,
& perturbatione summa nostra, potuimus, eos
bona fide retulimus. Meminimus & sparsim
quorundam qui quibus morbi diebus & occasio-
nibus habiti sint, non possumus dicere, ijs propte-
rea hunc locum peculiariter reseruauimus, ubi
promiscuè notarentur. Erat autem in primis
his morbi extremis diebus familiarissima ei, &
frequentissima uox, quam tum singulis penè mo-
mentis cum gemitu, & intimi cordis motu repe-
tebat: Ah Deus miserere mei, & illa Psalmi: In
te Domine speraui, non confundar in tota æter-
nitate, & rursus alia Psalmi: Vnicam petij à
Domino, hanc requiram, ut habitem in domo
Domini omnibus diebus uitæ meæ, & uideam
uoluptatem Domini, & uisitem templum eius.
Cumq; in tota uita, quod omnes sciunt, qui eum
nouerunt, ardentissimè orare solitus sit, hoc ta-
men morbi tempore prioris uitæ hac in parte
diligentiam & pietatem longè uincebat. Itaq;
pietatis sententiæ & interdium ei in ore esse, &
per quietem offerri dormienti. Quotiescunq;
autem noctu è somno expergisceretur, & sem-
per & nihil aliud ex eo quàm gemitus ad Deum
& precantis uoces audiebantur. In primis ta-
men pro Ecclesia hoc extremo tempore suo ora-

bat ardentius, quàm unquam antea, cuius calamitates in hoc statu ipsius misero & afflictissimo uehementer eum cruciabant, de quo et uoces atque contestationes illius supra retulimus. Et plerunq; in his ultimis pro Ecclesia precibus suis, hoc disertè à DEO petere solebat, ut coniunctionem piam conciliare uellet, Coniunge aliquos ò DEVS, dicebat, quam uocem sepius ex eo multi audierunt. Filium ad precum, & concordie studium hortabatur, & tum dicebat, DEVS tibi benedicet. Repetijt & mentionem, quam facere crebrò solitus fuerat, sermonis habiti à clarissimi uiri D. Iohannis Stramburgeri coniuge uidua. Eam cum aliquando laborantem tabifico morbi malo hortantibus amicis accessisset, postea dixit se illius oratione non parum fuisse confirmatum. Sed præcipue hæc commemorare solebat, illam cum pronunciasset sententias aliquot, quibus fiducia meriti IESV CHRISTI sola esse hominibus salutaris demonstratur, qualis est hæc, Sic DEVS dilexit mundum, ut filium suum &c. Et qui uidet filium, & credit in eum, habet uitam æternam. Et, iustificati fide pacem habemus: His igitur pronunciatis illam dixisse, se nihil sentire tristitie animo suo, neq; aliud cupere & precari quàm consolationem istam esse & permanere firmam, neq; ulla alia cogitatione aut cura se affici.

fici. Atq; hæc recitans quorundam qui præ ceteris docti & religiosi uideri uellent, futiles, & inanes, atq; etiam turbulenta disputationes & contentiones reprehendebat & unius mulieris pietatem & ueritatis studium illorum clamoribus & zelo opponebat. Si quando mentio fieret hostilium insectationum, quibus oppugnabatur, nihil respondebat aliud, quàm illud Psalmi. Illi maledicebant, ego autem orabam. Et rursus hæc Psalmi 120. Molesta est habitatio animæ meæ, cum his qui oderunt pacem. Ego pacificus, sed cum loquor, illi belligerantur.

Eo die quo publicè postremum docuit, adolescentibus quibusdam petentibus testimonium initiationis suæ, cepit scribere hos uersiculos, quos tamen non absoluit.

*Æterno genitore nate Christe,
Orator patris ex sinu uerendi,
Vocem Euangelij ferens suauem,
Qua credentibus exhibes potenter
Vitam iusticiamq; sempiternam,
Et qui sanguine nos tuo redemptos
Exaudis, reputas, facisq; iustos,
Ostendisq; pijs tuum parentem:*
Nostras

Nostras Christe precor doceto men-
Ac in pectora gratiae arrhabonē (tes,
Nostra effundito spiritū mouentem,
Casta incendia & inuocationem:
Fac pars agminis vt tui per omne
Æuum simus, alacriterq; semper
Æterni Patris & tuas sonemus
Laudes &c. Amen.

Tali igitur fine vitam in terris suam clausit
D. Philippus Melanthon, quod unum nobis in
presentia exponendum sumus. Nam vita illi-
us iam extat descriptio edita, & describetur hæc
ab alijs, ut confidimus, copiosius. Vixit autem an-
nos LXIII, & dies totidem, extinctus eius
horæ momento, quo in lucem editum constat. De
morte autem huius cum per oppidum increbu-
isset, magnus scholasticorum numerus ad ades
confluxit, cum iam antè frequentes ibi constitis-
sent, & ut antea sollicitudinem, sic illo tempore
dolorem suum officio tali ostendebant. Morien-
tem autem nemo qui aderat siccis oculis uidere
potuit, ne ij quidem, qui animis maxime uirili-
bus mortis tempore consolari atq; confirmare
alios sciunt, quod omne robur animi, amoris era-
ga Carissimum præceptorem affectio, supera-
ret.

ret. Sub uesperam statim ab Academia ad Prin-
cipem Electorem missæ sunt literæ, quibus de hoc
luctuosissimo casu mortis Philippi Melanthonis
perscribatur, quæ ante meridiem diei ab illa
tertiæ Principi redditæ fuere. Compositum au-
tem corpus & depositum, illa nocte in museo as-
seruatum fuit, Manè diei X X. Aprilis mor-
tui etiam facies, ut antea uiuentis, ab artifice de-
picta. Cùmq; in affectione erga magistrum &
præceptorem suum singulis penè momentis ueni-
rent, qui peterent sibi uidendi illius mortui co-
piam fieri, quem uiuum dilexerant, & admirati
fuerant, neq; negandum hoc, multis de causis ui-
deretur, itaq; tota illa die, & usq; ad meridiem
postridianæ, quæ fuit uigesima prima Aprilis,
quasi funus more ueteri publicè propositum es-
set, Ita admissi fuere ad aspiciendum hoc omnes,
qui expetebant. Neq; esse putamus multos in
oppido nostro Scholasticos aut ciues, qui non il-
lius diei & dimidij sequentis tempore, ut dixi-
mus, ad eum uidendum uenerint, aut sine lacri-
mis eum aspexerint. Multi etiam hospites qui
audiendi illius causa ad nos uenerant, mortuum
tum primum uiderunt, quorum ut uiuentem ui-
derent non fuit ea felicitas. Opinio autem de
mortuo & affectio erga hunc in spectatorib. illis
ex eo etiam tum apparuit, quòd pennulæ quibus
in scribendo usus fuerat, & chartæ in quibus ali-
quid

quid sua manu descripserat, quæ in pavimento
 musæi abiectæ iacebant, & quæcunq; alia usus et
 præsentie illius memoriam testari possent, à qui-
 busdam studiosissimè colligerentur uniuersa. Ea
 die de funeris exequijs & sepultura decretum
 est, ut quàm honorificentissimè fierent omnia.
 Sandapila autem ex plumbo albo confecta fuit,
 in qua exuuia eius uiri, quo Deus ad maximas
 res usus esset, componerentur. Hæc in ligneam
 alteram fuit inclusa, atq; postridie sub horam se-
 cundam, impositis etiam in sandapilam plumbe-
 am illam alijs quibusdam, in templum, quod ad
 arcem Vuitebergensem est, delata, & propè Lu-
 theri corpus, cui in uita *ἄριστος* fuit unus o-
 mnium optimus, sepulta fuit.

**EXEMPLVM SCRIP-
 TI QVOD IN SANDAPI-
 lam cum alijs quibusdam im-
 positum fuit.**

IN hac Sandapila continentur exuuia Philippi
 Melanthonis, qui fuit Professor sacre Theolo-
 giæ, & Philosophiæ in Academia Vitebergensi
 Annos 42. Vir præstans doctrina, humanitate,
 prudentia, uitæ integritate, et sanctimonia, Chri-
 stiana pietate, ac tolerantia, beneficentia erga
 pauperes

pauperes. Reuerendi uiri Doctoris Martini pu-
rioris religionis instauratoris $\overline{\text{D}}\overline{\text{S}}\overline{\text{C}}\overline{\text{A}}\overline{\text{T}}\overline{\text{H}}\overline{\text{S}}$ & ad-
iutor precipuus & fidelissimus in emendatione
doctrinae sacrae, fraude Pontificum Romanorum
& Monachorum prestigijs corruptae, & in ab-
rogatione abusuum, inuektorum ab iisdem: Au-
tor confessionis Augustanae, quae est post incoa-
tam Anno 1517. emendationem Ecclesiarum,
& mutationem, exhibita Inuictissimo Imperato-
ri Carolo Quinto, in Comitijs Augustanis, Anno
à nato ex Maria uirgine Iesu Christo Salvatore
1530. Propugnator ueritatis caelestis constan-
tissimus totis annis triginta, cum in plurimis con-
uentibus Imperij, tum alias priuatim & publi-
ce, sicut scripta, quae extant, testantur. Natus est
in oppido palatinatus ad Rhenum Bretta, hone-
stis parentibus, Patre Georgio Schwartzerd,
qui fuit Magister armorum apud Illustrissimos
Principes, PHILIPPVM & RVPER-
TVM, Palatinos ad Rhenum, Electores Impe-
rij &c. qui & Maximiliano Imperatori, &
precipuis Germaniae Principibus propter uir-
tutem, integritatem, prudentiam, & artem ca-
rus fuit: Matre uero Barbara Reuterin, Anno
1497. die mensis Feb: 16. hora 7. Scrup.
6. post solis occasum uesperis. Accersitus Viteber-
gam ex Academia Tubingensi ad interpretatio-
nem Graecae linguae ab Illustrissimo Principe Fri-
derico

derico tertio Duce Saxonie, & Imperij Electore &c. conditore huius Academiæ, de consilio Iohannis Reuchlini cognati eius. Venit in hanc urbem Anno 1518. die 25. Mensis Augusti, hora prima Pomeridiana. Ibi Lutherus motis iam controuersijs, cum probaret ingenium eius, copiam ac uarietatem doctrine, & iudicij acumen, ac rectitudinem, sibi eum adiunxit. Vxorrem duxit Catharinam Crappin natam ex honesta familia in hac urbe, Anno 1520. die 25. mensis Nouembris. Ex hac suscepit filios duos & totidem filias. Filiorum Georgius altero anno mortuus est. Philippus Patri superstes. Filiarum Anna nupta fuit Georgio Sabino I. V. Doctori. Magdalena Caspari Peucero artis medicæ Doctori.

Coniunx Catharina decessit ex hac uita Anno 1557. die 11. Mensis Octobris, cum maritus abesset Vuormatiæ, missus eò ad disputationem institutam decreto Senatus Imperij de controuersijs religionis, Ipse Philippus reuersus ad Academiam, uixit post coniugem in cœlibatu usq; in annum tertium, quo sub noctem festi die Palmarum, ut uocant febre correptus, quam medici iudicarunt esse $\eta\mu\iota\tau\iota\alpha\sigma\iota\sigma$, tandemq; superatus morbo propter imbecillitatem corporis confecti etate, curis, & laboris assiduis ac diuturnis,

turnis, expirauit placidissime cum uera & ar-
denti DEI Patris, Filij & Spiritus sancti in-
uocatione, Die Mensis Aprilis 19, quadrante
horæ ante septimam uesperinam, Anno à nato
CHRISTO 1560. A condito mûdo 5522
Has terras clementer & feliciter gubernante Il-
lustrissimo Principe AVGVSTO Duce Sa-
xonie, sacri Romani Imperij Electore, & Ar-
chimarshalco : Landgrauio Thuringie, Mar-
chione Misnie, & Burggrauio Magdeburgensi,
cum compleuisset annos 63. dies 63. Anima
fruitur conspectu & consuetudine Filij DEI
cum Ecclesia cœlesti, iuxta dictum : Beati mor-
tui, qui in Domino moriuntur.

Exuuias certissima & firmissima spe futurae
resurrectionis condidit hoc sepulcro Academia
Vuitebergensis, soluens Patri, Patrono, & Præ-
ceptoris optimo, fidelissimo & carissimo, gratitu-
dinis & pietatis officium postremum. Anno
1560. die mensis Aprilis 21. Rectore Acade-
mie Georgio Cracoulo I. V. Doctore & Pro-
fessore. Professoribus Theologiae, Paulo Ebero
Pastore. Georgio Matore. Paulo Crellio docto-
ribus. Professoribus doctrinae iuris. Laurentio
Lindemanno ordinario, Ioachimo à Beust, Io-
hanna Schneidewein doctoribus. Professoribus
doctrinae medicae Melchiore Fendio. Casparo
F Peucero.

2. Et. 35.

2. Et. 49

2. Et. 50.

2. Et. 39

2. Et. 43.

2. Et. 73.

2. Et. 35.

1. Febr. 99.
2. Febr. 59.
3. Febr. 42.
4. Febr. 97.
5. Febr. 35.
6. Febr. 90.

Peucero. Iohanne Hermanno doctoribus. Professores Philosophiæ & liberalium artium, Vito Ortel Vuinshemio artis medicæ Doctore. Sebastiano Theodorico. Matthæo Blochingero. Petro Vincentio. Efromo Rudingero. Cassaro Crucigero. Iohanne Bugenhagen. Heimrico Molero. Eusebio Menio liberalium artium, & Philosophiæ Magistris. Et Academiæ ministris Nicolao Risenbergio, & Michaële Maio. Anno mense & die, quo supra.

Pompa funeris breuiter hæc fuit, nam res ab alijs describetur copiosius: Constituti fuerunt ex Professoribus collegij Philosophici qui efferrent, ab his igitur pullatis, indutis uestibus talaribus, quales Sacerdotum sunt, & habitu reliquo honesto, delatum primum in templum Parochiale oppidi Vuitebergensis fuit, & ante altare depositum, eum in locum, quo procumbere in genua & orare ille solebat, quando manuum impositione, & precatione solenni, commendabatur docendi munus in Ecclesia legitime uocatis, ibi post Psalmodias, & accentiones alias, quales in uestertinis precibus nostrarum Ecclesiarum usurpari solent, Pastor Ecclesiæ VVitebergensis D. Paulus Eberus concionem habuit funebrem, explicans Apostoli uerba in Epistola ad Thessalonicenses capite 4. Hac, & uestertinis precibus

bus finitis in templum arcis deductum fuit: Vbi ante sepulcrum deposito funere, ex pulpito in uicino loco extracto orationem habuit de mortuo Latinam, Vitus Crtelius Vuinshemius, medicinae Doctor, & Graecarum literarum professor, quae edita est, postquam sepultura peracta fuit, cum res producta esset usque ad horam quintam. Deducentium autem frequentia tam scholasticorum, quam ciuium, et honestorum hominum omnium ordinum, qui ex uicinis locis conuenerant, tanta fuit, ut nemo meminerit in nostro oppido maiorem. Aduenerat eadem die sub horam antemeridianam Nonam, Ioachimus Camerarius, cum Clarissimo uiro D. Doctore Morchio, ad D. Philippum uisendum huc reuertens, cui tamen in itinere de morte huius nunciatum fuerat: Is cum ad Philippi aedes antequam funus efferretur uocatus esset, ut eo ueniret, & inuicantibus obsequeretur, facere non potuit, sed postea sandapilis omnibus clausis ad deductionem funeris primum eo accessit. Dolorem uero suum & uultu & lacrimis suis homines testabantur maximum, quacunque funus procedendo ferebatur, omnibus à partibus et eiulatus muliebres audiri, & lacrimae tam huius sexus, quam plurimorum, & uirorum & iuuenum conspici. Eleemosynae autem pro re & copia datae fuere, & pueris Scholasticis

qui præcentiones funebres administrabant, & Pauperibus qui expetebant omnibus. Atq; hæc quidem, ut & cætera ex publico Vniuersitatis ærario. Quomodo igitur & mortuus D. Philippus Melanthon sit, & quæ funeris exequiæ fuerint, hæcenus exposuimus, cuius uiri memoriam quibus uerbis celebremus, nos in præsentia non reperimus. Hoc quidem ante oculos est omnium, quantas res DEVS in huius uiri humeros imposuerit, de quibus rebus, quòd periculum sit, ne iam ipso sublato attententur & labefactentur à multis, qui uiuum ut oderant, sic etiam metuebant, mortuum autem metuere desinunt, odisse pergunt, ab his igitur quin teterrimæ quæq; molitiones expectandæ sunt, nimis multa docere possunt. Et meminimus ipsum Melanthonem cum aliàs sæpè, tum quodam tempore cum Lithiasi periculose laboraret, de se dicere, se mortuum laborem relicturum Poëtis, amicis autem ἀγάρα ἐπιτάξιον. Videat igitur sibi unusquisq; ut ad impendentia omnia, tam animo quàm cæteris quibus opus est uniuersis, paratus sit, neq; hoc in præsentia plura dici attinet. Celebrationem autem mortui, etsi ei aliena prædicatione minimè opus est, & Poëtæ qui sunt, & alij boni quàm plurimi suscipiant, cuius rei iam quasi δειγµατα in manibus sunt non pauca. Atq; ut hoc etiam addamus,
memi-

meminimus Dominum Philippum aliquot ante mortem annis, cum inter amicos & clarissimum nostri temporis Poëtam familiaris in mercatu Lipsensi uersaretur, petiisse igitur tum Philippum à Poëta illo meminimus, ut sibi mortuo Epitaphium scriberet, breue quidem, & simplex, atque ut melius intelligas, dicebat, quale uelim, ex tempore tum, argumenti loco, hoc distichon pronuntiabat, quod subieciimus:

Iste breuis tumulus miseri tenet ossa Philippi,

Qui qualis fuerit nescio, talis erat.

Alter uero ille & Poëta, & uir optimus, mihi uero inquit unum tantum uerbum in tuis uerbis mutare liceat, & habebit Epitaphium sepulcro tuo non indignum, nimirum ut pro talis, magnus scribatur. Hæc igitur tum fiebant & dicebantur à iocantibus. Nos autem qui uir D. Philippus Melanthon fuerit, & quid morte huius amissum sit, Poëtis, atque bonis & doctis quam plurimis alijs, describendum relinquimus in præsentia, qui hanc de morte ipsius narrationem festinata opera hoc tempore edere uoluimus, propter mendacia, & calumnias hostium. Quæ uero hæctenus de priuatis rebus & sermonibus exposuimus, nam publica nota sunt pluribus, eorum testes in præsentia facimus Ecclesie VVitebergensis Pastorem, D. Doctorem

Paulum Eberum, & ministros Ecclesiæ ceteros.
Ex Professoribus autem publicis plerosq; qui
sunt, Georgius Maior. Paulus Crellius Theolo-
logiæ Doctores. Dominus Ioachimus à Beust.
D. Iohannes Schneidewein Iuris utriusq; Do-
ctores. D. Vitus Vuinshemius, D. Casparus
Peucerus gener. D. Iohannes Hermannus medi-
cinæ Doctores, & Iohannes Maior Ioachimicus,
Theologiæ Doctor. Ex philosophiæ Professori-
bus, Magister Sebastianus Theodoricus, Caspar
Cruciger, Esromus Rudingerus, Eusebius Me-
nius, unâ cum multis alijs uiris, & iuuenibus
optimis, & fide dignissimis, quorum no-
mina nimis longum fieret, hoc lo-
co perscribere, Et si necesse
fuerit, edi quocunq;
tempore pote-
runt.

SCRIPTVM PV-
BLICE PROPOSI-
TVM, QVO SCHOLASTICI
convocati sunt, ad deducendum fu-
nus Domini Philippi Me-
lanthonis, 21. Aprilis.

VICE RECTOR ACADE-
miæ Vuitebergenfis, GEORGIUS
MAIOR sacrae Theologiæ
Doctor.

PIE & utiliter monet Syracides, & luctum
esse debere in morte domesticorum & ali-
orum, qui nobis qualicumque de causa cari fue-
runt, non simulatum, qualis erat praeficarum a-
pud Ethnicos, aut adhuc est conducticiorum Mo-
nachorum & sacrificulorum in Papatu, sed se-
rium, moderatum tamen, et non adfligentem ua-
letudinem, cum sic ait: τέκνον, ἐπὶ νεκρῶ κα-
τάγαγε δάκρυα, καὶ ὡς δ' ἐνὰ πάσχωρ, ἕναρ-
ξε θρήνων, καὶ μὴ ὑπορίδης πλὴν ταφῶν αὐ-
τοῦ, εἰ ποίησιν τὸ πένθος ἢ τὴν ἀξίαν
αὐτοῦ, καὶ πῶρα κλήθητι λύπης ἕνεκα. Ἀπὸ
λύπης γὰρ ἐκβαίνει θάνατος, καὶ λύπη
καρδίας

καρδίας καὶ μὴ ἰσχυρῶς. Hoc est: Fili, super
mortuo deduc lacrimas, & ut dura passus incipe
lugubria, & non despicias sepulturam ipsius, &
fac luctum pro dignitate ipsius, sed consolatio-
nem etiam admitte istius doloris. A mœrore
enim existit mors, & mœsticia frangit robur
cordis. Hoc dicto Syracides prohibet utrunq;
& profanitatem καὶ ἀσοφίας eorum, qui non
adficiuntur suorum obitu, & clamitant indi-
gnum esse uiro forti, ne dum Christiano, profun-
dere lacrimas, & edere significationem ullam
mœsticiae: & rursus immoderatum dolorem, re-
spuentem omnem consolationem, quo & ualetu-
do leditur, et Deus offenditur, uolens nos acqui-
escere suo consilio, & non fremere aduersus ius-
tam & semper optimam uoluntatem suam.

Cum autem Deus clementissimus nudius ter-
tius placida obdormitione potius quam morte, à
nobis abduxerit Reuerendum & carissimum
Præceptorem ac Patrem nostrum, Dominum
PHILIPPVM MELANTHONEM,
communium studiorum in hac Academia sum-
mum et felicissimum gubernatorem, tantus haud
dubie sanorum omnium est dolor, ut ille nequa-
quam ullis rationibus accedendus magis, sed po-
tius exquisitis argumentis leniendus & sedandus
esse uideatur. Quod cum me in primis facere
propter

propter officium quod sustineo, deceat, quæ huic proprio & uestro dolori ΔΕΛΚΤΗΡΙΑ & lenimenta adhibeam, non satis inuenio. Cùm enim recordor, quàm dulcis mihi cum hoc uiro intercesserit familiaritas & consuetudo, domesticæ simulimã, iam à primis adolescentiæ meæ annis, quantis officijs ab ipso prouectus, adiutus, ornatus sim, fieri non potest, quàm eius mihi abitus acerbissimum dolorem adferat. Neq; uerò erga me solùm talis fuit, sed & alios omnes studio & benignitate sua complexus fouit & adiuuit. Scimus enim eius bonitatem tantam fuisse, ut nihil omnium, quæ habebat & poterat, sibi aut suis seruire & prodesse tantùm uoluerit, sed ea omnia ceu communia ad cuiusuis, etiam minimorum, sepe etiam indignorum usum comparata et exposita habuerit. Quæ ipsius inimitabilis benignitas priuatim singulis petentibus, multis etiam ultrò omni officiorum genere præstita, cùm latissimè uagata sit, mors eius haud dubiè plurimos ita commouebit, ut nos, qui tam diu in familiaritate ipsius à iuuenilibus annis uiximus & consenuimus, iustissimam grauissimi doloris causam habere confessuri sint.

Sed consideratio publici incommodi & periculi, quod ipsius obitus hoc tempore Academiæ & Ecclesiæ huic attulit, hunc dolorem, quem

priuata consuetudinis desiderium nobis facit,
propemodum extinguit & obruit, etiam in ijs,
qui propter sanguinis uel affinitatis coniunctio-
nem iustissime se dolere existimant. Nouerunt
enim omnes, quotquot hic nobiscum studiorum
societate coniuncti uixerunt, quanta cura, uigi-
lantia, sedulitate, gubernationi communium stu-
diorum praesuerit, quanta contentione animi illa
excitavit, plurimas, easque difficilimas lectiones in
se se recipiens, mira assiduitate lectionum operas
continuans, sua sapientia operas rite distribuens,
Collegis aliquibus, quae cum utilitate auditori-
bus suis traderent, praescribens, omnium pro-
fessionum & officiorum necessitatibus & orna-
mentis subscribens, denique, quod singulis laborio-
sum & difficile futurum erat, ipse unus pro o-
mnibus subiens, & magna promptitudine ani-
mi sustinens, & antequam rogaretur, sponte alijs
indigentibus suam operam offerens.

His rationibus studiorum progressum feli-
citer promouebat, & Collegarum ἐργασίᾳ
ἦν erat, non acerba obiurgationis uehementia
& ignauiae castigatione eos pudefaciens, sed suae
assiduitatis exemplo cessantes ad diligentiam
traducens.

Et quod summopere huic Scholae profuit, ita
erat natura, consilio, studio & artificio συμμε-
τρίως

Εἰσὶν ὅς, & communis concordiae conciliator, ut
cū ipse grauitè offensus sapè nō modò uindictæ
cupiditate excitare certamina non uellet, sed eti-
am obtreſtantium maleuolorum iniurias tole-
rando & insuper benefaciendo uincere, & uni-
uersam memoriam carum abolere studeret ;
etiam commonesactionibus suis, intercessionibus,
lenitionibus, ortas inter Collegas suos offensi-
siunculas, antequàm uires acquirerent, suppri-
meret, & suo præcipuè exemplo & autoritate
ad commune concordiae studium, & ad ἐπιει-
κείαν tolerantem imbecilliorum errata permo-
ueret.

Quid autem de donorum excellentia & ua-
rietate dicam ? quibus diuina bonitate instru-
ctus, tot monumenta utilium scriptorum edidit,
quibus omnes partes Philosophiæ insigniter illu-
strauit, & in repurgatione doctrinæ cœlestis
Reuerendo uiro Doctore Martino Luthero di-
uinitus excitato, fidelem & carum & utilem
Παράκλητον καὶ συνέργον se probauit, id quod
publica scripta ipsius testabuntur, de quibus cū
ipse uoluerit iudicium esse penes uniuersam
Ecclesiam & posteritatem, non dicemus hic
plura.

Talis igitur, tam instructi, seduli, fidelis, feli-
cis Doctoris & gubernatoris præsentia & ope-
ra cū Academia hæc & Ecclesia nunc pri-
uata

uata sit, et uulnus acceperit opinione et eloquen-
tia omni maius, iustissimum est dolere omnes,
qui studiorum rectè ordinatorum, & scholarum
benè constitutarum necessitatem & utilitates in-
telligunt & magnificiunt.

Accedit huc, quòd dolorem nobis auget me-
tus impendentium malorum, quæ uarijs de causis
irritari nunc facilius et accersi possunt, postquam
sublatus est is, qui plurima publica incommoda
auertit & impediuit sua moderatione, toleran-
tia, lenitate, autoritate, addo etiam precibus ad
Deum, quas scimus eum cum studio ueræ tempe-
rantie, sobrietatis, uigilantie, & bonæ conscien-
tiæ, constanti diligentia pro tota Ecclesia, Acade-
mia & familia sua ardentissimas fudisse.

Et notum est pijs dictum Prophetæ, qui di-
cit, Colligi bonos, ne uideant mala secutura, sicut
exempla omnium atatum & gentium testantur,
præstantium uirorum, per quos insigne aliquid
in Ecclesia gestum aut effectum est, migratio-
nem ex hac uita, publicas calamitates breui secu-
tas esse, præsertim autem tùm, cùm ingratitude
populi accessit, spernentis illa dona, & extenu-
antis beneficia, quæ Deus per illos Ecclesiarum
benefactores largitus est, sicut proh dolor uidi-
mus hunc nostrum pium & optimè meritum de
uniuersa posteritate Præceptorem, ab aliquibus
contem-

contentum, ab aliquibus infestatum, ab aliquibus
hostiliter petatum fuisse, quibus fortassis hic no-
ster luctus & moeror gratissimum spectaculum
præbebit, & sannas ac sarcasmos felle amario-
res dictabit, ut nostrum dolorem sua insultatio-
ne & triumpho, quem de nostra, imò de publica
misericordia agent, accumulent.

Hic metus mutationum & ærumnarum pu-
blicarum, quas mors huius nostri Patris ac Col-
legæ, & aliorum piorum ac bene meritorum
uirorum, quos breui temporis interuallo hæc
schola et regio amisit, portendere uidetur, dolo-
rem nostrum auget, quem inflixit amissio tanti
& talis præsidij & ornamenti scholæ & Eccle-
siæ huius.

Non igitur nobis est opus sapientissimi Syra-
cidæ pia commonefactione, ut defleamus mor-
tem huius cari patris nostri, ne ἀσοπυρία uel
ἀναδυστορία Stoicæ ab alijs accusemur. Non
est nobis opus præficarum lugubribus concenti-
bus & threnis, omni arte animos ad mœsticiam
commouere conantium: Ipsa nos animis & in-
timis sensibus infixæ huius benefici, pij, salutaris
Doctoris memoria concitat ad considerationem
nostræ infelicitatis, qui benignissimum Patrem
& dulcissimum collegam & amicum carissi-
mum amisimus: Ipse conspectus iuuentutis, Tem-
plorum, Collegiorum, Bibliothecarum nostra-

rum, ipsius bonitatem ubiq; paratissimam nobis
in memoriam reuocantium, ex oculis nostris lar-
gissimas lacrimas exprimit, & uim doloris ex-
asperat.

Audiamus igitur alteram partem precepti
Syracidae, quæ iubet ita moderari dolorem, ne uel
nostris corporibus & ualitudini uim faciamus,
uel Ethnicorum luctus imitari uideamur, qui non
considerata Dei in omnibus actionibus perpetua
bonitate, amissis carissimis suis, fremunt aduer-
sus Deum, & iniusticie quasi eum & Tyranni-
dis accusant, à quibus blasphemis uocibus & co-
gitationibus, animis & auribus abhorrere de-
bemus nos, qui scimus Deum etiam iratum mi-
sericordie suæ recordari, & punientem benefa-
cere, & quò durior est castigatio in filios petu-
lantes, & ingratos, eò ipsum ardentiore soporū
eosdem conuersos ad bonam frugem complecti,
& beneficijs ornare, mœsticiam illam ex recor-
datione pœnarum ortam, lenientibus & paula-
tim abolentibus, id quod singuli, qui Patres fami-
lias sumus, in castigatione liberorum nostrorum
experimur, quibus, cum mores emendant & ad
obedientiam debitam redeunt, post plagas &
uerbera blanditijs & munusculis nostram pater-
nam propensionem & caritatem sæpè manife-
stius declaramus, quàm antea.

Quare & domestici ac propinqui, qui meri-
tò lugent,

tò lugent, tali se patre, auo, cognato, affine orbatos esse, & nos reliqui, qui ipsi familiari consuetudine coniuncti fuimus, hac cogitatione dolorem moderemur, quòd scimus eum mortalem genitum fuisse, & quod mirandum est, ei in tanta laborum curarum, molestiarum, certaminum assiduitate & acerbitate, tamen à Deo haud dubie Ecclesie precibus & utilitate moto, uitam in tanta corporis gracilitate, & calculi cruciatibus, ad tantam senectam prorogatam fuisse, ut Climactericum nonum superaret, et incoaret etatis quartum & sexagesimum annum, quod uita spaciunt paucissimi etiam magno corporis robore praediti attingunt.

Deinde uidimus omnes, quàm ærumnosam uitam egerit in perpetuis laboribus, fatigationibus, adflictionibus, exagationibus, criminationibus, insidijs & morsibus, quibus à summis, infimis, exteris, indigenis, hostibus & discipulis sine fine & modo impeditus & laceratus est, ut meritò cum Iacobo Patriarcha dicere potuerit: Dies peregrinationis uita meae fuerunt PARVI & MALI, & mortuus sit, ut de ABRAHAMO, ISAAC, & alijs scribitur, etate confectus, et plenus dierum, seu saturatus annis, cum sæpè audierimus ipsum, cum ante hunc morbum, tum tempore morbi conquerentem

tem de uirium defectione, dicere, Se uelle Deo
obedire & seruire, ut antè, si is uelit uitæ annos
plures adijcere, sin minus, se adco non reformi-
dare mortem, ut eam etiam expetendam sibi
optandamq; iuxta uoluntatem Dei existimet. Et
ita obiit, ut quisq; sibi maiorem felicitatem opta-
re non possit, quàm si post agnitionem Dei & fi-
lij eius domini nostri Iesu Christi, cum tranquilla
conscientia migrare ex hac ærumnosa uita tanta
placiditate queat. Nam & seipsum morbi tem-
pore & nos uisentes ipsum, ac doloris nostri si-
gna ostendentes, uerbo Dei & ostensione uolunta-
tis diuine & promissionum, mirificè consolatus
est, & palàm aliquoties professus est, nullo se
domestico aut priuato dolore angi, sed tantum
animo cruciari propter hanc insanabilem di-
stractionem docentium in Ecclesijs, ortam ex odi-
orum acerbitate, & quorundam maliciosa So-
phistica, ex qua dicebat impendere maxima pe-
ricula Ecclesie & Rebuspub. Et Deum arden-
ter inuocabat, multis audientibus, ut ipse sana-
ret uulnera Ecclesie, & seruaret cœtus piè do-
centium & audientium incorruptam Euangelij
doctrinam, & suæ constantis confessionis signa
usq; ad extremum uitæ halitum manifesta edi-
dît, cum septimo Paroxysmo febris tertianæ, ui-
res corporis uitales adeo prostratæ fuissent, ut
destillantes in pectus ex catarrho humores eij-
cere

cere amplius non ualere, unde paulatim impedita spiratione, ceu incoaturus somnum profundiore, placidè obdormiuit, integris usq; ad extremum sensibus, & mente rectissimè sibi constante, id quod plurimi autoritate & uirtute præstantes uiri *αὐτὸν* testari poterunt.

Tàm pium & placidum exitum & liberationem ex tàm laboriosa & ærumnosa uita omnes gratulari ipsi potius, quàm deplorare debemus, & rogare singuli Deum, ut nos quoq; simili tranquillitate conscientie, simili constantia fidei & confessionis, simili ardore inuocationis, ex hoc carcere traducat ad æternam suam consuetudinem.

Attamen Academia & Ecclesia orbata est hoc fideli & salutari gubernatore?

Est sanè hæc calamitas inestimabilis, quam uidentur multa incommoda secutura, quam, aliquando tamen euenturam, fortassis nostra ingratitude, & abusus horum donorum maturius attraxit.

Sed agnoscamus hæc nostram sanè deplorandam & castigatione dignissimam ingratitude, & fastidium & abusum multiplicem bonorum presentium, & oremus Deum, ut ueniam nostris delictis paterna sua clementia tribuat, & quod est reliquum lucis & doctrine diuinitus per hæc salutaria organa nobis clementer dona-

te, reuerenter & grati amplectamur, & usur-
pemus ad celebrationem gloriæ diuinæ, & ad
emendationem uitæ ac morum nostrorum, & ue-
neremur doctores superstites, & illorum fideli-
bus monitis reuerenter pareamus, & adiunga-
mus inuocationem, ardentem petentes auersionem
& mitigationem impendentium malorum, &
conseruationem Ecclesiarum & Scholarum, in
quibus sonat uox Euangelij, & suo quisq; loco
partim fideliter et dextrè docendo, partim stre-
nuè discendo, & utrobiq; rectè & piè uiuendo,
suam obedientiam Deo præstet, & expectet au-
xilium, defensionem & ueram consolationem à
filio Dei Domino nostro Iesu Christo, qui promi-
sit suæ Ecclesiæ perpetuam suam præsentiam, Si-
cut inquit: Non relinquam uos orphanos. Item,
Ego ero uobiscum omnibus diebus, usq; ad con-
summationem seculi.

Abducuntur pij & salutare Doctores per-
functi suo munere, & confecto curriculo, quod
ipsis Deus mandauit: Sed non propterea dese-
ritur prorsus Ecclesiæ à filio Dei, ideò sedente
ad dextram æterni Patris, ut det dona homini-
bus, Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pasto-
res & Doctores, quos non repente facit summos
& excellentissimos donis, Sed addit usu & pia
exercitatione incrementa donorum, sicut experi-
entia testatur.

Et si igitur talem excellentiam ingeniorum, qualis in Luthero & Melanthono, & alijs quibusdam uita functis Doctoribus huius ætatis fuit, uix sperare amplius possumus: Tamen dubitare non debemus, quin Deus etiam per imbecilles & minus ornatos tantis donis, efficax futurus sit, si nos nostri officij memores, ut supra dictum est, hæc dona Cœlestia ardentibus uotis petemus à filio Dei regnante, & ministerium Euangelij sua potentia conseruante.

Nec dubitare etiam de hoc debemus, sicut plurimos pietate, sapientia, uirtute & doctrina præstantes uiros agnoscentes Dei beneficia per hunc nostrum Præceptorem Ecclesiæ collata, & æstimantes merita in se & alios multos priuatim profecta, habemus participes huius nostri grauis luctus, qui seriò dolent de necessaria quidem, ut hominis mortalis, sed nobis tamen & Ecclesiæ immatura & præpropere emigratione huius salutaris Doctoris: quin eosdem etiam huius precationis nostræ simus habituri socios, nobiscum rogaturos Deum æternum Patrem Domini nostri Iesu Christi, ut hanc Scholam & Ecclesiam, quæ multos annos sedula fuit nutricula & doctrix plurimorum iam utiliter passim rebus publicis, Scholis & Ecclesijs seruientium, diutius clementer custodiat, regat & conseruet, ut sincera Euangelij doctrina, & aliæ artes neces-

saria societati generis humani & Ecclesie, diu
floreret & late propagari inde possint, quam ad
rem ut idonei gubernatores in loca defunctorum
substituantur, haud dubie curæ erit Illustrissimo
Principi ac domino, Domino AVGVSTO Du-
ci Saxonie, S. Imperij Romani Archimarschalco
& Electori, Principi ac Domino nostro clemen-
tissimo, Cuius Celsitudo sæpè iam evidentibus te-
stimonijs nos confirmavit, quod uelit summo stu-
dio hanc Academiam, in qua purior Euangelij
lux in omnes partes Christiani orbis effulsit, sua
munificentia fouere & conseruare.

Nos quoq; quos Deus uoluit huic pio Patri
& Præceptoris nostro superstites esse, etsi fatemur
nos donorum excellentia, ipsi & alijs nequaquam
pares esse, tamen summo studio annitemur, ut iu-
uentuti piam & salutarem & incorruptam do-
ctrinam coelestem, sicut eam à reuerendis patri-
bus & Præceptoribus nostris, Luthero, Iohã, Bu-
genhagio, Crucigero & Philippo accepimus, &
scimus congruere cum perpetuo consensu Pro-
pheticorum & Apostolicorum scriptorum, cum
Symbolis, & confessione harum Ecclesiarum Au-
gustæ exhibitæ anno 1530. & simul etiam ali-
arum omnium professionum artes fideliter &
sincerè, quasi per manus tradamus, & discipli-
nam tueamur, quanta possumus diligentia, quæ
quidem facilius regi poterit, si, quod necessarium
erit

erit, iuuentus se facilem & obsequentem pater-
nis admonitionibus nostris præbebit, quod omni-
no faciet eò etiam studiosius, ut hac ipsa morum
emendatione & modestia, & in discendo assidu-
itate testetur, se obitu talium uirorum immaturo,
tanquam signo iræ diuinæ, seriò commoueri, &
Deum ardentè inuocare, ut imminentes cala-
mitates publicas clementer mitiget, id quod au-
diunt suum Præceptorem Dominum Philippum
in ipso agone magis de Ecclesia & Academia ac
toto cœtu discipulorum, quàm de sua morte aut su-
orum orbitate sollicitum, crebra ingeminatione
ardentium uotorum fecisse, cui pro infinitis bo-
nitate, magnitudine & numero beneficijs hoc po-
stremum & uile, sed pium tamen officium præ-
stamus, ut funus eius ad locum sepulture destina-
tum deducamus, hac obedientia testantes, nos &
acceptorum beneficiorum memoriam tueri, &
domesticorum defuncti Præceptoris orbitate se-
riò affici.

Conuenietis autem hodie paulò ante secun-
dam horam propè aedes Domini Philippi, ubi
audieritis signum campana dari, ut sequamini
funus usq; in templum Parochiale. Vnde post
auditam commonefactionem de spe Resurrectio-
nis nostræ, porrò deducetis illud in templum
Arcis, & ibi modestè & reuerenter non dignis-
sima quæq; sed suæ quisq; ætati & conditioni

conuenientia loca occupantes, auidetis funebrem
Orationem recitari, & adiungetis uestras pre-
ces cum seniorum uotis, simul nobiscum petentes
protectionem & conseruationem piorum studi-
orum in hac Schola & Ecclesia.

Hortamur autem uos Scholasticos & per
Deum rogamus, ut in tota hac funebri ceremo-
nia sitis modesti & uerecundi, nec tumultuemi-
ni & sœda confusione & discursatione turbetis
ordinem maxime seruandum in talibus congres-
sibus, ubi potius quid amiserimus, & expectare
porro possimus cogitare debemus, quam quid
spectare queamus. Ad sunt, ut uidetis, aliquot
Lipsenses Professores, aliquot uicini Nobiles,
multi uicini Pastores, & alij honesti hospites,
quos communis dolor Lipsia usq; & ex alijs lon-
ginquis locis huc attraxit, ut hac sua presentia
testarentur, se & magnificè de Præceptore no-
stro sensisse, & nostra ac Ecclesie & Academia
nostræ orbitate non leuiter affici. Illorum in-
primis decet rationem haberi, & illis honesta
loca in processu Funeris, & in utroq; Templo
concedi, ne ad suos reuersi, iustas querelas secum
hinc asportent, de nostræ iuuentutis impudentia,
curiositate, Cyclopico contentu omnis ordinis,
modestie & uerecundie. Vult Paulus in Eccle-
sia omnia εὐοχ καὶ ὀνόμαζο fieri, et meministis, quam
sedulus & acris sepe hortator uobis ad ordinis,
modestie,

modestiae & uerecundiae studium & amorem
fuerit, hic ipse Praeceptor noster, cuius exuuias
hodie terrae commendabimus, quarum commone-
factionum piarum recordati, nunc harum uirtu-
tum specimen edite in hoc ipsius funere, in quo
quam maximè uestri amoris & obseruantiae era-
ga tam piuum Patrem euidentia signa & testi-
monia edere uos conuenit.

Iterum igitur uos propter Deum oramus, ut
locum conuenientem in funeris deductione con-
cedatis Dominis Baronibus, Hospitibus, Professo-
ribus omnium facultatum, Consulibus & Senato-
ribus, Magistris, Nobilibus, & alijs etate erudi-
tione & merito uenerandis uiris, ut illos mode-
stè & quietè sequamini quaterni uel quini, &
in locis angustiioribus non arctetis & adstigmati-
s imbecilliores. Hæc uos officia ipsi spontè cogi-
tare & præstare debeatis, etiam sine ullo moni-
tore, & illud Pauli dictum meminisse: Modestia
uestra nota fiat omnibus hominibus. Data 2 I.
die Aprilis, quo ante biennium etiam acerbissimè
mo cum luctu sepeliuimus Reuerendum senem,
pietate, eruditione ac meritis in Ecclesi-

am præstantem, D. Doctorem Io-
annem Bugenhagium Pome-
ranum, huius Ecclesiæ
Pastorem, 1560.

ORATIO HABITA
IN FUNERE

DOMINI PHILIPPI MELAN-
thonis, à Vito VVinshemio artis

Medicæ Doctore, die vice-
sima prima Aprilis.

Reuereudi & clarissimi uiri, doctrina, uir-
tute, & fide præstantes, patroni & colle-
gæ colendi, uosq; optimi auditores. Non est, ut
iam à me expectetis orationem studio aut medi-
tatione aliqua elaboratam, qualem hic locus &
argumenti dignitas requirebat, Neq; enim in tan-
to hoc publico luctu, & meo acerbissimo dolore,
ad dicendum asserre possum eam animi præsen-
tiam, & spiritus atq; hæc ipsa uox testis pietatis,
obseruantie, & gratitudinis nostræ erga pient-
tissimum & optimum Præceptorem, lacrimis et
mœrore impeditur atq; intercluditur.

Res uerò ipsa, hoc est pietas, doctrina & uir-
tus reuerendi Præceptoris, de quibus hoc tem-
pore dicendum erat, non mediocrem dicendi fa-
cultatem, sed uim & flumen orationis uberri-
mum postulant, à quo me quàm longissimè ab-
esse sentio.

Audietis

Audietis igitur in presentia non orationem
uel huic loco, uel auribus uestris, uel magnitudi-
ni huius argumenti conuenientem, sed miseras
tantum, concisas, & malè coherentes querelas,
quales animi luctu & dolore perturbati teme-
rè solent effundere, quibus ne uobis nimium mo-
lestus sim, moderabor ipse mihi, & breuiter tan-
tum summa quedam capita rerum percurram,
cætera, si uiuam, fortasse alio tempore paulò
uberius tractaturus.

Etsi ut dixi, intelligo me & propter ingenij
tenuitatem & orationis inopiam, huic argumen-
to pro dignitate tractando longè imparem esse,
tamen uel doctrina & uirtus huius uiri, uel
ipsius non tantum erga Germaniam nostram,
Sed totum Christianum orbem merita, & preci-
pue erga harum regionum Ecclesias & hanc
scholam, & seorsum erga me beneficia uocem
mihi exprimunt, ut his saltem lugubribus quere-
lis optimi præceptoris manibus parentem, quibus
& ingentia bona, quæ interitu huius uiri amit-
timus, & Ecclesiarum, scholæ, ac nostram orbi-
tatem deplorem.

Nam si & de pœnis diuinis, quæ cum tales
uiri ex hac uita euocantur imminent, & impen-
dentibus nobis miseris dicendum foret, magis eti-
am animo frangerer, & uelut sub immodico onere
uictus succumberem.

De uita Reuerendi & optimi Praeceptoris,
pauca quaedam, quātum per lacrimas potero, di-
cam, ubi ut res ipsa postulabit, etiam de doctri-
na ipsius aliqua erunt inferenda, Deinde & de
felici ipsius ex huius uitae miserijs transitu, in
eternam sanctorum sedem, aliqua adijciam.

Natus est Philippus Melanthon anno 1497,
die februarij 16. hora septima uespertina, in
oppido Bretta, quod pertinet ad ditionem Prin-
cipum Palatinorum Rheni, in domo & familia
honestā, Pater ipsius Georgius Schwartzgerdt na-
tus Heidelbergae, fuit Magister armorum apud
Principes Palatinos Philippum, & Rupertum,
Et propter eximiam prudentiam, artem, fidem,
ac uirtutem carus Maximiliano Imperatori &
multis Principibus atq; comitibus, fuit uir pius,
& penē usq; ad superstitionem religiosus, singu-
lis noctibus hora duodecima consueuit ē lecto
surgere ad usitatarum precum recitationem, Li-
beros & familiam magno studio & cura rege-
bat, & hoc unice operam dabat, ut tota domus
piē & honestē uiueret. Deniq; ciuis erat Prin-
cipibus, Reipub. ac Patriae utilis, Mater Barba-
ra Matrona fuit honestissima, singulari sapien-
tia & morum grauitate praedita.

Ex talibus Parentibus natus, & ab his tam
sanctē educatus fuit Philippus, ut non sit mirum
in tantum

in tantum eum uirum postea euasisse, Verè enim dictum est à ueteri Poëta,

ἔυσεβέωυ παιδείωυ τὰ λώϊα, δ' υσεβέωυ δ' οὐ.

Res fuit illis non tenuis, sed quæ propè mediocritatem superaret, eam sustentabat, & augebat præcipuè Benedictio diuina, ipsorum sobria & honesta frugalitas, & in agricultura industria ac uigilantiâ.

Et uiuit adhuc superstes Philippo Georgius frater in domo Paterna uir honestiss: ac præcipuè autoritatis in Palatinatu. Patrem Philippus amisit an: à nato Christo 1508. die 29. mensis septemb. ipse natus iam annos 12. Auum maternum, in quo fuit excellens & uerè senilis prudentia, grauitas, et integritas, coniuncta cum autoritate summa, amisit ante Patrem diebus undecim. Huic Patre occupato negocijs Principum, præcipuè educatio & institutio Philippi curæ fuit. Quare cum in eo admodum Puerò euidentiore quàm pro etate, rare atq; excellentis indolis indicia inesse animaduerneret, quàm primum per etatem literas discere potuit, eum in schola Patrie publica erudiri curat.

Inde postea abductum propter contagij cuiusdam metum, quo scholæ gubernatorem infectum esse compererat, domestico præceptoriformandum tradit, is erat Iohannes Vngarus, qui postea sub ingrauescentem etatem uerbi diuini concio:

concionator factus est in oppido Marchionatus
Badensis, cui est nomen à porta Herciniæ, Vixitq;
usq; ad annum à nato Christo ex Maria uirgine
1553. quo anno mortuus est. Conseruauit hu-
ius uiri memoriam Philippus donec uixit, singu-
lari cum pietate & ueneratione.

Fuit eo tempore celebris schola in oppido
Portæ Herciniæ, quam gubernauit Georgius
Simlerus Vuimpinensis, cuius integritas, uirtus,
& in docenda iuuentute assiduitas ac fides, tum
præ cæteris per eam Germaniæ oram prædica-
batur. In eam scholam Philippus missus, apud
sororem Doctoris Iohannis Capnionis cognatam
suam collocatur. Collegam habuit Simlerus
quendam Iohannem Hillebrandum, qui præter
publicorum in schola studiorum operas, priuata
quædam cum quibusdam habuit exercitia, in lin-
gua utraq; Latina & Græca. Hoc Magistro &
Præceptore primùm Philippus elementa Græcæ
linguæ degustauit. Vtrunq; ut alterum Patrem
coluit, & Simlerum postea Tubingæ publicè do-
centem audiuit.

Cum autem reuersus ex Gallia Capnio cre-
brò in Patriam expaciaretur, inuisendæ sororis
causa, apud quam Philippus aiebatur, considera-
re naturam pueri atq; ingenium & profectus
explorare incipit, quæ omnia cum non proba-
ret

ret tantum, sed admiraretur, quem dilexerat antea propter cognationis uinculum, eum propter ingenij præstantiam etiam ut magnificeret mouetur, donatumq; libello Græcæ Grammatices, Lexico, ut uocant, græco, & Bibliorum codice, ad gnauiter ac strenuè pergendum incitat, aditis exhortationibus & imposito in caput eius Pileo purpureo, quo ipse cum Doctor fieret, ornatus fuerat, talem futurum præfagiens qualis euasit. Bibliorum codicem & circumtulit secum perpetuo, & legit diligentissimè, & hanc legendi textus Biblici consuetudinem, quod sibi adolescenti profuisse plurimum expertus esset, cum retinuit ipse ad extremum usq; tum nobis uniuersis discipulis suis sæpè commendauit.

Biennium uersatus in ea schola, mittitur in patriam Patris, nempe in publicam scholam Heidelbergensem, ubi adolescens propter rari & mirandi ingenij præstantiam, morumq; suauitatem ac uenustatem, omnibus bonis & honestis hominibus ualdè carus fuit. Et conseruauit locus ille memoriam huius alūmni sui Philippi cum perpetua beneuolentia usq; in hunc diem. Ludouicus Comes à Löenstein ibi liberos suos illi erudiendos commendauit, & uixit in domo Doctoris Pallantis Theologi, cuius integritatem, uirtutem, & sapientiam nobis sæpè prædicauit.

Intercessit

Intercessit illi Heidelbergæ singularis familiaritas cum Petro Sturmio Argentoratensi fratre Iacobi, cui tunc priuatus Præceptor erat Vimpelingius, uir ut optimus & integerrimus, ita eruditissimus. Triennium Heidelbergæ uixit, partim ante, partim post mortem Patris, aut diuit ibi docentem Guntherum Rhetorem, & cum Sorbillo quodam poëta, cuius uenam sæpè laudabat, uixit familiariter, scripsit iam tunc adolescens professoribus in ea schola orationes, quæ publicè recitatæ sunt, Et linguarum studiæ ac præcipuè scribendi exercitium soluta oratione & uersu excitauit.

Agitabantur eo tempore in scholis quæstiones, quæ habebantur uel Gordio nodo difficiliter explicabiles, de propositionibus modalibus, item de uniuersalibus, realibus, multum hæc rixarum inter disputantes pariebant, de his .n. inter se iugiter digladiabantur, hos nodos ipse dissoluit, & certamina hæc cum magna omniū admiratione sustulit, conscripsit tunc & rudimenta Græcæ linguæ, quæ postea in publicum edita sunt. Primum scholasticum gradum, cui à Laurea nomen est, assumpsit, cū natus iam esset annos quatuordecim, Nempe anno à nato ex uirgine Christo 1511.

Inde cū propter cæli grauitatem quotannis sub autumnum cum febre conflictaretur, mater periculum metuens, Tubingam ipsum transfert, ibi

ibi rectius ualuit, & totum sexennium uixit, Præ-
uatiu ac publicè cum magna laude & admira-
tione docuit, & scripta quædam ceu primos sæ-
tus, ex quibus satis apparuit, qui prouentus in
posterum expectandi forent, in lucem edidit. Au-
diuit ibi & Iureconsultos ex quibus illo tempo-
re celebres fuerunt Lamparterus, Ebingerus &
alij, Lamparterum præcipuè laudabat. Audiuit
item Theologos, de quorum ineptis et inutilibus
disputationibus in rebus grauissimis dicere, &
multa ridicula ipsorum deliramenta commemo-
rare solebat.

De Monacho quodam concionatore eius lo-
ci narrare solebat, quòd pro concione, omissa
Euangeliorum doctrina, Ethica Aristotelis ex-
plicasset non paruo audientium studio, qui cupi-
dus Aristotelica cognouissent, quàm fabulas ani-
les, quibus implere templa illius barbaricæ su-
perstitionis temporibus usitatum fuit, Christi
mentionem prorsus neglecta, Et hæc recitans sepe
deplorabat cæcitatem & infelicitatem illius se-
culi.

Præfuit & Typographicæ officinæ Anshel-
mi aliquandiu, Excudebatur tunc illud grande
historicum uolumen Naucleri, in quo multa quæ
corrupta erant, ipse emendauit, mutila multa com-
pleuit, confusanea in ordinem redegit, obscuris
lucem reddidit, superuacanea præcidit, effecitq;
ut is

ut is liber, qui antea erat farrago uerius, quam integrum historiae corpus, postea à multis & adpeteretur, & magna cum utilitate legeretur.

Hoc sexennio crebrò & multum fuit cum Capnione, Feruebat tunc certamen, quod Capnioni erat, cum hominibus improbissimis & importunissimis, nempe cum Monachis & Monachorum propugnatoribus Sophistis, cuius certaminis causæ & uarij euentus referuntur à Philippo in oratione quæ extat, continens historiam uitæ Capnionis. Cū his Catharmatis uir optimus conflictabatur, & quidem crudeliter ac duriter ab illis exercebatur, qui in ea conflictatione multa scripsit, quæ partim Romam, partim ad Imperatorem missa sunt, ex his pleraq; Philippus ipse sua manu descripsit. Cùmq; Capnion subinde ex Stukgardia Tubingam ueniret, solebat apud Philippum diuertere in illo scholastico diuersorriolo, & unà cum eo in collegio cibum capiebat. Stofflerum Mathematicum in Tubingensi schola sedulò audiuit, quem & in primis laudare solebat, Audiuit tunc & Poëtam Bebelium, & iam tunc ea erat ipsius autoritas, ut omnium oculi in eum coniecti essent.

Princeps autem Saxonie Elector Fridericus, cuius sapientia celebratur, cum ante annos non multos magno studio hanc Academiam condidisset, & undecunq; uiros doctos, quibus eam instruere

struere & exornare posset, conquireret, hac in re usus est consilio Capnionis in conuentu imperij Augustano, Anno à nato Christo 1518. Commendat Capnio Principi Friderico Philippum tunc iuuenem adhuc, qui ipsum statim assumptum huc misit, ut Græcam linguam hic doceret. Quæ tenebræ tunc hic fuerint, non iam dicam, sed intra paucos annos Philippus eam lucem non tantum linguarum, sed & cæterarum optimarum disciplinarum hic extulit, ut unius huius uiri ingenio & opera hæc schola facile cæteras in Germania Academias celebritate superaret.

Et quàm id initio difficile fuerit, facile existimari potest, cum omnia sæda Barbarie ceu densa caligine obruta iaceret, multi autem in illo Barbarico cæno sepulti, ita ut sit, etsi propter Principis auctoritatem palam aduersari minus audeant, tamen clam uel contemnerent, uel obtreterent, Deessent præterea exempla Græca, & officinarum Typographicarum ministerium, non leue ad excitanda studia adminiculum.

Memini ipse, cum ferè biennium hic fuisset, & Philippicas Demosthenis optimus Præceptor nobis publicè enarraret, anno ab hinc trigésimo sexto, auditores illi eramus numero tantum quatuor, propter exemplorum inopiam, describere enim cogebamur, & unicum tantum

H erat

erat exemplum Præceptoris, unde describere-
mus, tamen ex his difficultatibus omnibus elucta-
tus est incredibili patientia, cum etiam uigilijs
eo tempore affligeretur, & ualetudine minus
commoda uteretur. Vidi Epistolam à Principe
Electore Friderico tunc ad eum scriptam, qua
ipsum hortatur, ut ualetudini parcat, nec nimio
se labore conficiat, & ex cella sua commodum
potum illi offert, citabat in ea Epistola optimus
Princeps dictum Pauli Apostoli. Honorem ha-
bendum esse corpori. Et, si cætera dicta Pauli
uera esse credis, inquit, & hoc uerum esse, atq;
illi obediendum crede.

Cum autem ante ipsum huc uenisset, D. Mar-
tinus Lutherus, qui hic sacram Theologiam do-
cebat, & crebro disputabat, facile contraxit eos,
ita ut sit, mutua uirtutis & ingeniorum admira-
tio, Philippus in Luthero animi magnitudinem
penè plus quam humanam, ingenij acumen, in iu-
dicando inimitabilem σοχασμὸν, in explicandis
controuersijs doctrinæ dexteritatem summam, et
alia dona diuina, supra communem hominum
captum (ut erat talium donorum Dei non segniter
æstimator) considerans, cepit eum ut uirum sin-
gularem & heroicum, per quem DEVS res
maximas efficere in animo haberet, admirari,
colere, et magnificere. Sicq; ipsum non tantum
coluit uiuentem, sed & post mortem, donec ipse
uixit.

Luthe-

Lutherus uicissim eadem dona DEI in Philippo tanquam suam in speculo imaginem contemplans, & quantam lucem linguarum atq; artium tum dicendi, tum cæterarum cognitio doctrinæ sacræ afferret, expendens, præterea & ingenij suauitatem, atq; illas leniores & mansuetiores uirtutes in Philippo considerans, ut & ipse non rudis talium donorum Dei estimator, magno ueroq; amore ipsum amplecti cepit. Cùm super hæc omnia hoc etiam in eo inesse animaduerteret, quòd Philippus dissoluta in suum ordinem contrahere, confusa rectè distribuere, incertis locum & quasi ius suum restituere, ambiguis proprietatem, obscuris definiendo & explicando lucem præbere posset, Et breuiter quòd ipse singulare & rarum quoddam organum esset, per quod Deus aliquid mirandum esset effecturus.

Coniunxit igitur Deus hæc duo organa sua, atq; hos duos uiros tantos, mirabili quodam temperamento: ut cùm Lutherus Erasmo Rotodamo & alijs quibusdam medicis morborum Ecclesiæ immitior uideretur, Philippus uerò eundem cursum urgens, nec ab eo deflectens lenior ac mitior haberetur, tali $\sigma\upsilon\gamma\kappa\omicron\sigma\iota\alpha$ medicationis Deo, sicut uidetur, libuit uti, in hac extrema Ecclesiæ senescentis aegritudine, quæ iam, ut ille de senescente Rep: sua dixit, neq; morbos suos facile, nec remedia ferre potest.

Cum igitur animis & sententijs iam essent
coniunctissimi Lutherus & Philippus, euenit ut
Eccius Theologus per precipuas Academijs Ger-
manie penè omnes circumuagaretur, & ubiq;
themata sua, quibus sedem pontificiam, et eorum
temporum horrendos errores tuebatur, dispu-
tando spargeret ac defenderet, & ἑσθίονα deinde
sua & triumphos Thraſonico more decantaret.
Is tandem & Lipsiam uenit anno 1519. cum
quo Lutherus ut congregaretur Lipsiam uoca-
tus fuit, qui secum adduxit et Achaten suum Phi-
lippum, cum propter eam, quæ inter ipsos erat,
coniunctionem, tum & propter linguarum cog-
nitionem, ex quibus tanquam ex ipsis fontibus
de testimonijs scripturæ & antiquitatis, certa di-
iudicatio fieri posset, & nauauit tunc Philippus
in illa disputatione eam operam Lutherò, atq;
ita interpellauit ac refutauit Eccium, ut ille sicut
erat impatiens, tandem in hæc uerba prorumpere-
ret: Tace tu Philippe, ac tua studia cura, ne me
perturba. Præsagijt tunc Eccio credo animus,
qualem illum aduersarium aliquando esset habi-
turus.

Redière ab illo congressu nostri, ac inter eos
amor & sancta concordia in dies singulos ma-
gis magisq; coaluit. Fuit tunc id tempus, quo se-
furor aduersariorum nostrorum usque adeò es-
fundeat, ut ne quidem furtis suis, & imposturis
placide

placide contenti esse, aut quiescere possent, Sed
ea insuper pro summa pietate, sanctimonia, &
iusticia adorari postularent. Accidit ergo, ut
Lutherus penè inuitus ad contradicendum ma-
nifestis illorum blasphemijs compelleretur, ad-
fuit illi fides ubiq; & assiduus $\pi\alpha\sigma\acute{\alpha}\tau\alpha\varsigma$ Phi-
lippus, Atq; ita ambo, ut sit post consertum præ-
lium in mediū æstum certaminis pertrahuntur.
Hoc tempore multa moliti sunt aduersarij, no-
stros ut euerterent, id quod scripta & acta eo-
rum testantur. Adiungunt et nostris aliqui se, qui
 $\pi\acute{\alpha}\lambda\omicron\gamma\alpha$ quædam mouent, sicut fit rebus motis
& perturbatis. Hoc loco in quas difficultates, &
quæ certamina Reuerendus Dominus Præceptor
inciderit commemorare possem, sed in aliud
tempus ista reseruo. Etsi hoc quidem scio, & ue-
rè affirmare ipsum possum, multas sanè horridas
sententias, ne quid tristius dicam, ipsum tunc ali-
quibus cum multa lenitate & mansuetudine è
manibus extorsisse, Quale hoc est, homini Chri-
stiano non licere litigare in iudicio, aut Magi-
stratus Politici cognitione uel subsidio uti: Ius
Mosaicum in forum esse reuocandum, neq; ullis
legibus utendum Christianis. Non ista Lutheri
culpa mouebantur, Sed fiebat id, quod in talibus
mutationibus & medicationibus accidere solet:
bona enim sæpè cum malis eradicantur, & sana
cum morbofis eijciuntur. Nota adhuc mihi &

quasi in conspectu sunt eius ætatis hæc & alia certamina, quæ sustinuit, & sæpè de his querelas suas, Domnus Præceptor apud me deposuit. Sed ut formicæ certum & unum iter terunt, ita ille unum cursum urgebat semper, simplicem ueritatem, eamq; illibatam ut tueretur, illum cursum tenuit, eamq; metam secutus est, donec uixit, nec ab ea ullis se contumelijs aut iniurijs dimoueri passus est, Et DEVM immortalem, quæ interea ignita tela Satanz, quas insidias falsorum fratrum, quàm tetram & abominabilem huius seculi Sophisticam, quæ mendacia, quas contumelias tanta cum patientia, ac penè sine sensu sustinuit, quasi ad omnia hæc iam pridem occallisset. Nos uerò cùm impatientia nostra moti, & illius uicem dolentes, interdum ei hortatores & instigatores essemus, ut respondendo & mendacia refellendo, Zoilis illis aliquando tandem ora obstrueret, Respondet ille, doctrinam suam & scripta nota esse, nihil alia responsione aut refutatione opus esse. Interea suum iter, ut dixi, urgebat, cum Pontificijs doctrinæ nostræ hostibus sua in statione acerrimè depugnabat.

Edidit scripta plurima utilissima & ualdè necessaria, quæ hic singula, recensere longum foret, sed fiet et hoc, Deo auxiliante, alio tempore, Sunt autem ex his quedam *Ἰζηρητικά*, quibus

bus præcipui libri sacri luculenta interpretatio-
ne explicantur, ut commentarij in Daniele, Io-
hannem Evangelistam, Epistolas Pauli, & alios
libros sacros, quibus non scio quid exactius aut
magis perspicuum esse possit, Conferant hæc cum
ueteribus, qui uolent, & me uerum testem esse
fatebuntur. Pugaat & cum hostibus ueritatis
ubiq; ut dixi, acerrimè, & illis quidem iugu-
lum premit, etsi minus fortasse tumultuatur,
quàm aliqui uellent, Postremò ut alia omittam,
summam doctrinæ Ecclesiarum nostrarum com-
modissimo & eruditissimo compendio comple-
xus est in duplici $\xi\xi\omicron\mu\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\sigma\iota$ Augustana, &
illa, quæ superioris repetitio est, edita an: 1551.
His accedit plena et exactissima explicatio dog-
matum singulorum comprehensa libro, cui titu-
lus est, Loci communes, Quem librum cum uidis-
set Lutherus ausus fuit dicere, non dubitare se,
quin uel unū hunc librū Philippi omnib. senten-
tarijs, & scholasticis scriptis anteferet. Atq; ut
rūpant se inuidi, qui postea uiro tanto obrectare
ceperunt, proferre neq; ex ueterum nec recenti-
orum scriptis, neq; etiam suo ex Theatro quid-
quā possunt, cum hoc scripto, quod sit conferen-
dum, Et si non nimis iniqui sunt aestimatores ali-
eni laboris, dicant illi nobis, nisi utranque Con-
fessionem Philippi & Locos communes habe-
rent, quod nam corpus integrum, aut quam sum-

mam huius doctrinae essent habituri? Non iam dicam de illius utilissimis scriptis in alijs disciplinis, Quod compendium Dialectices, quod Rhetorices, quod doctrinae moralis, quod deniq; Physices aut doctrinae de anima commodius, luculentius, aut exactius habemus, quam ea quae ipse nobis reliquit? Deniq; quantum in omnibus his disciplinis caliginis & tenebrarum fuit, antequam ipse his lucem praebuit? Consumebatur tota uita in sola Dialectica Aristotelis discenda, neq; ad eam quantumuis longa sufficebat, de ceteris ut breuitatis causa iam taceam. Hec autem laboriosissima & fidelissima apicula peruolauit per uniuersos doctrinarum campos, atq; inde ex uarijs scriptorum flosculis lectissimum & dulcissimum succum nobis in fauos congescit, iuxta ueteris poetae sententiam:

Floriferis ut apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea perpetua semper dignissima uita.

Nunc ea uicissim est nostra gratitudo, libenter quidem his donis Dei fruimur. Sed postea his ob saturati, rabiosis dentibus in tantorum beneficiorum autorem ferimur, Et quod de ingratisimissis hospitibus à Plauto dicitur, Vituperamus & comedimus tamen. De scriptis huius uiri, deq; ingratitude

gratitudine hominum pro his, alio tempore plenius DEO iuuante, nam hæc temporis breuitas ad alia me uocat. Scripta tamen indicant ingenium quale fuerit, qui labores, quod studium bene merendi de toto genere humano, quem ipsius cursum utinam non sæpè interrupissent certamina & miserie nostrorum temporum. In quibus ad perferendos labores molestissimos, iniurias insuper & contumelias, animo semper inuicto et patientissimo fuit: Nemo illum unquam, quantumuis importunus, de gradu suo deturbare ualuit, quin ueritatem & eam unam quæreret ac propugnaret. In iudicando rectus, in pronunciando cautus, ac circumspectus, in communicando omnium facilimus & fidelissimus. Sed hoc ipsius summum & pientissimum studium sæpè interpellarunt labores importuni & odiosi. Quoties ad conuentus & Theologorum congressus uocatus fuit, quos ibi labores, quas miseras sustinuit: cum non tantum rabiosis aduersariorum morsibus expositus esset, sed & domesticorum τὰς ἀμαθίας ferre cogeretur.

In conuentu Augustano, anno millesimo quingentesimo trigesimo, cum nostra confessio ab illo scripta esset, quæ ut tunc in Regum & Principum confesso inuicta mansit, Ita Deo & Domino nostro IESV CHRISTO defensore manebit in

bit in æternum, etiam contra portas inferorum, quemadmodum tunc magno animo D. Pontanus coram Imperatore & Principibus dixit. Hæc inquam confessio cum à nostris exhibita esset Imperatori atq; totius Imperij ordinibus, fremuerunt Pontificij, & in primis Campegius, atq; in aula Imperatoris aliqui non infimi, qui imperatorem uel tot regna in discrimen conijcere paratum esse dicerent, potius quam ista ferret. Postridie cum totum *συνέδριον* congregatum esset, accersitur Philippus, qui animo infracto ad eos ingreditur, uidit ibi se circumseptum illo Gyro dentium Satanae, & ut Ionas Propheta solus intra costas beluæ marinae quassatur, instat Campegius, & horrenda fulmina iratissimi ac seuissimi Iouis sui uibrat, ceteri tot regnorum potentiam & uires contra istum, heu miserum & exiguum imbecillum CHRISTI ouicularum gregem, minaciter intentant. Poterat ibi etiam uir fortis & constans commoueri. Interrogatus igitur Philippus, num cedere uellet, respondet, Cedere non possumus, nec ueritatem deserere, Oramus autem propter DEVM & CHRISTVM, ut aduersarij nobis ignoscant, & si possunt, nobiscum dispensent, id est, concedant nobis ea quæ bona conscientia relinquere non possumus. Contra quam uocem audiam reclamare Campegius, Non possum, non possum,
claus

clauē non errante. Ad quod tonitruum Philip-
pus, etsi stabat uelut in medio Leonum, Luporum,
atq; Vrsorum, qui ipsum impunè uel in minutas
particulas discernere potuissent, tamen ingentem
animum angusto in corpore uersans, fortissimè
respondit, Deo, inquit, & causam & nos com-
mittimus, si DEVS pro nobis, quis contra nos?
Deniq; quidquid erit, superanda omnis fortuna
ferendo est, Addidit & hoc, habemus iam in no-
stris regionibus tot miserorum Parochorum &
ministrorum Ecclesiarum coniuges & liberos,
qui uel quadraginta millium numerum superant,
tot animas deserere non possumus, faciemus igitur,
quod poterimus, à Filio Dei, cuius hæc causa
est, auxilium petemus, nostro in loco & statione
quoscunq; labores & difficultates perferemus,
etiam pugnabimus, si necesse erit, & moriemur,
si Deus ita uoluerit, potius quàm ut tot animæ à
nobis prodantur. Hi sermones, & eo in loco
dicti, num pusillum aut languentem animum in-
dicare uidentur, quem illi maleuoli falsò tribu-
unt? Sustinuit similia certamina aliquoties in
talibus congressibus, & nunquam tamen animo
succubuit. Longum uerò foret omnia hæc in
presentia commemorare.

De uno adhuc congressu, qui inter nostros
fuit, pauca quædam dicam, & ueniam mihi dari
peto repetendi nunc de homine carissimo morte
erepto,

erepto, ea, quæ ipse uiuus nobis dulcissimo sermo-
ne referre solebat. Erat iussu Principum Tor-
ge in domo Parochi, instituta inter Doctores
nostrarum Ecclesiarum primarios deliberatio
difficilima, Aduersarij enim tunc penè iugulo
nostro ferrum admouebant, & superior potestas
pacem, quam toties nostri supplices petiuerant
in libra aurificis, ut quidam præstans et magnus
uir dixit, nobis admetiebatur, Nostriq; Princi-
pes, & qui docebant non leui de causa commo-
uebantur, Quapropter D. Martinus & alij
quidam docentes, Torgam conuocabantur, ubi
tunc aula erat, ut in medium consulerent, quid fi-
eri, uel non fieri posset. Existiment iam illi
Heroes, qui nunc in tuto feroces sunt, qui tunc
Agon constitutus fuerit, Nam ut de minis tace-
am, conatus certè & molitiones aduersariorum
eiusmodi erant, eaq; pericula nobis impende-
bant, quæ nemo sanus facile contemnere posset.
Contra quæ etsi Principes animo uiderentur ma-
gno atq; infracto esse, tamen quia ad multos pe-
riculum, pertinebat, qui non pariter omnes ani-
mosi erant, & magna uastitas imminere uideba-
tur, paucis docentibus, qui aderant, ualdè diffici-
lis consultatio proposita erat. Sedet igitur pau-
per & paucorum Senatus, à solo Deo auxilium
orans, sperans, & expectans, tandem post preces
& satis longum colloquium, Philippus defatiga-

tus & moestus surgit, erat enim paulum euocatus nuncio quodam interpellante, quo dimisso in reditu ingreditur conclauē, in quo una erant misera muliercula, Parochi & duorum Diaconorum coniuges ac paruuli liberi, quorum alij iam mammam sugebant, alij à matribus preces recitantes audiebantur, Adstat & audit Philippus cum admiratione & magna delectatione, sicut solebat, puerorum balbutientes preces, memor dicti: Ex ore infantium & lactentium perfecta laudem, Et quod præcipue ipsum mouebat, uidet ex Diaconorum uxoribus unam lactantem filiolum, & simul pastinacam in prandium marito incidentem, atq; audientem alterum paruulum recitantem usitatas preces & inuocantem Deum, Exclamat, ô tres sanctos & Deo gratos labores. Ab hoc spectaculo confirmatus animo, ac iam letus atq; alacris in senatum redit hilari uultu, Excipit eum Lutherus, Quid tibi Philippe accidit, inquit, quod ita hilari ad nos redis, qui paulo antè tristior hinc exibas, respondet illi, ne simus animo pusillo, Domini, iam enim uidi eos qui pro nobis pugnaturi sunt, qui nos defendent, quiq; contra uim omnem inuicti erunt & manebunt, Querit Lutherus, quinam sunt hi tam fortes duces, ac milites, Parochorum nostrorum & Diaconorum uxores, inquit Philippus, & paruuli liberi, quorum preces iam audiui,

diui, quas DEVS non est surdis auribus audiaturus. Neq; eas adhuc neglexit optimus Pater Domini nostri IESV CHRISTI, nec porro, ut speramus, negliget. Exceptus hic sermo est, ut felix & faustum omen, & iam animis magis confirmati, statuunt id quod pios & constantes uerbi diuini Doctores decebat, & illud ipsorum consilium, beneficio Dei salutare fuit Ecclesijs, & adflictionem, quae imminebat, DEVS clementer lenijt. Possem alia multa commemorare, quae ostendunt etiam uiuo Luthero, Philippum nostris neuitquam metuendi autorem, sed ad fiduciam in CHRISTO & constantiam semper hortatorem fuisse.

Verum, cum idem loquuntur omnia ipsius scripta, fortasse superuacaneum uideatur his immorari. Quod autem lenior natura & placidior fuit, nec quantum aliqui uellent tumultuatus est, cum tamen eundem cursum, constantissime urgeret, id laudi potius quam uicio tribuent homines modesti, & de illo quidem nostrorum congressu haec dixisse satis sit.

Porro in conuentu Ratisbonensi qui habitus est anno à nato ex uirgine Christo 1541. tantos labores pertulit Philippus, quantos uix decem alios robustissimo corpore perferre posse crederem, ut omnes mirarentur, quomodo hoc tam debile corpusculum tanto oneri sufficere posset,

posset, & quid in eo conuentu effectum fit, no-
runt & agnoscunt boni ac pij.

Ex his congressibus, domum, & ad scholasti-
cos, eosq; sibi, ut ferebat, dulcissimos labores re-
uersus, in illis quoq; multipliciter interturbaba-
tur, tamen tantum erat in eo omnibus benefacien-
di studium, ut nihil molestie patientia non uin-
ceret, huic uersus uel Epistolam, alteri oratio-
nem, tertio prelectionem aut concionem scribe-
bat uel emendabat. De aulicis enim occupationi-
bus & Ecclesiarum gubernatione iam non di-
cam, His tantis tanquam multis rebus, cum disti-
neretur, non tamen ille doctrinae studium, non se-
rias meditationes & scriptiones, non explicati-
onem grauissimorum dogmatum omittebat. Lu-
thero assiduus adiutor fuit, cum in alijs labori-
bus, tum et in sacrorum Bibliorum translatione,
que magno aliquot annorum labore instructa et
perfecta est. Fuitq; inter eos, dum uixit Lutherus,
coniunctio plus quam fraterna, ipse n. Lutherum
reuerbatur, & ab ipso uicissim serio atq; ar-
denter diligebatur, fuerunt quidem inter eos, ut
fit inter homines doctos ueritatem inquirentes,
aliquando inter disputandum disceptationes que-
dam, seria dissensio, quod certo scio, nunquam fu-
it. Et quantum ipsum amarit Lutherus inde esti-
mari potest, Cum Philippus Vuimariae in mor-
bum periculosum incidisset, quo intra paucos
dies

dies ita consumebatur, ut iam omnes de uita ipsius desperarent, Accersitur principis iussu Lutherus, qui quanta potuit celeritate dies & noctes iter faciens, ad eum uenit: cumq; ita ad extremum attenuatum uideret, ut prater uocem, eamq; ualde exilem, nullum uitae indicium amplius reliquisset, cum gemitu & lacrimis exclamat, heu quam preciosum, & Ecclesiae utile organum diuinum, quam miserè nobis est affectum, & penè interijt. Cumq; ipsum tantum salutasset, statim in genus procumbens, orare cepit. Scimus autem quam seria & ardens fuerit Lutheri precatio, qua & tunc Philippus quasi è media morte reuocatus credebatur.

Tandem cum Lutherus cursum suum iam confecisset, & DEVS ipsum ex hac mortali uita in illam caelestem scholam euocasset, uidimus qua pietate interitum tulerit Philippus, quibus beneficijs uiduam relictam et liberos Lutheri curauit mulauerit, Neq; quidquam post Lutheri interitum, uel doctrina uel ceremonijs mutatum est. sed statim secutum est illud tristissimum bellum, si id secum, sicut fit, aliquid attraxit, non id Philippo imputandum est, sed potius temporum asperitati. Etsi in schola & Ecclesijs, ut dixi, beneficio Dei, doctrinae uel ceremoniarum mutationem nullam uidimus. Excitata deinde sunt, instigante Diabolo, dissidia & certamina inter docentes, quae qui mo-
uerunt,

uerunt, quàm graues & necessarias causas habu-
erint ipsi uiderint, & nos nihil aliud illis prece-
mur à Deo, quàm ut serió sentiant, quid fecerint,
quòd ista horribili distractione Ecclesias lace-
rarunt, & in tam multis piorum ac bonorum
hominum cordibus Spiritum sanctum perturba-
runt. Cogitent aliquando hanc seueram Christi
redemptoris uocem, qui tolerabilius esse ait in imo
mari submergi, quam saltem unum de paruulo-
rum grege offendere.

Est autem in his certaminibus Philippus præ-
ter meritum suum inclementer acceptus ab illis
præcipuè, quos ipse cuexit, Summa peccati hæc
est, quòd leniorem post bellum & non satis tu-
multuosum fuisse dicunt. Quodq; consultationi-
bus interfuit, in quibus utrum aliquid aduersarijs
concedi posset, quesitum est.

In his quæ fuerit eius constans & perpetua
sententia satis exponitur in libro nostrorum de
actis Synodicis, & testatur repetita post eas con-
sultationes confessio nostra, alijsq; libri eandem do-
ctrinam continentes, quibus facillè placari possent,
si sanabiles essent. Qua uerò lenitate & animi
tolerantia illorum importunos clamores, iniurias,
& contumelias tulerit, & qua interea fide atq;
assiduitate ueritatis doctrinam propagare perre-
xerit, omnes nouimus, Hoc autem consilio tacuit
& ita se proscindi passus est, quia præcidere uo-

luit occasiones maiorum certaminum non neces-
sariorum. Vicit ergo illos, ut nouo, ita pulcerri-
mo genere uictoriae, nempe silentio & patientia,
iuxta dictum. In silentio & spe fortitudo uestra.
Sed de his controuersijs cum scripta et apologia
nostrorum uulgò extant, quibus sibi satisfieri pa-
tientur, si qui sunt sanabiles, superuacaneū uide-
tur in presentia plura uerba facere, Ad priora
itaq; redeo. Mutationem, ut dixi, in schola & Ec-
clesijs, nullam uidimus, neq; aliter docuit Philip-
pus post bellum quàm ante bellum, sicut aliqui de
eo falsò uociferantur, quibus fortasse alio tem-
pore plenius respondebitur: Hæc enim tempo-
ris angustia nos ad alia auocat. De scriptis ipsi-
us & doctrina, deq; perpetuo instituto & cursu
uitæ, quantum in hac animi mei perturbatione,
& temporis breuitate fieri potuit, dictum iam à
me est. Nos enim, qui iam per annos multos cum
hoc uiro uersati sumus, hoc certò scimus, cum
omnes cogitationes, consilia, labores, & studia
sua tantum direxisset ad ueræ, certæ et perspicuæ
doctrinæ propagationem, ad gloriam Christi filij
Dei illustrandam, deniq; ad Ecclesiarū & quàm
plurimorum hominum salutem, hæc illi constans
& perpetua intentio, hic solus scopus fuit.

Ab ambitione quàm longissimè absuit, hono-
rem & opes non curauit, nec quesuit, quod hæc
misera rudera rei familiaris satis testatur, Dele-
ctabatur

Et abatur hoc dicto Achillis, quod est apud Philo-
 stratum, ΕΜΟΡ' ΕΣΩ ΤΟ ΠΛΕΟΝ Τ' ΕΡΓΩΝ, ΧΡΗΜΑ-
 ΣΙ ΔΕ ΠΛΕΟΝΕΚΤΙΠΤΩ Ο ΒΕΒΛΟΜΕΝΩ, id est, mea
 sit laborum pars maior, pecunia autem abun-
 det, qui uolet. Scimus quam amplæ conditiones
 illi sæpè oblatæ fuerint, non ut à nobis deficeret
 (quod quidam propria malicia, sicut Iscariotes
 ille, & multo leuiore compendio moti fecerunt)
 sed ut tantum in quibusdam doctrinæ partibus
 mitius ageret. Sic enim dicebant, cõcederet quæ-
 dam, quæ non magni momenti esse uiderentur,
 nec sineret ob ista leuia concordiam Ecclesiæ
 dissolui, Ad quæ respondit ille, scire se etiam or-
 lim Arianos ab Homousianis eodem modo postula-
 lasse, ne propter duo uerba Ecclesiam lacerari
 sinerent, illos tamen non concessisse, se quoq; nihil
 illis largiri aut concedere posse, Hæc dogmata
 oportere pura conseruari, & refutari, & resu-
 tationem tam tetrorum errorum necessariam esse.
 Sicut illis tunc respondit, ita perpetuam eius
 & constantem sententiam fuisse, ipsius scripta te-
 stantur, & norunt omnes, quibus propius notus
 fuit.

Nunc uenio ad mores & uitam interiorem,
 in quibus nihil asperum fuit, sed summa lenitas
 & mansuetudo. Nam bilem, quæ corpus in iuuen-
 tute affici poterat, meditatione & patientia
 mansuesecerat, Sæpè enim hoc Sophocleum in

ore habebat, *σέρ γαρ γάρ οὐ παθαί μεχ' ὡς ἄλλοι*
ἔξω μὲν μακρὸς δ' ἰδέσκει, καὶ τὸ γυναι-
κῶν ἔϊτον, In familiari cōiuctu et colloquio omni-
bus nobis suauitas illius, ut notissima, ita iucundis-
sima fuit. De alijs non dicam, ego quidem lacri-
mo, quoties cogito, quæ mea futura sit in hac mi-
sera senectute illo amisso solitudo : *Ἐπιστολῶν*
non scio, an in ullo homine maiorem uiderim, tane-
to & tam uero amore coniugem, liberos, nepotes
& neptes complectebatur. Hæc me uera dicere
omnes nouistis. Beneficentia uerò, atq; etiam, ut
in illa tenuitate rei familiaris erga omnes munifi-
centia penè maior fuit, quàm ipsius res ferre
posset, nemo ab illo beneficium aut eleemosynam
frustra petebat, neq; ulli quantumuis importuno
petitori præclusa erat ipsius benignitas. Rem fa-
miliarem tenuem & attritã reliquit, sed locuple-
tissimum Patrimonium liberis est bona fama pa-
rentũ, et Deus hæredibus ipsius etiam benedicet.

Viribus corporis imbecillibus fuit & ualetu-
dine tenui inde usq; à pueritia, sed temperantia,
sobrietate ac optimo uiuendi ordine, ita corpus
alioqui debile roborauit, ut maximis etiam labo-
ribus sufficeret. Animaduertimus tamen post con-
iugis interitum in dies singulos magis attenuatum
ac debilitatum fuisse.

Animo ad mortem semper fuit æquissimo in-
de usque à iuuentute, hoc autem proximo biennio
etiam

etiam cupidus moriendi, quæ causa fuerit facile existimari potest, tædebat eum iam petulantia, Sycophantiarum, & malicia hominum huius nostræ ætatis.

Vltimus autem actus testis est certissimus de tota eius superiore vita, animo, & consilijs omnibus, atq; ostendit, quòd nihil unquam spectauerit aut quæsiuerit aliud, quàm gloriam Christi & Ecclesiæ salutem, tempus enim & hora mortis non fert hypocrisin, Quoties his annis, & præcipuè proximis mensibus ante mortem, cum gemitu & lacrimis deplorauit Ecclesiarum nostrarum distractionem, quàm ardentibus uotis & precibus à Deo petiuit, ut ipse inter docentes concordiam sanciret, & hæc mala sanaret? Hæc una cura illi semper in ore & corde erat.

Et de sermonibus ipsius ante mortem multa dicere possem, si hæc temporis angustia pateretur, Præfagijt enim ipse sibi instare diem migrationis, mihiq; paulò ante mortem dixit, Nescio quid mihi feret coniunctio Martis & Saturni, quæ erit decima quinta die huius mensis, Cùmq; febre correptus esset, & ego corpusculum iam antè penè ad extremum attenuatum considerarem, atq; cum gemitu dicerem, Quomodo feret hoc corpus febrem paulò longiorem, subridens respondit mihi, cupio dissolui & esse cum Christo.

Dixit et pridie quàm moreretur ad generum,

Non morbo moueor, neq; ulla est sollicitudo, quæ
animum meum angit aut perturbat, Vna cura
est, una sollicitudo, ut Ecclesiæ sint in Christo Ie-
su concordēs, Hinc satis adparet, quæ fuerint
eius perpetuæ cogitationes, & quid semper ani-
mo propositum habuerit, Dixit & eodem die, Si
me DEVS iam euocauerit ex hac uita, libe-
rabor ab inimicis plenis odio, Sophistica, et men-
dacijs, hoc monstroso anno nature. Sæpè ante
mortem iterauit hanc precationem Redemptoris,
quæ est in Iohanne, Sint unum in nobis, sicut &
nos unum sumus, Sæpè & hoc dictum Pauli Apo-
stoli, quod est in priore ad Corinth: Christus fa-
ctus est nobis sapientia à DEO, iusticia, sancti-
ficatio, & redemptio. Edidit alias multas ante
mortem sanctissimas uoces, quæ fuerunt testimo-
nia pietatis ipsius, neq; hic referri omnes pos-
sunt, Paulò autem antequàm exhalaret animam,
cùm à Domino Pastore recitarentur uerba, quæ
sunt in Euangelio Iohannis: Dedit eis potesta-
tem, ut filij Dei fiant, qui credunt in nomine
eius. Sublatis oculis et manibus dixit, Hoc dictum
animo meo semper obuersatur: O te felicem,
Præceptor, qui in hac hora hanc firmissimam sa-
lutis Anchoram prehendere potuisti, Deniq; assi-
duè donec spirare potuit, iterauit hanc precati-
onem: Deus miserere mei per Christum filium
tuum, & sensibus integerrimis fuit, usq; ad ulti-
mum

num uitæ articulum, Nam hæc fuit eius postrema uox, qua testatus est se audire & intelligere ea, quæ a nobis ex sacra Scriptura recitabantur. Resolutus itaq; paulatim penè sine sensu mortis tandem spirare desijt, & quasi obsopitus iacuit, neque ulla in facie apparuit deformatio, aut lineamentorum mutatio, sicut in morte fieri solet. Felix ipse, quem post talem confessionem & tam multiplicem inuocationem DEVS ita placido & tranquillo transitu ex hac misera & ærumnosa uita ad æternam felicitatem transtulit. Nobis autem, suisq; omnibus & harum regionum Ecclesijs, atq; huic scholæ tristissimum sui desiderium reliquit, qui cum uelut in seuis tempestatibus maris iactemur, nauclerum nostrum amissimus, tunc cum eius præsentia nobis quam maximè opus esset, neq; ullo tempore minus, quam nunc, eo carere poteramus. Et satis adparet, quid DEVS in animo habeat, cum tales homines ex hoc mundo aufert, ne sint spectatores imminentium calamitatum, Nolo malè ominari, ad pœnitentiã tamen nos et ad patientiam præparemus, ut uel iram Domini effugere, uel, si sit opus, paternam castigationem obedienter ferre possimus. Debet enim talium uirorum interitus nos excitare ad timorem Dei, ad pœnitentiã et ardentiorẽ precationẽ, et ut cauti, diligẽtes, ac fideles simus in custodiẽdo deposito,

quod hi duo uiri Lutherus ac Philippus apud nos reliquerunt, nempe in puritate castæ & incontaminatæ doctrinæ conseruanda, Non igitur nunc hora est, ut simus securi, aut stertamus, sed simus uigilantes, Vidimus quid post Lutheri mortem secutum est, quid iam sit expectandum pro se quisq; reputet. Non possum plura addere ob temporis breuitatem, & animi mei perturbationem.

Tibi æterne Deus et Pater Domini nostri IESV CHRISTI gratias agimus, quòd hunc uirum, hunc inquam Angelum tuum nobis tam diu concessisti, & Lucem uerbi tui per eum inter nos accendisti. Oramus te, ut alios huic similes Doctores, & ministros semper in hac Schola & Ecclesia excitare uelis, iuxta dulcissimam promissionem IESV CHRISTI Filij tui, Non relinquam uos Orphanos, Certè nunc Patre hoc amisso Orphani sumus, nisi tu DEVS optime, nos clementer respexeris, Tu igitur Lucem uerbi tui in nobis non patiare extingui, tu semper tibi Ecclesiam inter nos congrega, quæ te rectè inuocet & celebret in æternum, Tu da fidos Doctores, qualem iam à nobis ad te reuocasti, Et nos in fide

CHRISTI filij tui, in fide inquam uera
& in uerbo sincero conserua in omnem æternitatē, per Christum Filium tuum,
Amen.

SCRIPTVM PV-
BLICE PROPOSI-
TVM DE ORDINE ALIQVOT
lectionum publicarum constituto, post pi-
um & felicem obitum, D. PHILIPPI
MELANTHONIS, Die
23. Aprilis.

VICE RECTOR ET
*Professores Academiae Vi-
tebergensis.*

EGregia pictura extat in Argonauticis Apol-
lonij, qua exprimitur inconstantia felicitatis
humanae, & mutabilitas euentuum in negocijs ri-
tè quoq; & consultò susceptis. Fingit enim Poë-
ta, Argonautas superatis maximis difficultatibus
& periculis longæ nauigationis ex Pagasis usq;
Thessaliæ, per angustias Hellepontis, et per Cya-
neos scopulos agrè seruatos, & iam latū Euxini
Pötum sine magno metu nauigantes, apud Mysos
amisissè Herculem, cuius discessu, etsi dolebant,
se tãti Herois presidio & uirtute destitui, tamen
non ita consternantur, ut de mutando cursu nauig-
ationis sue cogitent, sed procedunt ad Maryan-
dineos,

dineos, ubi cum à rege Lyco magnifice excipiuntur, & hospitalitate inusitata leti recreantur, gaudium illud mox in moesticiam acerbissimam commutatur. Nam ibi primum uatem suum Idmona, paulò post etiam sapientissimum & felicissimum Rectorem nauis, Tiphyn, ambos morte inopinata sublatos, amittunt. Quo demum tristi casu ita conturbantur, ut deliberationem instituunt, an abrumpere nauigationem, institutam ad petendum uellus aureum, & relicta naui Argo, quisq; pro sua commoditate ad suos reuerti debeant. In hac fluctuatione animorum & quasi desperatione, fingit Poëta monitu Deæ Iunonis confirmatos Argonautas, substituto alio rectore qualicunq; ex suo coetu, cui reliqui communicationem operarum suarum promiserint, prouexisse nauem in Colchidem.

Ita nostra Argo duriter adflicta est, auocato hinc reuerendo uiro D. D. Iusto Iona, & euocato ad coelestem uitam præstanti Heroë Reuerendo uiro D. Martino Luthero, quo tempore etsi fortissimo propugnatore sinceræ Euangelij doctrinæ priuata hæc Schola merito uehementer doluit, tamen cum haberet adhuc aliquos fideles Discipulos & socios Lutheri superstites, Doctorem Bugenhagium, D. Crucigerum, D. Forsterum, & peritissimum rectorem nauis huius Philippum Melanthonem, minus adhuc sentire potuit

tuit iacturam & calamitatem illam suam. His
uero etiam ante annos aliquot ereptis, & nunc
postremo gubernatore suo felici, & uigilanti et
fidei destituta Academia nostra, cladem acce-
cepit tantam, quæ merito consternatos reddere
omnes reliquos nautas & uectores huius Cym-
bæ, & in dubitationem adducere possit, abijcere
ne remos & deserere nauim & abrumpere in-
stitutum cursum: an uero tantæ molis & peri-
culi nauigationem porro continuare conari de-
beant. Multa sanè sunt, quæ nos grauibus de
causis terrent, qui & imbecillitatem nostram
agnoscimus, & cernimus hanc nauim per acu-
tos & asperos scopulos non sine maximis labo-
ribus & difficultatibus propellendam esse, &
prospicimus non fallacia signa horribilium tem-
pestatum & procellarum, quas paulò post maris
tranquillitatem nobis turbaturas non inani for-
midine metuimus.

Sed nos in statione nostra retinet diuini
mandati & promissionis autoritas, quæ iubet,
ut in sua quisq; functione, non letis tantum tem-
poribus, dum faciles & suaues sunt operæ, sed
asperis etiam & periculosis subsistat, & in im-
posito munere non tantum diligentiam & fidem,
sed etiam tolerantiam et constantiam, cum forti-
tudine coniunctam, præstet. Sic .n. inquit filius
Dei Luc. 9. Nemo mittens manum suam ad ara-
trum,

trum, & respiciens retro, aptus est regno DEI.
Et ad Ebraeos, Non deserentes congregationem
uestram. His & alijs mandatis Dei mouemur, ut
hanc Argo non deserendam esse statuamus, quam-
uis & nostrae infirmitatis sensus, & imminenti-
um certaminum ac periculorum atrocitas, multa
nobis suggerant, quorum consideratio merito
nos turbat, quibus tamen rursus opponimus pro-
missiones certissimas Filij Dei, qui cum nos in
hanc nauim collocarit, & remis adhibuerit, si-
cut haecenus clementer nos iuuit, & protexit,
ita promittit etiam porro nobis suam praesenti-
am & auxilium, inquitens: Manete in me & ego
in uobis. Item, Non relinquam uos Orphanos.
Item, Labor uester non erit irritus IN DOMI-
NO. Item, uirtus mea in infirmitate perficitur.

His mandatis & promissionibus ueracis Dei
confirmati, deliberatione graui & diligenti ad-
hibita, distribuimus operas lectionum, sicut paulo
post exponemus, ita quidem, ut & plures addi-
derimus prioribus, & eas, quas Dominus Philip-
pus haecenus consueuit usurpare, aliquandiu ob-
eundas inter Collegas quosdam nostros partiti-
simus. Speramus enim Illustrissimi Principis ac
Domini, Domini Augusti Ducis Saxoniae Electo-
ris, huius Scholae clementissimi & munificentis-
simi nutritoris, cura & consilio, alium eruditio-
ne & ceteris donis excellentem uirum questum
iri, cui

iri, cui substituto in locum defuncti D. Philippi, eiusdem operæ tuto & utiliter committi queant. Interea uerò donec talis aliquis idoneus inueniatur, decreuimus ex re Scholasticorum fore, si illas ipsas lectiones, quas Dominus Philippus sustinuit, per nostros Collegas iuuentuti studiose proponi utcumq; curaremus, qui, quod bonos & publicæ utilitatis amantes uiros decet, à nobis rogati, eò se adduci passi sunt, ut quamuis intelligerent se eadem dexteritate & felicitate & fructu illas operas obire non posse, quo eas Dominus Philippus nobis præstitit, tamen pro sua uirili operam darent, ut ordo lectionum hætenus consuetus conseruaretur.

Quare quòd faustum sit ac salutare toti Scholæ, & in primis cœtui discipulorum, significamus uobis ordinem lectionum publicarum, & quidem illarum tantum, in quibus mutatio aliqua facienda fuit. Nam pomeridianæ sermè omnes suo in loco & ordine & horis consistent.

Quod ad lectiones Domini Philippi attinet, exorauimus clarissimum uirum, eruditione ac uirtute præstantem, Dominum Vitum Orteli-um artis Medicæ Doctorem, qui sermè quadraginta annos in hac Academia priuatim & publicè artes dicendi & linguam Græcam professus est, Vt hora nona diebus Lune & Martis Di-
alectica

alectica, præcepta iuuenti explicet. Euripidis interpretationem retinebit per alterum biduum hora octaua consueta. Ad has lectiones superaddet horam nonam post concionem die Mercurij, qua proponet incipientibus discere linguam Græcam, Grammaticam Domini Philippi, & paululum in ea progressus, ut habeant auditores, exempla regulariū, addet interpretationem Græcè historiæ Diui Lucæ Euangelistæ, que inscribitur acta Apostolorum.

A Domino Pastore Paulo Ebero, quamuis occupato gubernatione Ecclesiæ huius, impetrauimus, ut promiserit nobis se continuaturum et narrationem Epistolæ Pauli scriptæ ad Romanos, hora nona dierum Iouis & Veneris. Et quia scimus Lectionem matutinam diebus Dominicis plurimum utilitatis auditoribus attulisse, & eam ualde cuperemus etiam propter Scholasticos peregrinos retineri, qui conciones germanicas non intelligunt, etiam illam aliquandiu in se ut reciperet Dominus Pastor, nostris precibus tribuit. Horum Collegarum nostrorum robur corporis & animi, ut Deus confirmet, ut hos labores, quos supra alios non leues publicæ utilitatis causa in se suscipiunt, cum fructu auditorum sustinere possint, uos, ut pios discipulos decet, Deum ardentem orabitis.

Præterea cum Ethicam lectionem in Schola
retineri

retineri maximopere sit necessarium, eam partem Philosophiæ explicandam demandabimus Magistro Petro Vincentio, hora secunda diei Mercurij.

Chronicon, quod à Domino Philippo à condito mundo usq; ad Caroli Magni tempora feliciter deductum est, rogatus à nobis clarissimus & eruditissimus uir, Caspar Peucerus artis Medicæ Doctor, Domini Philippi Gener, Deo adiuuante pertextet, eiq; dictando tribuet horam nonam diei Saturni.

Hoc ordine distributæ sunt lectiones Domini Philippi, quæ etsi longè dissimilibus Præceptorum impositæ sunt, tamen ut speramus, non sine fructu audientur ab ijs, qui & discendi amorem, & studij diligentiam, & iudicij candorem, & ^{et} ^{et} ^{et} non omnia excellentissima requirerentem, sed contentam mediocritate, ad eas lectiones audiendas attulerint.

Nunc reliquarum lectionum ordinem adiungimus, M. Sebastianus Theodoricus, cui illustrissimi Electoris uoluntate lectio Mathematica imposita est, primum librum Euclidis explicabit diebus Lunæ & Martis manè hora septima, quæ & Doctor Paulus Crellius locos Communes enarrare solet.

Præterea, ut studiosa iuuentus plures lectiones habeat, & ad rationem scribendorum ^{ver-}
suum

suum adsuescieri possit, impetrauimus à doctissimo uiro doctore Iohanne Maiore Vallengi, ut Lucani libros de bello Ciuili, gesto inter Iulium Cæsarem & Pompeium, diebus Lune & Martis, hora octaua, inuentuti explicet, sed alterius bidui, hora septima interpretetur sapientissimi Iesu Syracidæ Græcæ sententias, ab eruditissimo uiro Domino Ioachimo Camerario à mendis reopurgatas & Scholijs illustratas.

Ceteræ lectiones pomeridianæ, Sphærica, Physica, Theologica, Grammatica, & Rhetorica, nihil habebunt mutationis, quod ad horas & ordinem attinet.

Hæc erit series & ratio lectionum post hanc tristem mutationem, quas quidem ita ordinauimus, ut potuimus, ex qua ipsa tamen distributione liquido constabit auditoribus nostris, nihil nobis purius et optabilius esse, quàm rectissime consuli studijs discendum, quibus etsi eos fructus polliceri à nobis non possumus, quos ex lectionibus Præceptoris, omni genere donorum excellentissimi, felicissimi, exercitissimi Doctoris, percipere potuerunt: Tamen fidem uobis nostram & in legendo assiduitatem, & alia officia, quæ à sedulis gubernatoribus in obsequentes discipulos proficisci & expectari debent, ita promittimus, ut speremus uos re ipsa experturos, nos iuuandi & fouendi huius coetus Scholasticorum
quàm

quàm cupidissimos esse, nec recusare uel labores
uel pericula, dum modò etiam lucem cœlestis
doctrinæ & omnium partium Philosophiæ, quæ
per suprâ commemoratos Doctores singularia
DEI organa in hac Academia & Ecclesia ac-
censa est, illustratam pro nostra uirili ad poste-
ritatem transmittere possimus.

A uobis autem uicissim exigimus illa, quæ
sunt officia gratorum & morigerorum audito-
rum, ut nostræ sedulitati uestra diligentia &
obedientia respondeat. Deinde ut gubernatio-
nem disciplinæ, & publicæ tranquillitatis con-
seruationem morum uestrorum modestia facilem
reddat.

Uidetis in qua mœsticia omnes simus, non
tantum propter amissionem huius nobis carissi-
mi Patris, uerum etiam propter metum impen-
dentium malorum & mutationum, quas cum
alia plurima signa minantur, tum etiam hæc
ipsa talium bonè meritorum & DEO caro-
rum hominum à nobis auulsio portendit. Noli-
te igitur carissimi auditores per DEVM, no-
lite nobis cumulare miseras, & uobis etiam ac-
cersere poenas morum feritate.

Seuerè etiam prohibemus, ne quid in ciues
huius Oppidi uiolentum moliamini. Audiuimus

K

enim

enim quosdam ex uobis nescio quibus ciuibus mi-
 nitari ob incertos sermones, quibus aliqui inco-
 gitantius dicuntur usi ante uel post mortem Do-
 mini Praeceptoris, cum tamen de autore non con-
 stet, & nobiscum quidam fuerint, in quos suspia-
 cio aliquorum inclinare dicitur, qui sanctè iu-
 rando suam nobis innocentiam probarunt. Et
 quenam est temeritas, cœcis suspicionibus &
 incertissimis sermonibus uos credentes, uelle iam
 hunc, iam alium innocentem, odio & iniurijs
 onerare? Vidistis eo die, quo funus ad templum
 Arcis deduximus, quàm manifesta signa non si-
 mulati luctus ediderint ciues quoq; quos nequa-
 quàm existimetis tam ferreos esse, ut publicis &
 suis incommodis non afficiantur. Et si quis ex il-
 lis fuisse adeò incogitans, & tale quid inconsi-
 deratius dixisset, quæ ista crudelitas foret, eius-
 modi temerariam uocem, ui ulcisci uelle, cum
 Magistratus officium in eiusmodi delicto requi-
 ri possit & debeat?

Quare sitis per Deum modesti, & adiuuate
 communem tranquillitatem, & iuste colite iura
 hospitalia, quæ Deus seuerè requirit, & uiolantes
 ea horribiliter punit, sicut etiam Ethnici di-
 xerunt:

Ζεὺς ἐπιλυμήτωρ ἰκετάων τε ξείνων τε
 ξείνων, &c.

Scitis etiam mandato Illustrissimi Electoris
 sancituro

fancitum esse, ne quid publicè hic edatur, quod non prius iudicio gubernatorum Academiae approbatum fuerit, & huiusmodi scripta ferè ad Dominum Philippum delata fuisse hactenus, quod tamen ab aliquibus adhuc uiuente ipso neglectum esse constat, qui quaedam indigna editione, quaedam etiam contumeliosa in uiros bonos, nemini prius exhibita, ausi sunt in uulgus spargere.

Prohibemus igitur seriò, ne quis posthac excudi sinat quicquam, quod non prius Rectori, quatuor facultatum Decanis, & pastori huius Ecclesiae perlegendum obtulerit, & illorum testimonio approbatum uiderit.

Quod reliquum est, cum uerissimè dictum esse statuamus à Propheta Ieremia: Scio DOMINE, quod non est hominis uia eius, neq; uiri dirigere gressus suos, Et illud Dauidis: Nisi DOMINVS custodierit ciuitatem, frustra uigilat, qui custodit eam. Et illud filij Salomonis: Ut oculus uideat, & auris audiat, DOMINVS facit utrunq;: toto pectore oramus Dominum nostrum IESVM CHRISTVM crucifixum pro nobis & resuscitatum, qui dixit: Ego sum uitis, uos palmites: Sine me nihil potestis facere, quiq; Cymbam Noe in medijs fluctibus uasti diluuij periculose fluctuantem inter procellas & scopulos rexit ipse ac prote-

xit, ut hanc nostram quoque Argo, quæ tot præstantes Heroas, monstratores non quidem aurei uelleris, sed agni diuinitus missi ad tollenda peccata mundi, uexit, & paulatim amisit, & nunc etiam recens hoc fideli & perito gubernatore suo destituta est, ipse clementer regat, conferuet, & propugnet aduersus omnia pericula & incommoda, & pariter adiuuet pios conatus docentium & discipulorum, ut hæc Ecclesia & Schola diu sit templum DEI, in quo audiatur incorrupta uox filij ipsius Domini nostri IESV CHRISTI, & rectè inuocetur ac colatur uerus Deus, et sit officina pietatis, modestiæ, castitatis, & aliarum omnium uirtutum. Data 23. die

Aprilis 1560.

DIXI.

ORATIO QVA
A VICE RECTORE

GEORGIO MAIORE SA-
cræ Theologiæ Doctore, post obitum D.
Philippi Melanthonis, significata est scho-
lasticis Vuitebergensibus Illustrib: Princi-
pis ac Domini, D. Augusti Ducis Saxo-
niæ & sacri Imperij Electoris &c.

optima erga Academiam
uoluntas.

Vtrumq; prædixit uox diuina, & exoritu-
ras esse in genere humano maiores rerum
perturbationes, atq; opinionum & dogmatum
confusiones tetriores, sub extremam mundi ceu
sathiscentis senectam, & tamen Deum ex reliqua
sece hominum usq; ad mundi finem, comparatu-
rum ministerio Euangelij æternam hereditatem
Filio, et hanc umbraculo alarum suarum tectam
conseruaturam inter collisiones & ruinas impe-
riorum, & falsarum opinionum conflictus, ut sint
aliqui, qui coniunctis animis doctrinæ consensu,
& concordii inuocatione, quæ nitatur fiducia
Christi mediatoris, ac certa firmaq; spe æternæ
uitæ, ipsum colant et celebrent etiam in hac uita.
Vtrumq; euentu compleri, certissimo argumento
appetentis liberationem, res ostendit.

Mitantur & denunciant, imò penè intentant orbi Christiano clades immensas, quæ præter usitatum nature ordinem & cursum, in multis nature partibus conspecta sunt prodigia aliquot annis.

Crescit Tyrannis apud hostes patefactæ ueritatis, quorum aliqui cum dissimiles sint, dudum detectas superstitionum fraudes & refutatas euidenter, ea tamen seuitia retinere ac stabilire πρὸς τὰ κεν εἰς λακτίζοντες, aliqui profanitatem quam inuehant augere conantur.

Quot & quam præstantes uiros studium & professio agnitæ ueritatis adegit ad rogos et incendia in regno Gallico? Ad commemorationem immanitatis suppliciorum, quibus pij excruciatii in Hispania, tandem comburuntur, ita cohortescunt mentes, ut penè exanimentur.

Recens in ea Celtiberorum parte, quæ Pyreneis montibus & Narbonensi Gallia uicina, à ueteribus Gottis et Alanis Catalaunia nomen retinuit, & antiquitus ante Gotticas & Vandalicas irruptiones Castellanos sedes fuit, supra tria millia hominum in carceres detrusa, & ad flammæ atq; exustionis supplicium condemnata perhibentur.

Quid dicam de manifestis furoribus eorum, qui studia, consilia, & molitiones magno conatu omnes dirigunt, tantum ad efficiendas distractiones

ctiones in Ecclesia maiores, deprauatione Sophistica explicatae doctrinae aut calumnijs & insectationibus bene meritorum pretextu quocunq; : quæ ut pestem inuectura esse in Ecclesiam nullus postea remedijs sanabilem omnium opinione citius, metui semper, ita prospicere eam nunc mihi uideor et experiri, ἀναγκη ὅτι ποτε ἐκ τῶν ἰδιδῶς ἀγαθῶν ἀληθῆς σωθῆναι κακῶν.

Quid uerò de interitu dicam eorum, quorum cura, uigilantia, fides et diligentia, norma ueritatis cœlestis, Dei benignitate, tutata est habitenus: prudentia uerò studiū et sedulitas in omni pietatis et officiorum genere erga quoscunq; Ecclesias coniunxit atq; copulauit, præcisit aut elisit atq; auersis auxilio diuino occasionibus non necessariarum contentionum, aut hisce suppressis uel dissimulatis silentio ac tolerantia ?

Hos cum uideamus eripi nobis hoc turbulento rerum statu, cogitantes illud, in quo dicitur, colligi iustos ne uideant uentura mala, non dubitemus certò impendere mutationes maximas, quarum spectatores hos suos ministros esse Deus non uult.

Quid existimamus portendere mortem optimi uiri et omni cultu reuerentiæ dignissimi Philippi Melanthonis, patris & præceptoris nostri colendissimi, ut non dicam quantum eo extimelo

Ecclesie rectè sentientes, quantum bonarum artium studia, quantum omnes nos presidium amiserimus, qui eum affectibus, cura, beneficijs uerè patrem nobis: doctrinae uerò fidelissima communicatione plus quam patrem fuisse experti sumus uniuersi?

Non libenter mali aliquid ominor, sed meo tuo, ne ut post mortem Lutheri Germania intestinis concitata atq; concussa motibus, suo tandem inundauit sanguine, sic Philippo è medio sublato, procellis contentionum, quibus ex omni parte doctrina petitur, Ecclesia impulsæ & agitata, naufragium faciat, & de doctrinae luce ac ueritate periclitetur. Certè enim uel sola hinc umbra autoritatis pristinae terruit multos quantumuis feroces, & audaciam retudit ac represit conatus eorundem, Multos lenitate flexit sua atq; emolliuit comitate, multorum feruidos ac precipites turbinū instar impetus, moderata aduersatione mox inter initia ita attriuit, ut protinus fathiscerent & collaberentur: Studio uerò tuendi ueras sententias sine acerba uel aduersatione uel aduersantium exagitatione, & precum assiduitate ad Deum, quæ pro Ecclesia semper excubabant, fregit & elisit sepe callidè structas et fucò falso exquisitè adornatas molitiones.

Inter hæc mala tamen, quæ augentur & ingrauescunt, indies sparsa ueræ doctrinae semina ubiq;

ubiq; paulatim radicibus actis, serpunt magis atque magis & confirmantur.

Intuentes igitur in hæc futurarum cladum prævia signa, quæ sunt testimonia iræ diuinæ erga genus humanum propter restitutæ religionis contentum, exuscitemus animos ad precandum ardentius, certa fiducia promissæ diuinitus protectionis & conseruationis Ecclesie.

Consideremus magnitudinem beneficiorum, quæ Deus per hæc duo ὄρυγες præcipua & ea sancta & salutaria Lutherum scilicet et Philippum, Christiano orbi impertiuerit, cum his Doctoribus superstitionis pontificiæ tenebras depulit, & regni Pontificij incidit neruos, ac purioris doctrinæ lucem reduxit, auxit & fouit.

Demus etiam operam, ut quam hi nobis tradiderunt doctrinam, eam tanquam sacratissimū ac inuiolabile depositum custodiamus & excolamus, nec sinamus normam quadraginta duorum annorum indefesso studio elaboratam, & comprehensam ordine concinno, & perspicuo illustratam sermone, deniq; constantia confessionis et ardentibus fidei exercitijs comprobata, petulanter corrumpi, et oremus Filium Dei qui ascendit in altum, ut det dona hominibus, ut ipse ueritatem uindictet ac tueatur suam, & alios idoneos doctores collocet in uestigia illorum, quos ex hac statione uelut ex acie euocatos in Ecclesiam cœlestem

coelestem transtulit, & hos instructos necessarijs
dotibus adiuuet ac gubernet sancto suo spiritu.

Mecum ergo preces & uota uestra coniungentes dicite :

TIBI æterne Deus Pater Domini nostri IESV CHRISTI, conditor cœli & terræ & generis humani, unâ cum filio tuo coæterno & SPIRITV SANCTO, gratias ago toto pectore, quòd missis & instructis his doctoribus accendisti & conseruasti in his terris lucem Euangelij tui, & huius ministerio conuocas, & comparas tibi æternam Ecclesiam : quodque doctores ipsos rexisti Spiritu tuo sancto & protexisti clementer hos nidulos, qui Ecclesiæ tuæ hospitia præbuerunt. Teque oramus toto pectore ardentissimè, ne relinquant nos orphanos, neque destituas nos, nec lucem doctrinæ tuæ in his regionibus extingui sinas, sed SPIRITV SANCTO tuo regas, ducas, doceas & confirmes nos, quos Rectore orbatos reliquos esse uoluisti, ut sanctissimi depositi, illibatae ueritatis tuæ simus & maneamus custodes & propagatores perpetui, nec à norma constituta uoce tua, & tuorum ministrorum opera declarata, unquam aut
disceda-

discedamus aut deici nos patiamur, ut
opera nostra te benedicente seruiat utiliter
Ecclesiæ tuæ, & illustret gloriam tuam,
& conuertat ad agnitionem tui mentes
plurimorum.

SANCTE PATER, collige tibi inter nos &
in his regionibus æternam Ecclesiam,
& sanctifica nos in ueritate tua, Sermo tu-
us est ueritas: coniunge animos nostros
uinculo ueræ concordia, scilicet consen-
su de doctrina tua, & unius Mediatoris
IESV CHRISTI Filij tui agnitione &
fiducia, & mutui ac ueri amoris non si-
mulatis flammis & officijs ad tuæ doctri-
næ propagationem, ut simus unum in Te,
per & propter æternum Filium tuum Do-
minum nostrum IESVM CHRISTVM,
λόγον καὶ εἰκόνα σου, crucifixum pro no-
bis ac resuscitatum.

PRÆSTA Pater æterne, ut illorum bonorū
fiamus hæredes, quæ ut largiaris nobis
per Filium tuum IESVM CHRISTVM,
huius exemplo, postremo precatus est
præceptor noster, ut perseueremus in ue-
ra tui agnitione, ut maneamus concordēs,
& fiamus participes æternæ salutis, Amen.

Hæc

HÆC præfatus sum auditores carissimi, ut in hoc publico luctu, & hac tanta animorum consternationum obitu Patris nostri mœsticia, & metu imminentium mutationum, erigamus & confirmemus animos nostros, certa spe præsentis diuinæ & auxiliij diuini, ne frangamur conspectu horribilium distractionum, quæ malorum ingeniorum petulantia excitata, obruituræ uidentur omnia, nec de posteritate desperemus, nec proiectis remis Ecclesiam his lacerationum & turbationum fluctibus permittamus, sed persistentes in statione faciamus singuli suo loco officium nostrum fideliter ac sedulo, & Deum inuocatum affuturum atq; opitulaturum nobis, & posteritatem aliquam conseruaturum certo statuantur.

Huius immense bonitatis & misericordie suæ, spem certam Deus nobis ostendit, in clementissima uoluntate & affectione erga Ecclesiam, studia literarum, nos uniuersos singulari, deniq; pia & summo Principe digna sollicitudine Illustrissimi Principis ac Domini, Domini Augusti Ducis Saxonie, Sacri Romani imperij Electoris &c. Domini nostri clementissimi, de qua ut Celsitudo ipsius testaretur apud nos, & consternatos hac perturbatione animos nostros ut consolaretur atq; confirmaret, misit huc cum mandatis uiros clarissimos, nobilitate, uirtute, sapientia

entia & doctrina excellentes, D. Erasmum à
Konritz, & D. Laurentium Lindemannum I. V.
Doctorem.

Intelligit Illustrissimus Princeps Elector pro
excellenti sapientia sua, quem uirum amiserimus
Philippo mortuo, Academiæ, imò Ecclesijs harum
regionum uniuersis Rectorem & custodem
atq; excubito rem suum, & stabilitatis præsidium,
& celebritatis decus, & splendoris sui nitorem,
inq; rebus dubijs ac hærentibus aut perturbatis
ducem atq; interpretem, hoc tam incerto
& fluctuante rerum statu, quo nunquam minus
eo carere poterat.

Nobis uerò Academiæ alumnis, patrem &
præceptorem: Doctrinæ cœlesti patronum in
his terris suum ac uindicem, Ecclesijs coniunctis
unius doctrinæ professione, & doctorem ueritatis,
& Christianæ pietatis, humanitatis, moderationis,
sanctitatis, tolerantia & omnium piarum
uirtutum exemplum ereptum esse intelligit.

Quod cum dolorem ei pepererit et luctû ingentem,
atq; auxerit eam quam pro Ecclesia gerit
solicitudinem, multorum præstantium Principum
exemplo, tamen excelsi animi robore &
consolationum diuinarum præsidio dolori repugnans,
in huius quasi feruore, orbitati Ecclesiarum
& nostræ, quid uel opis adferret, uel adhiberet
consolationis cogitare non neglexit, quæ
optimi

optimi Principis pietas, ut est maxima, ita nullis
à nobis laudibus satis celebrari potest.

Nec est conuenientius quidquam tanto Prin-
cipi, quàm affici iactura tali, quam ruina posset
consequi rerum præcipuarum, Ecclesiarum ac
doctrinarum, & uelut ex specula multò antè
prospectis tempestatibus quæ impendent, et quæ-
rere remedia, quibus hæ aut depulse discutian-
tur, aut appulse excipiantur ac sustineantur, ne
improviso et inopinato harum impetu uelut op-
pressa extinguantur, quibus nititur & consistit
præcipuè salus uniuersorum, uera Dei agnitio,
& disciplina honesta ac legi diuinæ congruens.

Etsi itaq; optimus Princeps Elector Saxonie
Dominus noster clementissimus hoc publico &
communi luctu nostro, & hac iactura, quant-
amissione Patris nostri fecimus, uehementer an-
gitur, Ecclesie & nostra causa, Ipsum enim
Philippum sine ulla dubitatione, scimus omnes ex
iniustorū & crudelium odiorum impetitionibus
ad letissimum Filij Dei & beatorum comple-
xum, & ex frementibus impetuosi maris instar
turbarum commotionibus, in quietissimam &
luce diuina plenam cœli sedem traductum esse:
tamen & de conseruatione ac propagatione do-
ctrinarum ad posterum se optimè sperare ostendit,
& suo exemplo, ac mandatis dulcissimarum
consolationum & clementissimarum significati-
onum

onum, imò affectuum paternorum plenis, nos
quoq; in spem optimam erigit atq; inducit.

Pro qua tam insigni pietate & clementia Illu-
strissimæ Celsitudini ipsius gratias quantas
possumus agimus, & oramus Deum toto pecto-
re, ut & ipsum Illustrissimum Principem Ele-
ctorem, & coniugem eius Illustrissimam, & li-
beros & συβελήτας eius ac ἡγεσάτας in
gubernatione, & consiliorum socios atq; ad mi-
nistros negociorum pertinentium ad salutem
publicam, clementer tueatur, regat ac custodiat,
& confirmet ipsis vires animi & corporis, ac
vitam proroget, & tribuat his terris cum saluta-
ri gubernatione salutarem pacem, ut quæ Dei
beneficio & protectione adhuc florem Ecclesiæ,
Scholæ, Respub. doctrinæ, leges, iudicia, hone-
sta uirtutum exercitia & cultus, consistant atq;
conseruentur, & studio atq; industria eorum qui
presunt aucta & amplificata crescant.

Significamus ergo uobis optimi auditores,
& luctum in quo est unâ nobiscum Illustrissimus
Princeps noster Elector Saxonie, propter obitum
carissimi Patris ac Præceptoris nostri, &
spem eius de studijs in hac schola optimam, &
uoluntatem in his conseruandis clementissimam,
& uos hortamur, ut Deo unâ nobiscum de tali
eius affectione & uoluntate gratias agatis, &
pro

pro incolamitate ipsius & liberorum ardentia
uota faciatis.

De nobis pollicemur uobis eam, quam & Illu-
strissimus Princeps Elector Saxonie, & fide-
lissimi nostri Præceptoris exemplum & nostra à
nobis fides exigit, diligentiam & assiduitatem
in docendo.

Dabitur à nobis opera sedulo, ut diligentia,
fide, operarum assiduitate, omnibus officijs hu-
manitatis, piæ sollicitudinis cura, partam atque
collectam hereditatem Patris nostri, cœtum sci-
licet huius scholæ frequentissimum, hunc ergo ut
non dissipemus negligentia, aut toruitate aliene-
mus, sed si augere non poterimus, conseruemus
tamen ipsius exemplo & imitatione, recta ac ue-
ra de ipsius præscripto docendo, & operas assi-
duè & instanter urgendo ac persequendo, &
paterno complexu fouendo ac iuuando alumnos
nostros, quo ad eius fieri poterit, ne degeneres
& tam præstanti patre indigni habeamur.

A uobis, quos relictos post se commendauit
fidei nostræ, uicissim petimus & requirimus, ut
eum quem præstitistis optimo Præceptoris uestro,
& diuino mandato debetis obedientiæ & reue-
rentiæ cultum, nobis etiam præstetis, Quod ut
faciatis, spontè et alacriter multæ uos causæ mo-
uere debent.

Primo

Primò *autoritas mandati diuini, quo uos obligari ad obedientiam cum seuerissima grauisimum poenarum comminatione sæpè auditis. Nec dubiteris Deum licentiam, contumaciam, & petulantiam ulturum esse, etiam cum Magistratus aut non faciunt officium, aut impediuntur, ne exequi poenas & effrenem ferociam compescere possint.*

Secundò *Illustrissimi Principis Electoris Saxonie uos moueat autoritas, Qui flagitat, ut his, quos constituit ipse in hac Academia professores, & præfecit studijs publicis ac disciplinae & morum gubernationi, subiecti sitis ac pareatis, & fungamini officio uestro diligenter. Non tumultuemini, non turbetis aut impediatis tranquillitatem aliorum, non sceleribus & flagitijs polluatís hunc pulcerrimum coetum, in quo absq; omni dubio multi sunt electi, & sancti, qui sunt templa Spiritus sancti, & spurcitie morum ac ferocia & immanitate grauisimè offenduntur. Promittit etiam Illustrissimus Princeps Saxonie Elector non sese defuturum nobis autoritate sua in disciplinae defensione, & exequutione poenarum, si qui petulantius obedire recusauerint.*

De uestra etiam salute & officio uestro, atq; optimis parentibus uestris cogitate. Missi huc estis non ad luxus & helluationes, non ad ocium aut licentiam omnium cupiditatum,

etiam improbitatis, sed ad discendam doctrinam
Ecclesiae, & purioris Philosophiae, ad regendos ac
conformandos animi affectus, & hos honesta mo-
rum gubernatione effingendos ex doctrinae prae-
scripto, ad exercitia uitae innocentis & sanctae,
uera inuocationis, & gratiarum actionis erga
Deum.

In hanc ergo ut curam & cogitationem in-
cumbatis omni studio & contentione, exigunt à
uobis parentes uestri, patria & Ecclesia cui de-
stinamini, & cui opera uestra seruire debet, De-
niq; uitae & conditionis uestrae ratio. Nec de uita
tantum flagitiose traducta, sed de iactura tempo-
ris cogitate uobis rationes Deo fore reddendas.

Tribuatis hoc pietissimis manibus optimi
Praeceptoris uestri, atq; huius fuisse uos non tan-
tum ociosos auditores, sed asseclas & imitatores
probate effingēdis & exprimendis ut doctrinae sen-
tentijs, sic honestissimis, sanctissimis et castissimis
morib. eius, & lenitate ac mansuetudine eximia &
singulari ac propè diuina. Huius quotiescunq; uel
uultum animo concipitis, uel oculis imaginem in-
tuemini, cum locum aspicitis, ex quo tot paternas
audiuistis commonesactiones uestri, existimate
hoc eum mortuum postulare, quod praecipit ui-
uus, Vos mortuo etiam debere quod uiuo praesti-
tistis.

Parcite

Parcite & nostris doloribus, quos ex hoc casu conceptos sustinemus tantos, ut si tantum funderemus lacrimarum, quantum aquæ uoluit Albis, explere eos non possemus, Hos'ne nobis exacerbetis.

Cumq; inter uos sint aliqui, quos hic non amor doctrinæ neq; discendi cura detinet, sed liberius & licentius uiuendi occasio, procul à parentum conspectu, & quorum uita, studium, & opera occupatur rebus minimè ordini nostro conuenientibus, illis edicimus, ut hinc discedant procul, & talem alibi potius quàm in Academia nostra uitam agant, quæ non ideò tantum nocet plurimum, quòd prouocat iram Dei, attrahit, accelerat & cumulat poenas publicas & calamitates, turbat tranquillitatem publicam, frangit & eleuat auctoritatem legum, sed etiam quòd multorum animos grauiter offendit morum dissolutione, quæ laxatæ disciplinæ speciem præ se fert, aliquos uerò contagijs horum infectos & pollutos corrumpit ut degenerent. Quod si commorati hic tales diutius fuerint, nec uitæ & morum emendatione præbuerint spem frugis melioris, nostrum erit persicere, ut à talibus Catharismatis hic coetus expurgetur, ne pars sincera trahatur, etsi optaremus eos memores pietatis & officij sui, diligentiores esse in studijs & regèdis moribus. Modestis & honestis nec studia nostra, nec sus-

fragia & testimonia ubicunq; fuerit opus deerint.
Hec commonefaciendi uestri causa dicere sunt
iussus.

Oro autem, Filium Dei Dominum nostrum
Iesum Christum, crucifixum pro nobis & resus-
citatum, sedentem ad dextram Patris, & largien-
tem dona hominibus, ut misereatur nostri & le-
niat nobis arumnas & sollicitudines nostras, ac
pericula, quæ impendent, benignè amoliat &
auertat, nec sinat extingui lucem doctrine
sue, & regat nos, ut fiamus organa
& uasa salutaria nobis &
alijs.

DIXI.

SEQVNTVR
ORATIONES ALI-
QVOT RECITATÆ A PRO-
fessoribus Academię Vuitebergen-
sis, qui à morte D. Philippi in-
terruptas lectiones con-
tinuare cepe-
runt,

ORAs

ORATIO RECI-
TATA A VITO VINUS,

HEMIO ARTIS MEDICÆ DO-
ctore, cū incoaret prælectionem
Dialecticæ die 29. Aprilis
Anno 1560.

A Pelles Veneris ἀναδ' υομένης, id est, è ma-
ri primū emergentis, caput, faciem &
pectus, paulò ante mortem quanta potuit diligen-
tia quàm acuratissimè pinxisse dicitur, qui cū
paulò post mortem obisset opere adhuc imper-
fecto, non inuentus est post eum in omni posteri-
tate Pictor, qui huic operi manum admouere, &
reliqui corporis membra pingere auderet. Vide-
bor igitur ego fortassè impudens uel audax ni-
mis, qui mihi à senatu Academiae hoc onus impo-
ni passus fuerim, ut post optimum & pientissimum
Præceptorem Dialecticam prælegerem, eo in
loco, ubi sepè uocem ipsius Scholastici cū ge-
mitu requirent, Et post tam excellentem artificem
eidem operi manum admouere, perinde est ac si
post Homerum Iliada canere, aut post Regem Da-
uidem Psalmos scribere uellem.

Intelligo & agnosco ipse, optimi auditores,
quantum & quàm longè maius uiribus meis o-
nus in me susceperim, nec mea mihi imbecillitas

ignota est, commouet & perturbat me etiam locus ipse, ubi dulciss: Præceptor docuit, ubi κῆρυκαὶ οὐρανῶν ultimam & Cygneam uocem edidit, cuius mihi memoria, triste desiderium, & quasi imago occurret, quoties huc ascensurus sum. Deniq; plurima sunt, quæ me reuocare & quasi retrahere poterant. Sed quid faciam? Primum autoritas Præcepti diuini me onus hoc ut subirem mouit, quo iubemur uoluntati diuinæ parere, suo quisq; in loco & statione, Cùm igitur Deus Reuerendum Patrem & Præceptorem nostrum ex hac mortali Schola in illam suam æternam Scholam euocauerit, nostrum est, id quod à Domino factum est obedienter ferre, iuxta dictum, Humiliamini sub potenti manu Dei. Deinde sicut in acie fieri solet, ubi in cadentium loca & ordines succedunt qui superstites sunt, ne tota acies intereat, eodem modo & nostrum officium est, utcunq; sustinere ac fulcire rem inclinatam, ne tanti uiri & Ducis nostri interitus nobis totius Scholæ atq; Ecclesiarum ruinam trahat. Etsi intelligimus quàm ipsi longè impares simus, succedimus tamen, sicut sæpè milites Gregarij in ducum occumbentium locum, & quod possumus facimus, Et oramus Deum per Christum, ut labor noster non sit irritus in Christo, Et speramus uos quoq; pro humanitate uestra mediocritatem uel tenuitatem nostram boni consulturos esse.

Hac

Hac inquam fiducia hoc onus mihi à senatu
Academice imponi passus sum, quod ut sustinere
possim, uos unà mecum Deum comprecabimini,
ut ille Spiritu sancto suo mihi clementer adsit, &
huic senili corpori uires sufficiat, ut utiliter Scho-
le & uobis inseruire ualeam, Quod ut fiat faciat
Dominus & Redemptor noster Iesus Christus,
Amen.

Et quia, ut instituti nostri memores simus, de
hoc libro quem explicandum in manus sumimus,
& de Dialectica nobis hoc in loco dicendum est,
primum de multiplici utilitate huius compendij
pauca quedam, ut potero dicam, quamuis dolore
& recenti luctu multum impedior, sed tamen hoc
silentio prætereundum non erat, ut adolescentes
agnoscant quantum memoriæ huius Viri debent.

Extant ab Aristotele scripti in Dialectica li-
bri multi, qui communi nomine & Titulo in-
scribuntur Organum logicon, quorum alij de a-
lijs artis partibus agunt, sed cum in his tantum
sit caliginis & tenebrarum, ut superior ætas,
quæ Aristotelicæ doctrinæ penè plus quàm uerbo
Dei dedita fuit, se inde euoluere non possit, ac-
cidit, ut multi huic malo mediri, & his tenebris
lucem aliquam afferre conarentur. Hi uerò cum
linguarum & dicendi artium adminiculo desti-
tuerentur, & in Barbarico cæno sepulti, ac

infantes essent, nec scribendi aut dicendi usum ul-
lum haberent, non modò hoc non potuerunt effi-
cere aut consequi, Aristotelicas tenebras ut illu-
strarent, sed & has ipsas tenebras ipsi maiori-
bus tenebris & ambagibus inuoluerunt atq; ob-
scurarunt, Ita accidit ut riui fontibus magis tur-
bidi & limosi essent.

Hoc in numero cum alij multi, (fuit enim hæc
precipua Scholarum doctrina eius ætatis) tunc
& Tartareus recensetur, cum ut præsentem De-
um hæc Schola ante aduentum Philippi coluit, De
quo ut uenustè ita uerè lusit quidam.

Tartara quod uincis & cœcæ nubila mentis,
Nomen conueniens ergo libelle tenes.

Reuera enim densa caligine & tenebris plus
quàm tartareis inuoluti sunt illi commentarij.

Accidit igitur in Scholis tunc uersantibus,
quod accidere necesse fuit, ut cum totam uitam in
hac penè sola arte consumerent, ad eius cognitio-
nem tamen nunquam peruenirent. Sed in pue-
rilibus & spinosis altercationibus Scholasticis
tempus sine fructu terebant. Cumq; proprium
sit huius artis officium, has duas uirtutes ut in-
struat, nempe ut iudicium formet, & fontes in-
uentionis ostendat, ipsi utraq; hac uirtute penitus
desituebantur: Ad iudicandum enim magis inepti
erant, quàm uel ulli idiotæ, inuentionis autem ne
nomen quidem norant. Inanibus tantum rixis
inter

inter se certabant. Socrates ne an Plato curreret,
ita miserè tota illis uita labore inani sine fructu
consumeatur. Ut taceam, quod ex ore reuerendæ
memoriæ Doctoris Martini Lutheri (qui in do-
ctrina Aristotelica, ut quisquam alius peruolutus
erat,) audiui, multa esse in Organo quæ pa-
rum utilitatis haberent, quod utrum ita sit, in præ-
sentia non disputo: De argutijs & spinis tam Or-
gani quàm commentariorum loquor.

Iam ex his tenebris & difficultatibus, pro se
quisq; perpendat, quàm operosum & difficile fu-
erit Reuerendo Domino Præceptori artem hanc
eruere, atq; in hanc lucem, in qua nunc beneficio
Dei eminet, proferre, quare nisi ingratißimi su-
mus, quo crimine nullum grauius est, iuxta Mi-
mographi dictum. Ingratum dicens crimen omne
dixeris, fateri nos oportet. Quòd si nullo alio be-
neficio nos & Doctrinarum omnium studia affe-
cisset Reuerendus Pater & Præceptor, quæ quòd
uel unam hanc disciplinam, Dialecticam dico, cæ-
terarum omnium ut administricem, ita & guber-
natricem in tam luculentum, discipulis commo-
dum, & obuium compendium, atq; in unum quasi
corpus nobis contulit, & hanc lucem huic reginæ
ac gubernatrici discipline præbuit, quæ antè in
tenebris, ut dixi, plusquam Tartareis, Deum im-
mortalem, quàm alta & obscura sedebat. Si nullo
inquam alio beneficio nos Præceptor affecisset,

tamen uel ob hoc unum beneficium ei non posset
pro merito gratiam referre tota in aeternum pos-
seditas, Et quae lux in reliquis doctrinis praecipue
in sacra uel secuta sit, uel similiter eluxerit, ui-
derunt & agnouerunt omnes pii ac boni. Haec
igitur beneficia diuina agnoscere, hisq; gratis ani-
mis reuerenter frui debemus, ita tamen, ut etiam
(quod proprium est Gratiitudinis officium) au-
toris tantorum beneficiorum primum Dei opti-
max: Patris Domini & Redemptoris nostri Iesu
Christi, Deinde & ab eo fabricati Organi, Prae-
ceptoris nostri memoriam, ea qua pios & gratos
discipulos decet Reuerentia, pietate, & beneuo-
lentia, colamus.

Agnoscunt haec multi alij in locis uiri docti &
boni, proque hoc beneficio, quod Aristotelici pe-
lagi fluctibus crepti sunt, Deo gratias agunt &
fruuntur hoc beneficio diuino ea, qua bonos ac
pios decet, pietate atq; gratitudine.

Sed sunt & alij, qui ne quidem, si rumpantur,
ista negare possunt, fruuntur & ipsi his donis ac
beneficijs, sed armis ijsdem, quibus ab eo instructi
sunt, contra autorem hostiliter utuntur, sicut ipse
uiuus, subinde dicere solebat, quod olim misera di-
cebat Aquila, cum sagitta confixa esset, Agnosco
pennas meas in uulnere meo.

His quid nos precemur aliud, quam quod ho-
mines

*mines Christianos, si modò ij esse, qui dicimur, uo-
lumus, decet, & oportet, Nempe, ut Deus eos cle-
menter conuertat, dona Dei ut agnoscant, & ut
ijs unà nobiscum animo grato, piè ac reuerèter u-
tantur, & horum donorum fontem atq; autorem,
Deum unà nobiscum in sancto & pio consensu
doctrinæ colant ac consiteantur in æternum, in
Christo & per Christum æternum æterni Dei fi-
lium. Hoc & ego illis opto & precor à Deo per
Christum Amen.*

*Absolui iam, optimi auditores, primam par-
tem propositionis meæ quantum in hac animi mei
perturbatione, & temporis huius angustia fieri
potuit, promisi enim me dicturum de libri huius,
quem prælegere debeo, utilitate, & autoris erga
nos beneficijs. Nunc restat, ut & de materia libri,
hoc est, de eo quòd agimus, nempe de Dialectica
aliquid, dicamus.*

*Dialectica non tantum commune cæterarum
disciplinarum omnium Organon est, Quæq; cæ-
teras artes suis Methodis includit, & ut artes
sint facit, sicut de ea Cicero dicit, sed est omnino
illa communis naturæ & mentis humanæ uis,
de sermone & rebus rectum uerumq; iudicium,
instituens, & inter se conuenientia iungens, ac
pugnantia separans, qua mens humana, si sana
est & sapit, ceu duce & Magistra ac guber-
natrice*

matrice utitur in dinoscenda de rebus omnibus ueritate, & refutanda falsitate.

Hæc iudicium informat, & ordinem instituit, quo iudicio & ordine omnes sana mente præditi homines, cogitationes, consilia & actiones omnes gubernant, Hæc illis in cogitando Dux, in deliberando norma est, quæ in discernendo & statuendo sequantur.

Hæc duce qui destituuntur, non mirum est, si monstruosas, & ab humano sensu longè abhorrentes cogitationes habent, si $\pi\delta\acute{\alpha}\lambda\omicron\gamma\alpha$, hoc est, à ratione & sensu humano deerrantia suscipiunt, mouent, & moliuntur. His aliud, quæ cerebrum sanum, quod precemur, non habemus.

Causas effectrices Dialectices, ut & cæterarum disciplinarum fecerunt tres. Nempe, ingenium uel naturam, Id est, donum Dei. Deinde doctrinam seu institutionem, ea ut dux ita & imitatrix est nature, Ex iudicio enim optimorum & præstantissimorum ingeniorum, omnes artes nate sunt, ut uerè dixerit Plato: Artes domi nostre natas esse, In ingenijs uerò Deus hanc lucem accendit & ea excitat, eisi ut uerbi sui, ita & multarum artium humano generi Deum ipsum doctorem ac monstratorem fuisse credo. Quod & Aratus confessus est, cuius uersus subijcio.

Plurima mortales fugiunt incognita mentes,
Quæ Deus æternus nondum patefecit in arte.

Hoc

Hoc duce mox eadem manifesta in luce patebunt,
Quæ nunc sub densa caligine mersa, premuntur.
Hic genus humanum, magno complexus amore,
Vndiq; conspicuum sese dedit atq; per omnes
Naturæ partes ostendit plurima signa.

Sed hunc ordinem tamen Deus instituit & conseruatum uult, nempe ut ingenia institutione ac doctrina excolantur & excitentur, hoc cum sit, tunc ipse dat incrementum. Accedit deinde quæ inter causas effectrices tertio loco recensetur, usus & exercitatio, ea si non ἀλογος τριβή est, sed à doctrina regitur, in agendo rectitudinem efficit. Ingenium itaq; à Deo petendum est, & id quod contigit, doctrina, cultu, studio ac meditatione excolendum, & exercitatione confirmandum. Ad communem uitæ institutionem ista pertinent. Nos qui in schola uersamur, & discendum studijs inseruimus, ad ea quæ artis & doctrinæ sunt in præsentia nos conferemus.

Ars ipsa autem, meo iudicio propius aut melius describi non potest, quàm apud Ciceronem in Bruto descripta est, quem totum locum, quia ualdè illustris est ponere hic libuit. Sunt autem hæc uerba. Sic enim Brute existimo iuris Ciuilis magnum usum & apud Scauolam & apud multos fuisse, Artem in hoc uno, quòd nunquam effecisset ipsius iuris scientia, nisi eam præterea didicisset artē, quæ doceret rem uniuersam distribuere
in par.

in partes, latetem explicare definiendo, obscuram
explanare interpretando, Ambiguam primum
uidere, deinde distinguere, postremo habere regula-
lam, qua uera & falsa iudicarentur, & quibus
propositis quæ essent, quæ non essent consequentia.
Hic. n. attulit hanc artem omnium artium maximam,
quasi lucem, ad ea quæ confuse ab alijs aut respon-
debantur aut agebantur, Dialecticam mihi uidea-
ris dicere, inquit, Rectè inquam intelligis. Hacten-
us Cicero, qui quantum huic arti tribuat uidea-
tis, erunt autem nobis ista inter prælegendum scæ-
pè iteranda ac inculcanda, quare his nunc non
immorabor, ad illud tempus ea reseruabimus. De
ordine quo hæc ars traditur, pauca quædam ad-
ijciam, ut facilius discentes eideæp, & formam
quandam illius animo atq; cogitatione concipere
possint.

In parte aliqua huius artis discenda puero
mihi Dauentriæ obtigit Præceptor uir Doctiss:
& opt: Senex Bartolemeus Coloniensis. Ille hoc
unicè studebat, ut ad similitudinem Grammaticæ
ces, quæ nobis iam notior erat, Dialecticæ tracta-
tionem conformaret, Et ex duabus his artibus
quantum fieri posset, quasi unam efficeret, Quod
utrum rectè fieri debeat, aut possit, in præsentia
non disputabo, nos tunc, ut pueri, cum quasi ad
nota deduceremur, adplaudebamus. Sed utar
tamen exemplo & similitudine petita ex Gram-
matica,

matica. Vt enim primæ ætati, quæ ad Grammaticam discendam adhibetur, proponuntur primum Elementa prima singule ac simplices literæ, earum figuræ & potestates prius mox & ordo & cognationes pueris inculcantur. Ex literis deinde docentur neclere Syllabas, Ex Syllabis dictiones, & porro ex his orationem, Quæ si pura, perspicua & certa est, ambiguitate omni exclusa, & sensum mentis quàm proximè atq; exactissimè exprimit, tunc ea, quòd ad Grammaticam rationem attinet, optima esse iudicatur, & huc usq; procedit Grammatica. Vtrum mens in iudicando uel pronunciando de re ipsa à ueritate aut ratione recta deerrauerit, non curat, sed tradit sermonem à se iam fabrefactum sorori suæ Dialecticæ examinandum, retexendum & reformandum. Illa eodem modo sermonem à Grammatica acceptum, ut censura suæ ceu Lydio lapidi rectè subicere possit, rursus in minutas partes, hoc est, in simplices uoces resoluit, Ab his exemplo sororis Grammaticæ incipiens, earum naturam, uim, potestatem, cognationes, discrimina, atq; dissidia quàm exactissimè inquirat atq; excutit, id fit per prædicabilia & prædicamenta, quæ ostendunt ordinem & potestatem simplicium uocum. Prædicamenta diuersos omnium rerum & uocum ordines tradunt, Prædicabilia eiusdem ordinis seu familiæ uoces rursus distribuunt, & ostendunt

ostendunt quæ latius, quæ minus latè patent, hoc
est, quæ plura quæ pauciora significant, quæq;
inter se necessario, quæ non necessaria lege con-
herent. Iam uoces simplices atq; adco-
res per illas significatas, ita certo ordine distri-
butas & examinatas, rursus alteri censuræ sub-
ijcit Dialectica. Eius censuræ gubernatrix est de-
finitio. Illa nouam lucem his addit, et si opus est, ad
sororem suam diuisionem eas transmittit, ubi si
quæ latius patent distribuuntur, atq; hac quasi
 $\pi\rho\sigma\tau\theta\zeta\alpha\sigma\kappa\epsilon\nu\alpha\sigma\iota\kappa\eta$ preparatas uoces, deducit
Dialectica ad Methodum, priusquam ex his ser-
monem connectat. Methodus autem campus &
quasi palestra est, in qua definitiones & diuisi-
ones exercentur. Per metas & spacia huius cam-
pi ordine certo ducuntur uoces, ut num quid ad-
huc in his inexcussum sit adpareat, Et hæc nobis
primi libri materies ac quasi farrago erit. Ab
hac simplicium uocum censura & explicatio-
ne progressa Dialectica, tunc primum inter se
connectere uocabula docet, & extruit proposi-
tiones, in quibus partium connexio & genus
prædicationis, ut dicitur, accuratè obseruandum
est. Nam partes in affirmatiuis cognatas esse
oportet, neq; satis est id scire, sed & quo gradu
cogitationis inter se contingant, excutiendum est:
In negatiuis contra inter se dissidere aut pugnare.
Non enim idem est si dicam, Asinus non est equus,
& uis

Quæ uis contra leges non est iusticia, Hæc pugnant,
illa dissident: Ita singula orationes seu propositiones
per se primum excutiuntur, mox inter se con-
feruntur, finguntur ac refinguntur, quæ nostræ
operæ erunt in secunda parte huius libri, sed non-
dum integræ orationis corpus habemus, uerùm
exquisitam tantum partium censuram atq; ex-
plicationem, ex quibus ut in $\sigma\upsilon\upsilon\theta\acute{\epsilon}\sigma\epsilon\iota$ fit, primum
maiora membra, tandem integrum corpus extru-
itur. Progreditur igitur Dialectica ab his mem-
bris minoribus ordine ad maiora, & quasi ab ex-
iguis fontibus aperit & diffundit sese in amplis-
simum flumen, Congregat inter se, & quasi ad
colloquium conuocat plures propositiones, sed
non ita ut illæ temerè concurrant, is enim ebrio-
rum aut mente deerrantium sermo est, uerùm
certo loco, numero, ordine & lege eas conuenire
oportet, ut inde extruatur legitima argumeta-
tio, cuius quæ species, quæ uis, quæq; leges sint, suo
loco, nempe in tertia parte huius libri explican-
dum ueniet, Et tunc nobis altera pars Dialectices,
nempe ea quæ $\kappa\rho\iota\tau\iota\kappa\grave{\eta}$ uocatur absoluta erit.

Sed restat adhuc illa pars, quæ argumeta-
rum materiam, uim & neruos suppeditat, nem-
pe $\epsilon\upsilon\rho\epsilon\tau\iota\kappa\grave{\eta}$ siue inuentrix, ea fontes ostendit, ex
quibus materia argumentorum hauritur, atq;
hæc iucundissima est consideratio, uidere ex qua

qua parte propositionum sumta sit probatio, & qua lege, gradu, & ordine cum ea parte cognata sit in affirmatiuis, & contra quomodo dissideat uel pugnet in negatiuis. Hic nobis sæpe respiciendum erit ad fontes, hoc est, ad ἀνοήτως ἰσχυρὰ & ea quæ libro primo, Secundo & tertio tradita sunt. Est uerò inueniendi ratio & locorum doctrina exactè explicata in quarto libro, cùm ea tractatione tamen non pigebit conferre Topica Ciceronis, & eruditissimum librum Rodolphi Agricole de inuentione Dialectica. In fine autem huius operis falsorum argumentorum refutatio docetur, ea est quasi exercitatio quadam, qua ostenditur, qui sit precedentium Præceptorum usus, in iudicando pariter & inueniendo.

Habetis iam, optimi auditores, hac breui commemoratione expressam, & quasi oculis subiectam totius huius utilissimæ artis atq; omnium cæterarum artium parentis, exiguam quandam formam, εἰδ' ἔσπερ siue eidyllion, quales formæ paruæ ædificiorum proponi solent, ex quibus tamen utcunq; iudicari potest, qualis ipsa futura sit structura. Iam uestrum erit officium, si studijs uestris, imò si salutem consultum cupitis, hanc artem primum ut ametis, eius præcepta & leges seriò atq; exactè discatis, & eam ducem ac gubernatricem uobis non tantum in studijs uestris & in omni genere doctrinæ deligatis, commune enim
hæc

hæc omnium disciplinarum ὀργάνον est, sed ut
& in cogitationibus, consilijs & actionibus omni-
bus, per totam vitam sit hæc uobis regula & ca-
non iudicandi, pronunciandi, statuendi & decer-
nendi de rebus omnibus. Nulla enim magistra &
gubernatrix melior ut studiorum doctrina, ita
sensuum & cogitationum omnium. Deinde De-
um unâ mecum toto pectore orate, ut ille clemen-
ter mihi docenti & uobis discentibus adsit, ut la-
bor meus & uester sit honori Deo, & Christo
Redemptori nostro, salutaris Ecclesiæ, Reipublicæ,
quàm plurimis hominibus & nobis ipsis.

Quod ut fiat, faciat Dominus no-
ster Iesus Christus. Amen.

DIXI.

PRÆFATIO IN
LECTIONEM CHRO-
NICORVM PRONVNCIATA
à Casparo Peucero Artis Medicæ
Doctore.

SÆPE audiistis optimi auditores, in scri-
ptore historico quocunq; requiri σύνεσις πο-
λιτικῆ καὶ θύναμις ἐπιμνηστικῆς, quæ
duo multa complectuntur, ut iudicio sit præditus
exacto, ut prudenti ac solerti obseruatione con-
sideret

sideret, ac discernat momenta, occasiones, causas, & uniuersim περιόσεις omnes rerum & negociorum, ut loca peruestigarit rerum gestarum, atq; explorata habeat tempora, ut personarum naturas, ingenia, & mores aestimare, & ex ijs alia, quæ expressa non sunt, argute ac detrecte coniectari norit, regaturq; non affectuum impetu, sed recti, constantisq; iudicij norma, ac delingat insignia & necessaria, prætereat obscura, quæ ut aliqua notatione celebrentur, digna non sunt. Deinde ut cognitæ res atq; animo conceptas exponere possit significanter, perspicue, disertè, oratione rebus accommodata. Polybius his addit ut totam omnium temporum historiam animo comprehensam & uelut ante oculos, & in conspectu habeat, ut fiat historia σώματα εἰδής, integro profectoq; corpori similis. Eos, qui partes tantum ex historijs decerpunt, ait similes esse ὄνειρώτους, id est, somniantibus, nec magis statuere & pronunciare de rebus posse, quàm de elegantiâ & pulcritudine, uel perfectiōne corporis alicuius pronunciant, qui discerptas ac dispersas partes seorsim contemplantur, fabrica integri corporis, & compositione nunquam uisa.

His omnibus scitis excelluisse patrem & præceptorem nostrum carissimum Philippum Melanthonem piæ & sanctæ memoriæ, cui utinam eo usq;

eo usq; Deus uitam prorogasset, donec incoatam
à mundi exordio Chronicorum seriem, & ad
Caroli magni res gestas perductam feliciter,
pertexuisset. Res loquitur scriptorum idem te-
stimonio conuincente, qui conferatur ei copia &
uarietate doctrinae, cognitione propè exacta hi-
storiae omnium temporum, exquisiti iudicij recti-
tudine & grauitate, orationis disertae atq; ex-
plicatae facilitate, uix reperiri, ut taceam de cae-
teris uirtutibus, quibus eminuit, & nobis pralu-
xit.

De Platone Aristotelem dixisse memorant.

Nulla ferent talem secla futura uirum,

Hoc uerius de nostro dicere Praeceptore
possumus, cuius utinam cogitationes & scripta,
quae ardentis pietatis, diuinæ lucis ac sapientiae,
solidae eruditionis, moderationis eximiae, summae
perspicuitatis, & consolationum efficacissima-
rum plena esse, tot annis nostra edocti experien-
tia didicimus: Utinam illa inquam, legere nobis
plura diutius & frui uerè cygnae uocis uiuo ac
gratissimo concentu licuisset. Platoni sunt: μα-
κάριοι οἱ ξωήκοοι τῶν ἐκ τῆς σωφρονούσης
σώματ' ἰόντων λόγων. Quanto nos fuimus
beatiores, dum compellantem nos & docentem
uoce praepetoris nostri Filium Dei, audire con-
cessum fuit. Sed emigravit ex hac fragili & ca-
duca uita, ille in aeternam, postquam certamen de-

certauit bonum, cursum suum peregit, fidem ser-
uauit, ornandus corona iusticiae, quae illi in caelo
reposita est. Et singulari consilio, ac misericor-
dia Deus hunc ministrum & οὐβεργον in ter-
ris suum crudelium odiorum impetitionibus, &
iniustarum calumniarum iniquissimis insectatio-
nibus, & commotarum turbarum quasi fluctibus,
deniq; ingrauescentium in dies singulos opera-
rum, laborum, erumnarum ac solitudinum onerari,
quae omnia incredibili, ac inimitabili toleran-
tia sustinuit, his ergo subtractum DEVS trans-
tulit in coelestem sedem, ubi in sinu Abrahae, in
letissimo complexu filij DEI Domini nostri Iesu
Christi, quem in hac uita ardentem coluit, con-
stanter confessus est, cuius nomen, gloriam, me-
rita, ac beneficia studio omni ac contentione il-
lustrauit, ad quem, hoc ipso duce preces ipsius
& uota praestante, spe, fiducia, ac leticia plea-
nus, hoc carcere corporis solatus, commigra-
uit. In huius (inquam) ubi complexu sine omni
dubio, à curarum omnium impeditioe liber,
pro perpeſſis erumnis aeterna fruitur leticia. pro
exhaustis odijs perfunditur flagrantissimo sensu
amoris diuini: pro Sophistarum intricatis praes-
tigijs, quibus extricandis & refutandis occupa-
tusus fuit, colloquitur cum FILIO DEI, &
beatis de admirando consilio diuinitatis patefacto
in missione FILII, & de admirando opificio na-
turae

turæ, quæ colloquia toties & tanto cum deside-
rio expetiuit, deniq; ubi pro conuiciorum, & ca-
lumniarum debacchationibus, quæ nobis obstre-
punt, audit dulcissimum ἀκρόαμα decantante il-
lud choro Ecclesiæ cœlestis, de quo prædixit Da-
niel Propheta. Qui docti fuerint fulgebunt quasi
splendor firmamenti, & qui ad iusticiam erudiunt
multos quasi stellæ in perpetua æternitate: quan-
quam & inter nos bonos omnes improbitatem
& uirulentiam calumniarum, quibus hæcenus
immeritò laceratum uidimus, nunc magis dete-
staturus, Et si quæ ex harum aspersione nomini
eius adhæserunt macula, eas gratam memoriæ
illustrium meritorum potituram atq; obruitu-
ram confido, ἡμετέροις γὰρ πονηροῖς οὐ τὴν ἐπι-
σκευαί λόγοις. Neq; ipsos credo hostes tam im-
manes futuros, ut quem patientissimè omnia tole-
rantem ferre in uiuis non potuerunt, ei beatam
quietem post mortem inuideant. Sed ad nostra re-
deo. Amisit ergo Academia Rectorem suum, de
quo sapientum iudicia fuerunt, ibi futuram fuisse
scholam, ubicunq; is substitisset, sicut de Scipione
iudicatum scribitur, Imperium ibi fuisse futu-
rum, ubi Scipio aut natus esset, aut rerum suarum
collocasset sedem. Et amisit eum tali tem-
pore, quo exposita iniurijs plurimis, uelut nauis
in medijs tempestatum fluctibus, calumniarum
procellis exagituratur & concutitur.

Etsi autem nos remiges reliqui nec proiectis
remis stationem deseremus nostram, nec depositam
gubernationis cura Academiam, quantum ad nos,
conuelli sinemus, ac disijci illorum inuasionibus,
à quibus petitur, tamen nostræ nobis imbecillitæ
tis conscij, quàm simus huic nostro Rectori dis-
similes, quàm impares tantæ moli gubernationis
intelligimus. Distribuimus operas morte in-
terruptas, ut quod humeris ipsius incubuit onus,
quodq; Atlanteo robore sustinuit solus, subea-
mus ac præstemus multi, collatis ac coniunctis
operis & consilijs ad fulciendam scholam, ne quæ
ipsi innixa, suffultu ipsius constitit, ac floruit, ip-
so amoto fathiscat ac corruat, Sed uix magno con-
natu, & non nisi DEO iuuante assequemur,
quod solus ipse nauit atq; effecit. Non deerimus
tamen fide, diligentia atq; imploratione auxiliij
diuini, uel gloriæ Dei ac ueritati, uel communi
utilitati, uel officio nostro, uel saluti ac studijs ne-
stris. Idcirco ne in hac perturbatione publica
desponderetis animos, & de studijs desperaretis,
maturè operas ab ipso relictas persequi atq; ur-
gere decreuimus, daturi operam, ut fide, diligen-
tia, atq; assiduitate sarciamus, quæ ingenijs usu
rerum, copia & uarietate doctrinæ consequi ne-
quimus. Confidimus DEVM uel uotis ipsius
ac precibus postremis ac perpetuis, quibus scho-
lam & Ecclesiam hanc Deo commendauit, tri-
buturum

buturum, ut labores nostri ipso benedicente ac dirigente ornent gloriam Christi, utiliter seruiant Ecclesie, & prosint plurimis.

Cessit autem ex ea partitione decreto & mandato senatus Academicæ mihi pars operarum penè difficilima, cura scilicet pertexendi seriem historiarum in Chronicis, quæ reliqua est, cuius rei cum magnitudinem mecum perpendo, & meo pede metiens ad illa uires meas comparo atq; examino, à quibus uel annalium notatorem instructum esse oportere supra ostendi, & uos omnes præceptorem & Patrem meum carissimum paratissimum fuisse scitis, uideo me onus multò maius uiribus meis subiisse. Accedunt ad difficultatem pericula, quæ tantò obijcientur maiora, quanto tractatio nostra tempora proprius attigerit, ut nihil dicā de rerū obscuritate, & scriptorū negligentia, qua factum, ut de præcipuis & maximis rebus penè nihil nisi coniecturis explicari possit. Etsi igitur maluissimè non suscipere operam hanc, quam ceptam postea cum meo dedecore & damno schole publico de manibus deponere: Tamen ne uiderer defugiendo aut recusando partem publicorum laborum mea uoluisse consulere tranquillitati & ignauia, experiri decreui, quid in hoc genere possim præstare, & confido, uos omnes quibus fidem meam & studium probare cupio, hoc inseruiendi uestris

commodis quaecumq; studium meum in optimam
partem candidè interpretaturos esse.

Incoatam esse meministis tertiam partem
Chronicorum à mentione translati à Grecis impe-
rij ad Reges Francorum, cui mutationi occa-
sionem præbuit, seu ignavia Græcorum Princi-
pum, seu Exarchorum Tyrannis, seu uiciorum
regum imperij sedem appetentium machinatio-
nes, seu ut potius reor, ambitio & auaritia Roma-
norum Pontificum, inbiantium ijs, quæ de imperio
Romano post eiectos Gotthos nondum à Longo-
bardis occupata erant. Superbiam fuisse, & ante-
cellendi, ac dominandi cupiditatem infinitam in
Pontificibus Romanis, inde usq; ab ijs tempori-
bus, quibus eorum autoritas aliqua esse cepit,
Imperatoribus ad fidem Christi conuersis. & ho-
rum ambitione & astu ex lacerationibus ac rui-
nis partim Ecclesiarum Orientalium, partim Im-
perij Romani raptam potentiam, paulatim creuis-
se magis magisq; ipsis primo Principatum inter
Episcopos, & in uniuersas orbis Christiani Ec-
clesias dominium sibi arrogantibus, mox & impe-
peria ac regna sua potentie subiicientibus, &
se ex ruderibus lacerati ac distracti imperij
instruentibus atq; armantibus, historie docent.
Cum enim in Nicena Synodo decretum esset, ut
Alexandrinus Ecclesiarum in Aphrica, Antio-
chenus Asiaticarum, Romanus Occidentalium im-
spector

Inspector esset, atq; gubernator, & adiunctis his
esset Hierosolymitanus, qui Palestine praesideret,
Tandem uero Constantini decreto accessisset ad
hos & Byzantinus: His ergo ita constitutis mox
Romanus turbata aequalitate rem eo deduxit, ut
nihil, quod a ceteris deliberatum esset & sanc-
tum, ratum habere uellet, nisi ab ipso esset praeci-
pue approbatum, & paulo post motis ab Arrio
certaminibus de Filio DEI, & orientalibus Ec-
clesijs hac contentione conuulsis, ac distractis,
hanc auctoritatem ex illis disidijs auxit atq; con-
firmavit, donec tandem Mahometico furore Ori-
entalibus oppressis, ac penè extinctis, Bizanti-
no soli de principatu litem mouere cepit, quam
assentiente & suffragante imperatore Phoca ob-
tinuit. Ita incitati Romani Episcopi ruentium
in Asia atq; Africa Ecclesiarum interitu, &
fiducia elati auctoritatis acquisitæ, speq; huius
confirmandæ & potentiae amplificandæ, de trans-
ferendo ad sese dominio in omnes orbis Christi-
ani Ecclesias, & hoc in suos usus conuertendo, ex-
emplo ueteris formæ Romani imperij cogitare,
idq; ut consequerentur, nihil non moliri atq; ex-
periri ceperunt. Adeptum tandem domini-
um & raptam cum hoc potestatem imperandi
ceteris, & quæuis pro arbitrio statuendi sanc-
endiq; contulerunt eo, ut ministerium Euange-
lij in Monarchiam politicam distinctam ab Im-
peratoris

peratoris potentia commutarent, & sapienter
ac piè constitutum, distributumq; conuenienter,
& ad conseruationem puritatis doctrine & gu-
bernationem disciplinae seuerioris directum pul-
cerrimum ordinem primæ Ecclesiæ, huic suæ Mo-
narchiæ stabiliendæ, tuendæq; accommodarent.
Constituerunt ergo quasi Monarcham orbis Chri-
stiani Romanum pontificem, frustra reclamanti-
bus, & refrugantibus cæteris Episcopis, & Ro-
manum iniuste hoc ius, & hanc potestatem usura-
re contendentibus. Subiecerunt autem huic Ecc-
lesiæ aliarum gentium orbis Christiani, distri-
butas uelut in ἐπαρχίας seu prouincias, & rea-
ligione iurisiurandi eidem obligarunt ad fidem
& obedientiam. Proximi fuerunt pontifici uo-
cati Patriarchæ, qui ut hodie apud Turcos Bel-
lerbeij, uices gesserunt absentis pontificis extra
Europam in reliquis orbis terrarum partibus,
Asia atq; Europa.

Aphricanus Alexandria, Lybicas & Ægypti-
as procurauit, uocatus οὐκ ἐπιδικῶς κριτικῶς.
Antiochenus Asiaticas, quantum scilicet de his re-
liquum fuit sub Mahometici regni iugo. Bizan-
tinus Ionicas, & reliquas Asiæ littoralis. Hiero-
solymitanus Phœnicias & Palestineas, eodem
modo, quo Europeas is, qui se supremum ponti-
ficem constituēbat, sicut ad Turcas prouincias in
Europa administrat Bellerbeus Europeus, in Asia
Asiaticus,

Asiaticus, in Africa Ægyptius, quem post destruc-
tum Sultānorum regnum Selymus collocavit in
urbe Memphi. In harum partium prouincias
collocarunt ματροπολίτας, quos Archiepi-
scopos uocarunt, ut Romani olim proconsules,
aut prouinciarum duces, uel comites, Persæ Sa-
tapras, Turcæ Bassas. Quorum si plures requi-
reret prouinciæ amplitudo, unum eorum ἕξαρ-
χορ esse & primatem, alium quempiam legati
munere fungi uoluerunt, qui ceu quæstor adesset
proconsuli in prouincia. Metropolitibus suberant
Episcopi, ut hodie in regno Turcico Bassis parent
Sansachi. Horum διοικήσις ad certas prouin-
ciarum regiones astricta & particularium di-
stincta tractuum limitibus, comprehendebat im-
positos his χωρεπισκόπους, Presbyteros, Ar-
chidiaconos, Diaconos, ὑπδιακόνους, ἀναγνώ-
σας, ψαλτάς, ἐπορισάς, θυρώρους, ὑπκρέτας
& totam reliquam ἱερατικῶν τάξιν, constitu-
tam ad hoc, ut administraret τὰς πῶοικίας. Sed
has ex primæ Ecclesiæ constitutione appellatio-
nes solas retinuerunt, officijs ipsis & ministerijs
in abusum conuersis.

Omnibus his addiderunt tandem numerosa
agmina monachorum & sacrificulorum, quasi
exercitus quosdam comparatos ad custodiendas,
inque officio continendas prouincias, & ad eas le-
ges in singulos exequendas, quæ autoritate pon-
tificum

tificum late erant. Summo pontifici senatum Cardinalium certa officiorum distinctione, Episcopis collegia Canonorum adiunxerunt, ex quibus legerentur successores. Et hanc ut tuerentur maiestatem, terruerunt Principes fulmine anathematis, & munierunt sese opibus ac potentia, pertractis ad se, aut fraude uel pretextu quocunq; occupatis prouincijs. Deniq; eo progressi sunt audaciae & impudentiae, ut fingere non sint ueriti, concessionibus imperatorum sese usurpare potestatem, quam exercent, contra omnium historiarum annotata, & diuina constitutione pontificum maiestatem complecti regna mundi & potestatem habere eripiendi imperia Monarchis, & tradendi eadem alijs pro arbitrio, contra expressas & euidentes prohibitiones diuinas.

Hinc natae disputationes & de potestate pontificum, non solum in Ecclesias, sed & imperia mundi, & de iure dominij politici, quod praetextu fictarum donationum iactitant, quae & totum commouerunt orbem Christianum, & toties turbatam Germaniam concusserunt atq; afflixerunt, commissis inter se Principibus, ut frangi potentiam, & labefactari tandem auctoritatem necesse fuerit. Testantur id historiae belli Henricorum, tristis seruitus imperatorum Suenicorum, Ludouici Bauarici certamina. Contentiones

tiones de primatu pepererunt stultæ & ambitio-
sæ κακοζηλίου potentie politicæ, quod uel er-
rore & ignoratione discriminis inter ministeri-
um Evangelicum & potestatem politicam, uel
ambitiosa malicia finxerunt oportere talem in
Ecclesia Monarcham esse, qualis esset in imperio,
& eundem oportere esse instructum potentia at-
que autoritate tali, qualis illius esset, & eodem
consistere hunc loco oportere, quo ille, & quo-
cunq; is transtulisset imperij sedem, eodem alteri-
us sedem hac ipsa translatione trahi atq; colloca-
ri. Victor Papa primus circa annum nati sal-
uatoris ducentimum Ecclesijs Orientalibus
nouas ferre leges, & has si recusarent, minitari
anathemata ausus fuit. Huic acriter restitit
Irenæus Episcopus Lugdunensis auditor Polycar-
pi, qui Iohannis Euangelistæ discipulus fuerat.
Postea Synodus Nicena autoritate & dignitati-
bus exæquauit Alexandrinum, Antiochenum &
Romanum, & singulis certarum Ecclesiarum in-
spectionem commendauit.

Hæc æqualitas conseruata est usq; ad tempo-
ra Mauricij & Phocæ imperatorum, quibus qui-
dam Iohannes Patriarcha Constantinopolitanus
ex uita monastica simulatæ humilitatis commen-
datione euectus ad Episcopatū, non contentus suo
loco & munere, se ὀικαμενικὸς, dici & cæteris
superior esse uoluit. Huic cū se opponerēt Pelagiꝯ
& Gre

Gregorius Magnus, assensit tamen Mauricius Imperator, prestigijs eius persuasus, & $\delta\iota\kappa\alpha\mu\epsilon\nu\iota\kappa\omicron\upsilon\pi$ cum declaravit. Cui renunciatiōi cum reclamarent Pelagius II. & Gregorius Magnus, Phocas, qui Mauriciū interfecit, metuens defectionem Italiæ ab Imperatoribus Græcis, titulum hunc Gregorio detulit, etsi is eum non agnovit. Eundem titulum eodem tempore simili iuris pretextu sibi uendicavit Episcopus Rauennas, eo quod grassantibus in Italia Gotthis, & Roma à Gotthis capta ac uastata, Valentinianus Iunior Imperij sedem fecerat Rauennam, quam & missi à Græcis Imperatoribus Exarchi ad Italiæ defensionem contra Gotthos & Longobardos miserunt. Sed hoc oppresso mox idem certamen post Gregorij mortem sub Bonifacio III. Circa annum Christi 607. recruduit & uehementius exarsit, inter Romanum & Constantinopolitanum, cum quidem causam cognoscēte & disceptante Phoca decretum factum est, ut titulum $\delta\iota\kappa\alpha\mu\epsilon\nu\iota\kappa\omicron\upsilon\pi$ usurparet Romanus Episcopus.

Hoc freti decreto Pontifices Romani, paulatim augere magis magisque potentiam suam ceperunt, usi occasionibus, quas irruptiones Gothicae ac Longobardicae, ac Italiæ dilacerationes pererunt. Nam cum missus in Italiam ab Imperatore Constantinopolitano Theodoricus Gothorum

rum Rex ad expellendum Odoacrum non aude-
ret inuadere Romam, quam Odoacer tenebat, sed
subsisteret Rauenna, & Roma subinde dominos
mutaret, alijs alios excutientibus, Romani pon-
tifices hac occasione paulatim sibi adiunxerunt
& deuinxerunt ciuium animos, pertasos tam
crebrarum & periculosarum mutationum, quos
fractos calamitatibus respicere ad ipsos, & ex
ipsorum consilijs pendere animaduertebant. Ita
factum, ut cum autoritas Pontificum inualuisset,
post deuictos, domitos & oppressos ope Longo-
bardorum Gothos, Romani consilio & hortatu
ac ductu Pontificum neq; Exarchis parerent, neq;
Longobardos admitterent, sed utrisq; uterentur
ut socijs. Sed cum uexarentur ab utrisq; & Lon-
gobardi exarchis tandem eiectis occuparent quae
ipsi possederant, & appeterent regnum Italiae ac
dominium urbis Romae, tandem pontifices metu-
entes potentiam & minas ac machinationes Lon-
gobardorum, & cupientes, quae his occasionibus
sua fecissent, non munire tantum, sed pluribus ad-
iectis augere, attraxerunt Francos contra Lon-
gobardos. Primò ergo Pipinus rogatu pontificis
Hadriani & Romanorum ingressus in Italiam, pa-
cem fecit inter pontificem & Astulphum Regem
Longobardorum, quem coëgit Romanis cedere
de ijs, quae Exarchis eripuerat, quod hoc potissi-
mum consilio factum existimo, ut essent muniti-

ores atq; confirmationes aduersus imminentem
& infestam ipsis Longobardorum potentiam.

Postea cum Desiderius ultimus Longobardorum Rex non desineret bello laceffere & premere Romanos, Carolus Magnus idem primò fecit quod pater, & Urbem Romam ingressus, patriciorum numero à Pontifice Stephano ascriptus est, sed cum uiolatis foederibus repararet bellum Desiderius nec quiesceret, reuersus Carolus secundo, hunc acie uictum & captum abduxit. Eoq; Leonidum relegato in exilium, in quo mortuus est, exarchatum Pontifici restituit. Tum primùm Pontifices, qui res Ecclesiasticas antè procurarunt solas ceperunt cum Ecclesiæ administratione aliquam politicæ gubernationis partem coniungere. Sed iuris in urbem Romam & imperium Romanum nec habuerunt quidquam, nec sibi uendicauerunt, nec uel transfulerunt, uel transferre in Carolum potuerunt, cum Græcorum Imperatorum legati molitionibus pontificum aduersarentur, & conarentur prohibere, ne in Italiam Francica auxilia pertraherentur.

Verùm cum Græcus Imperator Constantinus agente id matre Irena, ex transactione Carolo cessisset Imperium Occidentis, & Nicephorus Imperator post Irenen sublata eadem pacto atq; conuenta renouasset, tum demum Carolus diademate ornatus à Pontifice factus est dominus, & Urbis

¶ Urbis Romæ, & Italiae, & titulum imperato-
ris usurpauit, non ex Pontificis seu renunciatio-
ne, seu diadematis impositione, sed iure belli &
transactionis. Quos bello defenderat ac seruarat
rogatu Pontificis, ab ijs spontanea deditioe ac
subiectione susceptus, dominium eorum obtinuit
iure belli, idq; confirmauit concessio ac consensus
Imperatoris Græci, qui cum antea uerè Dominus
fuiſſet, iuri suo renunciavit, idq; liberè in Caro-
lum contulit, cum quidem retrahere ad sese amissa
& recuperare desperaret, quòd se imparem
potentiæ Fræcicæ esse intelligeret. Hæc cum ex hi-
storijs manifesta sint, commentitia esse, & falsa
quæ Pontificiæ potestati excusandæ uel pingendæ
potius prætexuntur, non est dubium.

Quæ de Constantini donatione finguntur, im-
pudentiora sunt, quàm ut refutationem merean-
tur, cum multos post Constantinum Imperatores,
& horum duces atq; exarchos Romam tenuisse
constet, nec dominij Pontificum ulla uspiam fiat
mentio.

Primum inter Episcopos tuentur sola Pho-
cæ Imperatoris concessione, quem & Nicena Syno-
dus expresso decreto prohibuit, & multi ex Epi-
scopis Romanis ante Bonifacium recusarunt,
quòd, fas non esse faterentur, ut se quisquam
Ecclesiarum caput & principem constitueret.

Nec Græcæ Ecclesiæ unquam agnouerunt Episcopum Romanum tanquam οικουμενικόν, nisi illis 58. annis, quo Galli occupato Byzantio Græcum imperium gubernarunt, à Comnenis sublatis usq; ad Michaëlem Paleologum.

Commenta de donationibus Pipini, Caroli Magni, Ludouici Pij, deq; collato in Pontifices imperio urbis Romæ & Italiæ, similiter historiarum consensu redarguuntur. Constat enim Lotharium Ludouici Pij filium novos in urbe Magistratus creasse, cum immunitatibus à patre & auo concessis ciues abuterentur, & rexerunt ac constituerunt Italiam successores Lotharij ex eadem familia, & post eos Ottones & alij. Imò cum Pontifices noui crearentur, constat electionem non fuisse ratam, nisi eam Imperator approbasset.

Quod uerò ex constitutione Ottonis tertij obijcitur, non fieri Imperatores, nisi consecratos & diademate imperatorio ornatos à Pontifice, nihil patrociniatur commentitiæ potestati Pontificum. Nam Ottonis constitutio ius & potestatem eligendi omnem designatis ab ipso electoribus attribuit, qui non tantum Regem Germaniæ, ut Pontificij assentatores falso fingunt, sed Imperatorem Romanorum eligunt. Pontificis consecratio nihil aliud est, nisi electi renunciatio, & testificatio, quòd legitime & secundum leges electus sit.

Non

Non tradit Pontifex imperium electo imperatori, sed hoc ei legitime traditum esse testatur ab ijs, penes quos est electio, Sicut Episcopus Romanensis non tradit regnum regi Gallie, quod accipit nunc Iure successione, sed iusta & legitima cum successione regnum capessere, sua consecratione profitetur. Neq; electio est pontificis, sed ut dixi, renunciatio, qua electio publice declaratur orbi terrarum, & eam quidem habent nullo Iure diuino, sed humano prorsus, id est, primorum in Occidente Imperatorum beneficio & concessione, qui uel religiosa moti de primatu, quem iactarunt Pontifices, opinione, uel reuerentia urbis, qua sedes fuisset Imperij tot annos, uel eò moti, quod ad defensionem urbis, & Italiae assertionem contra Longobardos optima spe & opinione de ipsis inuitati essent, à Romano Episcopo potius quam alio hanc fieri renunciationem uoluerunt. Hæc monui paucis, ut in historijs talia considerentur contra Pontificum figmenta, inter quæ grauissimum est, & in Deum contumeliosissimum, quod Clementina Pastoralis & constitutio Bonifacij expressè affirmat, Pontificem mandato diuino, armatum esse ea potestate, qua possit transferre imperium pro arbitrio ad quoscunq;, quo figmento Pontifex Rodolphum Sueuiæ ducem, cuius cadauer Mersburgi sepultum est, impulit ad bellum mouendum Henrico IIII. Ex cuius

forore natus erat, misso ei diademate cum tali inscriptione.

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodolpho.

Sed hæc prolixius persequi desinam, & inter prælegendum de singulis dicendum erit accuratius.

Oro autem Deum æternum patrem Domini nostri IESV CHRISTI, ut in hac orbitate clementer respiciat nos, & tueatur ac foveat at hos cœtus Scholasticos, & adiuuet ac dirigat conatus nostros in explicatione necessariae doctrinae, ut opera nostra seruiat utiliter gloriae ipsius, Ecclesie & Reipublicae, per & propter IESVM CHRISTVM filium eius Dominum nostrum, crucifixum pro nobis ac resuscitatum. Amen.

ORATIO

ORATIO PETRI
VINCENTII VRA-

TISLAVIENSIS HABITA [VITE-
bergæ, cum post obitum Reuerendi uiri
D. Philippi Melanthonis ex Silesia
reuersus rursus publicas le-
ctiones incoaret.

Redeunti mihi longo interuallo tanquam ho-
spiti ad intermissas aliquandiu publicarum
lectionum operas, breuiter quædam ab hoc loco
& tristi tempore nostro minimè aliena præfari
necesse est, ut & officium meum Academiæ osten-
dam, & studium uoluntatemq; meam omnibus uo-
bis probem:

Ἐν παρ' ἑσλὸν πῆματα σὺρ

Δύο δαίοντα βροτοῖς

Αθάνατοι, Verè rectèq; dixit de inæquali &
momentanea malorum euentuum cum bonis ui-
cissitudine, ac rerum humanarum inconstantia,
& uetus & sapiens Poëta Pindarus. Quod me,
ut hoc tempore cogitarem, cum multa communis
uite tristia exempla, tum paucorum dierum ani-
mo meo per acerba nuper monuit experientia.
Eram ante Mensē, ut scitis, in patriam profe-
ctus, partim rerum necessariorum causa, partim
(dicam enim ingenuè) ut ueterum & dulcissimo-
rum

rum amicorum complexu, quorum, praesertim
in aetate ingrauescente, iucunda consuetudo non
immerito pars quaedam felicitatis existimatur, non
nihil recreatus, ad pristinas in Academia operas
faciendas redirem alacrior. Sed o rem miseram
& omnium lacrimis & oratione deplorandam.
Hanc pravam leti temporis usuram, quasi e ue-
stigio consecuta, acerbissimi casus tristissima fa-
ma excepit, & tanquam inopinata calamitas sic me
oppressit, ut in animo meo, ne sensum quidem ul-
lum iucundae in Patria peregrinationis reliquum
fecerit. Vix enim limites patriae urbis egressus
eram, cum tristissimae literae de periculosa febre
Reuerendi & clarissimi uiri Praeceptoris nostri
primum ad me perferuntur, scriptae à clarissimo
uiro D. Casparo Peucero artis Medicæ Doctore,
Rectore nunc Academiae, genero illius & com-
patre meo carissimo. Haec cum quasi πῶδ ποιοι
mali grauioris, quod impendebat, non leuiter ani-
mum meum uerberassent, quod uitae senis conse-
cti & aetate & laboribus, uehementer timerent,
Ecce eodem die, summa celeritate, quasi altera
tempesta, fama de obitu secuta est, quae ut im-
prouisum & atrox fulmen adeo deiecit & obstupe-
fecit omnes sensus meos, ut ab eo die ne nunc qui-
dem me colligere potuerim. Harebam initio du-
bibus animi, non solum quod esse plerumque solet
fama, Tam ficti prauis; tenax quam nuntia ue-
ri, ut

ri, ut ait Virgilius noster, Verum etiam ac multo magis, quia credimus difficulter & tarde, nec sine metu tamen, quæ credita ledunt, secundum alium Poëtam. Festinabam igitur quantum poteram itinerum contentione, ut, si quod ardentibus uotis optabam, ea fama mendax fuisset, concepto apud animum grauissimo metu quam primum liberarer. Sed proh dolor, quo propius accessi, hoc uaniorum non iam famam, sed meam dubitationem deprehendi. Tum quæ animi consternatio, qui pavor & ægritudo, qui luctus & stupor me inuasit, quam miserabilis huius urbis aspectus, quam tristis introitus, quæ lacrimæ meæ fuerint, quantum doloris & mortificiæ, nunc etiam animo meo circumferam, equidem fateor me dissimulare studuisse, ne de Summa Republica, cuius incolumitatem DEO curæ deinceps fore, & optamus & confidere debemus, desperare cuiquam uiderer. Sed tamen opprimi doloris magnitudine imbecillitatem animi mei sentio. Nec iam illius beati patris & Præceptoris nostri uicem doleo, cui post tot annorum labores, ærumnas, pericula, ualitudinis imbecillitatem, addo etiam Sycophantarum in postremo quasi actu uitæ rabiosas insectationes, quæ in hac hominum peruersitate sunt magnorum uirorum, & bene de Ecclesia & Republica meritorum usitata præmia, felix & tranquilla

quilla ad portum melioris uitae, ubi leto Dei patris & Filij ipsius Domini nostri IESU CHRISTI & Spiritus sancti conspectu, ac sanctorum omnium optata consuetudine fruitur, de hoc calamitoso seculo emigratio potius gratulanda est, Sed partim nostra orbitate, qui ab illo fidelissimo Praeceptore tanquam altero parente docti atque educati, & saluberrimo doctrinae, pietatis, & optimarum artium quasi pabulo enutriti sumus, partim uero Reipublicae & Ecclesiae cum primis iactura, quam fecit illa amisso hoc Duce, & impendentium malorum, quae obitus talium gubernatorum sequi solere multa uetustatis exempla docent, luctuosa cogitatione non possum non commoueri.

Amisimus enim nostrum & Ecclesiae huius temporis decus & praesidium unicum, studiorum, doctrinae gubernatorem cum nullis aut certe paucissimis retro seculis conferendum, & sanctum Lutheri fidelissimum & sapientissimum, & post illius obitum in Ecclesijs, quae Augustinam confessionem amplectuntur, publici consilij Ducem placidum & salutarem, inuicta animi magnitudine, uirtute & patientia, quae in eo singulare Spiritus sancti donum erat, superantem, non solum aduersariorum Pontificiorum insultus & rabiem, Sed etiam perfidorum discipulorum
trans

transfuge Staphyli & similium Sycophanticas
flagellationes.

Amisimus proh dolor felicissimum in Ecclesia
atq; constantissimum interpretem, propagato-
rem & defensorem doctrine Christi, cuius lucem
ministerio Lutheri his mundi postremis tempo-
ribus Deus immensa bonitate rursus accende-
rat. Sophisticas profligatorem serè unicum &
ueritatis partim Monachorum hypocrisi, partim
Antinomorum confusis clamoribus oppressæ uin-
dicem exercitatissimum & acerrimum, & ex-
plicatorem maxime perspicuum. In Scholis ue-
rò linguarum & omnium optimarum discipli-
narum atq; artium excitatorem & illustrato-
rem. In priuato autem coniunctu patronum,
Patrem, Præceptorem, Collegam, & amicum be-
neficum, pium, fidelem, mansuetum, hospita-
lem, hilarem tum sui ipsius, tum omnium que
in potestate habebat liberalissimum communi-
catorem, complectentem quotidie assiduis &
sanctissimis precibus ac gemitibus ad DEVM,
sparsam toto terrarum orbe sanctam Ecclesiam,
& paterna beneuolentia & omnibus humani-
tatis officijs ad extremum usq; huius caducæ &
fragilis uitæ Spiritum nos omnes ac singulos
prosequentem. Hæc tot & tanta bona unius
morte nobis erepta esse merito dolemus, & qui-
dem tali tempore, quo illis carere omnium minime
posse

posse uidemur, labascentibus passim doctrine stude-
dijs & crescente indies illiteratorum & Sophis-
tarum petulantia atq; rabie, & impendentibus
tristissimis certaminibus, quæ confusiones Impe-
riorum, & Reipub: Christianæ deformem uas-
titationem atq; ruinam attractura esse, dubitari non
potest.

Hæc uerè sunt non iam, ut ait Pindarus, ἐν
παρ' ἐσθλῶν πῆματα δύο, sed potius Ilias &
immensa quædam colluies malorum, quæ cum
uideantur ferè ineuitabilia, ut non modò sapien-
ter & quemadmodum monet idem Poëta κόσμῳ
φέρειν, & in iisdem, ut bonos decet, τὰ καλὰ
ἔξω τρέπειν, Sed etiam piè, & admodum Deo
placentem, ut par est facere Christiana pectora,
sustinere possimus, reprimamus iam quantum
possumus ingentem animi nostri dolorem atq;
mæsticiam, & consolationibus diuinitus propo-
sitis erecti, non de remedijs impendentium cala-
mitatum, quæ uix ulla apparent, sed qualicunq;
leuatione cogitemus. Nec eò solùm, quod sapiens
& antiquissimus scriptor Homerus dixit:
οὐ τίς πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο
ὡς γὰρ ἀπεκλώσαντο θεοὶ δαλοῖσι βρο-
τοῖσι
ζῶειν ἀχνυμένους.

Sed multò magis admoniti de clementissima
uoluntate Dei ex doctrina Ecclesiæ, quæ cum
concedat

concedat Christianis luctum mediocrem eorum
caussa, qui ex consortio uitæ huius ad cœlestem
consuetudinem euocati sunt, uetat tamen mœro-
re contabescere, tanquam τούτῳ μὴ ἔχοντα εἰλ-
πίδα, ut inquit uox Apostolica: colligamus de-
inceps nos, ac primū omnium memores simus
gratitudinis, quæ Deo debetur, quod reuerendum
uirum Præceptorem carissimum nostrum tanta
ingenij præstantia, eruditionis & doctrinæ copia,
iudicij rectitudine, eloquentiæ suauitate, pietate
erga DEVM, & erga homines beneficentia
& comitate, & infinitis alijs uirtutibus præcla-
rè instructum atq; ornatum his postremis tem-
poribus clementer excitauerit, in hac tetra opi-
nionum confusione, ad instaurandam cum reue-
rendo Patre Martino Luthero doctrinæ in Eccle-
sia puritatem, & ex magna scribentium uarie-
tate & dissimilitudine, certum, illustre & ex-
plicatum doctrinæ de Deo corpus contexendum,
& ad illustranda studia linguarum & artium
optimarum, quæ sunt tanquam fideles pedisse-
quæ ad explicationem doctrinæ de Deo necessa-
riæ. De hoc summo & peculiari beneficio, quod
Deus huic mundi extremæ ætati per hunc uirum
tandem concessit, uel potius benignè largitus est,
de collecto inquam, atq; composito corpore do-
ctrinæ, utcunq; hoc allatrent ingrati Sycophan-
tæ, atq; interdum suggillent etiam quidam Scioli,
non

non aliter atq; bonos pannos lacerant mordaces
catelle, ut de doctrinis alicubi Plato eleganter
dixit, si qua erit pia & erudita posteritas, quem
admodum fore confidimus & optamus, ea & be-
nignè iudicatura, & tota mente & coniunctis no-
biscum iudicijs & uoluntatibus, Deo gratias sedu-
lo actura est.

Deinde retineamus grata mente memoriam
ingentium beneficiorum, quibus hic uir Pater &
Præceptor carissimus noster annos quadraginta
duos, non solum Ecclesiam & Scholam huius op-
pidi, Sed etiam totam Germaniam patriam no-
stram, atq; adeo omnes Europæ Ecclesias Deo
dante, indefessis laboribus, uigilijs, lucubrationi-
bus, docendo, scribendoq; adfecit, iuuit, prouexit,
erudijt, consolatus est, monuit & confirmauit.

Hanc uerò ipsam gratitudinem, ut dixi, ad
Deum autorem referamus, nec aliter statuamus,
quam ipsius inexhaustæ misericordiæ & erga
genus humanum & Ecclesiam postremi tempo-
ris immense benignitatis præstantissima dona fuisse,
hæc duo illustria & salutaria organa, Luthera-
rum atq; Philippum, quorum ministerio fideli in-
stauraretur lux & puritas doctrinæ in Ecclesia,
Monachorum & Pontificum Sophistica & Ty-
rannide obscuratæ, & tantum non extinctæ:
Exuscitemus nos etiam illorum exemplo, ut cum
ingenij

ingenij donis, quæ aliter alijs à Deo, ut ipsius
propria esse agnoscantur, distribui humano ge-
neri solent, illorum pares nequaquam esse possi-
mus. siquidem ut ait Homerus noster:

οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαριέντα διδῶσι,
ἀνδράσιν οὐτε φύκῃ οὐτ' ἀρ φρένας οὐτ'
ἀγορκτήρ.

Diligentiæ tamen & assiduitatis imitatione
uel saltem uoluntate & mediocri conatu uera,
recta, utilia docendi & discendi, quàm proxi-
mè fieri potest, nos ad illorum industriam ac-
cedere, & pulcerrimum depositum patrum no-
strorum fideliter custodire, & integrum atq; in-
corruptum ad posteritatem transmittere studu-
isse, omnibus appareat. Quæ in re cum eorum
Præceptorum, qui sunt superstites, & secundum
communem omnium Præceptorem piæ sanctæq;
memoriæ Philippum Melanthonem de meis ac
uestris, auditores, atq; adeò de totius Ecclesiæ stu-
dijs iam pridem benè meriti sunt atq; merentur,
solicitude, diligentia, suscepti labores, uigila-
ntia & assiduitas, sint in conspectu, æquum
est & iustum, eos qui discendi causa huc ac-
cesserint, sedulitate, modestia uitæ, æquanimita-
te καὶ ἐπιεικείᾳ fouere, præceptorum conatus
& honestissimam uoluntatem, & eorum in do-
cendo omnibus officijs excitare industriam,
nec

nec morosè & cum Dei contumelia requirere
eam perfectionem & copiam doctrinæ, quæ in
Philippo fuit Dei donum peculiare. Cuius
quemadmodum diuinam ingenij uim & eruditi-
onis multiplicem uarietatem, delectum & suauita-
tatem rerum tradendarum & explicandarum,
felicia deniq; dona præstantissimarum uirtu-
tum, gratiam & auctoritatem optare impunè cui-
uis licet, ita ab ijs, in quorum Deus ea non uoluit
potestate esse constituta, sed ut Paulus inquit, ad
mensuram certam distribuit atq; concessit, ad
amussim paria exigere, & aspernari docentium
suo loco mediocritatem, ea uerò barbarica & in
Deum, ut dixi, contumeliosa morositas futura esse
set, à qua bonos omnes, doctrinæ, pietatis, uirtu-
tis, communium studiorum & humanitatis amanti-
tes, & quod æquissimum est, acerbissimi luctus
nostri socios, confidimus, ut par est, auribus, ora-
tione atq; animis alienos esse, debere quidem ome-
nes, quibus sana mens est, certò scimus. Deniq;
in hoc sedulitatis proposito etiam diuinis pro-
missionibus confirmati, erigamus nos ad spem, ne-
que infelicis neq; pœnitendi prouentus laborum
nostrorum, quos diriget Deus, & gubernabit
procul dubio etiam in hac imbecillitate ingenio-
rum nostrorum, & prouehet ad nominis & Eius
angelij sui gloriam, & multorum hominum ac
nostram ipsorum salutem, quemadmodum con-
fidere

fidere nos iubent hæc diuina dicta, quæ sæpè re-
peti auditis, Ex ore infantium & lactentium per-
fecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas
inimicum & ultorem, Et ad totam Ecclesiam per-
tinet consolatio dicta à Paulo: Virtus mea in infir-
mitate perficitur. Propagabit igitur Deus ueram
doctrinam & conseruabit Ecclesiam etiam repu-
erascentem in sua quasi senectute, Sicut dulcissi-
me in Esaia dicitur, Qui portamini in utero meo,
usq; ad senectam & usq; ad caniciem ego baiula-
bo, ego feci & ego seram, ego portabo & salua-
uabo. Excitabit etiam ex nostro cœtu, & alijs
pia & erudita ingenia destructura inimicum &
ultorem, hoc est, contradictura Diabolo & orga-
nis eius Apostatis, Sycophantis, & calumniatori-
bus, Et è nostra ac totius uisibilis Ecclesie socie-
tate extruet templum sanctum suum, nec sinet
labores nostros cum inuocatione & fiducia uni-
geniti filij sui Domini nostri Iesu Christi, sedentis
ad dextram æterni Patris, & hominibus dona-
dantis susceptos, irritos aut inanes esse in Domi-
no.

Hec breuiter uolui præfari meo loco, cum
post reuersionem è patria mea, & à luctuo-
so reuerendi & dulcissimi nostri Præceptoris o-
bitu, qui etiam hoc nomine, quòd in absentiam
meam incidit, acerbiolem mihi attulit animi
dolorem, ad usitatas prælectionis publicæ ope-
ras redi-

ras rediturus essem, ut ostenderem me & socie-
tate luctus cum Ecclesia & Schola, & uolunta-
te faciendi meum officium loco meo, & spe atq;
firmissima fiducia Dei inter nos presentie &
efficacie, uobiscum coniunctum esse. Palam
enim profiteor me agnoscere hoc singulare DEI
beneficium, pro quo etiam toto pectore quotidie
ei gratias ago, agamq; dum uiuam, quod me huius
Ecclesie & Schole, in qua scio doctrinam
Euangelij incorrupte, integre, recte, pure &
explicite tradi, iuxta consensum Propheticum
& Apostolicum, Symbola & Augustanam con-
fessionem Imperatori Carolo exhibitam, Anno
30. quod inquam, eius me cœtus ciuem esse uo-
luerit, meq; nominatim alienum esse & abhor-
rere sine ulla dissimulatione profiteor, ab Ido-
latria cœtus Pontificij, à fanaticis opinionibus
Antinomorum & Enthusiastarum, à Serueti &
similium eius in filium Dei blasphemia, & ab
offendente Deum horribiliter ac conscientie di-
cam grandem impingente Apostasia Staphylis,
& ab affectata Flacij *ζυγομαχία* *νεῖς* *δύχα*
σορία, queq; secuta sunt has subinde & conti-
nuo obtrectationibus & maledicentiis, deni-
que ab omnibus qui dissensiones non necessarias,
odia, lites, tumultus & bella iniusta concitant
& immuni furore gerunt cum adflicta Dei Eccle-
lesia.

Oro autem filium Dei Dominum nostrum
Iesum Christum, ut inter fatales ruinas Imperio-
rum & pericula postremi temporis, quæ impen-
dent maxima atq; difficilima, & certamina di-
ra Sycophantarum, Ecclesiam suam & hanc Scho-
lam clementer respiciat, consoletur in hac orbi-
tate, seruet, defendat & gubernet, memor dubio
procul certæ & dulcissimæ promissionis suæ,
cùm dixit: Non relinquam uos Orphanos, & eius
quæ in Psalmo expressa est his uerbis, Psal. 90.
Cum ipso sum in tribulatione, exaudiam eum,
& liberabo eum & ostendam illi salutare me-
um. Hac uera & firmissima consolatione freti,
& confirmati in spe & fide intuente filium Dei
mediatorem & liberatorem Dominum nostrum
Iesum Christum, cum Dauide clamamus, Psal. 65.
Exaudi nos Deus Saluator noster propter admi-
randam iusticiam tuam, ô spes omnium finium
terre & in mari à longè. Qui confirmas montes
in uirtute tua, armatus potentia, Qui compestis
fremittum Maris, & sonum fluctuum eius & tu-
multum populorum.

Huic igitur uerò omnipotenti, aeterno, soli,
Triumphanti & benefico Deo, labores & studia
nostra committentes, deinceps ad intermissas præ-
lectionum in Schola publicarum operas reditu-
ri sumus, & cras iuuante Deo orationis Mure-
næ expositionem continuaturi, Die uerò pro-
xima

ximo Iouis, Homeri octauum Iliados librum inter-
pretabor. Et quoniam Ethices lectio absenti mihi
decreta est, breui etiam in ea re, de qua tamen
cum Præceptoribus & Collegis antea colloqui
uolo, obedientiam erga Illustrissimum Principem
Electorem Saxonie nutritium Ecclesiarum &
Scholarum, Dominum nostrum clementissimum,
ac Senatam Academiae, & uoluntatem iu-
uandi communia studia pro mearum
uirium tenuitate uobis omni-
bus probare studebo.

D I X I.

PIO LECTORI S. D.
Paulus Crellius D.

QVOD in Symbolo profiteamur, Credo
esse Ecclesiam sanctam Catholicam, id to-
to pectore adfirmo, & amplector uniuersam do-
ctrinam traditam in scriptis Prophetis & Apo-
stolicis, & in Symbolis, & Filium Dei Domi-
num nostrum Iesum Christum, crucifixum pro
nobis & resuscitatum oro, ut me Spiritu suo sancto
gubernet. Cùm autem sciam uoce Euange-
lij colligi æternam Ecclesiam & non aliter, ser-
uio in ministerio Euangelij in Templo & in Scho-
la iuxta uocationem, & oro Filium Dei, ut ipse
sit effi-

fit efficax docentium uoce, sicut scriptum est: Eu-
angelium est potentia Dei ad salutem omni cre-
denti. Nec profecto deterreor à docendo stolidis
conuicijs fanaticorum hominum, qui dicunt nos
esse doctores Literæ, se uerò doctores Spiritus.
Etsi scimus sola litera, seu sola uoce docentis, sine
Spiritu sancto non reddi uitam hominibus, tamen
ministerium externum & cogitationem Literæ
necessariam esse manifestum est, quia scriptum
est: Fides ex auditu est. Ac magnum decus esse
statuo, nos dici doctores Literæ, ut Paulus inquit:
Ego plantauì, Apollo rigauit, Deus incrementum
dedit. Si Enthusiastici illi sine ministerio, sine uo-
ce & cogitatione doctrine uolunt nasci Ecclesi-
am, prorsus τρυφωμένοι sunt. Hinc est illa au-
dacia fingendi monstrosa deliria: Omnia bona &
mala sunt necessario. Noua obedientia non est
necessaria. Renati placent Deo etiam ruentes in
scelera contra conscientiam. Lex diuina moralis
non est immota sapientia in Deo. Hæc paradoxa
sciunt grata esse suo theatro, quod uult laxari di-
sciplinam, ac re ipsa delent Literam, quæ est uox
Dei scripta per Prophetas & Apostolos. Sciamus
autem uelle Deum, ut sonet in Ecclesia doctrina
per Prophetas & Apostolos scripta, & studia
amemus, & Deo gratias agamus, quòd se immen-
sa bonitate patefecit, non aspernemur Filium Dei
Legatum proferentem Euangelium ex sinu eter-

ni Patris, & simul petamus, ut ipse sit efficax
sua uoce, & confirmet quod in nobis operatus
est.

Cum igitur ad prælectionem delectus sim,
DEO iuuante cras hora septima, in auditorio
ueteris Collegij incoabo repetitionem Locorum
Theologicorum, quæ est uelut κατήχησις,
in qua prodest iunioribus quasi summam doctrinæ
proponi. Anno 1650. Die 25. Martij,
quo die Filius Dei Dominus noster IESVS
CHRISTVS ante annos 1526. in
cruce pro nobis uictima factus est, qui
est יהוה לרקבן, Et scribitur eo
die creatos esse Adam &
Euam ante annos
5522.

ORATIO

ORATIO RECI-
TATA A PAULO

CRELLIO SACRÆ THEOLO-
giæ Doctore & Professore in Academia
Vuitebergenſi, die 26. Martij, cum incoa-
ret publicè prælectionem Locorum
Communium D. Philippi
Melanthonis, Anno
1560.

NISI tu Domine præcedas nos, ne educas
nos de loco isto, inquit Moſes ingreſſus diſ-
ſicilimum populi ducendi & docendi curricula-
lum. Fatetur uir Sanctiſſimus & ſapientiſſimus,
nullam ſine Deo ſeu magnam ſeu paruam functi-
onem felicem eſſe aut ſalutarem. Ac res cogit
idem fateri omnes, qui aliqua in uocatione ſerui-
unt ac præſunt. Tanta eſt enim negociorum in
omni uita uarietas, tanta periculorum & cura-
rum moles ac magnitudo, tanta hominum infir-
mitas, tantæ Diabolorum inſidiæ & machinatio-
nes, ut uniuerſa ſapientia, induſtria & diligentia
humana, impar ſit & inſufficiens immenſo tax-
tarum rerum oneri, imò accidunt in ſingulis fun-
ctionibus, quæ ne quidem proſpici poſſunt. Ac pla-
ne ſit quod Ieremias inquit: Scio Domine, non eſt
O 4 hominis

hominis uia eius, nec uiri dirigere gressus suos.

Quare & ego ingressurus iam curriculum docendi, ad quod immensa bonitate diuina, per Illustrissimum Principem Electorem Augustum Saxonie Ducem &c. Dominum nostrum clementissimum, consentientibus inlytae Academiae & Praeceptorem ac Patrum omni reuerentia cultum dignissimorum suffragijs uocatus sum, praemetior animo meo militiae & uocationis huius amplitudinem, quam scio ac fateor solis uiribus humanis sustineri ac regi non posse. Ac unus omnium maxime mihi tenuissimi profectus mei in studio amplissimo & difficilimo & imbecillitatis multiplicis conscius, uehementer hanc stationem meam, in quam infans & balbutiens adhuc collocor, pertimesco. Ac multis de causis magnopere doleo, hoc me tempore produci in publicum, quo Sarepta haec nostra fidelissima doctrina coelestis custos, & artium omnium honestarum *μυρμάνκιον* & Gymnasium ornatissimum periclitatur horribiliter, cum propter domesticos hostes multiplices, homines plus quam infernali rabie furentes & ardentes, tum propter externos eius oppugnatores, potentia, malicia, uersutia, instructissimos, & praesidijs atq; adminiculis omnibus, quibus crudelitatem & Tyrannidem acuiunt ac muniunt, terribiles. Quos omnes

omnes domesticos & externos, armat & incitat
hostis alius multò terribior Diabolus, tanquam
Leo rugiens, non solum uniuersam Ecclesiam,
sed hanc inprimis Scholam & Academiam cir-
cumiens, quærens sicubi deuorare ac deglutire
eam data occasione possit. Et rugiens nunc eò
horribilius, & apparatu ac conatu maiore quàm
unquam antea grassans, quia imminentem ac pro-
pediem affuturum iudicij nouissimi diem præ-
sentit ac reformidat. Tali inquam tempore &
inter pericula tanta Ecclesie uniuersæ, scholæ ta-
men nostræ præcipua, infantulum me ac balbu-
tientem produci in stationem difficilissimam pluri-
mas ob causas uehementer excrucior. Ac fatum
Academie nostræ tali tempore acerbissimum, ea
qua debeo affectione, deploro ac doleo. Quòd
scilicet breuissimo annorum interuallo quo mihi
uiuere hic contigit, tot uiros præclarissimos, de
Schola hac, omnibusq; nobis & Ecclesia uniuersa
optimè meritos, Lutherum, Crucigerum, Pomer-
num, Ionam, Forsterum, Milichium & alios ami-
sinus. Quorum sepulcra ac tumulos quoties aspi-
cio, cogito magno & inenarrabili cum dolore
meo, quanta non solum decora, sed bona incom-
parabilia Scholæ hæc, & Academia nostra ami-
serit. Et quanquam immensa Dei bonitate Præce-
ptores ac Patres, pietate, doctrina, sapientia &
uirtute excellenti præstantes adhuc superstites
o 5 habemus,

habemus, & hac me consolatione utcumq; erigo,
quòd horum autoritate ac presidio Scholæ no-
stræ communitas ac decus fouetur & custoditur,
Tamen senes Præceptores partim ætate, partim
laboribus, curis, doloribus & ærumnis ingentibus
penè confectos quoties intueor, non possum non
ingemiscere, & paulo post secutura pericula no-
stræ & Scholæ nostræ uehementer metuere. Nam
conferens utrorumq; superstitem ac demortuo-
rum Præceptorum ora augusta ac ueneranda
cum uilitate & imbecillitate mea & aliorum,
qui uel in loca demortuorum sufficimur, uel ui-
uentibus tanquam $\pi\alpha\sigma\alpha\tau\alpha\iota$ in Collegio augus-
tissimo adiungimur, planè obstupesco & penè
extinguor dolore.

Prodeo igitur tali tempore non fiducia aliqua
doctrinæ uel sapientiæ exultans, quæ in periculis
tantis Scholæ & Academiæ huic presidio esse
possit, sed consternatione & dolore ingenti tre-
pidans, curriculi instituti difficultatem & ærum-
nas præmeditor.

Fuit autem obtemperandum mihi, & Deo
uocanti, & mandato Illustrissimi Principis, &
autoritati Patrum ac Præceptorum carissimo-
rum, quorum apud me reuerentiam non minus
quàm periculorum respectus, aut rerum qua-
rumcumq; consideratio semper ualuit, ac Deo iu-
uante in omni uita mea ualebit, In qua si quid
usquam

usquam erit, quod uel placebit uel proderit alijs,
id ita mihi erit gratum, si ipsis placuisse ac gra-
tum fuisse, eorumq; auspicijs profuisse alijs intel-
lexero. Cumq; antea etiam uocatus ad ministe-
rium Euangelij non minus difficile ac laborio-
sum, reipsa compererim uerissimum esse, quod in-
quit filius Dei, Sine me nihil potestis facere, ma-
gis me erigo hac consolatione, quod & sedens ad
dexteram aeterni Patris, filius Dei subinde dona-
dat hominibus, Apostolos, Prophetas, Pastores
& Doctores, Et quod horum ministerijs adest,
& in hac militia inuocantibus se non solum Spi-
ritus sui sancti auxilium benignissimè promittit,
& in hac militia inuocantibus se non solum Spi-
ritus sui sancti auxilium benignissimè promittit,
sed peti etiam praecipit, sicut scriptum est, Quan-
tò magis Pater caelestis dabit Spiritum sanctum
petentibus? Petite & accipietis. Hoc ingens bo-
num nisi peculiariter ministerio Euangelij ad-
ditum esset, certum est tantam eius amplitudinem
esse, imò immensitatem, ut sustineri nullis uiribus
humanis possit.

Vt igitur regi & iuari se petiuerunt Pro-
phetae, Apostoli, Pastores & Doctores omnes,
quorum labores Ecclesijs unquam salutare su-
erunt: Ita & ego nunc aeternum Patrem do-
mini nostri Iesu Christi, unà cum Filio suo domi-
no nostro Iesu Christo conditore & custode Ec-
clesiae uniuersae, & ministerij Euangelici Recto-
re, uotis

re, uotis & gemitibus ardentissimis oro, ut sua
me bonitate uocatum ad militiam ministerij am-
plissimam, & fiducia sui auxilij unica iam pro-
ductum, Spiritu suo sancto regat & gubernet, &
uas misericordiae & organum salutare faciat, ut
& doceam, & faciam ipsi grata, & studijs di-
scientium & uniuersae Ecclesiae ac Schole huic
profutura. Te fili Dei domine Iesu Christe, crus-
cifixe pro nobis & resuscitate, Emanuel dilectis-
simè, qui propter te & propter gloriam tuam ex
ore infantium & lactentium regnum aeternum
& inuictum tibi preparas, ut spiritum superbis-
simum inimicum & ultorem diabolum destruas,
oro gemitibus non simulatis, quorum tu inspector
ac iudex es, Fac cum seruo tuo secundum miseri-
cordiam tuam, & iustificationes tuas doce me, re-
ge & confirma cor & animam meam, Spiritu
sancto tuo, ne in furores Epicureos aut Fanaticos
ruam, gubernata studia & cursum uitae meae uni-
uersum, ut tuae gloriae & multorum saluti serui-
at, adesto uerè infanti ac balbutienti mihi, & pro-
pter tuam gloriam Diabolo odio tui furentes, &
in genere humano horribiles nominis tui blasphemias
spargentes à me & ab uniuersa Ecclesia
tua depelle, & furores eorum omnes destrue, Et
uoce Euangelij tui Ecclesiam aeternam, semper
tibi inter nos collige. Propter te domine Iesu Chris-
te, & propter gloriam tuam facito haec, sicut pro-
misi

misisti inquit, Propter me, propter me faciam,
ut non blasphemem, & gloriam meam non dabo
alteri.

Hæc uota primum omnium fieri à me hoc
tempore ac loco iustissimum est, quæ ut uos quo-
que qui nunc conuenistis ardentem mecum facia-
tis, quanto possum studio ac contentione, uos obte-
stor.

Nunc de lectione quæ Præceptorum consilio
iniuncta ac commendata mihi est, breuiter quæ-
dam iuniores monebo.

Vt in omni studiorum genere utilissimum est
assuescere discere ad certam aliquam & expli-
catam doctrinæ formam, quæ quasi $\sigma\omega\mu\alpha\tau\omicron\varsigma$
 $\pi\omicron\mu\theta\epsilon\iota\sigma\alpha$ perpetuo animis eorum infixæ sit &
obuersetur, & initia, progressionem ac metas do-
ctrinarum monstret, quam intuentes uelut ædi-
ficij ideam ac formam ordinatam, mox membra
ac partes omnes agnoscant & animo complectan-
tur, ita & in doctrinæ cœlestis propagatione &
perceptione, docentibus & discipulis summo pe-
re necessarium est, talem aliquam simplicem cer-
tam & perspicuam doctrinæ methodum tenere
ac discere, quam intuentes omnium doctrinæ cœ-
lestis partium ortus, progressionem, ac metas mox
perspiciant, & sit in dijudicatione controuersia-
rum uelut norma ac lapis Lydius, ad quem sen-
tentia & opiniones omnes dirigantur & exa-
minentur.

Hæc

Hæc res quantum utilitatis contineat, & quàm
dulce discendi & docendi ἐφ' ὅσον ac compen-
dium sit, eloquentia nulla exponi potest. Sema-
per igitur in Ecclesia tales aliqui libri eruditi
seruati ac propagati sunt, quibus doctrina cor-
pus integrum traditum est, & membra doctri-
narum, quæ in scriptis Prophetis & Apostoli-
cis traduntur, ordine distributa, ac perspicuo &
simplici orationis filo exposita sunt: & quidem
Symbola initio hoc consilio condita sunt, ut sum-
ma doctrinæ animis includi possit. Postea alij
longiores summas tanquàm Methodos scripse-
runt, ut olim Methodius Lyciæ Episcopus, &
postea Damascenus, Lombardus & alij. Talis
est & locorum Theologicorum liber in hac Aca-
demia, à Reuerendo & clarissimo uiro Præce-
ptore nostro dilectissimo Philippo conscriptus,
omnium articulorum fidei ac confessionis nos-
træ doctrinam exponens, ordine ac perspicuita-
te tanta, & genere orationis adeò proprio &
simplici, ut uix aliud scriptum humanum, hoc
in genere conferri ei, aut cum fructu maiore pro-
poni aut disci possit. Huius libri lectionem,
Præceptores reuerendi & Collegium Theolo-
gicum amplissimum, mihi hoc tempore iniunxe-
runt, ut in hac tristissima opinionum confusione,
crescente indies Sycophantarum & Diabolo-
rum rabie, animi discitentium non solum ad core-
pus do-

pus doctrine integrum cognoscendum inuitentur, sed etiam ad eam doctrine formam assuefiant, quæ reuera est ὑγιαίνοντων λόγων ὑποτύπωσις, Et Dei beneficio annos amplius triginta, magno cum fructu & emolumento piorum in hac Academia & Ecclesia sonuit, ac sine ulla dubitatione consensus est dulcissimus, cum Catholice Ecclesiæ Dei doctrina expressa in scriptis Prophetiis, Apostolicis & Symbolis.

Vtrunq; autem scitis præcipi diuinitus, & ut dictum est, utilissimum esse uestris studijs, Nam cum inquit Paulus, Oportere Episcopum uerbum DEI ὀρθοτομεῖν, hoc ipsum postulat ac præcipit, ut corpus doctrine integrum intelligat ac comprehensum animo circumferat: Is qui docere alios debet, rectè distribuatur pariter, & singulas aptè proponat, & dextrè ad eas res accommodet, de quibus uox diuina loquitur. Nec solum docentibus hoc præcipitur, sed omnibus qui castra Ecclesiæ comitantur, & in his cura aliqua salutis suæ adficiuntur. Cum enim doctrine cognitione, uelut armis Ecclesiæ proprijs & unicis, pugnandum sit aduersus diabolos, & sophistas à Diabolo agitados, infeliciter ac magno cum periculo suo pugne ac dimicationis momentum expectabit aut subibit is, qui fundamentum doctrine cœlestis integrum non agnouit

agnouit aut didicit. Non potest autem agnosci
 fundamentum, nisi immensitas illa doctrinarum
 ordine tradatur & percipiatur. Præterea &
 præceptum Petri uniuersale est, & tam ad docen-
 tes quàm discentes pertinet. Parati estote ad red-
 dendam rationem eius quæ in uobis est spei omni-
 poscenti uos. Manifesta est igitur & necessitas
 & utilitas cognoscendi doctrinæ cœlestis summam
 ac methodum ordinatam. Nam quas reddet fidei
 ac spei suæ rationes is, qui initia, progressus ac me-
 tas doctrinæ non didicit, Et in lectione seu cogita-
 tione scriptorum diuinorum, tanquam in ignoto
 nemore ignarus uia locorumq; oberrat.

De altero itidem membro expressum & ma-
 nifestum est Pauli præceptum, ὑπερύπνωσιν ἐχέ-
 ὑγιαινόντων λόγων, ὡς πρὸς ἐμὴν ἰκέρσας. Id
 uerò præceptum quàm necessarium sit ac fructu-
 osum discantibus, nulla humana oratione exponi
 potest. Amissa enim sana & probata doctrinæ
 forma, lucem uniuersam scriptorum Prophetico-
 rum & Apostolicorum amitti certissimum est.
 Cogitemus saltem retro, quantæ in Ecclesia tee-
 nebræ, quantæ superstitiones fuerint, ac cumu-
 lata sint, regnante barbarica illa & prodigiosa
 Scholasticorum & Monachorum Sophistica, ac
 quæ paulò post barbaries ceu postliminio in Ec-
 clesiam reditura sit consideremus, si regnum in
 Ecclesia obtinebunt φλασσοί illi ἡγεῖς ἑδελυτοί
 Scholæ

Scholæ nostræ flagellatores. Ne igitur lucem doctrinæ cœlestis barbaries inerudita & Sycophantica nobis obnubilet aut totam eripiat, singuli quanto possimus studio formam docendi sanam, probatam & eruditam retinere & infigere animis nostris, & propagare ad posteros conemur.

Agnoscamus etiam immensa bonitate diuina hanc illustrem sanæ doctrinæ formam comprehensam in locis Theologicis, huic postremæ sectæ Ecclesiæ donatam esse, ut retineri lux doctrinæ tantò facilius posset. Nam q̄ Chrysostomus in enarratione præcepti Paulini, quod citauimus, inquit, ἐνετυπώσάμην εἰκόνα σοὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν θεῶν δοκούντων ἀπάντων, ὡσπερ τίναν κάκονα καὶ ἀρχέτυπον ὑγιαίνων λόγων εἰς τὴν σὴν ψυχὴν ἐγκεκολαφῶς: Id & de his nostris locis Philippæis uerissimè dici potest. Profectò enim norma sunt & archetypus omnium, quæ de Deo, aut de pietate dicere homines, conueniens ac iustū est. Ac si quis alius liber humanus, certè hic doctrinæ cœlestis explicatæ & ordine traditæ thesaurus canone Ecclesiastico, ut Lutherus piissimæ memoriæ iudicauit, dignissimus est.

Cogitabitur igitur iuniores uestris potissimum studijs ac commodis consulere præceptores, qui lectionem locorum uobis proponunt. Nam etsi

P

ea per-

ea perspicuitate scripti sunt, ut sine interprete
legi possint, Tamen monere rudiores de ordine
membrorum et partium precipuarum in singulis
locis, eosque uelut inuitari ad lectionem utile est
et necessarium. Accidit enim ferè optimis quibusque
libris ac scriptis, quod rebus bonis omnibus
euenire in genere humano solet, ut citissime
memoria eorum intercidat et euanescat, ἀψι-
κορος γὰρ καὶ ἐλόντων τὸ πῶ ἀνθρώπων
πῶ γένεθ. Ac uidistis ipsi annis proximis
quanto conatu ac molimine Osiander, Staphylus
et Flacius et colluies Thersitarum his ducibus
suis et calumniarum χοραγωγοῖς applaudens,
delere memoriam ac lectionem locorum
Communium, uel saltem inuisam ac suspectam
eam reddere studuerint. Sed fremant licet et rumpantur
illae uiperæ, nos tamen Deo iuuante excusati
nobis lectionem et amorem tanti thesauri non
patiemur. Quod ut uos quoque faciatis, qui doctrinae
coelestis ueritatem expetitis et amatis,
omni ego studio propter gloriam Dei et salutem
uestram uos oro atque obtestor.

Fortassis ridiculus uideor, quod furiarum illarum
et ἀλασόρων Staphyli et Flacij mentione,
auribus uestris molestus sum. Nec enim dubito
indignos eos, iudicari à uobis, quorum salutem
nomina aures bonorum et eruditorum offendant.
Et ipsa sibi ueritas instar est Myriadis

riadis testium, nec defensione operosa indiget.
Viuuit enim ac uincit, etiamsi calumniarum pro-
cellis duriter concutiatur. Fateor hæc ego, Sed
malo ineptus uideri, quàm ueritati suffragium
honestum & debitum meo loco non tribuere, aut
calumnias & mendacia horribilia istarum, quas
dixi, furiarum tacendo probare uideri. Nec
ego nunc locorum Theologicorum uel defensi-
onem uel laudem instituo, quos scio & inui-
ctos esse genuina sua firmitudine ac robore, &
non infantili balbutie nostra, sed summorum or-
ratorum eloquentia ornari oportere intelligo.
Itaq; ne ineptè aut tenuiter & locos ipsos, & con-
siliū Præceptorum ornando, deformare po-
tius, quàm laudando commendare discipulis
uidear, prolixiore hac de re oratione non utar,
Vnico tamen hoc addito, quòd usus discendi me
edocuit. Ita in doctrinæ cœlestis studio unus-
quisq; uestrum profecisse se plurimum existi-
met, si scripta Philippæa, quorum ceu copie cor-
nu & fons uberrimus sunt hi ipsi loci Theolo-
gici, ita ei placebunt, ut quò legat sepius, tanto
ea amet & legat impensius. Nam quibus in ui-
ta mea letor ego ac delector maxime, Vt hoc
bono letor unice, quòd doctrinæ cœlestis uerita-
tem DEI beneficio agnouit, Ea ego omnia qua-
liacunq; aut quantulacunq; sunt, ut scio
esse tenuia, infirma & infantilia omnia,
P 2 ubertim

ubertim mihi post scripta Prophetica & Apostolica, tum uia Præceptorum carissimorum in hac Schola uoce, tum lectione potissimum horum locorum suppeditata esse fateor. Ac lectionem sacrorum librorum non solum difficilem, sed pene infructuosam futuram mihi fuisse agnosco, nisi scriptis ac monitionibus Philippæis iter ad eos compendiosum & aditus expeditus monstratus esset, Idem non dubito testaturos esse bonos & pios omnes, qui non populari adplausu, non inani & falso doctrinae supercilio ac fastu, non calumniarum maleuolentia aut fascino dementati, sed uera doctrina instructi, expetunt & amant ueritatem, & aliquo cum fructu Ecclesijs ac Scholis docendo seruiunt.

Quare & uos laboris & studij uestri emolumentum idem habituros esse non dubitate, si scripta Philippæa, & hos ipsos locos Theologicos tanquam præ cæteris Thesaurum eximium amabitis ac legetis assidue, Nec à lectione horum uel calumnijs, uel molestia, uel cupiditate quacumq; abduci uos permittetis.

Vt autem intelligatis quid & adferre uos ad omnium Scriptorum diuinorum, & horum locorum lectionem ac studium oporteat, quidq; expectare ab interprete quocumq; debeatis, Erit ditissimum Epiphaniij dictum uobis propono, quod est regula interpretationis rectissima. Sic enim

enim, reprehendens ludos intempestiuos Origenis omnia transformantis in allegorias, inquit: τὰ θεῶν ῥήματα οὐ πάντα ἀλληγορίας δεῖσθαι, ἀλλὰ ὡς ἔχει, θεωρίας δεῖσθαι, καὶ αἰοδησέως, εἰς τὸ εἰδέναι ἐκάστης ὑποθέσεως πῶς δὲ ἴσται. Non gignit Ecclesia doctrinas, aut Articulos fidei nouos, non traditos scriptis Prophetiis & Apostolicis, imò ne potest quidem, Quia ut Deum facere, aut mutare non potest, ita & articulos fidei condere aut mutare Ecclesia nequit. Accipit igitur Articulos fidei & doctrinam traditam diuinitus, & confirmatam illustribus & admirandis testimonijs, & comprehensam scriptis Prophetiis & Apostolicis. Horum scriptorum sermonem interpretatur Ecclesia, ac uelut Grammatica est inquirens & eruens cuiusq; loci natiuam sententiam, congruentem naturæ uerborum & phrasi, & caterorum locorum de rebus ijsdem collationi. Inquit igitur Epiphanius in plerisq; retinendam esse hanc unicam sententiam, quam gignit natura uerborum ac phrasis. Quia enim diuinitas immensa bonitate patefacta est misso Filio, qui est λόγος & orator æterni Patris, & patefacta est ideò, ut in ea Deus agnoscat, inuocetur & celebretur: Certè igitur, firmæ & immotæ noticiae de Deo, de essentia eius, de uoluntate, de lege & de promissionibus tenendæ sunt, nec articulis fidei uari

riæ quasi formæ induendæ sunt ludis allegoria-
rum, ne certitudo amittatur. Nam etsi inter-
dum & allegoriæ dulces sunt, nec diffidendum
est plurimarum rerum imagines elegantissimas
in scriptis Prophetiis & Apostolicis contineri:
Tamen & modum earum esse oportet, & prou-
dentia adhibenda est, ut concinnæ sint & locis
conuenientibus accommodatæ. Nam uerissimum
est, quod dixit uetustas, etiam melle immodico
augeri bilem, seu ut rectius Græcè dicitur, *ὡς
καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλεον ὄσι χολή.* Nec
cuiusuis est artificis dextræ allegorias tractare,
aut uidere, quo in loco quomodo deceant. Sed
ante hanc inuestigationem ceu uenationem um-
brarum, prior est ac potior cura aut conside-
ratio alia, uidelicet nativæ sententiæ iuxta uer-
borum & phrasium naturam inquisitio. Ideo
sic orditur præceptum Epiphanius, *τὰ θεῖα πάντα
κατὰ οὐ πάντα ἀλληγορίας δέονται, ἀλλὰ
ὡς ἔχει.* Sed addit Epiphanius in inuestigati-
one huius nativæ sententiæ Grammaticæ, specu-
latione & sensu opus esse, ut quæ cuiusq; loci pro-
positi uis sit intelligi possit. *θεωρίας δὲ δέονται
καὶ αἰδιόσεως εἰς τὸ εἰδέναι ἐκάστης ὑποθέ-
σεως τῆς δυνάμει.* Existimo nominari θεωρία-
σιν considerationem ordinis & distinctionem
membrorum in toto corpore doctrine, sicut
Dialectica tradit Definitiones & Divisiones,
& dif-

& discernit connexiones fallaces à ueris & ne-
 cessarijs. Scitis enim has artes uicinas ac cognatas
 esse Grammaticen & Dialecticen, & mutuas
 ad inuicem operas tradere. Grammatica sermo-
 nis & phrasium naturam ac proprietatem in-
 quirat. Dialectica acceptum à Grammatica ser-
 monem proprium & simplicem rebus quasi ad-
 plicat, & distinctis rebus ceu numeratione nomi-
 na diuersa & definitiones attribuit, quæ erit mem-
 bra, partes, causas, effectus & alia quæ accedunt.
 Deinde in ratiocinando componit coherentia,
 & distrahit diuersa. Hunc docendi modum
 & nominat Epiphanius $\theta\epsilon\omega\rho\acute{\iota}\alpha\pi\epsilon\upsilon\mu\acute{\iota}\nu$, eumq; necessarium
 esse in plerisq; scriptorum diuorum locis ad-
 firmat. Ac manifesta est necessitas. Quia ideò
 indidit Deus naturis intelligentibus numerorum,
 ordinis ac consequentiarum noticias, ut & dis-
 cernere res, & disponere aut contexere ordine
 possent. Et ipse inenarrabili misericordia se pa-
 tesfaciens, doctrinam hoc modo tradidit, quia dis-
 cerni eam, & ordine doceri homines uult. Nam
 ideò instituit & seruat ministerium Euangelij, ut
 suæ doctrinæ uox ordinè tradatur & enarre-
 tur rudioribus, uult et docentem & discitentem in-
 telligere aliud legem esse, aliud Euangeliū, Ac quid
 sit Lex, quid peccatum, quid Euangelium, quid gra-
 tia, quid fides, uult ex sua uoce quam tradidit
 ac patet fecit, disci & doceri ordinè, Non uult

in unum quasi chaos misceri hæc omnia. Manifestum ergo est harum uocum distinctionem & enarrationem necessariam esse. Et quidem nostrorum temporum certamina magis id ostendunt, in quibus compertum est multorum seculorum tristes tenebras fuisse, quia Ecclesia linguam suam penè dedidicerat & oblita erat, seu, ut Euripidis uerbis utar, *ἡ Ἐκκλησία τῆς ἑσθίας ἐπιλήθισται*. Et nunc uidemus quanta sit huius seculi insulsitas, quanta dogmatum immanitas ac barbaries paulatim in Ecclesiam irrepit: Quidam adeò nunc lepidi sunt, ut deliciarum suarum causa quas admirantur, adfirmare non erubescant nusquam in uoce diuina de cognitione uerbi scriptum esse, quod nihilo est uenustius aut concinnius dictum, quàm si uerbum magica quadam ui efficax esse adseuerent, ut illa apud Virgilium *φαρμακεύτῃα*, Ducite ab urbe domum mea carmina ducite Daphnim. Aut, *Ἐπίφανος* in pratis cantando rumpitur anguis &c.

Ita subinde discedunt, à simplici & natiuo uocis diuinæ intellectu innumerabiles, qui portenta opinionum comminiscuntur, & his bella Ecclesijs pijs inferunt. Sunt igitur tales refutandi uocedocentium, qui quidem iuuabuntur maximè forma illa docendi, quam nominat Epiphanius *ἑσθία*, iuuabuntur & discentes, quia doctrinam celerius

celerius arripiunt ordinè ac perspicuè exposi-
tam. Complectendæ sunt autem sub hac docendi
forma, & coniungendæ, linguarum cognitio, Di-
alectica, & aliæ doctrinæ, sed ita ut metæ seruen-
tur, ne à nativâ sententiâ scriptorum Propheti-
corum & Apostolicorum nec à Symbolis disceda-
tur. Hæc enim omnia non sunt ambigua & intri-
cicata. Sphingos ænigmata, non Sibyllarum re-
sponsa, ut uel intelligi nequeant, aut allegorias his
ceu diuinatione adfingere oporteat, sed adhibito
iudicio communi, & doctrinarum forma usitata,
& collatis congruentibus testimonijs, ac locis,
& conspicui & intelligi à non stupido possunt: Et est
in his certitudo comprobata & confirmata ad-
firmendis & illustribus testimonijs diuinis, quæ
ideò addidit Deus patefactioni uerbi sui, ut certò
agnosceretur, & iuxta hoc traditum uerbum ce-
lebraretur.

Nec sunt audiendæ blasphemie & contume-
liose uoces Satellitij Pontificum, ineptum & ri-
diculum esse à Scriptura petere certam sententi-
am, de difficilibus religionis controuersijs, tales
uoces non dubitemus attrahere pœnas totis gen-
tibus, ideò & auersemur eas, & ea qua dictum
est consideratione certitudinem uocis diuinæ in-
quiramus, & inuentam constanter tueamur.

Est hæc consideratio, prima & potissima, sed
postulat Epiphanius & sensum, id est, pectus
P 5 quod

quod in uera conuersione sensit ea, de quibus uox
diuina loquitur, sensit timorem & consolationem,
sensit mortem & uitam, denique quod intelligit
uera pietatis & inuocationis exercitia. Et haec
pars in utrisque docentibus & discantibus necessa-
ria est, & simul ad lectionem & studium uocis
diuinae adferenda. Non discimus quid sit dolor, pau-
or, mors, consolatio, fides, leticia, uita, nisi in
exercitijs inuocationis & poenitentiae uerae: Si-
cut scriptum est, Qui non est tentatus, qualia scit.
Prophani qui nec expauescunt cogitatione irae
Dei, nec in ueris doloribus eriguntur consolatio-
ne, non intelligunt, neq; dicta de ira Dei & de ti-
more, neq; consolationes, neq; fidei & uitae mor-
tus. Ac ueluti surdis dulcissima cantuum harmoni-
a, ita prophanis & aethiois doctrina erudita oc-
cinitur. Ideo & Paulus praecipiens in lectione at-
tentionem & assiduitatem, hanc ipsam partem
plurimis in locis adiungit. Quia haec experien-
tia nisi cum lectione coniungatur, frustra lectio
ac cogitatio suscipitur. Aut, quod proh dolor hoc
nostro seculo fieri cum magno Ecclesiarum detri-
mento ac pernicie uidemus, totus ille apparatus
quem lectione sacrorum librorum, male, liuide
& inquietae naturae prophanae compararunt, ser-
uire horribilibus earum furoribus & cupiditati-
bus praetextu pietatis ac religionis cogitur. Hinc
enim sunt horribilia illa omnium in Ecclesia tem-
porum

porum certamina, ac nostri quidem seculi teter-
rima, quod religionis obtentu spurcissimi syco-
phantæ linguas suas uenū non pecuniæ, sed libidi-
nibus potentum prostituunt, aut religiones infle-
ctunt quocunq; ferri cupiditates eorum uident,
quibus assentantur. Tales si iuxta Epiphaniij,
aut Pauli dicta ueræ inuocationis & pœnitentiæ
exercitia, si sensum aut gustum aliquem timoris
& iræ Dei, si consolationis, letitiæ & uitæ degu-
stata rudimenta, ad professionem doctrinæ coele-
lestis adferrent, Aut si qua tantarum rerum ini-
tia aliquando delibata non obruerent horribi-
libus contra conscientiam sceleribus, minus Ec-
clesia detrimenti caperet.

Sed nolo uulnera nostra attrectare ac re-
fricare, potius hortabor iuniores, ut præcepta
Pauli sepius hac de re repetita intimis cordi-
um penetralibus insigant. προσέχε τῆ ἀνα-
γνώσει, τῆ πᾶσι κλήσει, τῆ διδασκαλίᾳ, 1. Ti-
moth. 4. & ad Colossenses tertio capite. Habitet
sermo Christi in uobis opulenter, cum omni sapi-
entia, docentes & commoneficientes uos mutuò.
Et Syracidis capite quinto, Quæ mandata sunt
tibi, hæc reuerenter cogita. His diuinis præcepti-
onibus commonefacti, ne prostituamus Diabolis
studia, pectora aut linguas nostras, sonantes uocis
diuinæ professionem, sed prætextu atq; obtentu hu-
ius in-

ius indulgētes furoribus horribilibus, quo uel nos
stra uel aliorum nos cupiditates quasi captiuos
abijciunt, adferamus pectora ardentia timore
Dei, fide, inuocatione, & spe auxiliij diuini, ac
quæ docendo profitemur, aut discendo appetimus
exprimere reipsa studeamus, quantum in hac tan-
ta infirmitate nostra possumus, & misceamus stu-
dijs nostris uota & gemitus assiduos, & re-
gi, gubernari ac protegi nos petamus. Deniq;
procul sit à coelestis doctrinae studiosis cupiditas
iniusta ac temeraria quaecunq;, præcipuè autem
secutura prophanitas religionis professionem ue-
nalem circumferens, & cupiditatibus quorum-
cunq; eam prostituens.

Ita uidetis sapienter ab Epiphanio in docente
uiam docendi, & in utroq; docente ac discente
pectus docile & pium requiri. Simul igitur in-
telligitis quid & expectare uos ab interprete sa-
crarum literarum oporteat, & quibus quasi
ἐφοδίοις ad has operas discendi ac cognoscendi
doctrinae coelestis uocem accedendum sit. De pri-
ore, quod maximè ad docentem pertinet, cum
conscijs mihi sim imbecillitatis meae multiplicis
& infantiae etiam, quæ non est par oneri iniun-
cto, non possum profiteri aut polliceri, nisi hoc
unum, præstiturum me, Deo iuuante, reipsa, ne
assiduitatem, ne diligentiam, ac fidem in me dis-
scentes desiderent, Et quam à Præceptoribus ca-
rissimis

risimis uel theodidaktis accepi doctrinam,
ea recitare fide conabor, qua me in discendo ad-
iutum esse memini, & quotidie adhuc iuuari ac
prouehi intelligo ac fateor.

Scio explicationem dogmatum Ecclesie pro-
pter multas causas opus esse difficilimum, &
quanquam necessarium est, tamen plenum esse in-
gentium periculorum, propter quae scio multos
ab his castris, & ut dicitur, *ἔξω βέλας* procul
abesse malle, quia simul à multis & diuersis ho-
stibus ardentibus odio & furore, Academiarum
militia oppugnatur. Sed erigo me fiducia
auxilij & praesentiae filij Dei, & in his castris
Academiae nostrae quamuis insans & balbutiens
periclitari malo, in qua scio Dei beneficio haec
magna bona esse, ueritatis inquisitionem, defensio-
nem ac propagationem necessariam, & deinde
candorem iudiciorum & dulcem concordiam
omnium docentium. In tali Schola cum Dei
beneficio doctrinae caelestis propagationem ad-
iuuare meo loco, & uelim & officij ac pietatis
ratione debeam, ac sciam nullum aliud in Ecclesia
maius scelus esse, quam ludere fingendis opinio-
nibus nouis, & discedere à Prophetica & Apo-
stolica scriptura, & consensu uerae Ecclesiae Dei,
Sequar Deo iuuante huius Scholae nostrae do-
ctrinam, quam sine ulla dubitatione sentio con-
sensum esse Ecclesiae catholicae Christi, & erudi-
torum

torum & piorum omnium omni tempore, Cumq;
propter multas alias causas uenerari me hanc
Scholam tanquam matrem, eamq; ἀντιπελαγοῦ
ἔργῳ officijs omnibus iustissimum sit, ab hoc me
proposito tuende eius consociationis, cupiditate
nulla abduci patiar. Hac uoluntate rectissima &
iustissima accedere me ad docendum certo sibi per
suadeant omnes, qui me audituri sunt, Quibus ut
dixi præter hanc uoluntatem piissimam polliceri
aliud nequeo, quam fidem & assiduitatem talem,
qualis requiri ab homine potest. Sicubi autem or
neri imposito infirmitas mea succubuerit, reueren
ter iam oro & obtestor omnes, ne ab hac quam
professus sum curriculi mei meta proposita, dis
cessurum me in omni æternitate existiment. Profa
teor me esse ciuem Ecclesie & Schole nostræ,
quam censeo uerè esse Ecclesiam Dei, & uera
animi pietate eam ueneror, nec me ab ea unquam
in docendo seiungam. At quomodo curriculum do
cendi subire ac sustinere me posse sperem, non pro
fiteor, nisi quod hac me consolatione sustento, Non
erit labor uester inanis in domino. Huic ego uite
& ministerij mei cursum commendo, Et pios ac
doctos, ut candide de laboribus nostris iudicent, re
uerenter oro.

De posteriore, quod postulat Epiphanius, hoc
est, de sensu & experientia ueri timoris DEI, &
uerarum

uerarum consolationum, facerem insulse & ineptae, si hoc loco gloriose multa profiterer, sed cum & hanc partem in docente requirat Epiphanius, imò uox diuina locis innumerabilib. aliud de me nō adfirmo, quàm detestari me toto pectore furores Epicureos, fanaticos & Profanos omnes, eos autem maxime, qui pietatē esse somniāt religionis futilem professionem, Ac subinde has uoces repeto, Fac Domine cum seruo tuo secundum misericordiam tuam & iustificationes tuas doce me, Expecto dominum & spero in eum, Expectauit anima mea in uerbo eius à custodia matutina usq; ad aliam.

Hec ideo commemoro, ut cogitent iuniores & ipsos uoluntate eiusmodi instructos, ad studia doctrinae coelestis accedere oportere, quam nisi adserant, paruo cum fructu suo in his uersabuntur. Vtrunq; autem bonum, doctrinam & pectus docile, cum tribuat Filius Dei λόγος & orator aeterni Patris, qui uoce Euangelij Ecclesiam aeternam sibi in genere humano colligit, ac ipse doctor est cordium fidiſſimus & ueracissimus, toto eum pectore oro, ut omnes nos & in docendo & discendo regat, gubernet, protegat, Et in mentibus nostris, non solum doctrinae lucem accendat, sed ueram etiam inuocationem & pœnitentiam, timoris & consolationis sensum confirmet ac prouehat, Cumq; in agone suo precatus sit ipse,

fit ipse , Pater sanctifica eos in ueritate tua
sermo tuus est ueritas , sint & unum , sicut nos
unum sumus, Adiungo ad huius nostri pontificis
uota & nostros gemitus, cumq; iterum oro, ne sine
nat Euangelij sui lucem inter nos extinguatur, nec in
furores Epicureos aut fanaticos ruere nos pati-
tiatur , Sanctifica nos in ueritate tua Do-
mine Iesu Christe, Sermo tuus est
ueritas, Amen.

DIXI.

SIGNIFICATIO P V.
BLICA DE LECTIONE ETHI-
ces ad studiosos auditores in Acade-
mia Vuitebergenfi.

C R A S ubi cœli medio regressus
Phœbus ad Nerei properabit undas
Vmbra Gnomonisq; notabit hora

Signa secunda.

Quod scholæ iussit, sacer ordo, nostræ
Me Magistratus, licet arduum sit
Et meas uires superet tenellas,

Ethica tradam.

Sic onus dorso positum recuruo
Sæpius lentus malè fert Asellus
Sed tamen nutu domini potentis

Iussa faceßit.

Et lenat

Et leuat pondus studiosa pubes,
Deditum uerè tibi pectus à quo
Semper optatis tua præferuntur

Commoda nostris.

Sed prius mos est aliquid monere
Cum nouæ nobis operæ incoantur
Et solent dici pia corde & ore

Vota precesq;

Ergo quod faustum uelit esse Christus
Patris æterni λόγος atq; imago
Pauca præfari statui modestè

Tempore dicto.

P. Vincent. Vratis.

PETRI VINCEN-
TII VRATISLAVIEN-

SIS ORATIO, HABITA INI-
tio lectionis Ethicæ, Vuitebergæ.

Anno 1560.

QVOD M. Cicero narrat se paulò post
mortem Carneadis obambulantem Athe-
nis in Academia solo conspectu eius excidra, in
qua ille docuerat, mirificè commotum esse, non
solum quod nota illius imago animo obuersare-
tur;

tur: Sed etiam quod à sede ipsa tanti ingenij magnitudine orbata, uocem illius requiri putaret, id ego cum plurimis uestrum adfirmare uerissime possum, multò magis accidere nobis, ut quoties ad prælectionum publicarum operas accedimus, & nostri auditorij intuemur parietes, intra quos reuerendum & clarissimum uirum D. Philippum Melanthonem, tot annos cum singulari fidelitate & fructu Ecclesie doctrinam, et alias uita utiles artes ac studia tradentem & explicantem audiuius, loca iam ipsa tanti uiri uoce & donis orbata, quasi mœsticiam ostendere suam, & illius nobis erepti triste desiderium subinde renouare & acuire uideantur.

Nam huc quoties ingredimur, quid aliud cogitare possumus? quam nos cum grauissimo animi nostri dolore & ingente Reipublicæ clade amisisse, non modò, quod de Carneade memoria proditum est, ingenij amplitudine, dicendi suauitate, eruditionis copia & uarietate, iudicij rectitudine, præstantissimum uirum & Stoicorum deliriorum profligatorem acerrimum, in quibus omnibus, cum Attico Carneade Philippo nostro similitudo minimè obscura fuit: sed quod est multò amplius, amisimus ex uerè Ecclesie & nostro coetu uirum Dei, unà cum Luthero excitatum diuinitus & singularibus donis à spiritu sancto instructum & mirificè ornatum, ad uerè de Deo

de Deo doctrina, quæ superstitionibus Monachorum
et pontificiæ colluiei Tyrannide, multos
annos oppressa latuerat, salutarem in Ecclesia
postremi temporis instaurationem, et fructuosam
ad posteros propagationem. In quo quidem
opere, omnium difficilimo atq; maximo, præci-
pue hunc nostrum Præceptorem Luthero sanctæ
memoriæ fidelem $\pi\alpha\sigma\acute{\alpha}\tau\omega$, $\delta\iota\alpha\delta\acute{o}\chi\omega$, $\nu\epsilon\eta$
 $\nu\pi\epsilon\rho\alpha\sigma\tau\acute{\iota}\sigma\omega$ fuisse, et quidem in singulari
Christiane cum prudentiæ, tum moderationis,
 $\nu\epsilon\eta$ $\pi\rho\alpha\acute{o}\tau\eta\tau$ studio atq; conatu, et sancto
et salutari usq; ad extremum uitæ spiritum, licet
omnes non hypocritæ solùm, sed etiam Sycophan-
tæ fremant, et agnoscere nos oportet et palam
sateri. Sed de hac re alio loco et tempore, et ad
aliud quasi auditorium, uel oratione uel scriptis
acturi sunt, quos oportet, omnes et suo loco sin-
guli: Cum Cynicos quosdam allatrare solitos ali-
unde ex tutis receptaculis, tanquam fimo proprio,
inconditis procul rictibus uiuum hoc Dei organum,
ne quidem defuncti sanctissimis pepercisse,
fuerit animaduersum atq; compertum.

Nunc ad nos ipsos hæc mihi instituta oratio
est, qui cum discendi studio inflammati, ad uocem
præstantissimi uiri, docentis intra hæc ipsa
Scholæ subsellia, conuenire frequentes soli-
ti sumus, etsi luctus nostri socios omnes ferè
Q 2 bonos

bonos, ubiq; terrarum habemus: nos tamen potissimum de quotidiano aspectu eius loci, in quo duos & quadraginta annos ille ex omnibus nationibus multa hominum millia de Deo, pie, utiliter, & cum orationis uiua, ac gestuum summa suauitate, erudit, & omnibus simul philosophiæ partibus, omnibus disciplinis, & linguis, deterso superiorum temporum squalore, & barbarie explorata, lucem optatam attulit, grauius commoueri necesse est. Verè enim & hoc dixit Cicero tantam uim admonitionis inesse in locis, ut non sine causa ex his etiam à sapientissimis hominibus memoria ducta sit disciplina. Non igitur mirum uideri cuiquam debet, si & suspiria nostra, & gemitus & signa alia sepe numero animaduertuntur ex hoc loco, declarantia illius ex consuetudine nostra sublatis & graue & iustum desiderium.

In quo cum uoluntati Dei, qui illum, post feliciter consummatum sanctissimæ functionis suæ in hac uita curriculum, ad Academiæ cœlestis exoptatissimam consuetudinem transtulit, necesse sit nos obtemperare, reprehendendi non sumus, quòd moestitiæ communis & desiderij remedia querimus, non solum quibus dolorem aliquo modo leuemus, quæq; illius absentis dulcem & nobis, & auditoribus nostris memoriam faciant, & semper ipsius partem meliorem, quæ animi est atq; ingenij

ingenij, quasi in conspectu ponant, sed etiam quæ ad doctrinæ studia longè latèq; propaganda idonea sunt, & fructuosa, & cum utilitate profectûque discipulorum coniuncta.

Huius generis est continua lectio ipsius scriptorum, quæ nobis reliquit in omni genere doctrinarum, plena ingenij, pietatis, eruditionis, iudicij, suauitatis, & eloquentiæ cuiusdam Xenophontæ, deniq; eiusmodi, non solum quæ ad immensa multiplicis doctrinæ in omnibus disciplinis uolumina studiosis patefaciant aditum, sed etiam quibus progrediendi rationes in doctrinarum amplissimis spacijs, & ad scopum eruditionis in Ecclesia uitæq; communi utilem, accommodati regressus methodo expeditissima commonstrentur: Et quidem omnia hæc admirabili ingenij sagacitate, iudicij rectitudine & explanationis facilitate cruta, distincta, atq; declarata ad eum modum, ut mens auida doctrinæ, nisi plena sit eadem uel stuporis, uel maliciæ, nihil amplius requirere posse uideatur.

In his igitur uiuit & superstes est nobis etiam in hac uitæ consuetudine Philippus, nobiscum loquitur, nos erudit, monet, consolatur, tantq; nobis consiliorum, cogitationum & iudicij de multis dogmatum controuersijs communicatione prior futurus est, quanto maiore sedulitate, studio, & contentione discendi eius eruditissima

ditissima & sanctissima scripta coluerimus, & assidua lectione familiaria atq; domestica nobis secerimus. Horum enim ductu & uiuo quasi magistro habituri sumus aditum, non solum ad conuoscenda, omnium magnarum disciplinarum atq; artium, quarum in uita est aliquis usus, penetralia, sed etiam ad intelligenda doctrine de Deo, & eius uoluntate Ecclesie tradita, in scriptis Apostolicis & Prophetis, sacrosancta mysteria.

Quare & Illustrissimi Principis Electoris consilium, & senatus Academiae decretum, de continuatione earum lectionum, quas hoc ipso in loco publice proponere reuerendus D. Praeceptor solitus fuit, laudandum est, non modo quod pristinus studiorum in Schola ordo inuestigandi non strae aliquam adferat leuationem, sed etiam quod hoc modo discipulorum doctrinam de DEO, & artes Philosophicas, quae sunt utiles & necessariae, ad multarum in uita maximarum rerum explicationem, studijs & utilitati recte sapienterq; prospectum esse atq; consultum appareat.

Cum autem in eodem senatusconsulto, quod de lectionum distributione publicatum est, abasenti mihi, & ut scitis, in patria tum temporis peregrinanti, demandata sit explicatio pulcherrimae partis Philosophiae, quae de fine conditi generis humani, de uirtutum actionibus, & haurunt

rum moderatione iusticia, quam non minus uere quam eleganter dixit Aristoteles, Hespero & Lucifero formosiores esse, dulcissime disputat: Volui declarare hoc loco, me, etsi ingenij mei & eruditionis, si qua est, tenuitatem, nequaquam parum esse amplissimarum rerum, quae in philosophia morali tradantur, explicationi, facile a noscam: nihilo minus tamen uoluntati, primùm Illustrissimi Principis, deinde reuerendorum Praeceptorum & Collegarum, quos omnes & singulos, ut debeo, & ueneror & amo, in eo, quod aliter se nolle sapere iam ostenderunt, pro uiribus obtemperaturum esse, nec tam meae imbecillitatis, quam obedientiae, & cum hac coniunctae publicae, non dico utilitatis, quae haud scio, an expectari ulla à me in hac mea mediocritate possit, quam necessitatis habiturum esse rationem. Quod eò dicendum mihi publicè existimaui, ut constaret omnibus, me non aliqua fiducia ingenij aut instituto proprio meo, sed officio, & ea, quae Academiae obstrictus sum, fide, adductum hoc onus atq; laboris non ex meo, sed Reipublicae necessario tempore suscepisse.

Vt autem initium sit auspiciatius, cum, ut à Platone grauissimè dictum est, omnium rerum dicendarum & faciendarum principium, à DEO proficisci debeat, Primum omnium ardentibus uotis, & toto pectore inuoco te omnipotens,

potens, uiue, & uerissime Deus, eterne pater Do-
mini nostri Iesu Christi, cum filio tuo coeterno
Domino nostro Iesu Christo crucifixo pro nobis
& resuscitato & Spiritu sancto tuo, fons sapien-
tia & salutis, sine cuius numine, nihil est in ho-
mine, ut cum ministerio doctrinae & non aliter
colligas tibi Ecclesiam ex toto genere humano,
nostri etiam miserearis propter unigenitum fi-
lium tuum Dominum nostrum Iesum Christum,
& accendas in nobis ac serues perpetuo lucem
uerbi tui in his regionibus, & in hoc cœtu nostro,
ac regas studia doctrinae & labores nostros, &
efficias pro immensa bonitate, & εὐλαβρωπίας
ut aliqua tibi à nobis grata fiant & puritas do-
ctrinae Euangelij & optimarum artium studia,
à Preceptoribus nobis tanquam nobilissimum de-
positum fideliter tradita & relicta, cum gloria
& celebratione debita, sanctissimo & eterno no-
mini tuo transmittantur ad posteritatem, cum
huius & nostri omnium salute aeterna, & quae-
dam in hac etiam uita studijs necessaria εὐκλει-
πία & tranquillitate.

Deinde & adolescentia commonefacienda
est de hac utilissima & necessaria doctrinae para-
te, inquirente ultimum finem conditi generis hu-
mani, & explicante erudite admodum causas,
partitiones & officia uirtutum & discernente
actiones iustas ab iniustis, eam nequaquam tra-
di uel

di uel consilio uel studio abducendi iuuentutem
à reliqua Philosophia, aut confundendi dogmata
philosophica cum doctrina Ecclesie, aut reuo-
candi ad rationis humane normam Euangelij, ut
sèpe ineruditi clamitant, sed hoc agi, ut dedita stu-
dijs doctrinæ adolescentia sciat ad Physicam
& Mathematica studia hanc eruditorem Philo-
sophiam, tanquam ex ædificationem quandam do-
ctrinæ liberalis, quæ hominem à rerum extra se
positarum contemplatione, quasi domum ad sese
reducatur, adiungendam esse, quod apud Græcos,
primus omnium inter Philosophos rectè & sapi-
enter uidit, ob hoc ipsum, ut arbitror, non imme-
ritò præ cæteris sapientissimus, etiam oraculi iu-
dicio declaratus Socrates. Quid enim utilitatis
habiturum esset, omnes omnium rerum causas in
natura ingenij sagacitate subactas & perspectas
tenere, ipsius autem ingenij atq; adeò hominis, &
earum, quæ huic attributa diuinitus sunt uirium
ignorare & negligere ultimam causam & usum?
quod uerè esset foris sapere, domi desipere, &
philosophari ad exemplum eorum hominum, de
quibus dicitur: φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμω-
ρῶν ἄσοροι.

Deinde nec Euangelium nec Legem Dei &
Philosophiam ita misceri uolumus, quemadmo-
dum malus sèpe multa iura confundit cocus, ut
in Comœdia dicitur, quod ἀπ' αὐτοῦ & li-
terarum

literarum oſores inconcinnis ſepè clamoribus
contumelioſè de ſtudijs noſtris uociferantur ad
uulguſ. Scimus enim nos etiam confuſionem ho-
rum generum parere horribiles errores, ſidem
tamen ſobriam horum eruditamq; collationem,
generibus doctrinæ ſingulis rectè intelligendis,
& multò magis perſpicuè, quàm ab indoctis fieri
poſſit, diſcernendis, plurimum lucis adferre, &
ob hoc ipſum neceſſariam eſſe, docentibus & diſ-
centibus, & adfirmare poſſumus, & contendere
debemus.

Eruditè autem monſtratis diſcriminibus, quòd
fieri neceſſe eſt, eluceſcit ſua ſponte & conſpicia-
tur Philoſophiæ de moribus laus & dignitas, quæ
multò maxima & euidentiffima eſt, cum intelli-
gitur eam uerè partem eſſe diuinæ Legiſ, ſeu ut
Paulus ad Rom. grauiffimè nominat, τὸ θεῶν δὴ
καίωμα.

Vix Plato & Ariſtoteles uel ullæ philoſopho-
rum literæ, ſic unquam philoſophiam ornarunt.
Quod cuiusmodi ſit ut intelligatur, diſcrimen te-
neri oportet, & propriæ metæ in ſingulis doctri-
narum generibus conſiderandæ ſunt. Quotidiè
uerò auditis Euangelium eſſe, promiſſionem Dei
gratuitam, de condonatione peccatorum, quæ mul-
ta & magna in hominibus eſſe, ſicut & poenæ,
Philoſophia etiam aliquo modo intelligit, tametiſi
remedia ignoret, & de reconciliatione cum Deo,
de int

de instauratione humanæ naturæ, de Dei commu-
nicatione, quæ incoatur in nobis dato & effuso in
nos sancto Spiritu, deniq; de iusticia uita & læ-
titia in Deo æterna, positam quidem longè supra
viam humanæ rationis captum atq; intellectum,
sed patefactam tamen & ex sinu arcanae sapien-
tiæ æterni patris, reuelatione filij ipsius unigeniti
domini nostri Iesu Christi, facti hominis nostra
caussa, allatam, & accipiendam fide gratis, sine
uirutum aut dignitatis nostræ respectu.

Hæc esse aliena à philosophia, & tanquam
barbara uerba, nec de iusticia & beata uita, ut
quidam grauis Poëta dixit, sic loqui solitos Qui-
rites, quamuis omnem illi Græcorum ingeniosis-
simorum hominum sapientiam ad sese transferre
studuerint, manifestius est, quàm ut indigeat longa
declaratione.

Porrò Legem DEI, quæ propriè sic uoca-
tur, in explicatione dogmatum Ecclesiæ, constat
esse doctrinam nihil promittentem gratuitum,
sed seuerè præcipientem toti generi humano
obedientiam perfectam ad amussim, ut dicitur,
& congruentem ad normam mentis diuinæ, re-
quirentis omnium in homine uirium interiorum
& exteriorum integritatem, perfectionem &
innocentiam, tum erga Deum ipsum, tum etiam
ad homines, ac denunciantis iram & horribiles
pœnas

pœnas non obedientibus ad omnem eternitatem.
Sed cum conditione tamen præstitæ eius, quæ rea-
quiritur, obedientiæ, præmia bonis pollicentem.

Sic utriusq; doctrinæ consideranti & intelli-
genti discrimen, facile iam apparet, cum quo ge-
nere adfinitatem aliquam habeat philosophia,
quæ cum ab Euangelio alienissima sit, ut dictum
est, neq; enim uel unigenitum filium Dei nouit,
uel hominum indignorum adsumptionem diuinam
ad probationemq; intelligit, quomodo ad alterum
genus doctrinæ quadret, uidendum est. Propius
autem & quàm rectissimè intuentibus hoc to-
tum quod Philosophia moralis nominatur, mani-
festum est nihil esse aliud, quàm Legem naturæ,
ab ingeniosissimis hominibus animaduersam atq;
ordine explicatam. Lex autem naturæ, est noti-
ciarum, diuinitus in hominum mentes sparsarum,
lumen discernens honesta & turpia seu uirtu-
tes & uicia, pro facultate humane rationis, seu ut
loquimur, quoad usq; hæc in præsentī statu pro-
gredi potest.

Fuerat quidem tota Lex diuina hominum
initio conditorum impressa mentibus. Sed post
tristem lapsum, de quo nos erudierunt Prophe-
tica litera, degenerante in magnam imbecillita-
tem hominum natura, caligo quædam mentes op-
pressit, quæ hæc impeditæ ad illam, perfectæ obea-
dentiæ cordis & omnium uirium in homine ex-
ga Dea

ga Deum, intelligentiam nequaquam sese attollere possunt.

Atq; ea causa est cur denuo Lex diuina, in rupe Sinaide inter horrenda tonitrua, aspiciente & audiente infinita hominum multitudine, postea lata sit. Mansit tamen in hominibus illud naturale de honestis actionibus iudicium seu noticia, quam uocamus discrimen honestorum & turpium, nascens cum hominibus, quod ipsum est Lex naturæ & Legis diuinæ quædam pars. Nec imbecillis humana natura, qualis nunc ante nouam in mentibus uerbo Euangelij, & à Spiritu sancto accensam lucem esseprehenditur, habet ullam dotem præstantiorem, quàm has ipsas noticias discernentes honesta & turpia, quæ eruditissimum uestigium Dei sunt in natura, & qualis ille sit, aliquo modo ostendunt. Nam perpetuæ & certæ noticias quæ lucent in mente, & iudicant sapientiam, iusticiam, castitatem, beneficentiam, ueritatem, res bonas & expetendas esse, & contraria his noticijs mala esse & destruere naturam, ideoq; uitari debere, nequaquam casu oriri, aut ex Democriti atomis confluere potuerunt. Sed causam præstantiorem esse necesse est, uidelicet mentem aliquam æternam, quæ & ipsa sit sapiens, uerax, benefica, iusta, casta, auersatrix & uindex scelerum. Cum fieri non possit, uel ut causa toto genere effectui sit deteriore, uel etiam ut melior natura à deteriore oriatur.

Hæc

Hæc ita sunt plana atq; perspicua, ut si quis
reclamet aut aduersetur, eum non sanum esse ho-
minem, non sanus iuret Orestes, ut Horatius ait:
Quod si natura hominis integra mansisset, tum
uerò in nostra mente plenius reluceret Deus, &
mens prædita noticia puriore & integriore, esset
multò illustrior Dei imago: Vnde intelligi potest
magnam esse dignitatem hominis, cum ostenditur
humanas mentes ita conditas esse, ut sint speculum
in quo Dei sapientia, nempe hæc Legis æterna &
immota sapientia, quasi irradiata resulgeat. Quæ
quidem nunc in humano genere, etsi tristi calu-
ginis cœno conspersa, pristinam lucem & clari-
tatem nequaquam habet: non tamen in totum ex-
tincta est. Sed manent noticiæ aliquæ communes
quæ sunt lux illa naturæ, de qua dictum est, honestas
actiones discernens à turpibus, quam philo-
sophia explicat, & ad actiones hominum in com-
muni uita aptissimè studet accommodare.

Non igitur philosophiam cum Euangelio con-
fundimus, sed hanc illius ancillatricem esse osten-
dimus, seruientem utiliter in declaratione Lea-
gis naturæ, quæ est pars Legis DEI, quam non
uult abolitam Euangelium, sed potius stabilitam,
sicut dicitur in Paulo: Fide legem stabilimus. Et
ipse Dominus inquit. Non ueni solummodo
sed implere. Hæc alibi copiosius declarari solent, sed

sed hoc loco breuiter attigimus, ut inuiores con-
siderent doctrinarum discrimina, & cogitent
hanc præcipuam & ueram laudem esse philoso-
phie moralis, quòd fit pars Legis diuinæ, ac legem
Dei, fontem esse ac scaturiginem huius doctrinæ:
Cuius quidem riuos quod alij puriores deduxe-
rint, alij minus puros, id impedire nos non debet,
quò minus statuamus, in ciuili uita statu, à quo
humilitatem omnem exuere uelimus, uerissimum
esse, quod de hoc toto genere doctrinæ in Platonis
Timeo grauissimè scriptum legimus: *ὅτι τῆς
φιλοσοφίας οὐ μᾶλλον ἀγαθόν, οὔτε κἀδερ
οὐδ' ἕξει ποτὲ τῶ δυνάτων γένει δωρηθῆναι ἐκ
θεῶν.*

Nam quod ad sectarum disidia, ac dissentie-
ntes, & ut plurimum plenas absurditatis senten-
tias attinet, clarè adseueramus nos nequaquam
Philosophie nomine complecti, omnes omnium
opiniones, quas uel in hac, uel in alijs partibus
philosophie qualibet secta pro libidine finxit, sed
eas tantum sententias pro philosophicis agnoscimus,
quæ demonstrationibus fulciuntur.

Vt enim in alijs artibus sunt principia &
demonstrationes, quæ nullis possunt uerborum
prestigijs infringi aut labefactari. Ita & in
philosophia morali sunt certa & immota
principia,

principia, ut uocant, practica nata cum hominum mentibus, ex quibus firmæ deducuntur demonstrationes de hominis natura, fine, & actionibus. Vtq; fit in Medicina & cæteris artibus, ita in philosophia morali assumi interdum probabiles rationes solent, quæ cuiusmodi sint, & quantum ualeant, iudicare artifices debent.

Hæc initio duxi monendos esse studiosos adulescentes, Primum, ne cogitent se prælectione huius partis philosophiæ de moribus abduci à reliqua philosophia. Sed moneri potius hanc mitiorem doctrinam, quæ à morum suauitate ^{inducitur} Græcis nominata est, & legum, iuris, equitatis, uirtutum deniq; omnium fructus ostendit, & ad ueram humanitatem uel sola quasi ^{ἡμετέρας} Χερσυχωγῆς, alijs præstantissimis artibus addendam esse, & eam cum Ecclesiæ doctrina nequaquam pugnare, sed cum sit particula legis diuinæ de honestis actionibus in ciuili consuetudine uitæ, dignissimam esse hominis cognitione & studio. Eruditam autem harum doctrinarum collationem, non esse doctrinarum confusionem, sed prudenter usurpatam singulis adferre plurimum lucis. Nec uolo nunc plura præfari.

Nam de utilitatibus huius dulcissimæ eruditissimæq; partis philosophiæ, suo loco inter prælegendum copiosius dicendum erit. Nunc tantum hoc addo, non mihi uel hominum appellatione, uel

ne uel uitæ usura dignos esse uideri, qui has eru-
ditas, de summo bono seu hominis sine & de uirtu-
tum humanarum actionibus & officijs, disputa-
tiones uel negligunt oscitanter, uel morosè fasti-
diunt, cum non magis, quàm Cumanus Asinus, in-
telligant præcipuum uitæ decus & ornamentum.
Verissimum est autem quod de hac philosophiæ
parte rotundè satis uerèq; dixit Aristoteles, cum
ait: ἄρ' οὐ μὲν πρὸς τὸν βίον ἢ γυνῶσις ἀν-
τὶς μεγάλην ἔχει ποτήριον.

Cum uerò usitatum & studijs in commune
utile sit, omnium artium præcipuos locos metho-
do comprehensos, idoneis atq; in cōmunis uitæ usu
positis exēplis illustratos, initio proponi adolescen-
tibus, rectissimè me facturū putauī, si primū om-
nium elementa Ethices, quæ his proximis annis
magno cum iudicio & eruditione conscripta &
edita, à Reuerendo uiro D. Philippo Melanthonē
circumferuntur, enarrarem.

Hic enim libellus non solum ad Aristotelicas
disputationes, quarum methodum autor potissi-
mum sequutus est, lectorem præparat, sed etiam
questiones explicat, tum nostris temporibus ap-
tas, ac moribus utiles, tum profuturas ad forman-
da de multis communibus negocijs iudicia, & iu-
uentutem ad studium iuris Ciuilis, & eam par-
tem Theologiæ, quæ de disciplina & ciuilibus of-
ficijs concionatur præparaturas.

Ego uerò & hunc & alios plerosq; Præceptoris postremos ingenij foetus etiam hoc nomine pluris facio, quod ab eo iam sene scripti & editi, tanquam κρυφειοφ ἄσμοι, magna suauitate, perspicuitate & iudicio, quo præditus fuit autor non solum natura, magno & admirabili, sed etiam ætate iam & rerum maximarum usu confirmato, explicent quasdam horum temporum disputationes, cum ingenti studiorum ad posteros etiam utilitate.

Nam si quis ita morosè & stolidè ineptit, ut nihil existimet interesse ad difficilimarum atq; obscurissimarum controuersiarum explicationem, utrum primus ingenij quasi impetus, an iudicij, ætate, eruditione, pietate, ueritatis amore & studio, ac longo rerum usu confirmati, adferatur consideratio, is sanè οὐ πρὸς λύραε, suis quam diu uolet fruatur uerè Stoicis, hoc est, ineptissimis delirijs.

Sanis dubium esse non potest, quin ut ferrum usu splendescit, ita omnes disciplinae, & earum partes obscuriores, usu & confirmata ætatis longa consideratione, tractationeq; ἀνωγει κέρως ἐσπαμύλιαι, ut Plato facere præcipit, lucem accipiant ac melius illustrentur.

Itaq; Carneadis illius Attici iterum recordor, cuius initio orationis mentionem feci, de quo cum gloriaretur, nescio quis, se multos annos Carneadem

neadem audiuisse, argute & sapienter subiecisse
alius fertur, non quam diu audisset, spectandum
esse, sed an senem audisset, cum iam Carneadis di-
sputationes non ad ostentationem & captandos
plausus comparatæ essent, sed, ut loquitur Plu-
tarchus, πρὸς τὸ χρησιμὸν καὶ κοινῶν μόνον, hoc
est, ad utilitatem, & rerum explicationem.

Proderunt, autem hi libelli plurimum studio-
sis adolescentibus, etiam propter methodi & Dia-
lecticarum præceptionum, in materijs iucundissi-
mis, proposita exempla; in dicendo autem & scri-
bendo hæc tota de moribus doctrina, cum sæpè ne-
gocia in huius artis locos communes incurrant,
eloquentiæ studiosis multa egregia orationis lu-
mina suppeditatura est.

Quare quantum possum studio, benevolen-
tia, fide, animi contentione, tantum hortor &
moneo, ut iuventus Scholastica hanc doctrinam
amet, & hos ac similes sanctissimos Philippi la-
bores in sinu foueat, & in his potissimum uiri
summi & ad doctrinam de DEO, ac ueram
atq; Ecclesiæ utilem philosophiam, à superstitio-
nis & barbariei squaloribus uindicandam excita-
ti diuinitus, ac de Ecclesia & tota posteritate præ-
clare meriti eruditissimis monumentis meliorem
Philippi partem, ingenium, & eruditionem, sa-
pientiam, Ἐλευθρωπαϊὰν, Nestoream dicendi

docendiq; suauitatem, & perpetuum in tota ipsius
uita de Ecclesia & studijs discipulorum bene meren-
di propositum, & ad Dei gloriam, inde usq; à
primis annis directam uoluntatem sibi tanquam
in uiua imagine putet ab oculis atq; in conspectu
positam.

Horum assidua lectione non modò desiderium
illius, quod in terris reliquit, non solis nobis, sed,
ut multorum quotidie Principum, Ecclesiarum,
ciuitatum, Academiarum & præstantium uiro-
rum literæ consolatoriæ ad nos, ad declarandum
mæroris societatem, undiq; misse ostendunt, bonis
omnibus in tota Germania grauissimum reliquit,
quantum quotidianus orbitatis nostræ conspectus
fuit, solemur & leuamus, sed confirmemus
etiam animos nostros: ut erecti conscientia cogni-
tæ ueræ, utilis, & salutaris doctrinæ ad omnes uitæ
casus, illius sanctissimi Præceptoris exemplo
parati, Ecclesiæ & Scholæ in uera simplicitate
seruientes, neq; pericula necessaria formidemus,
& Sycophantarum obtreptiones atq; calumnia-
as, quarum fecunda est huius corruptissimi secu-
li licentia, fortiter contemnamus, ut sedulos in sta-
tione sua ueræ & incorruptæ doctrinæ propaga-
tores & fidos Ecclesiæ ministros, eruditionis
piæ, uel potius eruditæ pietatis γυμνασιου alumnos
decere omnes intelligimus.

Adiungant

Adiungam autem Elementis Ethicæ doctrinæ
enarrationem textus Aristotelici in ijs libris,
quos ad Nicomachum filium scripsisse putatur,
eruditissimis & utilissimis, ne quid in hac etiam
parte desiderent solidæ eruditionis studiosi. De
quo consilio nostro alibi erit copiosius dicendi oc-
casio.

Nec de mea persona faciam multum uerbo-
rum. Est enim nota uobis omnibus tenuitas mea,
de qua, quod unum iuuante Deo possum, sedulita-
tem, diligentiam & fidem in docendo meam, audi-
toribus polliceor.

Nunc æternum patrem domini nostri Iesu
Christi coniunctis uotis uobiscum animisq; arden-
ter oro, ut Ecclesiam & hanc Scholam seruet
etiam in hac orbitate sua, & excitet salutare do-
ctores, & ipse studia doctrinæ gubernet, & in his
regionibus & inter nos perpetuam sibi Ecclesi-
am colligat, propter sanctissimi nominis sui glo-
riam, nec sinat fieri uastitatem in his terris, in
quibus etsi magnæ partis hominum ingens & sce-
lerata ingratitude est, quæ Dei immensa bonitate,
ut Apostolos loquitur, qualis & in Iudæa fuit
Christo & Apostolis docentibus, certum est ta-
men multos esse ueræ Ecclesiæ ciues, & uiua
membra rectè Deum inuocantia, sicut ostendit in

Ecclesijs & schola nostra sonans incorrupta uox
Euangelij de qua scriptum est, Verbum meum non
redibit ad me uacuum. Et filius Dei inquit, Vbi-
cunq; erunt duo aut tres congregati in nomine
meo, in medio eorum sum.

Huic unigenito filio Dei λόγος υἱὸς ἐμὸς
ἁϊδ' ἰω ἁϊδ' ἰς πατρὸς, homini facto propter salu-
tem nostram, sedenti nunc ad dextram eterni patris,
ut det dona hominibus, & simul in Ecclesia
presenti & potenter efficaci inter nos, usq; ad se-
culi consummationem, ei, inquam, sit laus, honor,
gloria, triumphus & celebratio infinita, cum coe-
terno patre & Spiritu sancto, unico & soli, ue-
raci, casto, uiuifico, & omnia liberrimè guberna-
nti ad gloriam suam & generis humani
salutem Deo, & nunc & in tota
eternitate. Amen.

DIXI.

ORATIO

ORATIO FVNE

BRIS IN OBITVM IN-

COMPARABILIS VIRI, D. PHILIPPI Melanthonis, habita in Academia Tubingensi, 15. Maij, à IACOBO HEER-

BRANDO, Theologiæ Doctore, & Professore in eadem.

Conuenimus Magnifice Rector, Generosi Comitibus, & Baronibus, Senatus amplissimè, Ornatissimamq; Concio, ad Tumulum honorarium Domini Philippi Melanthonis, qui Mense præterito ex hac misera & ærumnosa uita decessit, eamq; feliciter cum illa beata, & perpetua commutauit (sicut ad nos nona huius Mensis perscriptum est) iusta ei facturi, & exequias postremumq; hoc pietatis officium præstituri. Ex cuius obitu omnes pij & boni, ingens accepere uulnus, ac publicus & communis totius Ecclesiæ & Scholarum luctus est, quæ optimo, & fidelissimo Doctore, ac Præceptore sunt orbata. Quod si unquam casus aliquis non modò Scholis, sed etiam Ecclesijs omnibus tristis, & acerbus accidisse uideri potuit, hic certè multò maxime omnium lacrimis deplorandus erit. Neq; paruam iacturam fecit Respub. Christiana, tanto uiro priuata. Ereptus

est enim terris Vir præstantissimus & summus,
optimè de tota Ecclesia suis laboribus meritis,
pietate, uirtute, sapientia, & eloquentia excellen-
tissimus, cuius ingenium planè fuit diuinum, &
domicilium Spiritus sancti, eruditio multiplex,
& penè incredibilis. Cui neq; terra tulit, neq;
Sol hic aspexit similem, cuius uel in rempublicam
literariam, uel in Ecclesiam, quibus fidelissimè, &
utiliter longissimo tempore, nullis laboribus para-
cens seruiuit, merita extent plura, aut maiora.
Quare quod Heliseus Propheta, curru igneo in
coelum præceptore suo Helia sublato, tristi, & lu-
gubri uoce ingeminando, abitum sui Præceptoris
deplorat, clamans. Pater mi, pater mi. Currus
Israël, & auriga eius: Id nos quoq; facere multò
æquius est. Occidit enim, heu occidit Rector, &
gubernator summus scholarum, & Ecclesiarum.
Quæ igitur ingratitude, quæ impietas maior dici,
aut excogitari possit, quàm talis uiri obitu non
affici?

Cum igitur de summo, & eloquentissimo uiro,
cui etiam Erasmus, in suo Ciceroniano, primas
inter eloquentes suo tempore tribuit, uerba sint
facienda, oratio requirebatur eloquentissimi ar-
te elaborata, exquisita, & absoluta, quæ laudibus
ipsius amplissimis, splendore suo par esse posset.
Nam si Alexandrum Magnum nefas erat nisi
à Lysippo, & Apelle, præstantissimis artificibus
fungi:

fingi: Cur Philippum ter maximum, nisi à sum-
mis ingenijs, & artibus dicendi instructissimis,
laudandum existimabimus?

Ego uerò, cum ab ista dicendi facultate lon-
gissimè absim, & mea mihi conscius sim infantia,
plurimos quoq; in hoc coetu clarissimorum uiro-
rum Oratoria instructos, mihiq; hac in re parum
exercitatio longè præcellere coràm uideam: me-
rito omnium incurrerem in reprehensionem, si
mea sponte has dicendi partes suscepissem. Ve-
rum cum & Illustrissimus noster Princeps pro
singulari sua, & principali erga studia, & Scho-
las Clementia, id à nobis postularet, Et Senatus
Scholæ amplissimus hoc ipsum, ad officium suum
pertinere iudicaret, statim nunciata morte uiri
incomparabilis, debitis eum laudibus ornare, mi-
hiq; tanquam discipulo ipsius, qui eum pluribus
annis docentem audierim, cuiq; historia notior
sit, quàm fortè alijs, iniunxerit, & ego precibus
frustra reluctando, nihil proficerem, nolui odio-
se repugnare, ne uel ingratus erga præceptorem
præclare de me meritum, cui omnia mea, ut de-
beo, accepta refero, uel laborem subterfugere, aut
Senatus auctoritatem paruifacere (quæ omnia à
me alienissima esse uolo) iudicaret: sed hoc qua-
tecunq; pietatis, & gratitudinis officium postre-
mum præstare, & quocunq; euentu in hac mate-
ria occupari, pium esse existimaui. Idq; eò faci-
lius

lius mihi persuaderi passus sum, quod per se suis
scriptis, rebus præclarissime gestis, uirtutibus, uita
deniq; integerrimè acta, clarus sit, & illustris, ut
opus non sit splendorem Orationis adhibere. Hoc
enim aliud non esset, quàm Soli lumen addere, sed
tantum ueritas, & bona fides à me requirantur.

Optarim autem, si ita Deo Opt: Max: uisum
fuiſſet, ut uiuo potius D. Philippo, eam, quam ipſus
suis erga Ecclesiam, Rempub: literariam, & me
priuatim beneficia postulant, gratitudinem præ
stare potuiſſem, quàm erga uita hac functum hoc
qualicumq; officio animum nostrum declarare.
Verè enim affirmare possum, nihil mihi in hac
uita tristius accidere potuiſſe hoc nuncio de Or
bitu tanti uiri, quo ita consternatus sum, ut neq;
me ipsum colligere, neq; animum ad cogitandum
instituere potuerim. Ideo ueniam mihi dari peto,
si expectationi uestræ non responderit Oratio,
neq; elegantiam & splendorem, quem & perso
na de qua dicitur, & argumenti grauitas ac uari
etas requirit, adhibeam.

Non instituam autem Græcorum more præ
negyricam laudationem, sed propter iuniores
historiam uite breuiter recitabo, & de studijs,
eruditione, & scriptis dicam, pauca quedam de
multis attingens, & quasi procul ostendens: Quibus de

bus deinde nonnulla de doctrina genere, quod professus est, subijciam, ut memoriam ipsius honorifice conseruemus, & omnes intelligant grata, & iucunda nobis ipsius fuisse officia. Ac spero haec auditoribus fore utilia, Nam & de doctrina multa monent, & exempla uitae illustria omnibus, in primis uero studiosis utilia continent.

Et ut initio, more solito, quaedam de patria dicam: Natus est D. Philippus in Palatinatus ad Rhenum oppido Bretta, Anno Domini. M. CCCC. XCVII. minutis sex post horam septimam pomeridianam, die decima sexta Februarij. Locus natiuitatis non procul hinc distat, quod scitis, ut nobis etiam cum uendicare posse uideamur, praesertim cum postea hic uixerit didicerit & docuerit, de quo paulo post. Scimus olim multas Graeciae ciuitates de Homero mortuo certasse, singulis ciuem suum, & apud se natum magnis contentionibus asserentibus: quod plurimum laudis hinc Patriae suae accedere iudicarent, talem, & tantum uirum in sua ciuitate in hanc lucem editum esse, Nec nos igitur in postrema felicitatis, & laudis parte potius lumen hoc Germaniae, imò mundi potius, in hac uicinia ortum esse: Sed gratulemur nobis, & Patriae, quod talem ciuem, non nobis modo, Verum etiam toti orbi Christiano, cuius

memoria

memoria, & monumenta, uiuent, uigebunt & flo-
rebunt apud omnem posteritatem, produxerit.

Ortus est apud autem parentibus, qui honesto
apud suos loco fuere: sicut etiam nū hodie frater
ipsius Georgius Schwartz, erd illic Magistratum
gerit. Mater sapientia admiranda in tota illa
uicinia excelluit, clara & celebris fuit. Sed de
his non opus est plura addere. Nam si maxime
obscuris natus esset Maioribus, tamen uirtute sua
ita illis praeluxit, ut si prius noti non fuissent, à
se initium memorie suae accepissent (Libet enim
uerbis Ciceronis uti) ac multo satius est, proprijs
uirtutibus florere, quam maiorum opinione, &
imaginibus tantum niti, & posteris initium no-
bilitatis praeberere, quam aliunde acceptum, uice
turpiter acta, tenebras offundere.

Cum igitur facultates illis mediocres essent,
honeste etiam, & liberaliter filium educari curauit
uerunt, & ad studia literarum adhibuerunt, quae
rum rudimenta prima in patria sine negotio dis-
dicit, ut omnes spem maximam de ipso conciperent.
Nihil enim mediocre ingenium pueri polle-
cebatur.

Deinde uero ad portam Hercinie, cui nomen
est Pfortzheim, à parentibus est missus, ubi apud
sororem Capnionis cognatam uixit, & illic apud
Georgium Simlerum, qui postea hic primum bo-
nas artes, deinde & iura professus est, ac Ioannem
nem

nem Hildebrandum, uiros eruditissimos, Latine
& Græcæ linguæ exercitia habuit, quod ad nos
ipse anno superiori Calend: Maij scripsit.

Inde Heidelbergam ad uicinam Academiam à
suis est ablegatus, Florebant enim illic studia lite-
rarum, ut illa ferebant tempora mediocriter, Vbi
& primam lauream est consecutus.

Postea consilio Reuchlini cognati, qui eum
non nisi filij nomine appellauit, & Simleri præ-
ceptoris Tubingam uenit. Fuit autem Reuchlinus,
ut hoc quoq; obiter addam, (cùm in hac Scholæ
Hebræam linguam sit professus, & in hoc Ducat-
tu mortuus) primus, qui studium Græcæ & He-
brææ linguæ in Germania excitauit. Et cùm Ro-
mam à Philippo Palatino in negotio de coniugio
Rupertij filij & filie Ducis Bauariæ Georgij mis-
sus esset, ibiq; diutius anno commoraretur, & Ab-
diam illum Iudæum docentem Hebraica, & Ar-
gyropilum, natione Græcum, publicè Thucydiden
profitentem, studiosè audiuit. Cùmq; Argyropi-
lus Germanum esse intelligeret, quæsiuit, num
Græca legere nossent? Ille uerò cùm non modò ele-
ganter legeret, uerùm etiam interpretaretur dis-
ficilimum autorem, exclamauit in publico, Ecce
Græcia nostra exilio transuolauit Alpes.

Habuit Tubinga eo tempore uiros præstanti-
ssimos in literis, & linguis, & præter Reuchli-
num,

num, Georgium Simlerum, quo ante præceptore
usus fuerat. Brassicanum, & Bebelium poëtas
Laureatos, Ioannem Stöfflerum Mathematicum
insignem, M. Franciscum Stadianum Professore
Aristotelis celeberrimum, & alios eruditione
præstantes uiros, cum quibus D. Philippus fami-
liariter est conuersatus, & in discendo aliquo-
rum opera usus, præsertim Simleri, qui dicere so-
lebat, discipulum præceptore doctiorem esse, &
Stöffleri quem triennio diligenter audiuit.

Perceptis artibus, linguis, & Philosophia par-
tim à præceptoribus, partim uerò priuato stu-
dio, honores, & gradum Magisterij philosophici
in hac schola petit, & consequitur anno à nati-
uitate Christi M. D. XIII. in die Conuersa-
onis Pauli: Decano Magistro Ioanne Krefz, &
inter undecim Candidatos, primum locum obti-
nuit.

Postea & docere simul cœpit in hac schola
bonos autores Virgilium, & Terentium, quem
quia prosa oratione scriptus uidebatur (sicut pri-
ma exemplaria uetusta eodem modo excusa, que
nos quoq; in nostra pueritia uidimus, testantur)
monstrato carminis genere, restituit: & in hac
schola quinq; eius Comœdias enarrauit.

Deinde Oratoria lectione sibi demandata,
Ciceronis quedam opera iuuentuti proposuit,
postea

postea etiam Liuij libros 6. absoluit. Et simul tum
inter docendum ad sublimiora animū applicauit.
Cūq; ualeret ingenio, quod ad studia natum
erat, & omnium capax, non uni studiorum ge-
neri se dabat, sed omnibus. Idq; adeo feliciter,
ut, quod auditu mirum est, cum alijs singuli uix
singulas artes rectè discant, hic omnes, & singu-
las ita didicit, ut uni soli operam dedisse uideri po-
tuerit. Nec artes modo dicendi, & linguas, sed to-
tam Philosophiam, & quid dico Philosophiam?
parua enim hæc, licet magna sint, uidebantur. Ide-
oq; non contentus ijs, ad sublimiora studia, facul-
tates uocant superiores, se contulit, easq; omnes
didicit, nec obiter gustauit, sed tantum in ijs pro-
fecit, ut etiam cum summis artificibus & Profes-
soribus certarit. Audiuit hic in Theologia scho-
lastica Doctorem Lempum, qui tum præcipuus
babebatur, & alios Professores. Simlerum, quo
antea usus fuerat præceptore in discendis linguis,
lura hic profitentem diligenter audiuit. Et facile
cum artes dicendi, & Ethicæ rectè didicisset,
ingenioq; excelleret, in illis studijs cum fructu uer-
sari potuit, quantumq; profecerit, libri de his
scripti testantur, & hic leges priuatim docuit.
Medicam uerò artem non neglexit, sed & hic
Professores eius docētes audiuit studiosè, et Galeni
libros cum propter linguam & methodum, tum
propter rerum cognitionem ita legit, ut sententi-

am auctoris sit consequutus, & pleraq; memoriter
recitare potuerit, eiusq; rei specimen dedit in li-
bello de Anima .

Hæc omnia celeriter didicit, ut omnium ocu-
los in se conuerteret, cum discipulus ne, an Doctor
ac Professor prius esset, merito quis dubitauerit.
Fuit enim in eo diuina quædam uis ingenij, acies
mentis, iudicij dexteritas, memoria admiranda, ut
meminerit omnium, quæ uel legisset, uel audiuis-
set unquam, ut circumstantias temporum, locor-
um, personarum, & nomina quoq; uersus, sen-
tentias, & periodos memoriter recitare posset,
quæ omnia docent memoriam eius fuisse admiranda-
bilem .

Atq; hoc modo, adepto gradu Magisterij, quada-
m triennio hic uixit, Doctor simul bonarum literarum,
& discipulus grauiorum studiorum.

Iam tum certamina de religione Vuitebergæ,
per Reuerendum uirum Dominum Doctorem
Martinum Lutherum in causa indulgentiarum
erant mota, Et optimus, ac prudentissimus Prin-
ceps Fridericus Dux Saxonie Elector, Scholam
à se institutam fouebat, & exornabat, undiq; ac-
cessitis uiris doctissimis. Inter reliquos uerò
etiam Reuchlinum, cuius tum in tota Germania
celebre erat nomen, Vuitebergam uocatum esse
esse audiui. Verùm patriam, cui ipse tum Trium-
uir Sueuie præerat, deserere noluit; adesse autem
se tota

se longè maiorem, Philippum Melanthonem iu-
uenem, respondit.

Vocatur itaq; Deo sic uolente, Vuitebergam
ab Electore, Anno Domini M. D. XVIII. na-
tus ipse annos uiginti unum, ut Græcas literas do-
ceret, unde uulgò illic initio Græcus est dictus.

Discedente D. Philippo Tubinga, Simlerus
præceptor, uir eruditione præstans, deplorandum
esse toti ciuitati eius abitum dixit, & subiecit,
Quotquot ibi essent docti homines, non esse tam
doctos, ut intelligerent, quanta esset doctrina eius,
qui inde euocatus discederet. Nec falsus est suo
iudicio. Statim enim ubi Vuitebergam peruenit,
utramq; linguam Græcam, & Latinam docuit:
& ut id cum fructu præstaret, ne auditores mul-
titudine, & prolixitate præceptorum, quæ aliàs
molesta sunt, deterrerentur, eaq; facilius addisce-
rent, præcepta utriusq; Grammaticæ in Compen-
dium redegit, & edidit, ut non solum suis audito-
ribus, sed toti Germaniæ consuleret, studiaq; lin-
guarum accenderet. Et pulchrè respondit euen-
tus. Nam ab illo tempore in omnibus scholis, &
omnium puerorum manibus libelli uersantur.

Hæc fundamenta ubi iecisset, cum uideret ob-
scure, & intricatè præcepta Rhetorices, & Dia-
lectices uulgò tradi in scholis, nullumq; usum ar-
tium monstrari, & exempla, quibus præcepta il-
lustranda erant, partim esse ridicula, partim ue-

rò æquè obscura, ac ipsa præcepta, in quibus etiã
am multa inutilia habebantur, hunc in se recepit
laborem, ut ex Aristotele ipso, Cicerone, &
Quintiliano optimo, & præcipua, pauca tamen,
si ad ingentem istum aceruum conferantur, seligeret,
præcepta, quæ subinde quibusdam additis, auxi-
xit, ut postrema artem totam complectantur. Et
quia præcepta nuda amara sunt, & obscura, il-
lustrata addidit, & utilia exempla, quibus usus ara-
tium, & præceptorum, & quomodo ad omnia nec-
gocia, in tota uita, ad artes, & disciplinas omnes
accommodanda essent, demonstrauit. Eaq; omnia
tanta perspicuitate, & dexteritate proposuit, ita
li Methodo, & ordine, exemplisq; additis ita il-
lustrauit, ut obscurissima alias difficilima, & ab-
strusissima, ab omnibus facillè, & nullo negotio in-
telligantur.

Præterea ut adolescentes ad ueram Philosophiam
manu quasi deduceret, Physices & Ethicæ
Epitomas conscripsit, in quibus, ut alijs omnia-
bus, usum disputationum philosophicarum mon-
strauit, atq; ad uitam communem transtulit.
Quam uenustè enim Iusticiam commutatiuam &
distributiuiam, quarum utramq; Aristoteles æquitas
lia equalibus reddere ait, illam quidem proportio-
ne Arithmetica, hanc uerò Geometrica, ad com-
munem uitam applicauit, quæ in contractibus,
& personarum ordinatione consistit? ut in con-
tractibus

tractibus simpliciter precium mercibus respondeat: ad Reipub: uero, & aliorum officiorum in omni uita constitutionem, non quosuis sine discrimine ex fauore, propter imagines, & generis prerogatiuam, aut inanes titulos, adhibendos, sed optimos quoq; & maxime idoneos. Hæc si non obseruentur, ciuilem hanc communis uitæ societatem consistere non posse, sed collabi Respub: & omnia perire necesse esse. Talia multa occurrunt in scriptis D. Philippi, quibus certe Aristotelis sententiam illustrauit, & usum docuit, ut artes finem suum consequerentur, qui est utilitas aliqua in communi uita.

Quid de Physicis disputationibus, & libellis dicam? quid de Astrologicis, de libello item, in quo non tantum de anima differit, sed totius humani corporis formatione, partibus omnibus, affectibus, humoribus, Anatome, & similibus? Quid de Orationibus elegantissime de uarijs rebus scriptis? Dies me citius deficiat, quam res & uerba. Nam in argumento tam copioso, nemo adeo ieiunus est, ut uerba ei deesse possint.

Cum autem eo tempore præceptorum Aristotelicorum usus non traderetur, sed etiam philosophia ipsius a malè seriatis hominibus cum Theologia confunderetur, uerum præceptorum & philosophiæ usum monstrauit. Methodicam tra-

Stationem ad materias Theologicas accommoda-
uit, ac utriusq; doctrinae Theologicae & philoso-
phicae discrimen rectè docuit. Hoc ergo propria-
um habet, & peculiare D. Philippus, sibiq; iure
uendicat, & q; pauciora, & breuiora quàm prior-
es tradiderit præcepta, atq; exemplis utilissimis
illustrarit, & usum eorum monstrarit, studia artis
um, linguarum, ac uerae philosophiae, Mathema-
tum quoq; sua industria, & autoritate accende-
rit, & quasi postliminio reuocarit, adq; commu-
nem uitam transtulerit.

Docuit autem in schola Vuitebergensi annis.
XLII. non unam aliquam solum artem, sed omne
rino omnes, sicut omnium peritus erat, singulis
diebus binas horas, ordine per totam septimanam
lectionibus distributis, utilia proponens auditori-
bus: Verùm communi Ecclesiae, & Reipub: uti-
litati inseruiens, tantumq; docendo profecit in
omnibus, quantum uix aliàs singuli Professores
in singulis artibus, unde diuinitus excitatum, facie-
le est uidere. Discipulos habuit, & auditores sin-
gulis temporibus plerunq; bis mille, & inter hos
Principes, Comites, Barones, ac generis nobilitate
prestantes plurimos.

Ad Titum Liuium de ultimis Hispaniae, Gal-
liarumq; finibus, quosdam uenisse Romam legis-
mus. Pythagoras Memphiticus uates, Plato Aegy-
ptum, & Architam Tarentinum adisse scribitur:
Ad hunc

Ad hunc uerò nostrum audiendum, non pauci quidam, nec ex una, aut altera regione, sed ex omnibus Germaniæ oris: Et quid dico Germaniæ, imò ex omnibus propemodum totius Europæ prouincijs & regnis, ex Gallia, Anglia, Hungaria, Transsylvania, Polonia, Dania, Bohemia, & ex Italia quoq; ipsa, Imò ex Græcia, fama nominis ipsius excitati, plurimi omnibus temporibus Vuitbergam confluxerunt.

Quot igitur millia discipulorum totius uitæ curriculo habuisse existimabimus, qui cum proficentem audiuerunt, & grati præceptorem suum agnoscunt, indeq; in uarias regiones dispersi, merces quas illic comparauerunt, exponunt, & distrahunt?

Quid, quod etiam aduersarij, qui diuersam ab ipso Religionem colunt, tamen lectione librorum ipsius delectantur? magni eruditionem uiri faciunt, industriam, & dexteritatem in docendo admirantur?

Et in tota Germaniâ omnes cathedræ, scholæ, & pulpita, scripta ipsius sonant, hæc omnium manibus, tam puerorum, quam adultorum teruntur, quod testimonium est euidentissimum & minime fallax, scripta hæc immortalitatem habitura.

Quibus rebus motus uir ille Dei Martinus Lutherus, non absurdè dixisse mihi uidetur. Eum, qui Philippum præceptorem suum non agnoscat, qui Philippum

stupidum & stolidum esse asinum, & beanum, qui
opinionem, & fiducia ingenij sui feratur, & rega-
tur. Nam quicquid usquam in artibus, & uera
philosophia sciamus, hoc Philippum præstare,
titulo quidem humili, Magistri esse insignitum,
sed longè excellere omnibus Doctoribus: Nec
quenquam esse in terris suis temporibus in suo ge-
nere sub sole, talibus donis ornatum. Ideò magni
faciendū. Qui uerò hunc uirum conteninat, eum
etiam coram Deo fore ignobilem. Hactenus Luth-
erus. Magna sunt hæc fateor, ornatissimi Auditor-
res, quæ hactenus de huius uiri studijs, laboribus,
scriptis, & meritis in Rempub: literarian: à non-
bis sunt commemorata, & sufficiebant.

Sed restant alia maiora. Non enim in his stu-
dijs substitit, cum alio quoq; consilio diuinitus es-
set excitatus, & Vitebergam euocatus. Quod Re-
uerendus uir D. D. Martinus Lutherus intellexit,
nec dissimulauit, nempe ut ipse instaurator sin-
cerioris, et ueræ religionis sociū laboris et Theſe-
in illustranda, et promouenda Theologia haberet.

Nam D. Philippus Methodum, qua initia, pro-
gressus, & fines rerum indagantur, & genus dic-
cendi elegantius, tersum, facile, proprium, & ner-
uosum adhibuit. Hinc factum est, ut cum magno
omniū applausu scripta ipsius sint excepta, & res-
ligio uera, etiam ad externos perscripta, & per
discipulos sit propagata.

Quare

Quare non modò de mortui laudibus in hac
historiæ recitatione cogitemus: sed multò magis
doctrinæ genus, quod professus est, consideremus,
quæ est altera pars nostræ Orationis. Et de
admiranda Ecclesiæ gubernatione commonefiamus:
Quòd filius Dei, sedens ad dexteram æterni
patris, dona dat hominibus, Prophetas, & Do-
ctores idoneos subinde excitans, qui doctrinam
coelestem, figmentis hominum obscuratam, in lu-
cem proferant, statum Ecclesiæ collapsum instau-
rent, & religionem depravatam, pristino nitore
restituunt, quo Deo colligatur uoce, & ministe-
rio docentium, cœtus aliquis, qui in hac uita eum
ex præscripto uerbi sui, rectè agnoscat, inuocet,
& in hac presenti, & in futura illa beata uita,
cum sanctis, & castis Angelis perpetuò celebret.
Hos Doctores Deus ex scholis docentium, & dis-
centium scripta Prophetica & Apostolica sumit.

Tale organum electum etiam hic noster fuit,
qui dispositionem et ordinem disputationum Pau-
linarum in Epistolis de Iustificatione gratuita
soliis fidei ex misericordia Dei, propter meri-
ta in Christum, Spiritu Sancto Doctore primus
animaduertit, & Ecclesiæ monstrauit. Quòd igitur
usitata scholasticorum, et Monachorum deli-
ria potius, atq; commenta quàm fidei dogmata re-
pudiavit, non puerili leuitate, incogitantia & te-
meritate

meritate factū est. Nec Lutheri societate, uel autoritate motus id fecit. Dum. n. hic etiam nū uiuere, inutiles, spinosas, intricatas, & friuolas scholasticorum opiniones, & disputationes, adeoq; totum illud doctrine genus, quod neglecta sacrosanctę scripturę autoritate, Aristotelem cum Theologia confundit, & ex duobus integris unum corruptum facit, traditiones hominum non scriptas, decreta pontificum, & conciliorum, sine ullo discrimine recipit, hominibus prætoriam interpretandi scripturam autoritatem tribuit, ut id sonare cogatur, quod ipsi uolunt, quasi propter locum, & gradum errare non possint, Hoc inquam doctrine genus tum abiicit.

Sed diligenter scriptis Prophetiis, & Apostolicis euolutis, adhibita etiam patrum lectione, totam antiquitatem consuluit, & contulit, atq; ex hac sententiarum collatione, Corpus integrum doctrine conscripsit, in quo omnes propemodum, certę præcipuas Theologicas materias, cum alij alias tantum tractarint, monstratis ueris fontibus ex sacra scriptura est complexus, idq; solita sua dexteritate, unde facillè legentibus apparet, quid de singulis doctrine Christianę partibus senserit, nec opus esse arbitror, ut ordine recenseam, cum extet liber, & omnium manibus uersetur.

Id scriptum, quod initio hypotheses Theologicas, postea locos Theologicos appellauit, aliquo-
uies,

ties, longo rerum usu, disputationibus, lectione, & exercitijs pietatis magis instructus, recognouit & locupletauit. Nec enim ut priuata consuleret tranquillitati, medius, aut esse, aut haberi uoluit. Hoc ne Solon quidem in Repub: sua ferebat, ut nota seditione, neutram quis factionem sequeretur, sed honoribus tales, quos Neutrales uocant, abdicabat, cuius legis ratione Plutarchus hanc affert, Ne quis neglecta Reipub: cura & salute, priuatis tantum commodis studeret, & suae tranquillitati consuleret.

Fuit autem D. Philippus natura miti ingenio, studiosus pacis, & concordiae, amans tranquillitatis, abhorruit ab omnibus seditiosis & tribunitijs consilijs, moderatus, & uere ἠδίκος, gratus omnibus, ut scimus, & in summa autoritate. Ideoq; facile si uoluisset, in tuto esse poterat, & ocio studere. Nec deerat acumen ingenij, non eruditio, ut facile potuerit conciliationes dogmatum suatas instituere, flexiloqua, ambigua, & quae in utraq; partem detorqueri possent, uocabula excogitare. Sed fuit constans, nec suis commodis attemperare religionem, nec doctrinae genus, quod nouerat, cum sacra scriptura consentire, mutare, aut colludendo cum aduersarijs, prodere uoluit.

Hoc unum in Erasmo, quem optimè de literis meritum, magnificiebat, desiderare eum meminì, quòd non aperte suam sententiam in causa &

controuersijs religionis diceret, nollet periclitari
de suis fortunis, & existimatione nominis sui,
neq; autoritatem suam, qua apud Reges, Prince
pes, Cardinales, Episcopos, & omnino omnes pol
leret plurimum, interponeret, quo Religionis &
Ecclesie status emendaretur. Audiui enim dicen
tem, quòd, cum ea de re, scripto uirum admonu
isset, non aliud tulerit responsum, quam ἔργα ἡ
ῶν, ἔσθαι δὲ μετ' ὧν, εὐχαὶ δὲ γοηόντων. Si
gnificans se iam senio confectum, precibus occu
pari: Itaq; hoc negocium alijs committendum,
quibus adhuc maiores essent uires, qui labores &
onera gubernationis possent ferre, & consilio ual
lerent.

Non talis noster fuit, ut callidè suam dissimu
laret sententiam, ne propter confessionem in dis
crimen uitam & fortunas adduceret. Neq; ambi
guo, aut improprio sermone offundere caliginem
auditoribus, & lectoribus uoluit. Nec enim in
dogmatibus lusit fingendis nouis opinionibus, aut
interpretationibus, nec noua commentus est dog
mata, antiquitati ignota, tametsi ualeret ingenio,
eruditione, & multis alijs rebus esset instructus,
non tamen tantum sibi permisit, nec ingenio in
dulsit: Sed quemadmodum ipse in tota uita, &
omnibus actionibus apertus fuit, sincerus, & can
dus: Ita in professione doctrine, proprietate ser
monis, & orationis, semper delectatus, & genu
inam

inam ac natiuam sententiam, quam sermonis pro-
prietas, & fidei Analogia afferunt, facta collati-
one, eruebat, & id quod sentiebat, uoce & scri-
ptis, cum alijs plurimis, tum in primis in Locis est
professus.

Cumq; in hoc nostra uersetur oratio, & ma-
gnus sit horum Locorum usus, atq; in omnium se-
rè manibus uersentur, non possum præterire, quin
iudicium Domini Doctoris Martini Lutheri de
de illis recitem. Spero enim non fore auditori-
bus ingratum.

Adeo autem honorificè de illis sensit, ut dixit,
Non extare ullum aliud præstantius post Apo-
stolica scripta, Locis D. Philippi, Ideoq; in Ec-
clesia, & scholis retinendum, Quia in eo doceat,
pugnet, & triumphet, ac totum corpus cœlestis
doctrinæ complectatur. Nec in omnibus omnium
patrum scriptis, tantum reperiri eruditionis
Theologicae, quantum in his Locis hisce contineat-
tur. Et si omnia illorum scripta constarentur, non
tamen inde Locos Philippi prodituros.

Ahibitus est postea dijudicationibus dogma-
tum, & controuersiarum, ac grauissimis deli-
berationibus, ubi de tota religione est disputatum.
Interfuit plerisq; Comitijs imperialibus, Con-
uentibus principum, & Theologorum, ac collo-
quijs omnibus publicis, quæ toto tempore hoc
sunt instituta. Nec fuit illic ociosus spectator, aut

κώφον πρόσωπον, sed præcipuas semper egit partes, omnia scripta composuit, cum aduersarijs est congressus, & in acie stetit, ac constantiam præstitit uiro bono dignam. Nec unquam uictus discessit, sed maxima ingenij celeritate, & acuminè, Sophisticen intellexit, & deprehendit, atq; intricatas, & inuolutas quæstiones, ac nodos Gordios, gladio uerbi Dei dissecuit, & dissoluit.

Scriptit & tempore periculossimo, cum omnia interitura uidebantur, in Comitij Augustanis, Fidei confessionem, communicato tum cum alijs consilio, quæ ibidem exhibita est Imperatori Carolo quinto. In qua etiam præcipuos fidei articulos est complexus, sed breuiter, ut in Confessione fieri solet. Hæc Confessio latè sparsa est, & habet sectatores non paucos, nec ignobiles, ac permansuram etiam ad finem Mundi contra Inferorum portas speramus. Cuius etsi aduersarij reuocationem tum instituerant, eam tamen neq; publicè in lucem edere unquam ausi sunt, neq; statibus Imperij, qui Confessionem exhibuerant, ab ipso Imperatore petentibus copiam eius sibi fieri, inspicendam dare uoluerunt. Videbant enim sua frigida esse, & friuola, nec posse clarissimæ luci, quæ in Confessione splendebat, tenebris offundi aut aliquid certi & firmi opponi.

Scriptit postea in iisdem Comitij Apologiam, in qua & Confessionem defendit pluribus argumentis,

mentis, & Aduersariorum Confutationem publice obiter lectam refutat.

Ad D. Philippum tanquam Delphicum Apollinis oraculum in causis difficilimis omnes pro-
pmodum Ecclesie, Imò & Principes plurimi
confugerunt, sententiam ipsius, & iudicium au-
dire cupientes, quibus laboribus hæc res ei con-
siterit, facile quiuis intelligit.

In hunc modum, his laboribus, & studijs per-
petuo occupatus, ubi Tubinga discessit, Reipubli-
cæ literariæ, & Ecclesie cum docendo, tum scri-
bendo XLII annos seruiuit.

Deum immortalem, quanta felicitas, frui tanto
tempore tam salutari Doctore, Ego certè, etsi pro-
bè mihi meæ tenuitatis sim conscius, nec tantum
profecerim hoc præceptore, quantum debueram:
Tamen hanc summam felicitatem, quæ mihi in
terris contingere potuit, iudico, quòd mihi toto
quinquennio, duos istos heroes, Martinum Luthe-
rum dico, & Philippum Melanthonem præce-
ptores meos perpetua obseruantia colendos, au-
diendi copia sit facta.

Et quod Ireneus de Polycarpo Smyrneorum
Episcopo, qui fuerat auditor Ioannis Apostoli, &
Euangelistæ scribit, Multa sæpè Doctoris sui dicta
narrare solitum, quibus addiderit, se adhuc uo-
ces ipsius, quasi in auribus suis sonantes audire:
id de me uerissimè possum affirmare. Me ad-
huc

huc non modò uoces horum uirorum in auribus
tinnientis audire, sed adeò tenaciter menti meæ
insculptas, & impressas esse, quasi ipsorum effe-
gies, ac oculis hisce presentes, coram assistentes
cernerem, ijsq; me sæpè oblecto, ac spero, me suo
tempore, illos in beata illa uita denno uisurum, col-
loquuturum ac conuersaturum.

Sed quò me abripit affectus? Redeamus ergo
ad institutum. Dixi de studijs, & laboribus D.
Philippi, quos continuos in tenui corpusculo, sine
ulla intermissione sustinuit, uix ut respirare licue-
rit. Similiter, & de doctrinæ genere, quod profes-
sus est. Verùm antequàm ad alia pergam, studiosos
admonendos esse duxi, ut exemplo tanti uiri, se ad
diligentiam in discendo exuscitent, & ad labores
perferendos adsuefaciant.

Themistoclem dixisse scribitur, Miliadis Tro-
phaum non patitur me dormire, neq; cessare. Nec
nos ergo tanti uiri laudes, eruditio insignis, & res
preclare geste ociosos esse sinant, sed ignauiam,
oscitantiam, & ueternum excutiant. Neq; enim
ad ocium uocamur, cum uel ad studia, uel ad Ece-
clesiæ administrationem, uel docendi munus in
scholis adhibemur. Nam ocium literarium, quod
sic dicitur, non est ignauum ocium, ut Centauri
nonnulli iudicant, qui suos tantum labores magnis
faciunt, aliorum uerò, quos nec intelligunt, nec
prestare possunt, extenuant, & contemnunt. Sed
maxi

maximum est, & laboriosissimum negotium. Intentio enim animi, studium, assiduitas in lectione, & meditatione, & ut uno uerbo dicam, Maximi labores requiruntur ab his, qui in scholis uersantur, & uel discendi uel docendi munere funguntur. Omnes Scholæ ingentia onera, non in docendo tantum, & discendo, sed etiam in iudicijs de dogmatibus & dijudicationibus controversiarum, quæ inde petuntur, & alijs innumeris difficultatibus, quas non nisi experti intelligunt, sustinent. Quare studio, & diligentia in scholis opus est in docendo & discendo, ut doctrinam solidam comparemus, & ad labores ferendos nos præparemus.

Nec inanes, aut irriti fuere huius uiri præclari conatus, & labores, sed gubernatio Scholæ, quæ semper in maximo erat flore, felix fuit. Auctoritate summa pollebat, ut omnes tam summi, quam infimi libenter præceptorem communem, & uocarent & agnoscerent, summa obseruantia, & reuerentia non secus ac parentem colerent, monitis ipsius libenter obtemperarent. Nec ullus unquam adeo fuit ferox, adeo barbarus, nullus ita commotus, qui non uiso uel etiam audito Philippo, statim se reprimeret. Quin etiam interdum tumultus maximi, interuentu præceptoris inermis dissipati sunt, nusquam auditoribus comparantibus.

Scripta

Scripta eius, quàm auidè ab omnibus sint ex-
petita, & lecta, quantam habeant apud omnes
gratiam, & bono studio in alias atque alias for-
mas certatim mutata, in alias linguas translata,
quis adeò cœcus est, ut non uideat? Cùm uel
nomen Melanthonis non solum apud suos sacrum,
sed etiam hostibus uenerabile sit. Rex Gallie
Franciscus audire eum, & conferre desiderauit
cum ipso. Hæc uerè heroica sunt, nec ulli trium-
phi plus habent ueræ laudis.

Non autem humana industria, nec solis huma-
nis uiribus, & consilijs feliciter regitur uocatio,
aut salutaria fiunt: Sed peculiare Dei donum est,
in gubernatione autoritas, & euentus felices.
Paratur quidem autoritas eximia pietate, uirtute,
prudentia, & eruditione: Verum necesse est,
diuinitus in hominum animis fieri inclinationem,
ut rectè monentes diligant, magnifaciant, & obe-
temperent. Opus est diuino auxilio in dando consi-
lio, & successibus salutaribus. Hæc sepius
ex ore ipsius, hac Salomonis sententia confirmari,
audire me memini, ut oculus uideat, & auris audi-
at, Deus facit utrumq; hoc est, ut gubernatores
prudentia excellant, futuros casus, & mala pro-
uideant, & qua ratione illis occurrendū sit, intel-
ligant, Et ut populus audiat, atq; obtemperet, ut-
rumq; solius Dei beneficium esse.

Iam etiam quædam de priuata uita, & mori-
bus D.

bus D. Philippi subiicienda esse uideo, quod faciam
breuiter, non quod pauca sint, quæ de his honorificè
dici possint, sed ne prolixitate Orationis molestus sim:
Tametsi confido, nulla quantumuis longa Oratione de
tanto uiro animos auditorum exatiari posse. Hic uerò
latissimus dicendi campus se mihi aperit. Quod si pro
dignitate uirtutes uiri tractandæ, & meritis laudibus
ornandæ essent, nimis foret prolixum. Ideò in pauca
contraham.

Fuit in hoc uiro excellens pietas, qua Deum ex
Verbo suo uerè agnouit, & amplexus est totam do-
ctrinam ab ipso traditam, in eaq; acquieuit, reueren-
ter se ei subiiciens, uoluntate, & uerbo eius omnia sua
consilia, & actiones omnes in uita spiritali, & ciui-
li gubernauit, & obedientiam debitam præstitit. Sub-
inde illud Psalmi repetens: Lucerna pedibus meis Ver-
bum tuum. Honorificentissimè de ministerio Verbi
sensit, Id etiam quibuscunq; potuit, officijs ornauit.
Verbis quoq; & factis publicè declarauit, quem cœ-
tum pro uera Ecclesia agnosceret, cuius ciuis esse uel-
let: Et frequenter in publicis conuentibus Ecclesie
conspici uoluit, non solum, ut alijs exemplo esset: sed
quia Spiritum sanctum per uocale ministerium uerbi
efficacem esse norat, Et filium Dei in medio esse. Idq;
a nobis omnibus Deum seuerissimè suo mandato re-
quirere. Et ut in cœtu piorum fides sua confirmare-
tur, & inuocatio Dei in se accenderetur, Sicut assi-
duè gemitibus inenarrabilibus uota faciebat, & præ-

ces ardentissimas pro se, & Ecclesia fundebat. Cuius rei testes mihi sunt omnes, qui cum ipso fuere, quorum nonnullos hic asidentes uideo.

Etsi autem nemo in hac naturæ infirmitate sine labe aliqua est, qua uita ipsius aspergatur: Tamen minimè obscurum est, hunc uirum multis magnis et heroicis uirtutibus fuisse ornatum. Multis enim magnis, & uerè heroicis uirtutibus fuit ornatus, candidus fuit, sincerus, apertus, minimè suspicax, sed ex se de alijs iudicium faciebat, amans ueritatis, Non lusit prestigijs, aut sophismatibus, sed ex animo Sophisticen est detestatus. Nequaquam *Ἐλαττωδης* sed *Ἐλαλτωδης*. Alios se longè inferiores, magnificiens. Suo labore, & sudore libros scriptos, & alia, interdum sub amicorum nomine, ut ipsos quoq; celebres redderet, edidit. Summa erga omnes, infimos etiam humanitate usus est, maximè erga exteros. Morum suauitas mirabilis. Castitas magna & nequaquam uulgaris. In amicos beneuolus, & constans in amicicia. Erga pauperes misericors, ut ferè omnia sua in illos distribuerit, ac uerè in ipso uiscera misericordiae fuerunt, ut non magnas eum facultates, & diuitias heredibus suis reliquisse constet, tametsi non defuissent occasiones augendi rem familiarem, idq; honestè, modo uoluisset, facere poterat. Omnib; seruiuit. Pauperes studiosos, & quoscunque potuit, suis commendationibus, & intercessionibus ad Magistratus scriptis, iuuuit. Studia illorum promouit, Nec ulli unquam bono, imò nec interdum indignis

ignis etiam officia eius defuere. In uocatione sua fidelissimus fuit, plus prestans, quam requireretur. Sed quid facio, uirtutes ipsius non dicam exornando, sed tantum ordine commemorando? Non mihi si linguarum centum, oraq; centum essent, omnes possem uirtutes eius, & meritas dicere laudes. Verum ut paucis, & uno uerbo omnia dicam, Tota uita exemplar fuit multarum pulcerrimarum uirtutum, ad quas non formatus, sed natus, imò diuinitus excitatus, & paratus uidetur.

Tantus uir, cum fuerit, talibusq; uirtutibus ornatus, tamen aduersum morsus quorundam Syrophantarum, tutus esse non potuit. Quod mihi adeò non est, cum semper uirtutis comes sit inuidia. Nouerant isti, argumenta hæc esse plausibilia, cum ignobile uulgus plerunq; Superiores oderit, & eorum diffamatione delectetur. Editis itaq; nonnullis libellis, sparserunt quedam de fucatis conciliationibus dogmatum, pactis, collusione, & conspiratione cum Aduersarijs factis, de mutatione doctrine, & rituum Ecclesiasticorum: Coniecturis, & rumulis quibusdam hinc inde uagantibus, collectis, quibus optimum uirum, coram tota Ecclesia miserrimè traduxerunt, deformarunt, & animum senis pijsimi, qui amans erat pacis concordie & tranquillitatis, excruciarunt. Hoc illi nihil in uita acerbius accidere potuit. Multa n. amicorum, & discipulorum probra,

ac ingratitude, grauiora sunt, quàm inimicorum, longè
geq; has magnitudine doloris exuperant.

De istis autem negocijs atq; rebus me disputare
neq; decet neq; par est. Non enim tractationibus ullis
ego interfui, & historica earum commemoratio publi-
licè extat, ad quæ scripta remitto cupidos cognoscenda,
di res istas, quæ neq; copiosè in præsentia differenda,
neq; ut, ego existimo, penitus silentio prætereunda er-
rant. Quæ fuerit sententia eius de cœna Domini, de
libero arbitrio & alijs id genus articulis, quos non
nulli solent exagitare, malo pij omnes de scriptis po-
tius ipsius, quàm ex aliorum clamoribus, cognoscant.

Quanti quidem faceret Cœnam Domini, ut om-
nes intelligerent, paulò ante obitum suum, diebus scilicet
septem, cum iam feбри laboraret, quæ & extinctus
est, publicè in templo, cum alijs eam percepit, ut
Viaticum haberet animæ in patriam cœlestem, &
hoc modo publicè contestaretur, cum qua Ecclesiæ,
fide, animo, sententia, uoluntate, confessione, & consensu
su coniunctus esset.

Iam igitur ordo rei postulat, ut cum oratio nostrâ
eò deducta sit & tempus admoneat, de postremo hoc
actu, qui ualdè placidus fuit, breuiter nonihil adda-
mus, quo tandem finem faciamus. Ipsa die palmarum
feбри correptus est, quæ tamen initiò uires, quantum
uis aliàs exhaustas, non usq; adeò debilitauit. Sequen-
tibus enim diebus Martis, Iouis, & Veneris, quibus
à lectis

à lectionibus alij uocabant, suo more in publico au-
ditorio docuit, ut amici in bonam spem uenirent, cum
conualiturum, Nam & sequenti die Sabbati sacris
interfuit, ut dictum est. Verum morbus postea inua-
luit, in quo & obedientiam Deo, & patientiam mi-
ram præstitit, Et ut in tota uita ardentissimis preci-
bus se, suamq; salutem, Ecclesiam, & totam posterita-
tem, ueris gemitibus Filio Dei commendauit, ita hoc
ipsum præcipuè toto tempore, quo decumbebat, præ-
stitit. Ac tandem ui morbi naturam superante, deci-
ma nona die Aprilis, paulò antè horam septimam po-
meridianam, inter gemitus, uota, suspiria, & inuoca-
tionem Filij Dei, cui se toto pectore commendauit, ex
hac ærumnosa uita, & schola, cui longissimo tempore
utilissimè seruiuit, euocatus est, cum uixisset annos
sexaginta tres, Menses duos, & tres dies, & serè eo-
dem momento temporis, quo natus est, expirauit: Vi-
uit autem iam, uita meliore, non amplius in schola la-
boribus, quibus ita assuetus erat, ut ne postremo qui-
dem uitæ tempore, atq; articulo propemodum mortis
deserere illos uoluerit: Sed in cœlesti schola, ad quam
dudum se euocari ardentissimè petijt. In qua fruitur
conspectu Filij Dei, & consuetudine, atq; colloquijs
dulcissimis summorum Ecclesiæ Doctorum Adæ, No-
hæ, Abrahæ, Prophetarum, Apostolorum, quorum
scripta amplexus est, & doctissimis enarrationibus
illustrauit, Patrum, & Reuerendi uiri D. Doctoris
Martini Lutheri, cum quo annos uiginti octo coniun-
ctissime

etissimè in terris uixit, & de multis magnis rebus
quotidiè contulit.

Dixit Plàto, Philosophiam meditationem esse morte
tis, iudicans in eo summam sapientiam consistere, si
ad mortem obeundam rectè quis se prepararet, & in
tota uita assuefaciat. Hoc si quisquam alius, certè hic
noster fecit. Hæc enim ipsius fuere colloquia, hi ser-
mones, hæc cogitationes, hoc ipsum scripta sonabant, de
presentis uitæ miseria, & fugacitate, de immortalita-
te animæ, de resurrectione mortuorum, de uitæ eter-
na, de conuersatione piorum cum Deo, & omnibus
electis, de schola cœlesti &c. Collegit de his omnibus,
& singulis argumenta plurima, testimonia insignia,
& illustres promissiones diuinitus traditas, quibus
etiam in extremo agone se erexit, & confirmauit, ut
magno animo mortem fortiter adierit, & placidè in
Christo obdormierit. Dubium igitur non est, quin Do-
ctor in hisce nostris scholis insignis, in illam cœlestem
scholam ab Angelis castis, castus ipse sit deductus, &
à filio Dei, cui se commendauerat, in æterna taberna-
cula receptus, Vbi fulgebit sicut splendor firmamenti,
& quasi stellæ in perpetuas æternitates.

Hanc ei felicitatem non inuideamus, sed orbita-
tem nostram deploremus, ac de imminentibus malis
cogitemus. Plerunq; enim tantorum uirorum obitus
ominosi sunt, & prænunciij sunt futurarum calamita-
tatum, Esaiâ teste, qui inquit: Viri misericordiæ col-
liguntur,

liguntur, & non est qui intelligat, à facie mali colligatur iustus. Deus enim motus precibus horum uiro-
rum, qui instar muri sunt, & propugnaculorum, re-
primit conatus & impetus Tyrannorum, ac hostium
Ecclesie poena sq; differt, donec collectis granis, pale-
as comburat. His enim sublatis, qui sua autoritate mul-
titudinem in officio retinebant, disciplina corrumpitur, & frena laxantur cupiditatibus. Inde fatales
imminere calamitates, quiuis facile potest iudicare.

Stillico Dux, Ambrosio defuncto, uerè uaticinatus
est, hoc uiro extincto, Italiam fore miserrimam. Nec
uanus fuit uates. Irruptione enim Gothorum Roma,
postquam biennio obsessà esset, capta est, Italia miserè
dilacerata, & uastata.

Obitu Lutheri bellum Germanicum statim est sub-
secutum, & quæ mutationes, cum in Repub: tum in
Religione, quæ item mala sint sequuta, nemo ignorat.

Etsi autem merito dolendum est, talem uirum, hoc
presertim tempore, quo maximè eius opera nobis o-
pus erat in certaminibus aduersus hostes, quæ nobis
cum ipsis sunt ἀποσπασθέντα, sublatum esse: tamen gratias
Deo agamus, quòd tale organon Ecclesie suæ dona-
rit, & tam diu superstitem esse uoluerit. Quòdq; &
in discipulis suis, quos plurimos reliquit, ac doctissi-
mos, & scriptis multiplici eruditione refertis, etiã
hodie uiuat nobiscū, & uicturus sit perpetuò: quibus
T 4 gratis

gratis animis fruamur, memoriam uirtutum, & beneficia-
ficiorum, quæ in uniuersam Ecclesiam contulit, hono-
rificè conseruemus, & pietatem, ac gratitudinem,
quam Deus præceptoribus reddere iubet, præstemus.
Hoc certè ipsi pro laboribus quibus omnium studis
posteritatis etiam, iuuuit & promouit, debemus.

Nos uerò hac spe sustentemus, quod filius DEI
Mediator sedens ad dexterã æterni patris, ut det do-
ctrina hominibus: subinde excitet Doctores, quorum opo-
ra salutaris est Ecclesiæ. Quam ut perpetuò clemens-
ter protegat, & puritatem doctrinæ religionis à D.
Philippo, & Reuerendo Domino D. Martino Luthera-
no nobis restitutã, ad omnem posteritatem in
his & alijs regionibus propaget, ueris
gemitibus, & ardentissimis pre-
cibus ab ipso pete-
mus.

D I X I.

PHILIPPO MELAN-
THONI SACRA-
RVM LITERARVM SOLERTISS.

& fideliss. explicatori, ueritatis cœlestis patrono in
primis strenuo, opt. disciplinarum & artium cùm
instauratori, tum conseruatori: Qui omnem doctri-
nam quasi uagam & dissipatam collegit, & ad cer-
tam rationem reuocauit: Viro pietate, studio pura
religionis, sapientia, uirtute, humanitate, benignitate
erga omnes præstanti, feliciter & sanctè mortuo 13.

Cl. Maij, cùm uixisset Annos 63. M. 2. D. 2.

H. I. in Academia Vuiteber. cui ille to-
tis Annis. 42. operam nauasset,

H. M. P. C.

Vitam fortunasq; suas studiumq; laboris,
Qui operæ sanctam, consilijsq; fidem.

Impendit diuina tuis Ecclesia rebus,

Teq; pius uaria iuuuit & auxit ope:

Hac in parte sibi post mortem structa Melanthon,

Communi in luctu busta Philippus habet.

Que templi foribus magni uicina Lutheri.

E regione solum quod tegit ossa, uidet.

Bretta hunc uitales natum produxit in oras,

Bretta Palatini limes amœnus agri.

Vnde propinqua petens adiit bonitate suorum,

Diuerso Aönidum templa sacrata loco.

Ludus eum puerum accepit Phorcenidos urbis,
Eytelbergiaci mox schola gymnasij. (Struui,
Doctrinae hinc fecit iuuenem alma Tubinga Magi
Eximium laudis gessit ubi ille decus.
Inde triumphator Monachorum Capnio iussit,
Albidos hunc ripam uisere Saxonici.
Tunc noua dux Fridericus ubi collegia Musis,
Romani fundans ensifer imperij.
Undiq; conductis prestanti laude parabat,
Artis & ingenij reddere clara uiris.
Hic socio ipso annis uiginti octoq; Lutheri,
Vuittenbergiacae res fuit ampla scholae.
Quam septem bis adhuc prouexit deinde gubernans,
Fluctiuagam ut uastum per mare naua ratem.
Heu tempestates quas hic perpeffus, & ad quam
Seuos haec scopulos acta carina fuit.
Quantum externi odij, quantum inuidiaeq; suorum,
Ingratorum hominum quae maledicta tulit?
Ipse tamen quamuis resstantibus undiq; uentis,
Directum est, retinens uera, secutus iter.
Fortia nec clamor latrantis pectora turbae,
Nec uulgi strepitu mouit inane suo.
Summa petit liuor, Nemo hunc superare nisi ipse
Possit, si studijs ocia suppeterent.
Ista sub obliquo norunt quoq; sole locati,
Quiq; sub opposito forsitan axe iacent.
Scripta sed illius memorabilia inter, & acta
Plurima quae solidae nomina laudis habent: Vnuum

Vnum opus eximium est, fidei confessio sancta,
Ante tuos Casar Carole lecta pedes.
Languida qua Christi iam dudum Ecclesia nitens,
Rursum audet uultus tollere leta suos.
Concurrant inimici omnes licet undiq; hic unus
Confutare potest dogmata falsa liber.
Ac tua nunc terris floret bona fama Philippe,
Viuit & eternum Spiritus ante Deum.
Corpus at exanimum tumulo hoc requiescit humatū,
Condecorant gratæ quem monumenta scolæ:
Ille quod expletis senio, curisq; grauatum,
Sexaginta annis exiit atq; tribus:
Sic morbo ut paucis nisi debilitante diebus,
Muneris officium fecerit omne sui.
Atq; olim æthereas ueniet reuocatus in auras,
Integer & mortis liber abinde metu.
Sancte uir, & salue pater optime, te tua semper
Nos soboles merita religione colet.
Doctrinæ nobis uera tu doctor & autor,
Hæc, tua, claræ etas munera lucis habet.
Salue iterum, atq; iterum tua nos immota manebit,
Semper apud memores gloria, nomen, honos.

Ioachimus Came-
rarius .

EPITAFIUM

EPITAPHIVM RE
VERENDI VIRI PHIL

LIPPI MELANTHONIS, FIDELIS
serui Ecclesiae DEI
viuentis.

FLOS iacet hic mellis nigra tellure Melanthoni,
Apes dolete sedulae,
Vnde bonus spirabat odor, pia mella fluebant,
Pie fleant Ecclesiae,
Lenta febris potuit paruum comburere florem,
Lugete parui flosculi.
Nulla uiri famam poterit delere uetustas,
Fuci leues facescite.
Semper apes flauo distendent nectare cellas
Qua nunc stetit flos melleus.
Semper humus suaues illic diffundet odores
Qua nunc iacet flos paruulus.
Sed cum summa dies optato illuxerit ortu,
Flos hic uirebit denuo.
Et reliquas inter beneolentes pulcrior herbas
Christi nitebit uertice.

Iohan: Matthesius.

Grabi

Grabschrift des Gottseli-
gen vnd Hochgelarten Herrn
Philippi Melanthonis / meines lieben
Praeceptoris vnd Freunde.

GITZ honigblum aus schwarzer erd/
Der ehrenkron vnd lobes werd/
Ligt hie verwelckt in irer rhu/
Da ir die hiez satz hefftig zu.
Aus ir viel danckbar Bienelein/
Sogen vnd machten Honigsein.
Du trost vnd lahr der Christenheit/
Des tregt manch Schul vnd Kirche leid.
Viel Pastefers vnd Vogel wild/
Diss kleine Blümlein hat gestilt.
Mit seinem ruch vnd tewrem safft/
Viel guts hat Gott durch es geschafft.
In Kirch/Schul/Haus vnd Regiment/
Tu hat sein müh vnd gfar ein end.
Kein Wessel/Metel/Brems vnd Wesp/
Diss liebe Röslein dempffen kundt/
Got preystis/Leut lerts/zu aller stund.
Manch Spinn ist drüber hin gekrochen/
Viel gtefftig Würm han drein gestochen.
Noch lebts vnd schlefft in diesem schrein/
Seins wercks wird vnuer gessen sein.
Gott jm sein threnen sein abwischt/
Mitt Himmels taw ers jzt erfrischt.
Lieblichen ruch sein Blerlein geben.
Es wird in kurtz auch wider leben.

Wenn

Wen trewer Lerer bein vnd haut/
 Wird blähen wie das grüne Kraut.
 Da wird sein Glaub/gedult/vnd vleis/
 Bekommen danck/lob/ehr vnd preis.
W Er nu zu diesem Sarcz thut wallen/
 Der lass ein sehnlichs threnlein fallen/
 Vnd seuffz mit mir aus herzen grund/
 Gott gefelt ein danckbar sinn vnd mund.
HERR Christ kom zeig dein herrligheit/
 Die solchem Blümlein sind bereit.
 Durch dein vorbit vnd Wunden roth/
 Hilff deiner Kirch aus aller not.
 Erhalt auch alle Bienelein/
 Vnd dieses Rösleins bletlein rein.
 In dein Cypressen Schreynelein/
 Denn sie deins Namens zeugen sein.
 Dein Wort vnd guter Leute schrift/
 Dient wider mord vnd Teuffels gift/
 Lert/tröst/erquickt/warnt jederman/
 Ein böß Buch geh alles vnglück an.

Johan: Mathesius.

IN MORTEM RE-
 VERENDI VIRI PHI-
 LIPPI MELANTHONIS.

Flosculus è nigra tellure creatus in auras
 Occidit, exequias ferte frequenter Apes.
 Elate pij flores, solijsq; inscribite luctus,
 Tu quoq; literulas dic hyacinthe tuas.

Omnes

Omnes quæ Libani frondetis collibus herbæ:
Tu tamen ante alias florida ruta dole.
Non fuit in terris apibus flos grator unquam,
Progeniuit folijs tam pia mella suis.
E folijs gratos Ecclesia sensit odores,
Vitaq; confectos uenit in alueolos.
Heu ualeant quotquot folijs infecta peresis,
Hinc sugunt odijs seua alimenta suis.
Lucifugæ blattæ, uespæq; ante ora strepentes,
Et qui Libanias turbat Asylus apes.
Et qui non paribus Crabro se immiscuit armis,
Quiq; aliena piger pabula fucus edit.
Aut picturatis Eruca in pellibus errans,
Eg; luto uolitans musca per ora uirum.
Et uos obscœnæ uolucres, pecudesq; ualete
Fœdantes uestro germina sacra fimo:
Que pede gallino, quæ calce rudentis Aselli,
Eruitis uirides per nemus omne comas.
Vos tamen ille omnes tam paruus pauit in umbra,
Sic multis probitas officiosa nocet.
Valle sub Elysia sacra nemus arbore frondet,
Letaq; selectis floribus arua uirent.
Si qua fides ueterum, locus ille salubribus herbis
Est datus, obscœnæ quo prohibentur aues.
Illic assiduè libant examina rorem,
Et uirides ledit bestia nulla comas.
Regnat amor florum, & generandi gloria mellis,
Et uenit à leni murmure facta quies.

Flosculus

Flosculus hic inter beneolentes consitus herbis,
In sua mellificas germina uertit apes.
Inq; Deo occultam degit sub cespite uitam,
Nec metuit sucos in sua fata leues.
Sed folia in Cedri seruantur, marcida cistis,
Ne pereant seuis illa uel illa nothis.
Et Sol iusticiae uernos cum proferet ortus,
Flos etiam uirides proferet ille comas.
Spirantesq; rosas terra diffundet in alba,
Et nitido Christi tempora flore teget.
Sicca tamen radix parua componitur urna,
Qua lapis ex ipso nomine carmen habet.
Terra fui quondam, nigrae gero nomina terrae,
In terram redeo, dic mihi qualis eram.

ALIVD.

Spargite humi lacrimis, iacet hic flos febre perustus,
Quem nigra terra dedit, mons tegit albus humus.
Felix illa apis est quae non ingrata laboris,
Hinc pia ab innocuis mella bibit folijs,
Sed quam desit odor folijs, quam gratia Flori,
Sylua prius folijs, flore carebit humus.

Iohannes Maior
Doctor.

IN TVMVLVM
 D. PHILIPPI MELANTHONIS
 GEORGIUS SABBINVS.

Hic inuicte tuus collega Luthere Melanthon,
 Non procul à tumulo conditur ipse tuo.
 Vt pia doctrinae concordia iunxerat ambos,
 Sic facer amborum iungit hic ossa locus.

IN TVMVLVM D. PHILIPPI
 MELANTHONIS STEPHANUS
 GELIVS.

Fons latet hoc tumulo: quid queris amice uiator?
 Fons dogmatum piorum & eloquentiae.
 Si quis ab hoc riuum proprios deduxit in hortos,
 Non aureas huic praeferat pyramides.
 Illius obstructas doleat Germania uenas,
 Parem futura non habebunt secula.
 20 Maij.

VERITAS PLORANS
 AD TVMVLVM PHILIPPI MELANTHONIS.

Ἄδ' ἔγω ἀτλάμων πρὸς τῷ δ' ἄρεκα φιλίππυ
 προσκείμεναι τύμβω κειραμένα πλοκάμυς.
 Τῆ δυμόρ

θυμον ἄχρη μεγάλῳ βεβολήμενα ὄυνεκα πόλλοις
ἃ κακόφρων ἅπατα κρείσσορ ἐμῶ κέκριται
C. P.

PIIS MANIBVS SVI
DVLCISSIMI PRÆCEPTORIS, PHILIPPI
Melanthonis, doctorum doctoris, Mat-
thæus Collinus ex Academia Pragensi
pietatis ergo dedicat.

FVndite murmur apes lugubre per aëra, nec nos
Occupet augendis sollicitudo fauis.
Ora cibus parcant, hebetentur acumina caudæ,
Nec solitus lassæt pectora uestra labor.
Cerea de uestris depromite munera cellis,
Fumus ut ornetur lumine conspicuo.
Aruit ille niger cognomine, re tamen ipsa
Flos albus, niueis candidiorq; rosis,
Flos, de quo toti largissima munera mellis,
Orbi terrarum suppeditastis apes:
Cuius inexhaustas examina plurima succos,
Suxère è cunctis conglomerata plagis:
Quo sua mella fauis diues condiuit Hymettus,
Hyblaq; nunc apibus despoliata suis.
Et melli infestis Lituania fertilis urbis,
Et benè fragranti Prussia melle fluens:
Quem redolet, quod habent iam, numine dāte, Poloni
Mel: quod habent laceræ climata Pannoniæ: De

De quo nunc aliquid dulcedinis haurit & ipsa,
Vndiq; crabronum, Græcia cinctâ manu:
Ad quem misit apes Oriens prope totus; Iberis
Quin etiam gratus prodijt unde liquor:
Quem quoq; fucorum sugebat degener agmen,
Inq; suis operis senserat huius opem.
Omnibus ex æquo quia se præbebat apertum,
Fucis, atq; apibus consuluisse uolens.
Sed non euentus uoto respondit, odorem
Hinc tulit haud æquo fucus, apisq; modo.
Dant mel apes bene olens, dant excrementa profani,
In propriam fuci mox ruitura gulam.
Christus apes foueat, fucos disperdat inertes,
Mella Euangelij totus ut orbis edat.
At te Leucorea carptum, flos inclyte, Nymphæ
Arcis in eximio deposuere loco:
Corpus ubi magni iacet è regione Lutheri,
Cuius tu socius fidus & unus eras.
Sit tibi molle solum, quod odoras proferat herbas,
Qua pia turba tuas occuluere comas.

EPITAPHIUM D. PHILIPPI
MELANTHONIS SCRIPTVM
à Martino Cuthæno Boëmo in Aca-
demia Pragensi.

Esfera qui toties Titanas bella mouentes,
Prostrauit uerbo, Christe benigne, tuo:

Victor adit superos, felici morte Melanthon,
 Agmina latrantum nec timet ulla canum.
 Impia turba fleat, uictrix Ecclesia plaude,
 His funesta uenit, sed tibi leta dies.
 Signa micant, Christus uictores cogit in unum,
 Expleat ut numeris sancta trophæa suis.
 Ergo triumphanti celeres occurrite Christo,
 Intima quos uitæ cura perennis habet.
 Vincit enim, uiuitq; suo cum milite Christus,
 Mors, Sathanas, mundus, dira q; cuncta ruunt.

ELEGIA QVERVLA,
 SCRIPTA DE OBITU D. PHILIPPI
 Melanthonis ab amico in Thu-
 ringia.

O Lacrimosa dies quæ funus triste Philippi
 Nunciat, ô lesi tristia signa Dei:
 O dolor, ô gemitus, hanc me uixisse sub horam?
 Omnia qua uideo te moriente mori.
 Sancte senex, dilecte senex, uenerande Melanthon,
 Magne Dei præco, magne propheta Dei.
 Rebus in aduersis comes indeuicte Lutheri,
 Obruta lux uerbi cum reparanda fuit.
 Sic'ne fugis, miseraq; tuos in ualle relinquis?
 Unica qui dubijs anchora rebus eras:
 Naufraga dum Christi rabiosis cymba procellis
 Fluctuat, & nullus nauita fidus adest.

Sed fugis, ut medio moriens in funere uiuas,
Et tua sit uite mors tibi dulce lucrum.
Quæ mihi, quæ luctum uox pectoris exprimat huius?
Ora tuam mortem num satis ulla fleant?
Facundus dolor est, sed me dolor iste disertum
Non facit, at stupido uulnera corde premit.
Nec miser egeritur lacrimis: exaruit humor,
Arida quem uirtus cordis anghela sitit.
Sicca negat numeros arenti flumine uena,
Nec cerebrum ingenij uim meditantis habet:
Tam nunc sollicitus curis ingentibus angor,
Tam tua mors uenit dura philippe mihi.
Quàm benè tecum agitur, qui ingrati secula mundi
Exosus, cœli regna beata subis.
Tàm malè nobiscum, qui te rectore carentes,
Cernimus arma foris, cernimus arma domi.
Fata senes tollunt, petulansq; relinquitur atas,
Et rudis insueto militat ense tyro.
Feruida quem stimulans circum præcordia bilis,
Plura mouere armis quàm ratione iubet.
Quiq; profana sacris, qui summis infima miscet,
Iamq; malum dicit quod fuit ante bonum.
Quicquid id est, unus poteras compescere multos:
Nomine terrori tu quibus unus eras.
Cætera præsentis uetat inuida temporis atas,
Etsi nunc luctus me sinat ista loqui:
Inuida proh atas hominum quæ carpere quiduis
Ne ueniat meritis gratia digna, solet.

Si bene quid didici de te tamen ante Philippe,
 Si qua mihi dextro numine Musa fauet:
 Illa tuam pleno decorabit carmine tumbam,
 Ut uidear tota mente fuisse tuus.

2. Maij, Anno 1560.

MARTINI CRYSII PROFESSORIS IN ACADEMIA TUBINGENSI, Melanthon.

ΩΜΟΙ ἔμῃς ἄτης: δια τί φύσις οὐ με πικτύω
 θῆκερ. ἔμῃρ ἄλις ὡς δὴ κλώσω πενθάδ' ἀνίως
 πενθάς ἐπῆλθ' ἀνίη: θυμαλγές ἐπῆλυθερ ἡμαρ.
 τίς κερ γκθῆσαι; μάλα πένθιμ' ἢ λυθερ ὄρη
 ἡνὶ σοφός χριστ' θεράπων τέθνηκε εἰλίππ'·
 ἡνὶ μέλαιναν ὑπὲρ χεῖρα κληῖτος ἔδνε μελάχθορ
 εἰσεβέωρ γοάοις χορὲ: νῶν οὐ χαρτὰ πάρεσι.
 λυπρὸς μὲν θάνατ'· εἰ περὶ δακτύρος: ὅμως δὲ
 τοιαυτῆς ζωὸν λύπης ἀκτῆριον ἦεν
 ἢ μεγάλη μικρὸν ψυχὴ ἢ σώμα εἰλίππ'·
 νῶν δὲ τόδ' αὐθ' ἡμῖρ εαθίκυδές ὄνηρ ὄλωλε:
 τοῖς ἀγαθοῖς ξωέφη βαθὺ ἔσῳμα βλάσος τε
 γενέσθ'.

εἰσεβέωρ γοάοις χορὲ: νῶν οὐ χαρτὰ πάρεσι
 τίπτε τοσδ' ἄχος, πάτερ οὐράνι' ἄμμυρ ἔθης
 ἢ κακίωρ κολέωρ ἢ δρῶν τινός εἰνεκερ ἄλλας (καῖς)
 τὰς κακίας μὲν ἄφες: τὸς, ὡ ἀνα, ἔσμερ ὄμιλος
 τ' ἄλλὰ δὲ ἐνθυμῶς, ὡς πάμμεγα πῆμα ἔσφη
 σῶ λαῶ: εἰ μὴ ἄλλορ σὺ μελάχθορ ὁπάσας.
 εἰσεβ

ευσεβέωμ γοάοις χορέ: ναῦ ὄυ χαρτὰ πάρεςιμ.
 ἰππείας κείνω Βιλότης ἀλκίος ὑπῆρχεμ, (σωρ:
 ἀμπεδίον πλατὺ γλωσσάωμ, τεχνῶν τε φερί:
 ἀμπεδίον θείωμ λογίωμ, ἀρετῶν τ' ἐρικυδῶμ.
 ἔργω δὲ κληθεῖς ὀρθῶς δείξασκε Θίλιππῶ.
 ναῦ δ' οὐδὲμ κηται δὲ λελασμύος ἰπποσυνάωμ.
 ευσεβέωμ γοάοις χορέ: ναῦ ὄυ χαρτὰ πάρεςι.
 κένθ' ἔλω πῖωμ, κένθ' γονιμώτατ' ἀγροῶ:
 μυρία γ' ὅς θείας κεφαλῆς βώλοισιμ ἀρίσταις
 ὤματ' ἐπιωείρας, ἠνεγκεμ ἀφειά καρπῶ,
 ὠφέλιμον πάντεσιμ, ὅς κλέθ' ἀφθιτομ ἔσαι:
 ὅζ' οὐ καὶ θείως χθὸν ἐπώνυμος ἔσκε μελαίνη.
 ευσεβέωμ γοάοις χορέ: ναῦ ὄυ χαρτὰ πάρεςιμ.
 ἀλλ' ὀθαυμασάτω τοὺς Ἑλλάδος Αυσονίης τε,
 ὄσοι, πῶν τ' ἔσαι, ἐπὶ παιδείᾳ πόριψύσας.
 ἡμῖν ἔν φρονέσθ' ἦτω μέγα θαῦμα μελάγχθωμ:
 εἰς τόσον εἰρήλοῖς, ἄλλοις τ' ἐπιχράμμασιμ εἰ:
 ὄσοι μ' ἔργωμ ἔλω μέγα, ἢμ' εἰδῆμ ἅπαντες (δὴς
 ευσεβέωμ γοάοις χορέ: ναῦ ὄυ χαρτὰ πάρεςι.
 τίς δ' ἔδραε πλείους; τίς μείζονι δεξιότητι;
 τρικίλα τίς μάλλον, φωνῆ καλάμω τε Βιλέργω;
 τίς δὲ πρὸ φροσῶν δοκέωμ κατὰ ἡ πλέορ ἰδμυ
 οὐφαῖν κερ' ἐμνυ σέο πρᾶε Θίλιππε μαθητής;
 εἰδ' ἄλλως; ὅ δ' ἄμ' ὄυ φθάνοι κακὸς ὧμ ἄφρομ τε.
 ευσεβέωμ γοάοις χορέ: ναῦ ὄυ χαρτὰ πάρεςιμ.
 ὡ πόσον ὄντες ἔλω ὀφελός, εἴλε χρισέ, λεῶ σα.
 ποσαύταις βίβλοισι, δεοπνεύσοισιμ ἀληθῶς:
 δανῶ δ' ἄτῆρι ξυσοιχῶμ πισὸς ἑταῖρας:

εὐφραδέϊ μὲν ἀκριβείᾳ τὰ θεοῦ διδάσκω·
θυμῷ μὲν λιχίῳ δ' εἶτ' ἄφρονα δόγματ' ἐλέγχω·

εὐσεβέω γοάοις χορὲν αὐῶν οὐ χαρτὰ πάρεσι·
αἱ αἱ λυκορέν, διδάχης πρῶτοσπορ' ἄρρα

τῆς ὑγιᾶ ἀναφυομλῆης· αἱ πότνα τύβιγα,
ἄλλα θ' ἔδ' ἡ σοφίης· αἱ πάτριον· ἄλλα τε φύλα·

ὑμῶν ἡ ἔρατη, πᾶν ἅπαντα μελίγηρυς ἀνδρῶν
ναῦ σιγᾶ· καὶ ὡς εἶωθε πρῶτον, ὅκετ' αἰεῖν·

εὐσεβέω γοάοις χορὲν αὐῶν οὐ χαρτὰ πάρεσι·
σὺ κλαῖε πᾶσ' ἡλικίᾳ μῦθον, ὡς πάτριον ἔδ' ἄλλοι·

οἱ τε νέοι, μέσοι, πολιοκρόταφοί τε γέροντες·
σὺ σοναχῶσιν ἐπισήμαι, σύνεσις τε παναγῶς·

χῶρος δ' οὐρ' ἐδίδασκες, ὀδύρετ', ὅτι σιωπᾶς
κῶκετι τῷ φωνῶν σέο, θῆε μέλαγχθον, ἀκῶν·

εὐσεβέω γοάοις χορὲν αὐῶν οὐ χαρτὰ πάρεσι·
λατῆρ' ὀφθιμλῆς, πόλεμ' καὶ οἰζυρ' ἔποντο·

τὸ θεὸς ἡ ναῦ· ποτμός μεγας ἄλγε' ἀπαλῶ·
σὺ σικπῆρ' ἔχε δ' ἀνάξ, οἰκτιρμον, φεῖδεο ἡμῶν·

ἀμπλακίωρ σύγνωθι· ἀπέχοις σέο χίφρας ἀάπτ
μηδ' ἡμας ἀπ' σὸν ζωάρκεια μῦθον ἔλκω· (τῶν)

εὐσεβέω γοάοις χορὲν αὐῶν οὐ χαρτὰ πάρεσι·
ναῦ τις μεμνήθω μετανοίας κηρόθι μάλλον·

πρὸς τε θεῶν ἀγάπῃ πᾶς καὶ τ' πλοσίον ἔσω·
δόξα, διχοσασίν, ζῆλ' ὀφθιμλῆς, εἰλοχρημοσύνη τε·

διαβολαί τε, κατὰ γνώσις τε ἀβυλός, ὄλοιντο·
ὅσα λίω χριστοῦ νέων μέγχι δεῦρο τάρραξαμ·

εὐσεβέω ἔυχῃ χορὲ, ὡς πάλιν χαρτὰ πάρεσι·
καὶ τάχ' ὄγ' ὑψιμέδωρ μετὰ ταῦτ' ὑμᾶς ἐλεῖν·

σθ·

ἔριώη τε μινῆ, θεῖς τε δίδαγμα λόγοιο:
τωι τε μελαγχθονίς κήδους πῶα μύθιορ ἔσα.
χαίρε φίλιππε μάκαρ, βασιλῆ νῶν σύζυγε χρι-
σῶ.
ὅρ τιμκασαε ἀει: σέο δ' ὄου ητε κῦδ' ὀλῆται.

CLARISSIMO VI-
RO GEORGIO CRACO-
VIO IVRIS VTRIVSQVE DOCTORI,
ac Illustrissimi Principis Augusti Ducis Sa-
xoniae, & Electoris, consiliario. P. Lo-
tichius Secundus
S. P. D.

Literas tuas. V. Cal. Maij datas accepi postridie
leius diei, luctus & lacrimarum plenas, Orna-
tissime atq; ampliss: Cracoui, cum manè exercendi
mei causa extra urbem in hortis deambularem. Ex
quibus tantum cœpi dolorem, quantum uerbis ex-
primere non possum: prorsus incredibilem. Etsi enim
nobis hic quoque, obscuriore tamen fama, auditum
erat, Philippum Melanthonem pituita tenui ad pul-
monem destillante affligi, & febricula insuper ten-
tari cœpisse, meq; & laterum eius infirmitas, & im-
becillitas uirium nonnihil ut timerem, commoueret:
sperabam tamen planeq; mihi persuadebam, diligen-
tia, atq; temperantia, qua in depellendis morbis ex-
actissima

actissima uti consueuerat, adiuuante etiam hoc tempore, puri ac temperati aëris clementia, ualitudinem iam illum recuperasse pristinam, praesertim cum inanis illa rumoris aura celeriter confedisset, penitusq; euauisset. Hac ego spe cum aliquantulum me sustentarem, ecce repente altera multo miserabilius & tristius in eandem rationem conscripta, quibus certò significabatur eam febrim quam leuius iam accedere, aut planè decessisse arbitrabamur. XIII. Cal. Maij finem illi uitæ attulisse. Quid tibi ego hic tristem & acerbum omnium bonorum luctum commemorem? quid dicam mi Craco? amississe nos prestantissimum uirum, summa uirtute ac fide, pacis ac concordie amantissimum, quem omnes externi atq; aduene, tanquam communem literarum parentem, amabant, colebant, admirabantur, amabantq; multo uehementius, ac prædicabit, extincta inuidia, omnium seculorum posteritas. Nescio enim quo pacto comparatum sit, ut quæ in manibus nostris posita sunt bona, & oculis quotidie obuersantur, sensim quasi obrepente satietate fastidiamus, eorumq; nos pertædeat: ubi uerò amissa sunt, animus multo ea requirat ardentius, sicut non minus uerè, quam eleganter Venusinus noster:

Virtutem incolumem odimus,

Sublatam ex oculis quærimus inuidi.

Sed de his ij uiderint, quibus in tantis Religionis disidijs, ac rerum omnium confusione, doctrinae celestis, &

lestis, & literarum (sine quibus illa consistere, ac dignitatem suam tueri nequit) cura ac propagatio à Deo Opt: Max: commendata est. Elegiam quam à me petijsti ut conscriberem, etsi propter ualitudinis meæ imbecillitatem, neq; meditationis bono satis uti, neq; in recenti acerbissimoq; luctu, in latini sermonis puritatem ac numerorum elegantiam, animum, ut par erat, intendere licuit: confeci tamen, cum aliter neq; uoluntati tuæ, neq; dolori meo satis facere possem, eamq; ad te, mi ornatissime Craco, mitto, sic tamen ut aliquid per ocium à me elaboratum propediem expectes, quod limato, politoque iudicio tuo aliqua ex parte respondeat. Hoc enim unum relictum esse uideo remedium, quo ipsius defuncti desiderium mitigem atq; consolet. Bene uale. Et Clariss: Viris Ioachimo Camerario, ac Caspary Peucero plurimam meo nomine salutem dicito. Data Heidelbergæ Nonis Maij. M. D. LX.

IN OBITVM CLARISSIMI VIRI PHILIPPI MELANTHONIS, Petri Lotichij Secundi Elegia ad Georgium Cracouium Iureconsultum.

DM tepet apricus zephyris spirantibus aër,
Blandaq; purpurei tempora ueris eunt:
Almaq; fecundo se uestit gramine tellus,
Arbor & umbrosas induit alta comas:

Errabam

Errabam Nicri secessus inter amœnos,
Mollis adhuc uitreo rore madebat humus.
Prata uidens circum, florum mirabar honorem,
Lenis ab herbosis dum strepit aura iugis.
Grata salutabant orientis lumina Solis,
Dulce uiatori manè leuamen, aues.
Nuncia cùm luctus tua uenit epistola Craco,
O quoties lacrimis humida facta meis.
Sic igitur moriens, sic ô diuine Melanthon,
Funere perturbas gaudia nostra tuo?
Raptus es heu (nec uana fides) tumulumq; recentem,
Attonitus muta præterit Albis aqua.
Scilicet hæc miseris deerat fors ultima rebus,
Hic cumulus nostris debuit esse malis.
Deseris insanis puppim bone rector in undis,
Nutat, & in medio fluctuat illa mari.
Te sine nil letum nobis, nec amabile quicquam,
Delicias mundi sustulit una dies.
Morte tua cœli facies mutata sereni,
Terraq; uix natas mœsta recondit opes.
Pastoresq; sonant uacuos lugubre per agros,
Atraq; mutato sidere squalet hyems.
Ipse ego qui uiridi redimitus tempora myrto,
Letus odorati tempore Veris eram,
Fingebamq; tuas quæ possent ire per aures,
Tutaq; iudicio docta per ora tuo.
Nunc studium, Musasq; omnes, lucemq; perosus,
Carmina lugubri concino mœsta lyra.

Hec cineri suprema tuo sint munera, quamuis
Gratia par meritis non queat esse tuis.
Nec mihi spes æquare tuæ præconia laudis,
Arduus ingenij diuitis ille labor.
Qui uolet, is Lybicæ numerum subducatur arena,
Cum rapidum Pleias turbat aquosa fretum.
Sat mihi, si nostrum dolor hic testetur amorem,
Meq; obitu gemitus non tenuisse tuo.
Nam licet occiduo traherem sub cardine uitam,
Vespere qua lassus Sol iuga demit equis.
Seu populos inter, Phœbi quos inficit ignis,
Sidera quos extra nostra iacere ferunt.
Has tamen inferias, quocunq; sub æthere, ferrem,
Et memor ignoto staret in orbe lapis.
Te puerum, uix linquentem cunabula, Musæ
Certatim donis excoluere suis.
Maternaq; tibi consanguinitate propinquus,
Monstrauit ueræ Capnio laudis iter.
Capnio quem Tybris, quem frater Tybridis Arnus,
Progeniem nostri sanguinis esse negant.
Mius Arctos iussu digressus in oras,
Cœpisti ingenij spargere dona tui.
Et uelut exiguus primum sine nomine riuus,
Per uiridem tenui murmure serpit humum.
Mox magis atq; magis labendo uiribus auctus,
Communes populis sufficit uber aquas.
Sic artes creuere bonæ, tua gloria creuit,
Adiecitq; aliquid proxima quæq; dies.

Fortunatus

Fortunata nimis sub sidere Menalis urse
Terra, prius fœdo squalida tota situ.
Ille tuas iussit Musas regnare per urbes,
Et pulsare nouo pectine fila lyrae.
Incluta tunc geminae redijt facundia lingua,
Barbariesq; dedit, cedere iussa, fugam.
Calliopeq; suis comitata sororibus ultrò,
Menalio posuit leta sub axe domum.
Tum pater, ignotum prius atq; ignobile flumen,
Cornua limosa sustulit Albis aqua.
Et, quos nulla prius flores conspexerat. etas,
Fudit odorifero terra benigna sinu.
Hinc legere noui sibi ferta recentia uates,
Gloria quos humeris euehit alta suis.
Seu uada, care senex, habitasses Syrtis iniqua,
Sine sub Æmonijs inuia saxa iugis.
Illuc Castaliæ migrassent sponte sorores,
Ortus & Æonia sors nouus esset aqua.
Fallor? an hoc terris Superi restare monebant,
Sideraq; in cunas officiosa tuas?
Cum loue Mars primo fulsit tibi mitis in ortu,
Thessalus hospitio fouit utrunq; senex.
Inuentorq; lyrae faustos tibi præbuit ignes,
Humida quâ liquidas urna refundit aquas.
Falciferumq; senem, quamuis nil triste minantem,
Mollit in quinta candida sede Venus.
Cynthia per felix, in culmine, uirginis astrum,
Oppositos fratris currere uidit equos.

Inde tot egregiæ culto sub pectore dotes,
Dona tot ignorat quæ rude uulgus, erant.
Gratia Dijs, quod læta tuo mihi tempora nasci,
Præceptisq; tuis fata dedere frui.
Septimus à decimo (memini) iam ducitur annus,
(Tàm citò tot læti præterière dies)
Cum tibi præclaras puer erudiendus in artes
Traditus, Aonidum captus amore, fui.
Non mihi maluerim quidquid Tagus egerit auri,
Quicquid habet rubri diues arena maris.
Tu mihi monstrabas bifidi iuga frondea montis,
Deducens fida, ceu pater ipse manu.
Non tibi per Latium, tot clara per oppida, uidi
Sequana nec tumido quæ fluit amne, parem.
Clara per Europam tua fama, per Asida terram,
Nec Lybiæ laudes nescit adusta tuas.
Tu præcepta Dei pandens arcana, docebas
Gaudeat ut pura mente fideq; coli.
Doctrinæq; pio cœlestis amore, ferebas
Mille uicæ casus, tædia mille senex.
Non magis hac iudex quàm parte scuerus in illa,
Iusta uelut premitur pondere libra pari.
Impia nec contrà diræ conuicia lingue,
Causa laceßitas impulit æqua manus.
Non ego mordaci perstringam carmine quenquam,
Nullus in hoc unquam pectore liuor erit.
Si tamen audebunt manes uiolare sepultos,
Tisiphone furijs quos agit atra suis:

Non

Non cineres uenerande tuos patiemur inultos,
Pro tumulo Pietas induet arma tuo.
Albi pater, pater Albi, leues abiêre per auras
Omnia, quæ propter uiuere dulce fuit.
Si quid habent ueri timida præfagia mentis,
Pœna uenit lento sera, sed ampla, pede.
Iam uideo instantes fatali lege ruinas,
Præliaq; & fuso pingue cruore solum.
Voluimur huc illuc, ueluti spoliata magistro,
Cymba per Ægeas naufraga fertur aquas.
Ergo nec affari mihi te dulcissimè saltem,
Extremum licuit funeris ante diem.
Cum pectus tibi dira sitis torreret anhelum,
Vreret & miserum sebris acerba iecur.
Ipse salutiferas herbas, succosq; dedissem,
Quos miscere aliæ non didicêre manus.
Ipse Deum supplex in uota precesq; uocassem,
Assistens lecto peruigil usq; tuo.
Namq; preces castæ pallentes pellere morbos
Votaq; Pœonia fortius arte, solent.
Non licuit saltem uoces audire supremas,
Atq; anima tecum deficiente loqui.
Non positum lacrimis sparsi uenerabile corpus,
Florida non cineri ferta rosasq; dedi.
Quod possum, tibi manè nouo, tibi uespere sero,
Mœsta tibi media carmina nocte canam.
Nec breuis hæc finem statuet mihi uita doloris,
Siquid adhuc uita Dij superesse uolent.

Non animum uerni mulcet clementia cœli,
Non leuis afflatu me iuuat aura suo.
Fœcundisq; rosæ Lauriq; uidentur in hortis,
Cumq; maris uiridi lilia rore mori.
Alma parens tellus, cuius cognomen habebas
Deficit, & foetus negligit ægra suos.
Ipse etiam ueteris Nicer haud oblitus alumni,
Cœruleas largis fletibus auget aquas.
Hic fuit, hic studuit, puer hoc in cespite lusit,
Hic pater, hic genitrix, hic habitauit auus.
Colle sub hoc tenui deduxit carmen auena,
Hic decor, hæc doctæ gratia uocis erat.
Talia dum recolit, lacrimarum gurgite flumen
Crescit, & undosis fluctibus antra fremunt.
Mœstaq; uicina residens Philomela sub umbra,
Flebilis mœrentes concinit inter aues.
Æmula facundi Philomela Melanthonis ales,
Par honor, & linguæ candor utrisq; fuit.
Omnia quæ tellus, quæ pontus, & educat ær,
Interitu lugent, magne Philippe, tuo.
Si tamen illa Dei fuit (ut fuit) alma uoluntas,
Nostra nec infectum reddere uota queunt:
Corporis exuuijs & mortis lege solutum,
Gratulor ætherea te regione frui.
Postq; tot infidos maris implacabilis æstus,
Nubila iam pedibus cuncta subesse tuis.
Iam canis unigenam natum, rerumq; parentem
Per fortunati culta uireta soli.

Illic sunt, quicumq; Dei præcepta secuti,
Iusticiæ certas nos docuere uias.
Non illic morbi, non ærumnosa senectus,
Non graue pauperies urget acerba malum.
Sed citharæ, cantusq; uigent, animaq; piorum,
Ipsius è uitæ fonte perenne bibunt.
Æterniq; patris mens & Sapiencia Christus,
Feruida diuino lumine corda rigat.
Salue magne parens, alti nunc ætheris heres,
Et frueri æternis, quæ tibi parta, bonis.
Discipuliq; tui uocem cognosce supremam,
Nec pietas cineri sit grauis ista tuo.
Terra tuum uiolis ornet, lauroq; sepulcrum,
Floreat æternis urna beata rosis.
Ossaq; tranquilla semper tua sede quiescant,
Semper ad Albiacas uox tua uiuat aquas.
Hoc precor, his saltem, mundi sator, annue uotis,
Ipse uagi curam suscipe Christe gregis.
Per nomen uenerande tuum, nostramq; salutem,
Sanguine quæ miseris est reparata tuo.
Perq; tuos, dum corpus erat mortale, labores,
Per maiestatem numinis oro tui.
Extremæ per dira precor ludibria mortis,
Respice desertas, optime pastor, oues.
Respice nos tenues cum spiritus ibit in auras,
Summaq; cum terris fulserit illa dies:
Qua tuba per trepidas sonitum dabit horrida nubes
Hoc triplex mundi flamma, resoluet opus. Et

Et benè habet: nec enim genitor dulcissime longè,
Auguror aduentus tempus abesse tui.
Interea laudesq; tuas, nomenq; canemus,
Tu modò da dulci Christe quiete frui.

IN PHILIPPVM ME-
LANTHONEM DEFUNCTVM
προσωποπικόν Michaëlis
Beutheri.

TAndem per uarios Philippe casus,
Per discrimina tanta, totq; rerum,
Ad Christi penetras, quiete gaudens,
Arces æthereas, & expetitas
Longo tempore, quo peculiari
Virtute, ingenij bonisq; summis
Nil non officij benignioris,
In cœtus iuuenum simul senumq;
Iustus quos labor, & laboriosum
Exercet studium piè docendi,
Discendiue fideliter, probatas
Artes, mirificum Deiq; uerbum,
Magna dexteritate contulisti.
Has ergo lacrimas tibi sepulcro
Pro fida damus institutione.
Nos desiderium tui fatigat,
Nostra & pectora rodit usquequaq;
Nimirum licito, piog; more

Gentis Christi adūm, Deo dicat.e.
 At nunc parta quies tibi perennis,
 Adscito Superis chorisq; Diuūm.
 Summis iam fruēris bonisq; ueris,
 Et quorum haud temerē prius solebas
 Astrorum meritos tueri honores,
 Cernis illa eadem, tenesq; certus
 Cunctorum uarias uias, uicesq;.
 Salue iam patrio recepte cælo,
 Æternūmq; uale Philippe Diue.

F. B.

E Cquid terra uires, cūm flos tuus occidit? *atris*
 Vestibus (exuijs ô Libitina tuis)
 Obsita lugeto. Sic debes esse Melanthon,
 Cūm sepelis Solem lurida terra tuum.

STEPHANI CIRLERI.

C Onditur en corpus tellure Melanthonis *atras*
 Conueniens nomen quæ merito *atras* dedit.
 Nam quid in hac uita persensit (quæso) sereni?
 Omni non 'ne ferē tempore nigra fuit?
 Spiritus ast inter stellas micat ille coruscas,
 Temporaq; expectat corporis alba sui.

CAROLI HUGELII

O Cciduo cum Sole tuum Germania Sidus
 Occidit, ille quidem manē redire solet: *at*

At tibi non iterum, quod nox tenebrosa recondit,
Sidus ab Eois exorietur aquis.
Dum tamen Eoum mare, dum Sol uiset Iberum,
Sideris illa tui fama superstes erit.

AD PHILIPPI MELAN-
THONIS TVMVLVM, IOAN-
nes Postius.

HAS lacrimas, hos mœsta parens Germania crines
Ad tumulum spargit, culte Philippe, tuum.
Has uiolas Pietas, hanc magnus Apollo cupressum,
Hec tibi Pierides laurea ferta ferunt.
Te Pietas luget, luget Germania raptum,
Cumq; suo luget turba nouena Deo.

IDEM AD ALBIM FL.

Albi pater liquidum quis'nam tibi, quis pater amens
Turbat? & uberibus cur fluis auctus aquis?
Ah miser, Aonij turbat te casus oloris?
Et tibi iucundos non finit ire dies.
Ille tui cygnus fontis decus, atq; uoluptas
Occidit, ac ripis conditur Albi tuis.
Hinc illæ lacrimæ, quibus auges flumina, manant,
Hinc tua funereis uocibus antra sonant.
Infelix annis, cygno spoliata canoro,
Fallor: an huic similem non dabit ulla dies?

ΕΝ ΠΕΝΘΕΙ

ΟΡΓΗ.

Magnus mortuus est modò Melanthon,
Luge Bretta tuum fidele pignus:
Vuitemberga tuum fleas Magistrum.
Coetus incoereat atq; ouile Christi,
Non cœleste, sed huius hocce secli.
Et grex candidus eruditiorum
Plangat pectora: & ingemiscat omnis.
Sunt communia nostri damna secli.
Omnes nunc lacrimæ & dolor decebunt.
Donec signa dabit benigna Christus,
Auferre & dare posse quos placebit,
Qui carumq; piūq; ouile purgent,
A sæuisq; queant lupis tueri.
Verū in gaudia mille fletus iste
Noster sic redeat diūq; duret:
Vt qui nunc gemitu & dolore nostro
Rident, perpetuo dolore mentis,
Haud cœlum aspiciere, haud uirum tueri
Possint: officij immemor caterua:
Solum docta cohors opinione,
Solo nomine Christiana turba.
Festinate nouos malos libellos,
Gaudium edere, non trium dierum.

Ex Scola Argentinensi. PR^{ve}

PRVDENTISSIMIS
VIRIS, ET SENATO-

RIA DIGNITATE IN INCLYTA
Lubecensium Repub. amplissimis, Henrico
Collero, & Gottardo ab Houelen do-
minis suis colendis. S. Ioannes

Bocerus .

Quamdam damni Ecclesia Dei, & res literaria
his miserrimis & turbulentis temporibus se-
cerit, extincto totius Germaniæ ornamento, Reueren-
do & clarissimo uiro domino Philippo Melanthono
& clarissimi prudentissimiq; uiri, pro singulari
uestra sapientia probè animaduertitis, & hunc acer-
bissimum tanti uiri occasum, & imminetia mala, &
totius Germaniæ calamitates, quas ipsius obitus non
obscurè denunciat, unà cum omnibus bonis, cordatisq;
uiris cognoscitis & deploratis. Columna enim & u-
nicum presidium purioris doctrinæ quæ Dei benefi-
cio in nostris Ecclesijs sonat, & omnium honestarum
artium, & disciplinarum dux & moderator, nunc
cum omnium bonorum ingenti dolore, è uiuis exce-
sit, cuius mortem quanta mala sint infecutura, Reue-
rendus uir D. Martinus Lutherus, suo obitu nobis
potest in memoriam reuocare. Nondum enim Ger-
mania respirare potuit à continuis bellis, & exortis
seditionibus, & miserrimis Ecclesiarum & Schola-

rum diuulsionibus & intestinis odijs, quæ sine dilatio-
ne ab ipso interitu diui Lutheri Rempub. ciuilem &
Ecclesiasticam inuaserunt, & miserrimè affixerunt.
Et cum uerum sit quod. Esaiæ. 56. cap. dicitur, &
immota huius dicti sit regula. Antequàm ueniat ca-
lamitas colligentur iusti &c. non leuiora mala no-
bis nunc extincto Philippo, & maximè & pericu-
lose rerum mutationes imminere uidentur. Par enim
decus & ornamentum D. Luthero piæ memoriæ, in
Melanthonè amisimus, & quântum ille concionibus
publicis & editis scriptis, tantum hic functione Scho-
lastica & prælectionibus & multis necessarijs libris
quibus methodum doctrinæ coelestis primus omnium
comprehendit, publica & immensa utilitate præsti-
tit. Et non solum in doctrina coelesti, uerumetiam in
omnibus alijs artibus talem accendit lucem, qualem
nunquam ante sua tempora habuerunt, nec in postea-
rum consequentur. Hoc igitur extincto, quis non
doleret? quis non maximo dolore adficeretur & con-
tristaretur? Ego ut sanctissimo seni, & præcepto-
ri meo obseruandissimo iustas exequias soluerem, &
me publicis miserijs, & ingenti dolore propter tanti
uiri interitum adfeci testarer, lugubre illud carmen,
cui lacrimæ & dolor ingenium & animum intende-
re me non siuerunt, confeci, & hoc ultimo officio, &
prædicationis honore præceptorem omnium no-
strum meritissimum & nunquam satis laudatum, quæ
par est, & me decuit pietate adfeci. Hoc autem lugub-
bre mes

bre meum carmen clarissimi, prudentissimiq; uiri, ob
eam causam uestræ amplitudini dedicaui, quod pro
uestris singularibus in me meritis & officijs, uobis
illustri aliquo argumento, & scribendi occasione ani-
mi mei gratitudinem & obseruantiam iam dudum
declarare uolui. Sed nulla mihi hætenus materia,
quam uestræ amplitudini dignam & aptam cense-
rem, oblata fuit. Iam uerò quam mihi casus inpera-
tus, & mors reuerendi & clarissimi uiri Philippi
Melanthonis obtulit, etiamsi tristitiæ & luctus sit
plenißima, ea tamen occasione, & dedicatione huius
Epicedij, uobis potius animi grati officium declarare
uolui, quàm diutius hominis ingrati notam sustinere.
Et quamuis nihil uoluptatis ex tristi hoc carmine
percipietis, tamen honorificum, & dignum uestræ
erit amplitudini, tanti uiri, quem uiuum non uos so-
lum, uerùm etiam tota Germania ut numen suum, &
donum cœlitus demissum coluit & admirata est, ulti-
mas exequias, & funebre meum carmen, quo ipsius
merita & immortales laudes decantantur, benigno
elementiq; uultu suscipere, quod ut faciatis cùm ue-
stra uirtus, & naturæ singularis bonitas, tum extin-
cti Melanthonis fama, & nunquã moritura gloria ul-
trò uos adhortabuntur. Feliciter ualete. Rostochij II.
Cal. Iunij. Anno 1560.

V. amplitudini

deditis.

Ioannes Bocerus Academiae
Rostochienfis pro-
fessor.

EPICEDION PHILIP^o

PI MELANTHONIS.

ERgo iaces diuine Senex, sanctissima morum
Regula, Pierij decus & memorabile cœtus.
Ergo Philippe iaces, & nostris inuida seclis
Parca decus tantum rapuit, quis funus acerbum,
Damna quis hæc lacrimis non deplorare profusis
Possæt, & æterna lugere Melanthona fletu?
Namq; decus cecidit tantum, quo maxima nuper,
Lucifer ut reliquas præcedit lumine Stellas,
Extulit ante alias sic se Germania terras,
Æternumq; sibi nomen, famamq; Philippo,
Et ueræ peperit decus indelebile laudis.
Ergo mihi lacrimas, mihi quis funebria fundet
Carmina? qua tantos testabor uoce dolores?
Et quales gemitus, quos luctisonos singultus,
Vndanti lacrimis, afflicto & pectore promam?
Teq; decus tantum, quo non maioribus unquam
Fletibus occubuit, gemitu nec dignior alter,
Iuit ad Elysias exuto corpore sedes,
Conceptas inter curas, ortasq; querelas,
Tristibus exequijs, & carmine deplorabo.
Ite nouem tristes, lugentes ite sorores,
Excidat & cultus lætus, capitiq; corona,
Laurus & ornate non ô non gratia formæ,
Hoc ornet, inæstas hoc tristi tempore Diuas.

sed

Sed uobis pullas, & nobis addite uestes,
Et squalore caput, cinerumq; replete fauillis,
Crebraq; mœstifero suspiria fundite luctu,
Et tantum lugete uirum, quo uestra reuixit
Laus, dudum coecis & gloria pressa latebris.
Illo uos olim læta nascente fuistis,
Cum puer in uestros primum se offerret honores,
Hoc iterum raptò, uestræ pars maxima laudis
Occubuit, recidetq; cito molimine, flete,
Flete Deæ uestræ dispendia tristia sortis,
Ereptum uobis magnum lugete Philippum.
Scitis enim, memoriq; deæ seruat in æuo,
Hic nondum teneras fuerat cum natus in auras,
Quam status indignus, uestræ quam perdita sortis
Res fuit, abiecto quam spernebatur honore
Doctrinæ, laudisq; parens diuinus Apollo.
Tum decus hoc sanctum, tum uestræ gloria famæ,
Et siluere pij immortalia munera coetus:
Munera quæ quondam rutili ceu sidera cœli,
Sic magnis toto micuerunt laudibus orbe,
Cultoresq; suos, & non uirtutis egena
Pectora, sidereis magnis ter dotibus astris
Inuexere, nihil quæ falsum, nilq; caducum
Virtutisq; nihil præter meditantia famam,
Proxima cœlicolis meruerunt præmia Diuis.
At tunc omnis honos Phœbi, tunc omnis adempta
Virtuti cultura fuit, & gloria Musis.
Cognita uix paucis Claræ tum maxima gentis
Vtilitas,

Vtilitas, & fama fuit, tum scilicet omne
Exinctum decus est, & cura & forma loquendi.
At fera garritu tunc omnia pulpita circum
Barbaries frendens, cœcis caput extulit antris,
Inuasitq; suis ingentem uiribus orbem,
Caucaseasq; ultra rupes, bustumq; Promethei,
Pieridum cœtu, Phœbum, comitante, fugauit.
Deseruitq; scholas sapientia: gratia fontem
Doctrinae, & ueros in nescia pectora riuos
Ducere non potuit, maculis obstructa, ferisq;
Sordibus, & totis contabuit arida campis.
Et sitis Aonides pressit grauis, ipsaq; ueri
Cognitio, longè meditantia pectora fugit.
Hunc iterum fontem, clausos aperireq; riuos,
Omnibus obstaculis, & iniqua sorde remota
Cura fuit multis. Et te memorande Rodolphe
Agricola æternos uirtus cantabit in annos:
Et neq; uenturi tua Capnio facta nepotes,
Nec tibi quam famam peperisti laude, silebunt:
Et Desiderium sua uirtus tollet Erasmus,
Dum ros à cœlo, de terris gramina crescent.
His operas alij, misit quos Teutona tellus,
Doctrina insignes, magna uirtuteq; culti
Adiunxere uiri, tamen has abstergere labes
Occlusi fontis, dulcesq; reducere riuos,
Non potuere. Polo donec miseratus ab alto
Fortunam Phœbi, magni fabricator Olympi
Dulce decus terris purgatoresq; Philippum
Obstructi

Obstructi fontis, cœlesti detulit arce.
Hic postquàm uaria sacrum caput extulit arte
Os similis, uocemq; Deo mira omnia luce
Rettulit, & largos doctrinæ currere riuos
In nostros permisit agros. Assurgite Musæ
Laudibus, & uestrum meritis extollite alumnum,
Solutus hic ingenio, quo se Germania tollit,
Exitit, hic unus uestros reparauit honores.
Pierides ne uos amissæ sortis Achiuæ
Pœniteat semper, diuinæ robore mentis,
Auxilio & dextro, sacundo & præstitit ore.
Vnius non ille capax, nec deditus arti,
Ah sua quàm uariæ ditabant pectora dotes,
Quas non hic Sophiæ partes penetrarat, & omnem
Doctrinæ cumulum sapienti pectore clausit,
Hunc postquàm in teneram cœpit stillare iuuentam,
Atq; aperire suæ totus penitralia mentis,
Dij quales fructus, donum Dij quale docentis?
Quæ uox apta uiri? doctis quæ commoda Musis
Præstitit? ex illo cœperunt tempore formam
Exuere indocilem sermonis, & omnia Musæ
Pura loqui, redijt decus artibus, & redijt ingens
Gloria, quæq; antè ingenijs corrupta fluebat
Vnda malis, pueros traxit Phœbæa liquores,
Hic salsos latices, & amara fluentia repleuit
Nectare Pierio, sapidoq; refecit odore.
Omne genus rerum, diuinæ robore mentis
Complexus, nullas intactas præterit artes,

Quas

Quæ fugitiua iuuant humane commoda uita.
Absterfo Musis tandem squalore, situq;
Atq; ubi magnifico retulit decus omne paratu,
Ilicet ad sacras auidè se contulit artes,
Doctrinæq; genus summo quod uenit Olympo,
Heu quales inter curas, quantosq; labores
Auxit, & ingenti cum fructu propagauit.
Præconemq; Dei, diuinum laude Lutherum
Ceuehit, & tanquam plenæ uirtutis Eliam
Quo uixit, nuper fuit admirata sub euo.
Non minus insigni Germania tota Philippo
Debet, & æquali meritum ueneratur honore.
Nec tantum inuicta potuisset mente Lutherus
Doctrinæ labis cœlesti abstergere, si non
Adiutus magno (sic diu uoluere) Philippo
Esset, & Athletes gemino sic robore fultus,
Pectore magnanimo reprobos pugnauit in hostes.
Materiam rerum supera de sede profectam
Hic dedit, & primùm causas monstrauit agendi,
Plenus diuinæ doctusq; per omnia mentis:
Ille modum, formamq; dedit, qua possit agi res,
Sacra per & cultas mysteria protulit artes.
Ille dolos cernens, & acuta sophismata, cunctas
Detexit latebras, uersutos uicit & hostes.
Nec Maluenda tibi, tibi nec uariabilis Ecce,
Omnia tentantis fallacia profuit artis.
Ille unus rerum causas aperire latentes,
Et medijs potuit latebris educere uerum,

Os, artesq; Deo doctus, linguamq; disertam.
Ille unus quoties, dum tu uel maxime Caesar,
Vel status Imperij, rapidas componere lites
Niteris, aduerso fidum caput obtulit hosti?
Defenditq; tuas pugnae Germania partes?
Nec tibi saluifici caelestia dogmata Christi,
Adscitosq; pie cultus, formamq; sacrorum
Eripuisse tulit quenquam, licet impiger arsit
Hostis, & in flammis plures superintulit ignes.
Ille unus gemino decoratus munere, Christi
Restituit nostro mysteria sacra sub euo.
Nec minus & Phœbi dignissima gloria talem
Omnibus accendit lucem, tenebrasq; remouit
Artibus, elapsi qualem non gratia seculi
Vidit, & heu nunquam uenientia tempora cernent.
Temporis ille sui Clarij laus unica coetus,
Ingenio cunctos unus superauit, & arte.
Thuisconis haud alio tantum se tempore tellus
Sustulit Aonidum meritis decorata sororum.
Tunc lingua triplicis potuit quæ maxima uirtus
Esse fuit, reliquas terras & Teutona tellus
Munere Pieridum uicit, praelataq; mulis
Eius stellifero se gloria uexit Olympo.
Nulla mora, ex nostro in peius ruere omnia seculo
Incipient, & te rapto diuine Melanthon
Desinet heu moestis sua lux splendescere Musis.
Iam fama extincta, & retro res lapsa referri
Coepit, & Aonidum minui decus omne sororum.

Nam

Nam qui non casus? quæ non tua fata Luthere
Damna secuta, graui non implicuere dolore?
Heu quanto ex illo Respublica tempore Christi
Disidijs agitata malis, & dispare sensu
Defecit, quæ non tristissima uulnera sensit?
Et doluit priuata suo rectore Luthero.
Iam quoq; nos certè fata haud meliora sequentur.
Et nunc extimèto properanti morte Philippo,
Heu quod adhuc firmum mediocribus hactenus haesit
Viribus, id totum fracta compage solutum
Corruet, enormes & templa, scholasq; ruina
Rixis, & tristi molimine deformabunt.
Namq; decus cecidit, quo sola superstitè nuper
Se uirtus, ueriq; fides inuicta tueri,
Et sortis potuit casus superare furentis.
Hei sentis, lugesq; tuas Ecclesia partes,
Et tu Phoebe doles, clypeumq; Melanthona raptum
Dedita turba sacris, & dedita turba prophanis
Artibus, ingeminant lacrimis, uotisq; reposcunt.
Atq; has luctifono uix promit gutture uoces,
Omnia solliciti, peioraq; multa timentes,
Rore genas tristes, & fletibus humectantes.
Quò te sancte pater, quò te mors inuida, quò te
Fluctibus in medijs, circumstantiq; periculo
Abripit? ah cur nos lacrimarum hac ualle relinquit?
Te dolor excepto quæ nos fortuna sequetur?
Nunc ô fracta salus, nunc fluctibus antè carinam
Acta feris saeuo mergetur in equore, quò nunc
Te rapit

Te rapis, & nostris placidum conspectibus aufers?
Nunc o consilium, solitam nunc poscit opem res.
Te desiderio nunc deploramus amaro,
Vocibus & mœstis, & pectore lamentamur.
Tu clypeus, tu nostra salus, tu immobilis omni
Anchora præcipiti casu, columenq; fuisti.
Omnes subq; tuis tuti requievimus alis,
Subq; tua incolumes uitam traduximus umbra.
Quis nunc ingenijs, quorum nunc copia lites
Magna ferit, magnoq; nouas parit agmine rixas
Obstabit? cœptæ recident quo iudice lites?
Eheu quàm tristi facie, quantoq; dolore,
Insurgent omnes, quos hæctenus unica frontis
Vis augusta tue grauis & formido repressit.
Erumpent certè, quos dudum liuor & ira
Coxit, & innatum clausit sub pectore uirus.
Et iam templa Dei, iam diro turbine coetus
Perflabunt Clarios, nil & furialis Enyo,
Quod pia corda potest affligere, linquet inausum.
Nunc o nunc demum rerum quo culmine lapsi
Simus, & heu quali priuati lumine, magno
Cum luctu, miseri nec ab una parte, sciemus.
Sic Nauclere, ratem, currus auriga uolantes
Omni consilio cassos, dubiosq; relinquis?
Eheu tecum dotes quantæ pericere, tuoq;
Occasu quantum fecit Respublica damni?
Consilium senibus, teneræ moderatio pubis
Te iacet amisso, tu dono insignis utroq;

Et pietate senes, & morum laude iuuentam
Rexisti, uitæq; feros deponere mores
Suasisti, nihil indignum, tu nilq; prophanum
Fudisti sacro, sedatis gestibus, ore.
Te pia simplicitas, & ficto libera fuco,
Et niue candidior, nec tristi tabida felle,
Mens cunctis facilem mira dulcedine fecit.
Quam sancti mores, quanta pietatis imago,
Omnibus in uitæ factis, dictisq; resulsit?
Hos uitæ gestus, & numen amabile frontis,
Cum tanta uarijs decorarunt dotibus artes,
Quanta homini à summo poterint contingere cælo.
Idcirco adsciti lati de partibus orbis,
Huc denso Clarius se contulit agmine cætus.
Qua tu diuinæ donatus munere uocis,
Omne decus, claras nomenq; perenne per artes,
Innumerabilibus sudoribus instaurasti.
Huc peiora rudis ponant ut signa Mineræ,
Et sumant animos Musis, & Apolline dignos,
Cum senibus iuuenes alacri contendere cætu
Vidimus, & nutu magni pendere Philippi.
Hic ubi cum linguæ soluebas frena disertæ,
Accursus qualis, Dij qualis copia cætus
Huc docti uenit? & plena palatia Phœbi
Exclusere aliquos, quamuis latissima, uerum
Ante fores illi stabant, patulisq; fenestris
Pendebant, & te nunc diui dogmata Pauli,
Nunc artes Phœbi magna cum laude docentem

Audiueris

Audiuere tuas & celso pectore dotes
Mirati, te præceptorem, teq; parentem,
Virq; puerq; animo non dedignante colebant.
Nam qua tu doctas non sedulitate Camœnas
Prouexti? pelagus magni uariabile Phœbi,
Distractasq; uagas iusto non ordine Musas
Contracti primum, facili & compendia cursu
Monstrasti, Phœbiq; graues, longosq; labores
Esse leues, magnæ tu solus acumine mentis
Fecisti, nobisq; uiam, formamq; sequendi
Prescripsti, æternis æterno munere libris.
Quod genus ô Musæ doctrinæ, quodq; remotæ
Artis, hic in Methodum studijs ingentibus aptam
Non benè digessit? uix sic Tirynthius acer
Augeæ stabulum purgans sudauit, & oci
Expers, in diro lassauit limine corpus.
Gratia magna tibi, tibi sit laus summa Melanthon,
Possumus ut tutò cunctas uolitare per artes
Et uero abstrusos sensu decerpere fructus,
Muneris omne tui est, tibi nos debere fatemur
Culturam ingenij, Musis testantibus, omnem.
Ingrati cedant cuculi, cedantq; maligni,
Qui te non meritò læserunt nomine fuci.
Si nisi tu summi donatus uertice cœli,
Doctrinæ genus omne suo splendescere cultu
Fecisses, nebulis, nos immersiq; tenebris,
Vix ô uix aliquam possemus cernere lucem.
At nunc te raptò rursum lux ista, remotæ

Occidit, ô Phœbi, fors ô mœstissima cœtus
Pierij, quanto nunc conturbata dolore
Vrbs Viteberga gemens madidos irrorat ocellos,
Et Muse circum muros, & inane cadauer,
Et circum Albinas carmen miserabile ripas,
Omnes deformes, laceratis criminibus omnes,
Ingeminant, mœsto ferientes æthera planctu.
Ipse pater Phœbus dubius, plenusq; doloris,
Quà modo uertat iter nescit, radijsq; nitentem
Conspicit inuitis, citus & præteruolat urbem,
Atq; inter gemitus, suspiria mœstaq; satur:
Hic ô dulce decus nostrum, hic mea cura Melanthobis
Hic Phœbi spectata salus, & fama Philippus
Occubat, alipedes ueloci currite gressu
Currite, crudeles renouat locus iste dolores.
Sancte senex, memorande senex, ô unica uirtus
Pieridum, secliq; tui uenerabile numen,
Ergo iaccs, de te nil & nisi flebile nomen,
Et desiderium restat, penitusq; recessit
Illius utilitas longè suauissima lingua?
Et iacet extinctus Philomele cantus, & acris
Vocis amor, quales post te cantare uolucres
Incipient? prohibete nefas, omenq; malignum,
Dij prohibete nefas, ne tanti gratia cantus
Innocuæ uolucris, garritu læsa nocenti
Occidat, immeritò iustos & perdat honores.
Vos seruate decus, nobis quod uoce fideli
Præstitit, & nostras è cæco carcere mentes

Eruit, & turpis quæ nos inscitia pressit
Vindice, prolato cecidit splendore, Philippo.
Doctorum flos ille uirum columnæ; ruentis
Pieria gentis, patriæ splendorq; supremus,
Vitifera qua se probat inçlyta BRET TA racemis,
Et Palatinas nullo tam munere terras,
Quam tollit meritis, & magni laude Philippi.
Germanis decus ille suis, nomenq; perenne
Præstitit, & quo se merito Germania læctet,
Ingenij ob cunctas quas hic sibi subdidit artes,
Aut ob uirtutis, nec fictæ laudis honorem,
Hoc habet, hoc magno Germania nacta Philippo
Possidet, hæc propria sibi ducit præmia laudis.
Præter & inuidiam (liuor licet audiat unum,
Quotquot in hoc cunctis uiguerunt tempore terris
Doctrina clariq; uiri, meritisq; uerendi,
His rectè præfert Germania sola Philippum.
Hoc uitæ probitas, geminataq; gloria Phœbi
Præstitit, innumeris meritumq; laboribus illud
Obtinet, & nullo contradicente tuctur.
Quo cœpit studio pressas extollere Musas,
Hoc indefessus sex denos præstitit annos,
Ærumnas quales, iniucundosq; labores
Interea tulerit, uarias dum tendit ad urbes,
Atq; Euangelij causam, lucemq; tuctur,
Nunc & colloquijs, nunc & conuentibus acres
Pungit, & aduersos prosternit uiribus hostes,
Quosq; domi fructus, quid sedulitate docendi

Præstiterit, dum templa, scholas, fora rauca uenustat
Ingenijs, teneros & ducit in ardua fetus
Culmina, uentura maturat & omnia messi.
Scilicet hoc docti monstrant monimenta laboris,
Mansuriq; docent eterno nomine libri.
Has inter curas, onerosaq; pondera fortis
Difficilis ratio priuata formaq; uita,
Qualis erat, si quis fortassis scire laborat.
Mitis erat, placidusq; senex, & amabilis acri
Aspectu, litisq; fugax, & mollis ad omnes
Legitimos aditus, & non quærentibus asper.
Officijs homines quibus & promouit egenos,
Testor, & hoc mecum doctorum turba uirorum
Prædicat, ille meæ miseratus uulnera fortis,
Subsidium nostris & rettulit ocia Musis.
At qualis pietas ipso dignissima cælo
Ornauit uitamq; senis, moresq; uerendos,
Illi testari possunt, dum uita manebat
His quibus officijs, & aperto pectore notus,
Clarorum de se specimen memorabile morum
Præbuit, haud fictam pietatis nomine famam,
Abiecto fuco procul & leuitate, secutis
Illius & uitæ pietatem tota peractæ
Actio monstrauit, coeptisq; exordia rebus
Sacrauit, finemq; Deo, raroq; precando
Defessus, superas oculos referebat ad arces,
Et te Gnate Dei miseris felicia terris
Fata precabatur, nostri & contagia secli

Effusis lacrimis & crebra uoce gemitat.
Et pubem imberbem turpes dediscere mores,
Hortatusq; Dei castè mandata uereri,
Publica ne uitijs cumulent incommoda fœdis.
Arma nec accelerent commissis debita culpis,
Impia nequitiæ præcidere frena studebat.
Hoc exercitium, cunctis hæc cura diebus,
Tale laboriferos studium finiuit & annos.
Donec ab innumeris consumto corpore curis,
Non secus ac rapido sub limine cera liquescit,
Paulatim uires magni minuère labores.
Duraq; Germanas discordia nata per oras
Magnorumq; Ducum clades, & fata maligna,
Scœuaq; uis belli, magnis inflictaq; damnis
Urbibus excidia, & summo ius culmine lapsum,
Illuuièsq; mali nostris quæ regnat in annis,
Afflictum pressere caput : mox omnibus istis
(Prò pudor) irrepsit maius scelus, ortaq; lis est
Hos inter stabili decuit quos pace ligatos,
Viribus aduersos iunctis contendere in hostes,
Hos ubi feralis miserè distraxit Enyo,
Tùm uerò inualidus, fractis & uiribus amens
Indoluit tristem sortem, seuosq; furores
Insanorum hominum, quorum Respublica Christi
Dissidijs lacerata ruit. Nam sicut ab axe
Turba ruens gelido uentorum aut grandine crebra
Obtegit aut diris terras (res fœda) locustis,
Non secus in doctos pestis seuisissima coetus

Irruit, exoritur lis improba, iudice nemo
Certat, at exacuit uires, carpitq; premitq;
Nunc hoc nunc illud liuor, pugnatq; feroci
Censura, ueriq; fides, & dispere sensu,
Et rixis tabefacta ruit, ruit omnis ab imo
Sancta; turbato mœret concordia fonte,
Hic quoq; (præteriti iacet omnis gratia facti,
Nec uirtus ueneranda senem, cani; capilli,
Nec tot diuini tutum fecere labores)
Se quoq; se; peti cernens, se; omnibus unum
Oppositum, quò tela ferant, cui mordicus insistent,
Nescio quas culpas, & crimina prætendentes
Immerito, nihil & speranti tale futurum.
Ast ille egregius, nil & sibi conscius heros,
Et recti, fideiq; tenax, atq; anchora sacri
Fida ministerij, falsèq; grauisimus hostis
Doctrinæ, tales tranquillo pectore muscas,
Et facile rabidos potuisset temnere fucos,
His nisi uidisset quantum Respublica turbis
Concidat, & Christi quantum minuantur honores.
Atq; quod exitium nostris portendat in annis
Vis hæc seua mali, tandem qua clade suprema
Corruat, extincta plorans Ecclesia luce.
Hæc dum sacra pium subiit meditatio pectus,
Atq; renascentes noctesq; diesq; dolores
Ingeminans, curis semperq; ingentibus eger
Roditur, & gemitus inter, tristesq; querelas,
Effusasq; preces, rapidi ceu lampade Phœbi

Frigida nix teritur, lentoq; absimitur aestu.
Defessus uelut & supremo sine uiator,
Languet humo residens, & amicas excipit auras.
Sic ille absumentus cura serieq; laborum,
Paulatim gracilis languentes corporis artus
Diminui, labiq; suo de pectore uires
Sensit, & instabiles membris imitantibus umbras,
Vix potuit firmos uix tandem figere gressus.
Indignum donec terris, & sorte caduca
Transtulit hunc ad se summi clementia Patris,
Diuiniq; senis corpus, placidaq; diremit
Morte animam, ueluti flammanti lumine paruo,
Aut imber placidus, uel frigida guttula, lichno
Incidit, & nullo lucem stridore repellit.
At donec pietas summo dilecta Tonanti,
Gloria dum iusto durabit parta labore,
Dum uirtus homines, & honeste gratia uitæ
Euehet, & probitas scelus execrabile uincet.
Donec erit splendens cumulata laude superstes
Germanosq; suos fama, patriamq; potentem
Ter dignis meritis, & tollet honore Melanthon.

DE OBITU ET
EXEQVIIS D. PHILIP-
PI MELANTHONIS, AD CLARIS-
simum uirum D. Eberardum Roggi-
um, in urbe Culma Prussiae
Consulem.

ELEGIA

Henrici Molleri Hesi.

TRistis arenoso te Musa salutat ad Albi,
Clara Borusiaci lux Eberarde soli.
Cernis inornatam passis horrere capillis,
Et pulla claudos abdere ueste pedes.
Cur adeo tumeant oculi faciesq; requiris,
Cupressus turpes cur premat atra comas?
Hac dolor & fletus uestigia moesta reliquit,
Hic color, hic habitus tristitia corda decet.
Addiderat lucem ter senis Martius unam,
Ex Ioue qua fertur nata Minerva die:
A Sueonum gelidis ut finibus ipse reuersus,
Et graue, per terras & mare, passus iter:
Huc Vitebergenses ubi labitur Albis ad agros,
Aduerti cupidae lintea fessa ratis.
Vt senis audirem felicia plectra Philippi,
Et quae cygnea carmina uoce daret.

His neq; fors petulans inuidit & absona uotis,
Quæ non fortune pars uiciosa meæ est.
Sed, dolor, hæc nimium breuis & mutilata uoluptas,
Hæc, dolor, utilitas non satis ampla fuit.
Nam, semel impleto dum Luna senesceret orbe,
Vix licuit nobis illius ore frui.
Eis quater Eoo remearat ab æquore Mensis,
Qui tepido pinguem Sole recludit humum.
Cum uelut ex longo defessus calle uiator,
Venit in attonitam languidus ille scholam.
In primoq; aditu pedibus titubantibus hærens,
Vix in Apollincum scandit anhelus ebur.
Scilicet infandæ iam tunc contagio febris,
Illius ex lasso corpore, signa dabat.
Vir pius, imposito uoluit quoq; munere fungi,
Vix licet ex sicco funderet ore sonos.
Sed tamen hei potuit uix quattuor inde diebus,
Officij partes continuare sui.
Namq; dies, Idus quem mox comitantur Apriles,
Publica supremus uerba sonantis erat.
Scilicet accrescens horror luis improbus illum,
Amplius è tristi non tulit ire domo.
Non tamen interea scribendi à mole uacauit,
Sed tulit hoc læsis uiribus æger onus.
Egressum potuit, sed non inhibere laborem,
Nunc face nunc uexans frigore membra, lues.
Ipse quidem magno contemnens pectore mortem,
Hoc super astra pijs esse sciebat iter.

Ergo

Ergo dissolui uerbis & mente petebat,
Vt pius in coeli spiritus iret opes.
Membraq; continuis exhausta laboribus, altam
In placida requiem consequerentur humo.
Sed qui per totam luctus resonauerit urbem,
Languidus in tristi dum iacet ille toro.
Quasq; preces atas & sexus fuderit omnis,
Colligere exemplis pluribus ipse potes.
Si pater agrote decumbit corpore, tota
Num domus in lacrimas soluitur, inq; preces?
Si caput afficiunt inimici triste dolores,
Ipsius ne uicem cetera membra dolent?
Si longos sese inclinant labefacta per annos
Fulcra, superstructum non ne fathiscit opus?
Si caligo grauis Phœbi iubar occulit, an non
Hæc mundi moles obstupescata gemit?
Si Rex ager apum, quo non examina planctu,
Qua non per cellas anxietate strepunt?
Ipse pater, caput ipse sacrum, fulcrumq; iubarq;
Et simul alueoli Rex uigil huius erat.
Hic igitur toto suspiria pectore ducens,
Sedululus in uotis officijsq; fuit.
Anxius indoluit sortem languentis iniquam,
Proq; illo crebras addidit ore preces.
Sed satis nihil obstat, eunt impune per omnes,
Hei dolor, assidua nil ualuere preces.
Incumbens ualidis per multas ictibus horas,
Illius exuxit robora, febris atrox.

Quam graciles, Roggi scis optime, gesserit artus,
Quodq; cutem fuerit præter & ossa nihil.
Hæc tamen inualidi quasi corporis umbra, labores
Quot? quantumq; instar gessit Atlantis onus?
Bis septem totidemq; annos uiuente Luthero
Grande iugum firmis nixibus ipse tulit.
Nunc post illius cineres, cum quattuor annis
Sustinuit maius per duo lustra iugum.
Thesauriq; fuit custos industrius ampli,
Huius opes alacri distribuitq; manu.
Pondera quæ rerum, qui tota ætate labores
Hunc exercuerint, quis memorare potest?
Non modò uoce bonas Vitebergæ tradidit artes,
Explicuitq; pia carmina sacra fide:
Sed quoq; multiplices nulla caligine libros
Edidit, absentes eruditq; uiros.
Non secus ac uena fons lucidus ubere manans,
Gramina non tantum proximiora lauat.
Sed quoq; diuersis plena uelut imbrice pratis,
Ista rigaturas, spontè ministrat aquas.
Sic iter innumeris Sophiæ monstrauit in hortos,
Qui uel apud Danaos, Ausonios'ue uirent.
Et sacra Pieridum sitientem pocla iuuentam
Ad iuga procliui duxit amœna uia.
Si quos ad munus populum pubem'ue docendi
Sors & in hac pietas recta uocauit humo.
Morum quoties studia explorauit? obiuit
In sacro quoties munera iusta foro?

Dans

Dans alijs operam, digitis quot uerba notauit?
Correxitq; omni quot noua scripta die?
Quis sua uulgares emisit tela sub auras,
Terferat hæc habili ni prius ille manu?
Nullus erat, cui non studio seruiret alacri,
Auxilia abnueret cui sua, nullus erat.
Quem latet in sacris quam dura negocia rebus
Ceu denso obruerint illius imbre caput?
Per uarios rerum casus, per mille uiarum
Tedia, per uitæ multa pericla sue.
Sapè peregrinas est ipse profectus ad oras,
Quas Lycus & Rhenus Danubiusq; rigant.
Ut causam fidei sacris defenderet armis,
Contra degeneris uimq; dolosq; Papæ.
Hoc scriptis, hoc colloquijs, hoc gestibus egit,
Imperij celebres totius ante status.
Quid loquar, hoc rerum quantis in turbine curis
Succubuit? calidas quid memorabo preces.
Quas pro te, Christi cultrix, Ecclesia fudit,
Pro patrijsq; pia uoce frequentur agris?
Istaq; tam studio, curaq; ardente peregit,
Ut fieri possent non meliore fide.
Et licet haud æquis tulerint ea mentibus hostes,
Innocuum uarijs arguerintq; modis.
Non tamen istorum deterritus ille tumultu,
Ardua constanti munera corde tulit.
Non uis, non illum timor ex statione remouit,
In qua se Christum norat habere Ducem.

Non tantas curas, neq; tot fulcire per annos
Alcides rerum tam graue posset onus:
Quantas debilibus curas operasq; lacertis,
Ipse nouem ferme gessit Olympiadas.
Qui per tot potuit sincerus & integer annos
Sub tantis operum molibus esse super?
Et qui nec neruos potuit nec pectora frangi,
Sic ut desineret munus obire suum:
Cum Latio quamuis ingrati Praesule fratres
Illi terrificis obstrepere minis?
Ah quis tanta Dei cognouit munera? tanta
Quis grates egit pro bonitate Deo?
Desuper ille datus, nostrae uelut anchora cymbae,
Vim contra Boreae dira minantis, erat.
Sed dum perpetua proram uirtute teneret,
Ne quassam rapidi frangeret ira maris.
Caelitus has uires quis fundi agnouit in illum,
Ne per inhorrentes contereretur aquas?
Quis contra Boreae insultus, Austriq; procellas,
Illum diuina stare putauit ope?
Illi qui solidas ad agenda negocia uires
Maxima, caelesti misit ab arce Deus.
Infragiles animos, cor & ingens addidit idem,
Hostiles contra posset ut ire minas.
Nilq; potestatem, Latij nil Flamini astus,
Aduersas mundi nilq; timeret opes.
Nilq; moueretur mordacis acumine linguae,
Ingrati coetus opprobrijsq; nihil.

Vidimus

Vidimus ah rari nobis diuinitus illum
Esse datum, lustris totq; fuisse super.
Ignari fuimus, neq; donum agnouimus illud,
Ad sese Deus has ergo recepit opes.
Noluit ingratis illum mundoq; uirisq;
Et grauibus curis amplius esse super.
Et simul ac bisseña dies & septima Aprilis,
Volueret occiduos in mare Solis equos:
Mors uenit, & nullo sacra membra dolore Philippⁱ
Soluít, & in tristi linquit humanda toro.
Sic occasus erat Phœbi atq; Melanthonis idem,
Hei quantas tenebras est ea passa dies?
Hei quanta hæc pauidum caligine terruit orbem?
Hac iubar extinctum Teutonís ora tuum est.
Hac amiserunt tristes sua gaudia Musæ,
Hac decus amisit mœstus Apollo suum.
Perdidit æternos hac squalidus Albis honores,
Et tu delicias ô Viteberga tuas.
Hic ubi sollicitas rumor peruenit ad aures,
Ipsius triplices fila scidisse Deas.
Horruit urbs, totoq; gemens expalluit ore,
Collapsa in durum procubuitq; solum.
Nec secus indoluit, quàm tunc cum Parca Luthero
Rupisset tristi licia trunca manu.
Mens, color, & uultus, uiresq; abiære loquendi,
Pallidaq; muasit frigidus ossa tremor.
Et calor è toro uitalis corpore fugit,
Ipsaq; cœca diu semianimisq; fuit.

Ut tandem nubes euanuit horrida mentis,
Et longa sensus conualuere mora.
Rumpit ab attonito sinuosas pectore uestes,
Lugubriq; ferit pectora nuda manu.
Et scedans scissos inperso puluere crines,
Se miseram, fati difficilisq; uocat.
Viq; parum potuit lacrimas inhibere fluentes,
Hos singultanti fudit ab ore sonos.
Ergo ne sic animam tenues effudit in auras,
Maxima Teutonicæ fama Philippus humis?
Quo nemo melior, quo non uir amantior æqui,
Quo reucrensq; Dei non magis ullus erat?
Cuius erat pietas numeros spectata per omnes,
Nulli non probitas cognita cuius erat?
Ergo iacet, cuius satis admiratio dotes
Nulla capit, seculi laus ueneranda sui?
Cui nihil ingenij deerat, nihil artis honestæ,
Cuius inexhaustas pectus habebat opes?
Cuius & innocui mores, & honesta uoluntas,
Cuius aperta fides & bona, semper erant?
Cuius & inuidiæ, fastusq; & amoris habendi,
Cor, fatuq; expers ambitionis erat?
Cur mors cur illi secuisti stamina uitæ,
Vincebant niueum pectora cuius ebur?
Cuius uirtutes numeris comprehendere uelle,
Hoc foret, & flores dicere ueris, idem.
Custus erat coniunx, uiduus quoq; castus, honeste
Æuum transegit temporis omne sui.

Crimine fama caret, uelut hoc quoq; uita carebat,
Aspersæq; exors utraq; labis erit.
Vtraq; perpetuos erit inculcata per annos,
Tis licet assultu linor atroce fremas.
Exemplis hominum genus exornauit honestis,
Ingenuiq; fuit splendida imago uiri.
De cunctis studuit benè præclareq; mereri,
Ac habuit largas ad bona danda manus.
Quos tulit ubertim fructus, uelut utilis arbor,
Grato posteritas omnis honore leget.
Integritate sacer, candore serenus aperto,
Inq; sua prudens simplicitate fuit.
Offendit nullum, nisi morte, insigniter unquam,
(Hac omnes læsit scilicet ille bonos)
Quàm gestus facilis, quàm nutus amabilis, & quàm
Lenis in externo fulserit ore decor.
Quis nescit? nisi qui nomenq; librosq; Philippi
Nescit, & in rudibus tempora degit agris?
Hei tot uirtutes te non potuère tueri,
Contra funesta tela Philippe necis.
Quis sibi iam longæ promittat secula uitæ,
Quis medicam, contra fata, requirat opem.
Te cum sustulerint, ex quo uirtutis abunde,
Omnigenæ radij lumina clara dabant?
Qui selectus eras tot honestis artibus hospes,
Et plenum grauibus uasq; penuq; bonis?
Sed tot uirtutum licet ornamenta, tot artes,
Elabi manibus non potuère necis.

Ad superos animam tamen euexere beatam,
Hec nunc coelestem uiuat ut ante Deum.
Sicq; saluatrix Domini, consorsq; bonorum,
In quibus haeredes uult Deus esse pios.
O anima insignis, tibi quid felicius optem,
Quam quae iam, stellis clarior, astra tenes?
Quid tibi quid possum, quam festa aeterna precari,
Pro meritis aliud retribuisse tuis?
Proq; tot officijs? memori quae uoce referre
Omnia, iam non mens luctibus agra finit?
Vilis eram, tenuesq; casas nil praeter habebam,
Inq; meo nullus corpore splendor erat.
Quod nunc magnificas complector opesq; domosq;
Effectum curae sedulitate tuae est.
Hec quae diuitias mihi, splendoremq; ministrat,
Et titulos, humeris est Schola fulta tuis.
Omnibus ex terris homines, tua dona secuti,
Ad flores aliquid contribuere meos.
Sic mihi per numeros tua gloria profuit omnes,
In te praesidium sic mihi grande fuit.
Me uero semper complexus amore, leuasti
Officio curas & pietate meas.
Si premeret fortuna meos contraria ciues,
Aut miseros bello, peste, fameq; lares.
Confusus tibi uultus erat mea fata gementi,
Et pro me superis uota, precesq; dabas.
Aduersisq; meis uehementius ipse dolebas,
Quam potui damnis ipsa dolere meis.

O quoties lacrimis tua fundere lumina uidi,
Et cor præ gemitu subsilisse tuum.
Tu mihi consilium, tu portus & aura fuisti,
Anchora tu cymbæ remigiumq; meæ.
Tu mea luctantes rexisti uela per Austros,
Quod natet in portu nunc mea cymba, tuum est.
Tempora si mecum reputo, quibus incluta uixi,
A meritis uacua est pars mihi nulla tuis.
Ut tu Dux igitur meus, huius & agminis esses,
Hic quod Apollineas quærit & haurit aquas,
Tunc mihi dulce fuit sublimes ire per auras,
Astræq; uerticibus tangere clara meis.
Nunc mea mortis amor possedit pectora, nunc me
In uili miseram sorde iacere iuuat.
Tecum lux abiit, tecum solamen honosq;
Tecum pars animi summa Philippe mei.
Ergo tui uenient mihi tunc obliuia, abibit
Ex hoc tunc meriti gratia corde tui:
Cum nullas uoluet conterminus Albis arenas,
Et pice cum nigrior lacteus humor erit.
Quod si muter ego, uidearq; ingrata, dehiscar
Tunc terra, aut rapidi fulminis igne cremet.
Grata quidem nequeo esse satis, licet omnia præstem,
Sed tamen aeternum me fore iuro piam.
Meq; ita culturam memori tua nomina mente,
Ut locus officium sentiat ille meum,
Qui tua membra tenet: lacrimis humentibus illum
Perfundam, & molli mcesta fouebo sinu.

Ille mihi has curas semper renouabit, ut hora,
Non desiderium ieniat ulla tui.

Nunc o applausu salueq; ualeq; perenni,
Et lacrimas, fundo quas tibi, care parens.

Plura locutura uocem dolor interclusit,
Et mancus querulo mansit in ore sonus.

Ipsaq; posse mori cupiens lacrimabile murmur
Edidit, & tota stridula nocte fuit.

Nox ubi transierat fusco tristissima amictu,
Phœbus ab Eois tristior exit aquis.

Quadrupedesq; rotasq; nigro uelamine celans,
Obnubit toto lumina clara die.

Fatalemq; sui casum miseratus alumni,
Ostendit luctus maxima signa sui.

At cœtu studiosa cohors ciuesq; frequenti,
Per totam subeunt limina mœsta diem.

Et contemplantur tristi conclauia uultu,
In quibus expositum flebile funus erat.

Illud ibi manibus, facieq; iacebat aperta,
Et niuea tectum sindone pectus erat.

Deformare solet plures uiolentia mortis,
Ast in eo offense nec nota parua fuit.

Exitus est placidus placidis, & acerbus acerbis,
Vitaq; qualis erat, mors quoq; talis erit.

Sic apparebat facieq; habituq; situq;
Ceui leuis impleret lumina uicta sopor.

Hoc spectatorum pia turba fatebitur una,
Qui tunc ad pheretrum triste frequenter erant.

Hi contractabant frontemq; genasq; manusq;
Aptis pingebant hi simulacra notis.
Maxima pars miserè dispendia tanta gemebat,
Ingeminans tristi talia uerba sono.
Ergo Philippe nouem decus assertorq; sororum,
Ergo decens Phœbi cura Philippe iace s?
Ergo iaces Graia, Latiâq; grauißima lingua
Gloria, Teutonici fama iubarq; soli?
Optime quæ nobis te fors præceptor ademit?
In te quæ tantum uis scelus ausa fuit?
Cum grauis & præstans istis uirtutibus esses,
Quas uel in excelso pectore nullus habet.
Non modò te Pylis uicturum Nestoris annos
Spes, necis expertem sed fore semper, erat.
Nunc, dolor, hora breuis, quem secula longa requirit
Abstulit, ô studijs hora maligna bonis. (rant
Sic igitur nunc flos exaruit ille, tulerunt,
Vnde tot ætherei munera mellis apes?
Nunc igitur fons est ille exiccatus, anhelant
Qui dulci expleuit pluribus amne sitim?
Nunc ergo amissis sterilefcet frugibus, ante
Qui tam fecunda messe uigebat, ager?
Hoc igitur lumen nunc deflagrauit, ad artes
Quodq; ad uirtutes irradiauit iter?
Hoc igitur plectrum, quod tam bona carmina duxit,
Nunc in funesta defoditur humo?
Os illud nunc ergo tacet, quod diuite lingua,
Tot dedit in celebri uerba diserta loco? Quod

Quod nos miranda toties dulcedine mulsit?
Eloquium fluxit dulcius unde fauis?
Quod toties habili compescuit arte Sophistas,
Hostes qui nostræ religionis erant.
Artifices in præstigijs, & Marte feroces,
Armatoſq; sui uiq; minisq; Papæ?
Ingenij nunc est ubi uis excelsa potentis,
An simul in tristes decidit illa rogos?
Ingenij uis illa sagax, & nescia uinci,
Pro uera standum si pietate foret?
Hæc est ad pugnas quæ te pertraxit acerbis
Non rabies, auræ non popularis amor.
Scilicet his quod non sis delectatus, aperte
Dicimus, & testes care Philippe sumus.
Quiq; ignoret idem, quenquam non esse putamus,
Si modo non mores nesciat ille tuos.
Quis te simplicius, quis te moderatius egit?
Cui magis ingenium quam tibi mite fuit?
Ergo fugis, fugis ergo cui prudentia nostri?
In cuius tradis frenâ relicta fidem?
Hei, nostri currus nunc Automedontis egentes,
Te sine per uolucres quò rapiuntur equos?
Consilij nunc orba tuis Ecclesia multum
Indiget, & solitam moesta requirit opem.
Tuq; illam ueluti media inter prælia stantem,
Terres interitu Dux animose tuo?
Calliditas grauis est, & magna potentia Papæ,
Oppugnare sacras qua meditatur opes.

Hanc precibus superare tuis, & uiribus illam,
Ingenij poteras docte Philippe tui.
Inter & effrenes est machina plurima sectas,
Conantur fraudes qua stabilire suas.
Cui, sine te, facile est nunc hos dissoluere nodos?
Hic quis Pelides, te sine, noster erit?
In quas in medio nos conijcis æquore curas,
In quæ nos obitu Tiphys pericla tuo?
In quibus hec nostram nunc tempestatibus Argo
Deseris? en quantas eruit Auster aquas?
Quis nos in placida miseros statione reponet?
Quis reget ambigua uela uiasq; ratis?
Hanc impacato rapiant ne turbine uenti,
Extremum uictæ naufragiumq; ferant?
Est equidem tecum non infeliciter actum,
Qui tot curarum mole solutus abis.
Qui tot ab ærumnis & iniquo carcere liber,
Iam tandem placidæ dona salutis habes.
Et cum Collegis, & amata coniuge iunctus,
Æterni fruere uoce sinuq; Dei.
Sed nobis, cunctisq; bonis, fletusq; dolorq;
Et desiderium restat inane tui.
Nos miserè stemus, tu gaudia suauiter intras,
Tempora nos operæ, te requietis habent.
Nunc ô nunc tandem luctu sentimus acerbo,
Casu fecerimus qualia damna tuo.
Dicere difficile est, ex cornu diuite nobis,
Fuderis in cupidos munera quanta sinus.

Confugium nobis & amabilis ara fuisti,
Quos erga leuiter non tuus arsit amor.
Consilium uitæ nobis morumq; tulisti,
Ut sacer Aonidum labe careret honos.
Atq; inuitasti, uirtutis idoneus autor,
Officia exemplis nos ad honesta tuis.
Cui tua sedulitas non est comperta docendi,
Et studium uehemens, continuusq; labor?
Omnia perspicuè nullo liuore dedisti,
Nam pice scædatum non tibi pectus erat.
Utilitas tibi nostra fuit te carior ipso,
Curasti ut placidus commoda nostra parens.
Quod caput extulimus pulcras sublime per artes,
Ingenioq; habiles floridiore sumus.
Quod purus nostro sermo dimanat ab ore,
Verbaq; non calamus barbara fundit iners.
Quod fontis libamus aquas, quem Pegasus ictu
Fecit, & Aonias quod redolemus opes.
Quod nunc per ueterum monimenta salubriter imus,
Siue ea sacra docent, siue prophana docent.
Seu Danao, seu Romano sermone loquuntur,
Artis & hoc curæ munus opusq; tuæ est.
Hæc tibi nos debere palam meritòq; fatemur,
Ingenij sunt hæc dona Philippe tui.
Ergo licet fucis plebs turpibus edita, scædo
Delibare tuos pergeret ore fauos.
Nos tamen & pietas & candor & ardor honesti
Quos habet, & gratiæ mentis aperta fides:

Premia summa licet tibi non par reddere possint,
Oraq; sint meritis cuncta minor a tuis.
Quantumcunq; tamen praeconia nostra ualebant,
Laudibus illa tuis dedita semper erunt.
Atq; malignorum nos fraude tuebimur ipsas,
In cineres erimus turbaq; grata tuos.
Et prius à Zephyro Titan se uertet ad Eurum,
Retrogradoq; suos ordine ducet equos.
Et prius in summo spectabitur axe Canopus,
Et gelida occiduas Vrsa subibit aquas.
Adq; suum uersis caput ante recurret habenis,
Danubioq; suas ingeret Albis aquas.
Cantabitq; rudis Philomela dulcius Anser,
Et prius albus erit Coruus, & ater Olor.
Quàm quenquam nostrum, tua qui iam fata dolemus,
Immemorem meriti dixeris esse tui.
Quàm nos uerba, nisi gratas testantia mentes,
Audiat aut atas arguat ulla loqui.
Tu nunc hæc lacrimis suspiria mixta, doloris
Et desiderij signa perennis habe.
Æternumq; uale. Violas tua busta frequentes
Accipient, manes uotaq; crebra tui.
Molliter ut placideq; cubent, hilaresq; resurgant,
Cum summus pandet clausa sepulcra dies.
Talia funestas sonuerunt uerba per aedes,
Audiuit tales lux ea tota sonos.
Vix & ab amplexu defuncti sera Magistri,
Mocrentes potuit nox remouere uiros.

Postera lugubres ut lux discusserat umbras,
Extuleratq; nigros aequore Phœbus equos:
Ponitur in loculum stanno pallente rigentem
Cum lacrimis corpus magne Philippe tuum.
Cumq; uias ultra medias Sol pronior iret,
Et daret infaustas hora secunda notas.
Ex miseris solito deducitur ordine tectis,
Detur & effosse flebile funus humo.
Triste professores pheretrum subeuntq; seruntq;
Exuias humeris & patris ossa sui.
Mœsta Scholæ pubes funebres præcinit hymnos,
Si canere est, tristes edere uoce sonos.
Peucerusq; gener, natusq; Melanthonis una,
Turbaq; si qua ipsi sanguine iuncta fuit:
Vestibus insequitur talaribus, oreq; tecto,
Istiq; priuati signa doloris habet.
Inde Scholæ præter Dominos, urbisq; Senatum,
Eximie proceres nobilitatis eunt.
His comes est arcis præses Steinbergius, illis
Laus Camerariadum, Pieridumq; decus.
Huc à lugubri ueniens Ioachimus Elistro,
Ut Pyladi exoluat iusta suprema suo.
Extremum latis claudunt excursibus agmen,
Qui decus à studijs & graue nomen habent.
Post & Matronæ pullis in uestibus omnes
Accedunt, tristes continuantq; uias.
Si tu uidisses hominum tot millia Roggi,
Huius qui pompam funeris inter erant.

Dixisses

Dixisses equidem. Quis te Viteberga putasset
Tam multos in te continuisse uiros?
Non tamen in tanto numero coetuq; uel unus,
Qui non uel gerneret, uel lacrimaret, erat.
Vulgusq; proceresq; pari mœrore gemebant,
Lugebat iuuenum turba chorusq; senum.
Cunctorum lacrimis undabant lumina, & ægri
Pectora cunctorum plena stuporis erant.
Non sua circuerant uernanti flore puella
Tempora, nec molli corpora mœsta suu.
Exuerant omnes preciosa monilia collo,
Et facie luctus & pietatis erant.
Hæciora tutorem patrij lugubrius orbis,
Deflere Iliaca non potuere nurus.
Fumus ego nunquam uidi tam triste, sonabat
Plangor ubiq; grauis, magnus ubiq; dolor.
Mœstaq; totius facies erat urbis, habebat
Nec uir nec siccas ulla puella genas.
Æra sub attonitis clangebant turribus, hei hei,
Quod multis lacrimas elicuisse scio.
Tu quoq; iam 'ne tuas sentis Eberarde per aures
Illorum mœstis ictibus ire sonos?
Corq; mouere pium, lacrimasq; ciere fluentes?
Non equidem in docto pectore saxa geris.
Mens tua Pierias est emollita per artes,
Et faciles motus ex pietate capit.
Ergo recordaris quoties in corde Philippi,
Excidit ex oculis humida gutta tuis.

Hæc tibi nobiscum ueniunt communia, quorum
Corda Melanthonij nominis aura quatit.
Quis benefactorum posset meminisse Philippi,
Et uacuas lacrimis continuisse genas?
Hunc equidem Musis rear omnibus esse perosum,
Hunc non Germani sanguinis esse putem.
Arbitrer hunc Scythiæ rigidis in cautibus ortum,
Lacteq; nutritum Tygris acerba tuo.
At tu, cum reliquis, nobiscum, flensq; dolensq;
Nil doleas unquam, nil Eberarde fleas?
Agnina sic igitur per mœsta, uiasq; per arctas
Deductum, sacra funus in æde manet.
Dum pius interpres Paulinæ uocis Eberus,
Impleisset grauibus tristia templa sonis.
Tunc iterum luctu simili, uelut antè, receptum,
Elatumq; pari funus honore fuit.
Hic dum per mediumq; forum, plateamq; sinistram,
Ad celsum mœstæ tendimus arcis opus:
Hi fundunt lacrimas, illi suspiria ducunt,
Signaq; dat luctus quilibet ampla sui.
Colloquijs alij pugnant lenire dolorem,
Perq; pijs referunt talia uerba uices.
Hæc per Teutonium cum sparget fama, Philippi
Stamina fatales dissecuisse Deas.
Grata malis equidem mundi; Papæq; ministris,
Et quorum uiuens spicula sensit, erit.
Sed lacrimas oculis, membrisq; exangue bonorum
Frigus, atrox uulnus pectoribusq; feret.

Omnes

Omnes nobiscum lamentabuntur honesti,
Et tanto facient ultima iusta uiro.
Præcipuè digni Musis & Apolline uates,
Dux quibus ad flumen Phocidos ille fuit.
Huius erunt luctus socij, facientq; doloris
Æterna existant ut monumenta sui.
Carmina languentem condent imitantia Cygnum,
Aut Philomela nouo qualia Vere canit.
Gloria Pieridum, lugubria plectra Sabinus,
Ad Viadri resonas sollicitabit aquas.
Stigelius celebri recitans sua carmina Sale,
Implebit querulis littora mœsta fonis.
Lotichius dulci fundet suspiria uersu,
Et trahet ad lacrimas te Nicer ude suas.
Balthica Varnouius tacitis uada lapsibus intrans,
Mœstus erit luctu docte Bocere tuo.
Schofferus tristes ad Suoui flumina questus
Edet, in Arctoïis Chesseliusq; plagis.
Et lacrimas Videbrande tuas Bacenis habebit,
Et referent planctus consona saxa tuos.
Quosq; fidelis alit passim Germania uates
Signa sui luctus, sint ubicunq; dabunt.
Aonijq; sacrum plorabunt fontis Olorem,
Atq; poëtarum iam cecidisse patrem.
Nec, quem nostra uehit claro schola nomine, Maior
Spectator tacitus funeris huius erit.
Carmen in exequias & laudes grande Philippi,
Illius arguto pectine Musa canet.

Imò Teutonicas Academia si qua per ora,
Digno Pierium nomen honore colit.
Iacturam flebit querulis hanc uocibus, exors
Nec luctus, quo nos iam saturamur, erit.
Lipsia tristis erit, lacrimisq; Tubinga madescet,
Et quæ de castro nomina Martis habet.
Et cui nomen Auis quadrupes, & sylua reliquit,
Quamq; suis circum Bregela fundit aquis.
Fallimur? inuitis an erunt quoq; mœsta Sophistis,
Cetera in imperio Teuto Lycaea tuo?
Quæ uel Rhenus adit, uel Hiera, uel inclytus Ister,
Vel quoq; tu claris lubrice Scaldis aquis?
Praga suos equidem testabitur ampla dolores,
Mœstaq; Collini Musa gementis erit.
Te quoq; lugentum memorabilis Hassnia cernet,
Borâinge, ô medici gloria summa chori,
Hos illi, pluresq; alios dum uoce recensent,
Attonitos super hac quos fore clade putant.
Venimus ad templū, quod amœnam surgit ad arcem
Factus ubi tumulus, fornicis instar, erat,
Læuus ad introitum templiq; choriq; patentem,
Dexter ut est tumulus diue Luthere tuus.
Inclytus hic medicæ Doctor Vinshemius artis,
Funeris in laudes uerba diserta facit.
Verba diserta quidem, sed hiantibus intercepta
Planctibus, & lacrimis sæpè rigata pijs.
Inde datur tristi, quod erat mortale, sepulcro,
Et paruo tegeris magne Philippe loco.

Hei

Hei quales dotes, hei quot simul accipit artes,
Hei quantum claudit tam breuis urna bonis?
Illic ergo bonis animi, & uirtute Melanthon,
Et summus meritis & pietate, iacet.
Illius expectans aduentum iudicis, omnes
Qui secum cœli ducet in astra bonos.
Tunc graue conclusa marmor remouebit ab urnis,
Egrauidaq; hilari fronte, resurget humo.
In superamq; bonos unâ comitabitur arcem,
Atq; animis capiet præmia digna suis.
Fulgebit tanquam iubar inuolabile Solis,
Æternoq; Dei lumine plenus erit.
Circum sic fundetur ibi lux clarior illis,
Iusticiæ multos qui docuere uiam.
Nunc igitur benè corpus habens, exorsq; dolorum,
Illius in terra cum requiete iacet.
Gaudiaq; angelicæ mens hospes & incola sedis,
Iam non terrenis indiga rebus, habet.
Tamq; sibi præstans famæ decus ipse parauit,
Ingenij neruis & bonitate sui.
Illud ut haud ullæ poterint obducere sordes,
Dum pater Aonij Phœbus honoris erit.
Illud in hoc nullis delebitur orbe diebus,
Ingenijs ætas non nocet ulla bonis.
Quid membris igitur planctu turbare quietem,
Quid tristes, animæ gaudia, flere iuuat?
Si gemitu, si lamentis reuocabilis esset,
Huc ex Elysijs iam rediisset agris.

Sic est indultum per totam questibus urbem,
Tamq; incredibilis mœror ubiq; fuit.
Ipse simul magnos lacrimarum fudit aceruos,
Resperfitq; omnem fletibus Albis humum.
Quin tam sustinuit duros urbs ægra dolores,
Tota sit ut luctu squalida facta suo.
Ut si tu forsân nunc huc Eberarde redires,
Non decus, efferres, urbs habet ista suum.
Quid tamen his lacrimis, hoc quid mœrore peractum
Flectit inhumanas, nulla querela Deas. (est
Ploratus igitur suspendere, ponere curas,
Et lamenta, pius si pateretur amor:
Certa forent equidem mœstæ solatia menti,
Illum quod iunctum nouimus esse Deo.
Diuinisq; frui coram rebusq; bonisq;
Per solam tenuit quæ prius ipse fidem.
Hac etenim quisquis terram pietate relinquit,
Qua moriens animam reddidit ille Deo.
Tamq; fide constans, & tam spe fortis, ut ille,
Quisquis obit, recto scandit in astra gradu.
Hac nos solari possent, hæc sistere fletus,
Fortior affectus ni ratione foret.
Sed scimus quantumq; boni, quantumq; decoris,
Hactenus in nostros fuderit ille sinus.
His cum nunc casu spoliati simus in isto,
Tantarum damnis iure mouemur opum.
Quod si conarer, quas hic sepeliuimus unâ,
Virtutum plenis commemorasse modis.

Hoc perijſſe quidem nemo non ceerneret orbi,
Secula quod poſſint reddere nulla, decus.
Sed mihi ſi flueret Naſonis uena, facultas
Complectendi omnes non mihi promta foret.
Quin prius Autumni numeris ego poma referrent,
Quotq; ſenex humeris ſidera fulcit Atlas.
Et quot Veris opes populantur Apesq; Feræq;
Et quot in Oceani flumina aguntur aquas.
Hic ego quàm dictis uirtutes conſequar amplas,
Mens quibus ipſius culta grauiſq; fuit.
Cùm quoq; tu coràm toties conſpexeris illas,
Artibus inſtrueret pectus ut ipſe tuum.
Tuq; ipſi fermè tria luſtra domesticus eſſes,
Has tibi cur multis enumerare uelim?
Scis quales fuerint, mixta grauitate ſuaues,
Quodq; mea indigeant uoce Lyraq; nihil.
Hæc ego lugubri cecini tibi carmine Roggi,
Singultu uoces impediante meas.
Ut luctus mediocre tui leuamen haberes,
Quem tibi nobiſcum publica cauſa tulit.
Tu quia non cuculos inter repereris iniquos,
Sed plenum gratæ cor pietatis habes.
His equidem moeſtas præbebis queſtibus aures,
Et fundet gemitus cor tibi triſte graues.
Non tamen hoc tibi minus erit non ſuaue, Philippi
Nunc Eberarde uale: mecumq; Melanthonis umbra
Supremum grata dic pietate Vale.

EPITAPHIUM.

Hic Viteberga gemens dedit ossa Melanthonis
 In patris exequias officiosa sui. (urnæ,
 Qui Brettæ claris uirtute parentibus ortus,
 In Palatini quæ ditione iacet.
 Huc in Saxoniam felici sidere uenit,
 Accitus precibus Dux Friderice tuis.
 Tunc ut sincera de religione Lutherus,
 Teutonas inciperet ritè monere suos.
 Cumq; bonis animi, cum rerum maximus usit,
 Cumq; potens cunctis artibus ille foret:
 Quas homini inscitiam contra, moresq; ferinos,
 Monstrauit summi cura fauorq; Dei.
 Non modò solerti triplices indagine linguas
 Excussit, luci restituitq; suæ.
 Nec modò perspicuis pulcras rationibus artes
 Tradidit, insomni distribuitq; fide,
 Sed quoq; concordii iuuit pietate Lutherum,
 Vt bene susceptum perficeretur opus.
 Vt sacra religio, sinceraq; gloria Christi,
 Staret ab informi libera tota situ.
 Quem dominatricis uecors audacia Romæ
 Turpiter in sacras accumularat opes.
 Hunc uariè contra pugnavit & acriter hostem,
 Cum sectis alacres conseruitq; manus.
 Hoc dum uoce docet, dum scripta fideliter edit,
 Dum firmat ducibus templa scholasq; suis.

Hoc in colloquijs, hoc in conuentibus egit,
Ipsius hoc studium, summaq; cura fuit.
Sic Christum docuit multas agnoscere gentes,
Sic Claria innumeros imbuit arte uiros.
Dum uelut ex gaza preciosis diuite rebus,
Ex pleno Aonias pectore fudit opes.
Insuper exemplo senibus, teneraq; iuuenta,
Et uitæ & morum dexteritate fuit.
Nil nisi suauis erat bonitas, & candor apertus,
Nullus in ipsius pectore liuor erat.
Quin commune bonum, promtusq; minister egentium,
Omnibus optati quin uice patris erat.
His tamen ipse bonis, lustra in commune laborans
Penè nouem, rarò præmia digna tulit.
Imò à discipulis, cuculos imitantibus, atrox
Vulnus in innocuo nomine passus obit.
Secli fama sui, uirtutum splendor, & amplum
Sanguinis Aonij Teutoniciq; decus.
Ut tres bisseis cum lustris uixerat annos,
Totq; dies, Maius quot geminatus habet.
Sic igitur uir tantus obit, sanctasq; frequentat,
Ad uitæ metas illius usq; preces.
Amplectente fide meritum uenerabile Christi,
Speq; bona, & uiui plenus amore Dei.
A quo nunc superam cœli repetitus in arcem
Spiritus, eterni munus honoris habet.
Nomen at effugiens Lethen, & funeris exors,
In terris celebri laude superstes erit.

Donec

Donec erunt pietas, & honesta gloria uitae,
Donec in Arctos defluet Albis aquas.
Atq; hac in tumba placide sacra membra quiescent,
Dum ueniat cunctis gentibus illa dies.
Quae manes tumulis educet hiantibus omnes,
Ut decus ex meritis opprobrium'ue ferant.

IN IMAGINEM
EIVSDEM.

Si tibi non licuit coram spectare Philippum,
Et quae fluxerunt dulcibus ora fauis,
Praesentisq; Dei templum, uenerabile pectus,
Ingenuiq; oculis splendida signa uiri.
Idq; caput, quod uirtutum thesaurus abundans,
Et doctrinarum fertilis arca fuit.
Hoc Pictoris opus circumspice, namq; Philippi
Non procul à uiuis uultibus illud abest.
Proxime ad externos habitus accedit, ocellos
Et frontem, & nares, osq; genasq; refert.
Sed quod mentis opes, aut representet acumen,
Nullus Apelleo stamine ducet opus.
Scilicet ingenij specimen mirabile, & alti
Pectoris, in scriptis edidit ipse suis.
Solum enim potuit proprias depingere dotes,
Has igitur notas quisquis habere cupis:
Perlege concinno quos condidit ordine libros,
Auctoris referunt hi simulacra sui.

Ex his non tantum quæ sit doctrina Philippi,
Et mens, de sancta religione patet.
Sed quoq; qui fuerint mores illius, & acta,
Et quæ dexteritas, totaq; uita liquet.

PHILETAS ECLOGA,
DE MORTE D. PHILIPPI
MELANTHONIS, SCRIPTA
à FRANCISCO RAPHAELE He-
stetensi Poëta L. ad Senatum
Islebiensem.

Quæ sese leuat altius sub Arcton
Europæ latus, & comas Ibero
Phœbus præcipitat mari nitentes.
Quæ largas madidus dat Auster undas,
Et primo fugit Eurus huc ab ortu:
Boni omnes lacrimis subinde fufis
Cum mœrore Melanthonem requirunt,
Quo Dij nil melius dedere terris:
Nil seclis melius dabunt futuris,
Auri prisca licet recurrat ætas,
Quæ sub falcigero fuisse fertur.
Hei quantum moriente cum Philippo
Angusto tumulo boni sepultum est.
Ergo dum lacrimis inundat orbis,

Si solus sine uiscerum dolore,
Hæc genis ualeam uidere siccis,
Sini durus scopulo magis marino,
Et lac Tygridis ebibisse dicar.

Nunc tectas mea Leucoris figuris,
Quas dat pectine rustico querelas
Prudentissime sub tuum Senatus
Mitto præsidium. Scio Philippi
Ademti quoq; te dolere casus.
Hospes sepè tuas subibat ædes,
O Mos aure sagax repertor æqui,
O Consul, patriæ corona nostra.

Hic & Christophori tui sepulchrum
Ornamus, spacio breui sequentis
Manes doctiloqui pios Philippi.
Vidi Christophorus gemente uultu,
Cum flatus animæ daret calentes,
Fundens assiduas preces. At ipse
Frigentes oculos manu premebam.
O quicumq; animam Deo tenellam
Commendat moriens, beatus ille est.

Hæc uestro uolui, patres sacrati,
Nixus iudicio, probare uulgo.
Nostræ estote boni precor Camœnæ:
Orantem facile est amare Musam.

ECLOGA DE MORTE
PHILETÆ.

LEVCORIS. PHILYRA.

L Eucoris extinctum flebat formosa PHILETAM,
Ad ripas pater Albi tuas, ubi flumine curuo
Labitur, undenis collectus fontibus Albis.
Per ualles, per prata sonans, quæ flumine radit,
Et uagus obliquo sese arcuat ipse meatu.
Hanc Philyra audierat soror, ut uicina tenebat
Pascua, flebilibus numeris insueta gementem,
Laxaq; molliculis tudentem pectora palmis.
Cum subito mœstam sic est affata sororem:
Phil: Cara soror, quæ causa graues iterare querelas
Cogit, & ingenium tristi consumere luctu?
Ecqua gregi iactura tui, noua uulnera cordi
Infligit? raptor uel lupus tentauit ouiles?
Ah nimium rabies hac tempestate luporum
Grassatur, quos dira fames uacua atria campi
Luce iubet media lustrare & ouilia clausa.
Non illos acres catuli, nec odora canum uis,
Non illos uigilans pastorum cura coërcet.
Leu: Hæc iactura leuis, longè grauiora dolentem
Damna premunt, ægræ quæ obducunt nubila menti:
Carior his oculis, uita mihi carior ipsa,
Occidit extinctus miseranda morte PHILETAS,
Quem scopuli lugent circum latrantibus undis, Et

Et lacrimas fundunt rupes sudore coactas
Aspicias, ut remeans sinuosis arcubus Albis
Ad fontes primos redeat, seseq; resorbens
Testetur tumultum non posse uidere PHILETÆ.
Quin etiam natura uices iterare priores
Desinit, in lacrimas dum penè effusa liquefcit.
Phil: Nuper ego tantos, potuissem euoluere casus
Præscia uenturi, si mens non læua fuisset.
Tractabant lanas, reuolutaq; pensa puellæ
Ardentem ad testam, cum nullos flamma liquores:
Lamberet, atq; uncto moreretur languida pingui,
Ter crepitabat agens fumum, ter lumine cassâ
Defecit, lucisq; usuram extincta negabat,
Dumque paro mulctram pressis implere papillis
Lac stillare negat, concretaq; stiria pendet.
Turgida sic frustra pressauimus ubera palmis.
Hinc præfaga mali monuit mens plurima, uerum
Omnia uatidicæ despexi tristia mentis.
Leu: Flebant pastores, flebat formosus Amyntas,
Heroum genus, heroo quem pectore uirtus
Inconcussa manens, heroas edocet artes.
Nuper ut intrarat scopulis pendentibus antrum,
Crudeles Parcas, crudelia fata uocabat,
Que nostra egregijs uiduassent secla magistris,
Quorum claruerant in syluis nomina nostris.
Vltima præcipue plorabat fata PHILETÆ,
Lumine quem cassum nigro extendere pheretro
Et iussere mori: Hic animi dolor anxius illum

Exagitabat, & egrescens noua cura premebat.
Acrius urit enim dolor, & magis aestuat intus
Quò magis ad uiuum penetrat, penitusq; medullis
Infedit uulnus, causisq; recentibus ortum est
Phil: Iusta dedit, meritoq; uirum plorauit Amyntas
Delicias nemorum, decus indelebile ruris.
Notus enim erga illum generosi pectoris ardor,
Nec celebranda satis capitis reuerentia cari,
Sed si mente tenes memori, quod lusit Amyntas
Cara refer carmen, nec enim triuisse labellum
Pœnitet hunc calamo, numeros cum uocibus aptat.
Leu: Et memini, & carmen nō est ignobile uerum
Audiat ista, mihi quæ dulcia pignora seruat
Cara domus, iucunda domus, qua uiuere semper
Me iuuat, & uotis traducere mollibus auum.
Hanc subeamus: adest pecori fidissima turba
Seruorum, quos tam reddit custodia claros,
Quam suaues numeri, quorum illis maxima cura.
Est mihi, quem surgens annis maturior atas
Augustum facit, & multo commendat honore.
Hunc non ulla latent nemorum secreta recessu,
Ingenio prudens uestigat cuncta sagaci,
Vnguibus aut herbas uellit, gregibusq; ministrat.
Demetit interdum flores, succosq; premendo
Elicit, & donec digitis instantibus humor
Obuiat, incumbens nihil ulla parte remittit.
Hos teneris succos instillat sedulus agnis,
Æternum qui grata ungent dulcedine fauces.

Est etiam alter agens in pascua prati iuuenos,
Cui natura iocos dictat, grauitate trahentes
Ignauos animos. Quoties hoc tempore mœstas
Exhilarauit oues, & gramina carpere suasis,
Nec postrema feret, cum quo propiora PHILETAS
Vincula iungebat prudens, gnataeq; maritum
Iusserat esse bonæ pater optimus. Hos mihi saluos
Numina si præstent, neq; grex, neq; pascua decrunt.
Phil: En tua regna subis, ludunt tua pignora ludunt
Incipe, si quid habes: aliqua est audire uoluptas,
Que tantus cecinit pastor de laude PHILETA,
Quem sua commendat generoso in pectore uirtus,
Nec satis ulla potest dignas euoluere laudes
Lingua, nec ad numeros mens amula sufficit aptos.
Leu: Vos coryli testes, tuq; annosissima quercus
Que uicina larem gratæ complecteris umbra,
Sic complexisse illum mœstis nemora alta querelis:
Inuida fatorum series, triplicesq; sorores,
Largius indulgent sceleratis gentibus æuum,
Et Stygiam serò cogunt tentare paludem.
At nimium properant abrumpere fila bonorum,
Fatalisq; urnæ sortem expectare malignam
Imperio cogunt: nec longè exempla petantur:
Pastor Aristæus, magnam cui mentem animumq;
Ipse inspirarat cœli Pater, atq; futura
Scire dedit, sylvæ Bacenidos accola clarus.
Venerat hos montes, & pascua læta pererrans
Hic gelidi fontes, inquit, per gramina lapsu

Effugiunt

Effugiunt tacito, lymphisq; rigantibus errant.
Admittit riuos uallis syluosa, lociq;
Inuitat genius pecudes, pecudumq; magistros.
Hic casa parua mihi uiuo de cespite surgat.
Dixerat: & gressum per pascua prata ferebat.
Pastorum se turba frequens comitem addit eunti,
Atq; uirum cupidis gradientem passibus equal,
Dum fontes cœno turbatos, flumine puro
Eluit, atq; nouos pratis inducit honores,
Atq; alia ratione greges in pascua duci
Possè monet, quàm pastorum turba antè solebat.
Dicitur usq; adeo diuos habuisse fauentes,
Et numen uotis cœleste uocasse secundis,
Vt quoties pluuias peteret, solesq; serenos
Nulla mora obstaret, quin cœlum protinus omne
Stillaret lacrimis, aut lato albesceret orbe.
Sæpè aliquis Pastor clausurus lumina morte
Exanimis iacuit, uix agro pectore anhelans
Quando superueniens, mortalia iura nouabat,
Pastor Aristæus, raptumq; è faucibus orci
Restituit luci, & consueta reduxit ad arua.
Sed nihil humanum stabile est. Mors hunc quoq; cœcis
Inuoluit tenebris, & funere mersit acerbo. (cis
Flebant pastores, memini namq; omnia, flebat
Grandæuus, senio uenerandus & arte, Pelargus
Et linguaq; ualens, linguamq; iuuante Minerua,
Quem Philyra ediderat partu, tristissimus Acmon
Et Chaldæa sonans Alcon, dum lumina fletu
suffundit

Suffundit largo, cineri postrema ferebat,
Donec quenque suum rapuit per funera fatum.
Nil nisi fletus erat syluis, spes una PHILEtas
Solamenq; mali restabat fluctibus istis.
Primus Aristaeo socium se iunxerat ille,
Quem circa fando pugnas insignis obibat,
Certa regens animo uestigia, tunc quoq; magnam
Partem operæ in tanto tanti pastoris habebat.
Rectius haud aliquis cera coniungere cannas
Nouerat, & suaues iactare ad sidera uoces.
Immemor herbarum sæpè est decepta iuuenta,
Dum stetit harmonicis intendens uocibus aures.
Videsses Satyros, lasciuâq; numina Faunos
Alternis pulsare solum, sua robora quercus
Motare, & strepitu gratos renouare susurros.
At neruo excusso non misit inutile telum
Cum lupo arcendus, cum noxia turba ferarum
Impeterent agnos, patria quos mente fouebat,
Nec producebat, quando uelamine cœlum
Obduclum, densas geminabat nubibus umbras,
Aut tenues nebule magnum per inane uolantes
Mole sua terras, atq; infera regna petebant,
Noxia quæ pecori mortem accelerare sciebat.
At uerò quoniam retrò spectare solebat
In longum, atq; animo uentura euoluere secla,
Ex omni numero delegit prouidus olim
Præstantes formas pueros, cantare peritos,
His calamos dederat, gnarusq; foraminis arctos

Et præ-

Et premere & laxare sinus, monstrauerat autor
Hinc resonant triuiae cantu: & si quem modo saluam
Non dementauit stolidae praesuntio mentis
Non poterit toti mundo haec manifesta negare.
At nunc ille iacet mistus pallentibus umbris,
Arboris umbroso pendent pastoris ramo,
Aut disiecta iacent saxosis montibus arma.
Vallibus interea curuis grex tristis oberrat
Amisso pastore suo, nec graminis herbam
Nec fontes libat puros. Tristissima rerum
Offert se facies, & nox tenebrosa recurrit.
Sic fatur lacrimans, & quae tunc fistula forte
Gramineo uestita thoro, sine uoce iacebat,
Tollit, & ô inquit, te Leucoris illa secundam
Nunc habet, hac pecoris demulce suauiter aures,
Pasce gregem tenerum, nec fontes sordibus ullis
Contemerare suas, aut coeno aspergere turpi.
Pascua curato, ne pratis frigidus anguis
Exoneret uirus, tenerasq; effundat in herbas.
Est Deus in caelo, qui praemia digna labori
Compensat, trutinans aequato pondere lancem.
Dixerat, atq; abiens flentem flens ipse reliquit.
Quid mihi nunc aliud restat? quam fundere fleus
Et querulos gemitus animo indignante nouare: *Quis*
Qualiter extincta uiduatus compare Turtur
Flet noctem, & steriles producit luctibus annos.
Aut qualis Philomela gemens circumuolat arua,
Si quando ascensu superans pastoris proles
Ramosam

Ramosam quercum, frondosas deiecit arces,
Atq; serens pullos præda letatur inani:
Illa per ærios tractus sublimis ad astra
Tendit, & afflictum caput inter nubila condit,
Mox delapsa solo uicinas libat arenas,
Et gyros facit innumeros, & flebile cantat:
Sic dolor in medijs rapido furit igne medullis,
Et coquit excrucians exhaustam mole laborum.
Viq; serunt Nioben saxi traxisse figuram,
Sic sensus exuta omnes mea membra stupefcunt.
Dicite Leucoreæ lugubria, dicite Musæ.
Vester enim cecidit miseranda morte PHILEtas.
Vos coryli, ueteresq; inmoto robore quercus
Corticibus duris aliquos excluditis succos,
Et sudore nemus, teneraq; aspergine syluas
Eluite, & tu uatidico Parnasia Laurus
Grata Deo, lacrimis iustum testare dolorem.
Phil: Fallor? an excusse stillant de cortice guttæ
Naturam contra, & primo marcescere uere
Incipiunt folia, insanis ludibria uentis,
Aspicis, ut temerè sine succis arida ludant,
Impulsuq; leui magnum per inane ferantur.
Leu: Ponite purpureū uiolæ decus, atq; decentem
Indutæ pallam, uestrum plorate PHILEtam
Tuq; Hyacinthe sona repetitis fletibus hei hei.
Docte Helicon, Musas qui sera nocte receptas,
Et Charites manibus nexas ac fronde recinctas,
In tristes luctus deuoluere, namq; PHILEtas

Interce

Interceptus abest, medius qui sæpè sorores
Incendens inter, numeros aptare solebat,
Atq; lyre gnarus tangebatur plectra sonora.
Dicite Leucoreæ lugubria, dicite Musæ.
Nec tu dissimula lacrimas uicinior Albis,
Sed fluctus extende tuos, crescentibus undis
Decrescant ripæ, atq; unda superante dehiscant.
Flere decet: dum flere licet: iacet ecce recenti
Ad ripam tumulo, quem præterlaberis undis,
Ille tuus, tuus ille, bonas pastoribus olim
Qui dabat in carmen uires & robora menti.
Phil: Si uacat, & nondū poscunt mulctralia uacca
Quando ita suaue canis, te plura audire iuuabit,
Plura refer, donec uesper succedat olympo.
Leu: Tempus erat, cum per ualles & præta iuuenci
Et teneræ errarent pecudes sine legibus ullis,
Nec satis, ignari pastores pascua norant.
Sæpè uenenatam cum taurus raderet herbam
Atq; avidus uentri ingereret, miserabile uisu,
Labitur, & sylvas longis mugitibus implet,
Et terram pede crebra ferit, fit laxior aluus,
Et tumuit crescens immani pondere uenter:
Haud aliter, quam si diductis follibus oris
Accipiat uesica auras, sinibusq; repletis,
Cum gemitu crepet & uentos admittere nolit.
Ægra trahens animæ spiracula, morte iacebat
Vicina languens, quoniam uis ignea uenas

Hauserat

Hauferat, atq; siti ardentis contraxerat artus
Tunc densis metuendus erat sub frondibus hydrus,
Venit Aristæus, qui, quod natura sagacem
Fecerat, & multum dabat experientia doctrix,
Frigidus, exclamat, uicinis frondibus anguis
Insidias tendit, fugite ô, campisq; relictis
Tuta magis pecori, uobisq; requirite tempe:
Ipse adolet, quoniam tales seruabat ad usus,
Galbancos succos, & odoro cortice cedrum.
Venerat interea, quem Nicri pulcra fluentia
Ediderant antris, Musarum dulcis alumnus,
Cui caput imbuerant Parnassidos Hippocrenes
Flumine sacrato, pueroq; dedere tenello
Vatidicam mentem, dum cunis flebilis hæret.
Is statione sua, ceu murus aheneus, acri
Iunctus Aristæo stabat, nec uertere terga
Visus, in aduersos irrupit fortiter hostes.
Sæpe ubi conuentus illis egere diebus
Pastores, seu prædatrix arcenda luporum,
Turba foret, scabiesue ouium medicamina certa
Posceret, unus erat qui posset sistere psoram
Unus erat turpem qui posset sistere psoram
Vnguine uel pinguis cera, uel sulphure mixto
Helleboro tristi, massæq; bituminis atra.
At uerò si quos calamo stridente uidebat
Pastores triuijs miserum disperdere carmen,
Non poterat risum cohibere, & suauibus auris
Inflabat calamos, & campis uictor abibat.

O quoties Bauium, medio cum uertice cœli
Promior occiduas Phœbus properaret ad undas,
Vidimus argutas buccis inflare cicutas
Turpibus, & socios alto contemnere fastus,
Dum caneret uanos obsceno numine diuos.
Quem simul ac uidit, meditatus uera PHILETAS
Cantando uictum media damnauit arena.
Hec documenta dedit primæ uirtutis, & inde
In patrios remeans montes, tulit arma ministris
Artifici fabricata manu, quorum indiget usus
Cum lupus auertit teneros hostiliter agnos.
Sæpè in se rediens sulcis minor ire profundis
Crudelemq; solet lupus exercere rapinam,
Cum trepidum prendit sceleratis faucibus agnum
A tergo sua flabra mouens, quibus improbus urget
Posteriora, illum donec sine uoce sequentem
Auiâ per syluasq; trahens, se accingere prædæ
Possit, & in cœnam lautas depromere carnes,
Non tulit, & quoties hac uidit fraude PHILETAS
Auerti prædam, raptorem protinus ipsum,
Cum clamore premens dimittere rapta cœgit,
Atq; solo lapsam pecudem per brachia librans
Restituit numero, curasq; huic sedulus uni
Addixit, pedibus donec se sisleret ipsam.
Tum puteos tripli: i fodit scaturigine ternos
Demittens altè, quibus omni fistula parte
Eiaculatur aquas, passim arida præta rigantes.
Has, quicumq; potens arcana euoluere dictas

Et ritibus uulgare uolet, quibus abdita longè
Sensa profunda latent, undas haurire necesse est.
Nominibus dixère suis. Prior omine fausto
Callirhoë pulcris nomen sortitur ab undis,
Huic quisquis rectè sitibundo labra palato
Applicat, & plenis accommodat haustibus ora,
Fit subito fandi doctissimus, Orphea cantu
Qui superare queat, doctum 'ue Amphiona plectro.
Est etiam Ethiopius, qui mores format honestos
Et nymphis caros reddit, magnumq; fauorem
Conciliat Regum, populiq; ignobilis auram.
Tertius Vrania sacer est, qui cœrula mundi
Tecta iubet petere, atq; animis instillat amorem
Æthereæ sedis, gemmataq; sidera monstrat.
Hæc etiam, quibus hausta manu rigat unda palatum,
Rura placent, rapidiq; imis in uallibus amnes,
His uarij flores, his herbida prata leguntur
Gemmarumq; latens uirtus, quas India mittit
Prodiga, uulgatur populo retegentibus illis.
O fluite, & nullis foecunda auertite seclis
Ora, sed æternum sacras euoluite lymphas
Perpetui fontes, & laude extollite uestrum
Fosforem, uenas qui uobis arte reclusit
Haud fandi ignarus. Prudenti pectore sermo
Conceptus, linguæ plectro formante fluebat:
Qualiter enumerat pulcra scaturigine lymphas
Fons sacer Aoni j radicibus, unde lauantes
Aureolos Charites digitos, plus muninis addunt

Et decus aspirant fonti atq; bibentibus inde.

Vidi pastores, peregrinis montibus ortos,
Multa quidem rudibus non intellecta referre:
Pastorum proles, rerum studiosa nouarum,
Attonita hos stabat circum, densaq; corona
In medio septos retinebat, nescia linguae:
Protinus ut uenit reliquorum uoce PHILEAS
Accitus, potuit conferre & reddere uoces,
Et meliora domum edoctos cum laude reuisit.
Dicite Leucore, e lugubria dicite Muse.

At uerò quoniam, latè dominantibus undis,
Littora spernebant amnes, limumq; trahebant
Aggeribus ruptis, ut nullo pascua cultu
Sufficerent pecori. Tu metas care PHILEAS
Obiectu laterum posuisti & molibus altis,
Effrenesq; amnes intra consueta redire
Littora iussisti, atq; angusto limite ferri,
Arctati donec se multa per ostia rursus
In maris effundunt gremium lymphasq; ministrant
Ne'ue per ambages cœcas, fraudesq; uiarum
Incauti errarent agni, spinisq; retentæ
Tenuia nequicquam spectarent uellera lanæ,
Primus iter certum repetisti, & tramite longo
Emensus syluas superasti cuncta labore
Vix tanto sudore labor perirumpet Isthmum,
Hinc atq; inde maris gemini qui tunditur æstu,
Ægeum Ionto prohibens miscerier aluo.
Vix & molis erat tantæ, coniungere Rhenum

Danubio

Danubio, quos aggeribus secat interiectis
Immenso moles spacio. Sed & illa labori
Acceſſere graui, quod sedes eruit unus
Pastorum antiquas, & sordibus obruta fœdis
Euoluit gnarus secli monumenta prioris.
Nunc Domini casus opera interrupta queruntur:
Dicite Leucorea lugubria dicite Muse.
Tum si per campos errabant absq; magistris
Deserte pecudes, consucta prouidus arte
Iussit adesse senes, longis quibus usus ab annis
Venerat, & numero delegit cautior omni
Qui dulces herbas, & idonea pabula nossent.
Vidi præmonitos cum in prata emittere uellet
Præfatus numen diuinum, uertice summo
Ponebat dextram felicem, & fausta precatus
Commendabat oues. Nec res est tota ministris
Gesta, suas noctu caulas inspector obibat
Pastoris præsens oculus fœcundat ouile,
Pinguibus & macros distendit pellibus agnos,
Atq; errabunda in syluis armenta saginat.
Tum quoq; non aberat cum uix spirare ualeret
Inualidus uires ultra, & uix ore teneret
Luctantes animæ flatus, tamen omnia dulci
Posthabuit cantu: Solito grex tristior ibat:
Sunt etiam pecori præfagia, funera sensit,
Funera sensit, & haud aliquas ore attigit herbas,
Sed patulas blandis acuebat uocibus aures
Nam tunc nescio quid promebat dulcius ore:

Qualis olor liquidas sinuoso gutture uoces
Fundit præformans uarijs anfractibus intus,
Liberiore uia, donec docto ore figuret,
Ad Phrygiæ uada Mæandri, quando ultima mœstum
Fata uocant, manesq; bonis cantoribus addunt.
Inde & adhuc resonant cygneis uocibus aures,
Tantisperq; caua resonabunt arce susurri,
Conuexo nemorum donec gelida umbra cubile
Præbebit Tauro, & fusum recreabit in herba:
Dum Cythisum carpent hœdi, pastorq; cicutâ
Explorabit iners digitis noua sibila pressis:
Dicite Leucoreæ lugubria, dicite Musæ.
Sunt tamen inuenti (quod detestabitur ætas
Posterior, nostris quæ se uicinior infert
Gressibus, & plantis uestigia nostra reuellit)
Qui cygni cantus damnent, pulcrosq; labores.
Hos suos oblectet cantus: Mibi numina syluis
Mitia concedant numeros audire PHILETÆ.
Dicite Leucoreæ lugubria, dicite Musæ.

Forsan aues, Philyra, extremas cognoscere curas
Atq; uiri placidos obitus: Quando anxia queris
Diximus: æterna compositus pace quiescit.
Congrua sunt uitæ iustissima fata priori,
Et rerum testis mors est. Hac iudice uincit,
Si gesta innocui premeret nox atra PHILETÆ:
Nam placido saltu gyros superauit olympi
Felicesq; habitat campos, ubi perpetuum uer,
Et uiolæ florent, & suaue rubens hyacinthus:

Nunc

Nunc ueros fontes intropicit, unde petebat
Exiguos uiuens riuos: Qualisq; uiator
Nocturnus gaudet Tithonis coniuge uisa:
Sic plausus dabat, ingenti complexus amore
Exiguam aurora lucem, quam spargere late
Querebat, donec factus fuit incola lucis.
Omnibus huc cursus nobis, hæc meta terrenda est:
Quandoquidem humana qui conditione tenemur
Per uarios casus, per mille pericula carnis
Tendimus in cœlum, sedes ubi fata quietas
Ostendent, illic fas est pastoribus olim
Surgere regna bonis. Sic se iuuat esse beatum.
Dicite Leucoræ lugubria, dicite Musæ.
Phil: Extremum officium pastoria turba PHILETÆ
Soluite, & ô sacrum lacrimis perfundite corpus
Et tumulo mœsti uicturum inscribite carmen:
Pastorum decus, & præclara corona PHILETAS.
Qui pulcros sodi fontes, & susa per agros
Flumina contraxi: Somnum ne rumpe, quiesco.

EPIGRAMMA.

STamina cum uellet morituri Parca Philippi
Rumpere, uix tremulo pollice traxit opus.
Viuerè dignus eras, inquit, nisi fata uocarent,
Ni mundo inuideant, uiuerè dignus eras.
Miles ut emeritus donaberis ergo quiete,
Huc ades, & cœli me duce regna petas.

Pro terra coelum, uitam pro morte pacisco
Inunc, & Parcas parcere posse nega.

ALIVD.

QVæris Philippum cur mori coegerint
Cadente Sole, fata doctis aspera?
Sol occidit studiorum, & omnis gloria
Turbae nouenæ concidit Melanthonis
Obitu: quod inter namq; præstat sidera
Sol aureus, studijs Melanthon præstitit
Inter docentes. Quæ profundior suis
Nox posset alis regna mundi cingere,
Quàm Sol uterq; quando lumen condidit?

SOMNIUM CHRISTOPHORI
MOSHAVERI ISLEBIENSIS,
quod habuit de D. Philippo 21. Aprilis,
qui ei, & natalis & mortis dies fuit. Anno 1560.

TV quoq; defunctum sequeris Mosæure Philippum
Et pietas ipsa morte probata tua est.
Non potes auelli sublimis ad æthera tendis,
Et Præceptorum quæris adesse comes.
O felix, quem præripiunt bona fata procellis,
Quas nostro capiti seua minatur hyems.

Astra

Astra minas acuant, & cœli conscius aër,
Et cumulat pœnas nostra libido suas:
Vidimus obscuro pendentes aëre uirgas,
Quæ patrias iras, signa paterna, notant.
Vidimus & gladios nigrum stillare cruorem,
Qui thalamis nostris publica damna trahent.
Tu quoq; care parens terris erepte Melanthon,
Das impendentis tristitia signa mali.
Forsthan ardebit diro Germania bello,
Et quatiet fontes missa procella domos.
Hæc ne Christophorus uideat, cœlestia templa
Scandit, ubi succo nectaris ora rigat.
Nec fallunt illum sua somnia. Somnia lusus
Non semper uanos uana ciere solent.
Visus erat Præceptoris uoluisse Pheretro
Hei mihi, mandandum cernere corpus humo.
Nec mentem satis expleri potuisse tuendo,
Vsq; adeo uultu se stupuisse senis.
Cumq; diu attonitus suspiria multa dedisset,
Illa resurgentis uerba fuisse patris:
Nate sedeto haustu suaui recreabimur ambo,
Sicq; dedisse simul pocula plena mero.
Nec segnem sese totis hausisse medullis,
Quicquam adeo in uita suaue fuisse negans.
Digressum uero, postrema hæc uerba dedisse:
Care pater felix hic tibi uester eat.
Scilicet euentus respondit. Vespera nostro
Postremum hæc illi tempus in orbe fuit.

Quando salutauit caelo haec per uerba Philippum:
Care pater felix hic tibi uesper eat.
Interea dum tu cum Praeceptore moraris
Christophore, haec tumulo stent monumenta tuo.

EPITAPHIUM.

CHRISTOPHORI corpus capit hac sub mole quietem,
Consule Mosauo qui patre natus erat.
Isidis urbe puer primis uagitiibus auras
Impulit, in patria sancte Luthere tua.
Bis duo lustra sua compleuit munia uitae,
Quam dedit una dies, abstulit una dies.
Abstulit una dies, sed Christus reddet eandem,
Qui didicit Christo uiuere, non moritur.

REVERENDO PATRI AC PRAECEPTORI
D. PHILIPPO MELANTHONI, F. 100
hannes Gigas, Freistadij Silesiorum, die
10. Augusti, Anno. 1560.

ORba parente tuo luge Germania luge,
Lugeat ab eorum Musicus ordo caput.
Est lapis, & seuum longè Busirida uincit.
Qui spectat siccis publica damna genis.
Occidit ab nimis hac citò tempestate Philippus
Totius Europae gloria perpetua.

Monstrauit

Monstrauit nobis Christum cum patre Luthero,
Detexit fraudes Papa superbe tuas,
Aries & linguas, patrias reuocauit in oras,
Ac fuit ingenijs portus & aura bonis.
Lubrica fallacis derisit gaudia mundi,
Quæ leue peruerso hoc tempore uulgus amat,
Non quæstiuit opes, uanos contempsit honores,
Pacis amans semper pacificusq; fuit.
Cum laude & fructu patiundo uictor abiuit,
Officium faciens in statione sua.
Ah ualeant rixa qui delectantur inani,
Deq; capri lana qui noua bella mouent.
Non sua sed uerè fleuit communia damna,
Et fleuit coctus uulnera Christe tui.
Hic quem non iuuuit? quem non solatus amicè est?
Est locuples testis qualibet ora mihi.
Viuere si quis erat sub aperti climate cœli
Dignus, certè hic hic uiuere dignus erat.
Sed Deus iratus scelerato hoc tempore mundo,
Tale caput terris noluit esse super.
Nam ridere Deum sapere est, petulantia Virtus,
Exulat atq; iacet cum probitate fides.
At postquam superas placidè migravit ad arces
Præceptor, nostri uerà corona soli:
Sunt nobis curæ quæ scripta inuicta reliquit,
Scripta uoluntatem docta referre Dei.
Et præceptores reliquos reuerentes amemus,
Hos nobis serua Christe benigne diu.

O æternè

O eterne pater, discentes atq; docentes
 Tu rege, tu uera pectora nocte fide.
 Nam pia ubi socias iungit concordia mentes,
 Illic castra locat Filius ipse Dei.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΝ ΤΟΥ

ΕΝ ἈΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ
 ΗΜΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΜΕΛΑΥΧΘΟΥ, ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ
 ΚΑΙ ΔΙΔΑΧΗΤΕ ΚΑΙ Ἀρετῆ διαφέροντος,
 θεολόγου ὁσιωτάτου ἀπὸ πάντων
 λαλήθους ἐπιλοιδασκασίας
 ἡσθητικῆς ἡσθητικῆς

I. ΚΑΣΗΛΙΣ.

Οἱμοὶ δυσυχίης, οἱμοὶ πλυπενθέων ἀλόγων
 οἱμοὶ, ἀιδόμηνοι πινυτῶς δυσδαίμονος ἀει
 εὐσεβέες κλαίσι, κακὸς δ' ἐπιμυκτηρίζα
 μαινόμενος πικρῶς ἐπιχαυρεκάκοις
 δεσπιν.

καὶ καὶ λαμπρότατον γερμανίδος εὐθέου φῶς
 καὶ καὶ σαξονίδος μεγαλῶνυμου ἄνθος ὀλωλε
 καὶ τί λέγω πενήθῃντι λόγῳ; ἀπόλωλε μελάγ
 χθων

φραδμοσσωῶν, σοφίης, τεχνῶν, κλέος, ἔρκου
 ἔρεισμα,
 ἴνδαλμ' εὐσεβίης, ἀρετῶν πᾶσα ἑσπέρη
 κενός ἀνὴρ ἡμῖν πᾶσι δὲ αἰῶνος ἐρουθεῖς

ἐκ μδρόπων ἀπέβη πολὺν ἐπὶ γήραος οὐδ' ὦ,
ἀμμι λιπῶν κήδευστε γόουθ' ἄλις ὀλλυμνύσι
σιμ.

ὅσος ἔλω, ἐμλυνέντ' ἔσασι λυτῆρι κοηθός
ἄρεκίης ἀίγλω θεοδείκτα ἰμδρόεσσα
ἐκ λυγρῶ ἐρέβθης ἀγαγόντι φῶσδε, κῆ αὐτῶς
οὐδὲ πρῶσάτεω ἑτέρῃ ἐπεδύετο φωτῶς.
καίτε κλυ κρείττων Δατῆρι Φίλιππος ἐτύχεκ,
ἰππὸν ἔλω κρατῶν φρόνιμος τυδεΐδῃ ὀδυασεύς,
οἰ μάλα θαρσαλέως βῶων στρατὸν ἔσκοπίαζομ.
σύντε δυ' ἐρχομνύω μέγα οἰ θεὸς ἔργον ἀέξων
παγκλυτὸν ἄσν θίλωμ σολυμῶν πάλιμ ὠκομ
δόμκσεν,

κοῦς ἐκπέρας μιαρὺς εἰδωλοσεβάντων,
κῆ ῥίφας ὦμας θυσίας ψολόντι κεραιῶν
ἰλήμων γῆντων πεπελαγμνύομ κῆτε λυθρομ,
τοῖος ἔλω, κῆ τοῖος, ἐπεὶ καὶ λοίοθια πνεῦσεν
κῆτῆρ' ἀγγελίης ἰδρὸν κήρυγμα τελέσας.
ἀνδράσιμ δ' ἔζεφάνκ, μιμ ἔως θ' ἰμοῖρα κίχανερ
τιμ ὀθεορ σοθίης ὑπάτης πόνομ ἀμθιέποντα.
κῆ πτε δισθήτῃ σίλθοντα ποτ' ἄσρα μολόντος
κῆ πυρόντι δ' ἰφρῶ θηκτοῖς ελιθίος ἐλείφθκ,
κῆτ' ἰόπητα δεδ' ὑβριῶν φῆλα διδάσκαμ:
κῆτ' δ' ἠ καγγελοῶμ πολιδ' κακοδαίμονι μύθῳ
κῆτ' ἰδ' εδ' ὀδυσυχέοντες, ὅσοις θίλον αἴσυλομ ἔρξαι,
κῆτ' ἰδ' ὀμοφάγοις θηρσιμ μέλπθηρα γῆνον=
το.

κῆτ' ἰδ' ελίσσασίε ἀνίστας ὀδὸν ὀρθοκέλυθομ,
μόχθοισι

μόχθοιστ' ἀργαλέοισι, πολυτλήτοιστε μωροί
ναις,

ὤλετο. Νῦν δ' ἄρρηκτον ἔχῃ Ἐκκλησίῃ ἄλλο
ἀναλέκ χάριερ κόνει ἀρχύνουσα πρόσωπον
ὅττι πάλαι τλήμων τοιοῦτος ἀνδρὸς ἀμέρῃ
εἶπε πόλαις κλαίσειν ἔχουσαι πένθεα θυμῶν
ἢ θίλαι ἀονίδες, κἄν ταῖς πῶς λεύκορις ἀγῶν
αἰλινὰ μυρομύκη συγροῦσθ' ἑλάθειτο γόοιο
ἢς πέλερ ἐλπορῆ, σπύριγμα, θέμεθλορ ἔρεσμορ
τῶνδ' ἔν' ἀέλλῃσιρ μεγάλαις ἴδανε κυβορῶν
ὡς τιφύς διέτανερ ἐμὼ τηλεκλυτῶρ ἀργῶν
ἴθυνερ μακάρως, οἶωθ' οἱ ἦρατο κῆρ
χαῖρε φύλαξ κήποιο μακάρτατε λαρῖοντ'
ἔσθ' λὲ φύλαξ ἐφύττωσαι, ὁμῶστ' ἐπόθησας

σαις,

γαῖαρ διψαλέκρ, ὁ θεὸς δ' ἵνυξῃσε φυττωθῆρ
ἴλαος εὐλογίῃ πατρῶα, ὡσε γυνεῶν
ὄλβια πάντα βροτοῖς, ῥόδατ' ἰάτε, καὶ κυπάρισσιν

σορ,

ἄλλῃτε τηλεθῶντα φύτ', ἔξ ὧρ εὐξόφορ ὄσπρ
κόσμη δ' ἐχύθη εἰς κλίματ' ἀπαρροῖοι
πολλὰ δὲ δὴ προφέροι καὶ ἀκέσορ φάρμακων
ἔσθ' λῶρ,

ἔσθ' ῥέα γυιοθόρσε νόσος ἀκείοιτο καὶ ἔλλη
οὐδὲ τόση πολὺκαρπος ἀλὼν ἀλκινόοιο,
πῆς μὲν μῆδ' ἔαρὸς μῆδ' αὖ δύσαλπέος ὄσπρ
χειματος, ὡσπρ ἔφαρ, κάρπος λίπερ, ἐπὶ γῶν
οὐδ' ἀραφικηπωρῶν μέμψατο τις ἔσθ' λῶν

ἰσαφύς ἰσαφυλῆς χύετ' ἢ ῥόδον ἄνθον ὄλωλεν·
χαίρε τίλων μυσῶν πάτορ ἠπίε, χαίρε δὲ ποι-

μῶν
ἡμέτερ' ὅς ῥά βδον σοφίης μετὰ χοροσὶν γνώμας
θεασοίμην, εἰ σπυδαίης σέο μήλα μαθητῆς
ἠγες εἰς εἰαμλύω ἔλεος μεγάλοιο φυλάξας·
ἠτοι γορμανῶν ἢ ἄλλων ἠέας ἐθνῶν,
οὐς δεός ἠδὲ τὸρ κλέος ἀγνόμ δεῦρο κἀλεασεν.
ὡς ἦτε πρυσσομύνη σοφίω σολομώνος ἀνακτορ
πλήθερ ὀλίσιωρ μακάρων βασίλισσα πρῆλ-

θερι
οὕτω σέο χάριμ πρᾶπίδων κλυὺ πλείονε βίξομ·
βωκμοί, κυμβροί, κελταῖβ' ἐνέτηάτε φύλα,
ἢ ἐκ παλονίης, ἢ ἐκ γῆς αὐροματάων,
ἢ ἐκ θρηκίης, ἢ ἄλλης πληθερ αἴας,
ἢ γεμόνας κρατοροί, ἰορῆς, βασιλῆες ἀγαυοί,
ἢ ἠγῶν πατέρων βλασήματα, τέκνα πολιτῶν,
ἢ ἠτι πρῶθῆκα, ἢ ἀνέρες, ἢ γέροντες,
οὐδέ τις ἠοχύνθη ἀγαθῶν, οἱ θυμὸρ ὀφέλλει
σέο λαχῶρ σοφίης, σοὶ κεκληδαίτε μαθητῆς.
ἢ δὲ σοὶ εἰς ἀπαλῶν ὀνύχων πρὸς ἐπίμορον ἢ

βω,
εἰς νέον εἰς ἠέης, εἰ ἔπειτ' εἰς ἄνδρα τέλειον,
ἢ πάλιν δὲ ἀνδρὸς κλιὸρ πρὸς ἀέξετο γῆρας,
τοῖς τοι σοφίης ἀπὸ ἀληθῆς νάματα κρύως
ἀφνειαῖς λιθάδεσι δεῦρ σοὶ πνεῦμα πρῆοχεν,
πνεῦμα φρενῶν, ἢ εὐεπίης ἢ ἀπείρονθ' ὄλβω.
ὄλβιε κλοσοτήρ νοὶ πρόσφρονι ἡμῆ μετ' ἄλλων
πίονας

πίονας εἰς βατάνας ἑἰς πολυπίδακα πηγῶν
ἤγαγες, ἀέναον σοφίῳ ἀγαθοῖσιν ἀφύσων,
ὥσε κορεθῆναι πολυδρεῖκτε νόστε
πάντας, οἱ εἰς ἀρετῆς ἀκρον βόληθερ ἰκέσθ,
εἰ δὲ ἔυφῆ τις μάλλον, ἀσελγείησιν ὀπκδῆρ
ἠδελερ, ἀφροσύνησιν ὑπερβιάλοισιν ὄλοισι
νήπιθ, οὐδ' ἀρετῆς διδάχῆσε μέγ' ἠδὲ ὄνειαρ.
ταῦτα φρονῶν αἰδοῖτε γέρον, καὶ ταῦτα ποιῆ
σας,

οὐδ' ἐπὶ δόχμια βᾶσιθῆαρ ἀμαξίτον ἐλθῶν,
ἴσῃε τῷ χριστῷ λατρίων μάκαρ ἐνθάδε ἡμῶν
ἐμμορας ἐγκύρας ὀδυῶν κακότητι βαρείας.
ῶρακας ἀρχῆθερ καθαρῶς ἐναγγελίσι
ἀνθ' ἀναφουμῶν, ὄλοσ ζιζάνια δικῆ
φύεσθ, ἄνηκτοῖς ἀπονητί, δολῶσε παρῶναι
οὐς μεταμορφθεῖς φραυδῶν εἰς ἀγγελον ἀν
γῆς

ἢ κακομηχανίη βροτολογός, ἐμῆσιν δαίμων
τοῖσιν δ' ἐν μεγάλῳ θρασυῖ ἀντέσῃε ἀεθλῶν
ἐυχόμενθ καθαρῶς, πείρωντε ἀόφρονα μῶ
σορ.

ῶρακας ἀντιπάλων ἀνδρῶν διασωλῆτιν ἐννοῖ
τῆ οἰσρωθέντες φοβερῶς φυσῶντες ἀπειλάς
μάρτυρας εἰς ἀγίεσ μαίνοντε ἀτερεῖ χαλκῶν
καὶ πυρὸς ἀκαμάπτου φλογῆ καὶ δεσμοῖς ἀλλο
τρισί.

χριστῷ εὐσεβείας γὰρ ὁμοιωθῆναι ἔοικε,
θλίψῃ ἐν ἀργαλέῃ καὶ ἀχραντου κυδῆ ζώσῃ
ῶρακας

ἄρα καὶ αὐτῶν πολέμων ἐπιδήμιον ἄπειρον
ἀμειψομένων ἀνάχθονα παρὰ πάντα
ἔκτ' ἐλώσασιν ἢ μάστιγι ἐπήρατον εὐχος
ὀλβιοδωτείας εἰρήνης κερροῦ ἔσοιο
ἄλλο δὲ τοῖς ἐσιδῆσαι αἰεὶ πολὺ ῥίγιον ἦεν
ἐνδομύχως ἐριδας κερύκων, οἵτινες εἶναι
αἰὲρ ἀληθείης ἐπὶ ἡγόνες εὐχετόωντες,
ὄντι δὲ σφί πλέονες κενέου ζητεῦσι πρόσωπον,
παρὰ δὲ ἀριστήων δῆμος ἐνὶ ἀφρονος ὄχλῳ
ὁ ὄνομα ἀμαυρῶντες λυσιώδεος ἠχῶ αὐτῆς.
τὰντα δὲ ὀφθαλμοῖς ἐπεδέρκεο, οὐδ' ἀκλαυτεῖς
σιγῇ τλημοσυνήτε φέρων εὐλοκέρτομον ὕβρι.
οὕτως ἄρ' ἐμύεσσι θεῶν ταλαπείριος αἰῶν
πᾶσι κυλινδῆται, πρῶτοις ἐνὶ πένθεσιν οὕτως
ἄγγελοι εἰρήνης πικρῶς κλαίουσιν ἔσσει.
ἄγγελος εἰρήνης σὺ εὐλήσυχος ἦοδα μελάγ-
χθων

διὰ μομφροσύνῳ φρεσὶν ἠσυχίῳ τε δῖῳ κωμῶ
δὴμαπάτη δὲ μεταξὺ καὶ ὀφρυόεντες ἐρισαί,
ἔνθεοι, εἰσὶ ἀμύλοῖτε κακοζηλήμονα θυμῶν
πάντοτ' ὀφέλλουσιν νεῖκη ἐν δίκιοις,
σὺ κατακρίναντες, σύ γε πᾶσιν ὅτ' ἠπιος ἦοδα
ὄλομλίας μισῶν ἐριδας, ἐν δὲ ἡρῶν ἀτορπῆ,
σοὶ δὲ δυσωνυμίῳ ἐνὶ ἀνδράσι μηχανόωντο
ἄμειβαλῆρ ψεύδεσσι πεποισθότες ἢ ἐδόλοισιν
ἢ δὲ κακοῦ φράσι δισώνομοι ἀισλομηται.
ἴλετο πᾶσα χάρις, χάρις ὤλετο δυσσεβέεσιν,
ἴλετο, βαῖον ἔτι μογίς ἀσθμαίνεσθαι μετ' ἔσσει
λοῖς.

Σὶ δὲ σφίρ ἐκλείαρ ὄτω μεμᾶσι τεκέσθ
νήπιος, οὐδ' ἴσασίρ ὅσον τοὶ δόξα βιαίη
ἄσατος ὄσι, κακοῖσθ' ὀλίγισορ ἐπὶ χάνορ ἀνθεῖ
κπητῆσθ' ὄσθ' ἀρετῆσθ' θεῖσθ' ὄσθ' ὄσιρ ἀμείνωρ
κῶσθ' ἔλυσορ μύωρ ἐμαράνθη ὄσθ' ἐναιυτῶρ
τῶσθ' δὴ ὄσθ' πᾶσθ' μοῖραρ ἐχλίω ἀκίχνητα δῶκαρ
αὐτὰρ ἀναδείκθ' ἐπιεμύοι ὄσθ' λιορ ἄισχος
λαβραγόρα, μορφαῖσθ' ἀγαθοί, ἔργοισι κάκισοι
μέχθ' τευ ἥρεσιρ ἄμμι θεῶ κλυτὰ μῆλα κατα
σῶαρ;

λίγετε νῦρ φθοεροῖσι λόγοισθ' θανέοντα πῆλαρ
τῶσθ' φθιμύωρ τύμβος ἀνορύσθ' χερσῖρ ἀπῆσθ'
ἢ βλάπθ' ἀσεβῶσθ' ἀμύλω ἀκάρλω καμόντωρ
ἔβριε ἔφυτῆσθ' οὐλῆσθ' ἐν ἀνθρώποισι χόρεωρ
ἔρρεθ' ἡμῆσθ', ἐπεὶ ὄσθ' πείθεσθ' φέρισα νοεῶσθ'
ἀλλὰ σὺ χαῖρε πάτερ, φάσθ' ἀνδρῶρ χαῖρε μετ

λάγχθωρ,

ἀκφόρμωσθ' κεφαλῆσθ' ἢ σαῖσθ' χυσιῶσθ' ἐθείρωσθ'
σέμμα διμασοσθ' νῆσθ' σελαγίζωρ ἐπὶ τῶσθ' ὄλυμπεσθ'
ἄσιρ ἀίδιος, τότε δὴ κομῶντες ὄλοντο
ὑφῶσθ' λοιμῶσθ' καὶ λιμῶσθ' πλέμωντε προσφῆτασθ'
σῆσθ' δ' ἰορῆσθ' κονίησθ' μαλακῶσθ' νῦρ τῆσθ' ἐκαθεύδοσθ'
χρῖσθ' ἔης ἀγέλης μελέτωσθ' καὶ τῶσθ' ἐκαθεύδοσθ'
ρήματοσθ' οὐρανόσθ' διδοῦσθ' κήρικασθ' ἀγαυῶσθ'
εἰσθ' ἔτοσθ' ὄσθ' ἔτεσθ' ἢ ἔωσθ' ἀπὸ κόσμου ὄλατῆσθ'
σοὶ δὲ θάλοισθ' διάπαντα κλέσθ', καὶ δόξα λυ

ξωτά,

ἀρχισφῶσθ' ἐδίκωρ, πλὴν θέλιτατε σῶτῶρ ἀλλ' ἔσθ' ἰσθ'
14

IN TVMVLVM
REVERENDI ET SAN-

CTI SENIS D. PHILIPPI MELAN-
thonis, Elegia D. Sigismundi Schör-
ckelij Naumburgensis.

Qvisquis in hoc hospes tuleris uestigia templū,
Hoc tumulo fixa sunt diuini membra Philippi,
Corpore qui paruus, cetera summus erat.
Quo iactat merito sese & celebratur alumno,
Parua Palatino subdita Bretta duci.
Cui decus ingenij, pietas, uirtusq; fidesq;
Humana maior conditione fuit.
Tot Deus hunc & tam praclaris dolibus auxit,
Ut non ulla ferant secla futura parem.
Vnde fuit toto semper celeberrimus orbe,
Et magno summis cultus honore uiris.
Ingenij rari specimen puerilibus annis
Credibili maius edidit ille sui.
Cum uix ter quinquennis adhuc, iuuenesq; senesq;
Et Latio & Graio uinceret eloquio.
Nec minus ingenuas didicisset sedulus artes,
Quot quot Apollinei mos numerare chori.
Et sub te, uenerande senex Reuchline, magistro,
Sacra Palaestino dogmata fonte bibit.

TEtra bonas artes illo foedauerat euo
Barbaries, uarijs pernicioſa modis.
Rarus erat Latia qui ſciret reddere uoce,
Et non corrupto dicere quaeq; ſono.
Rarior Argolici qui prima elementa teneret
Sermonis, tantus mentibus error erat.
Pro ueterum libris, merita quos laude uetustas
Extulit, & ſtudijs ſigna ducesq; dedit:
Horrida regnabant doctorum ſcripta nouorum,
Cimmerijs tenebris, nocteq; digna tegi.
Pro uenerandorum diuino carmine uatum,
Quiq; Aganipp. ei gloria fontis erant:
Barbara uix ſtolido uerſabant carmina Gryllo
Digna, quibus nec res, nec lepor ullus erat.
Quid niſi tunc ſpinis horrens Dialectica campus
Et bene quam poſſet diſcere nemo, fuit?
His etiam iacuit tenebris oppreſſa Matheſis,
Et quae uirtutis Ethica monſtrat iter.
Quaeq; docet ueras rerum pulcerrima cauſas,
Naturae inquirens omniparentis opus.
Haec quoq; inutilibus deformis reddita rixis,
Et uelut iniecto eſt commaculata luto.
Nec minus in templis obſcura nocte ſepulta,
Extincta iacuit relligione fides.
Maximus ignaras mentes poſſederat error,
Ex operum meritis poſſe placere Deo.
Poſſe placere Deo meritis & tollere culpas,
Vox fallax templis omnibus una fuit.

Hinc operum species, & inania somnia mentis
Plurima, quæ nemo dinumerare potest.

Hic sua pauperibus dando reparare salutem,
Ille putat longas hoc quoq; posse preces.

Pars tolerare magis uacuo ieiunia uentre,
Et fraudare suo membra sopore, probat.

Ille memor culpæ, diuûm suffragia poscit,
Hos animæ statuit spesq; deosq; suæ.

Hic petit Alpino superato uertice Romam,
Quamq; malus uenit, peior ab urbe redit.

Pars monachos missasq; colens, uenalia sese,
Ære dato, cœli regna tenere putat.

Quin sua si uili commendet membra cucullo,
A Stygio tutam credidit esse lacu.

Plurima præterea regnabant impia templis,
Digna q; Tartarea dogmata ualle tegi.

Has tenebras alto Christus miseratus olympo,
Ad miseros uultum rettulit ipse suum.

Excitat Albiaca Doctorem sede Lutherum,
Arguat ut fictæ religionis iter.

Ille repurgatis cœlestia dogmata templis
Tradit, Apostolicis dogmata scripta libris.

Doctrinæ sanctos ausus recludere fontes,
Quos malè grata Deo texerat antè cohors.

Huic comitem fidum sociumq; Melanthona iungit,
Et facit Albiacæ spemq; decusq; scholæ.

Cecropiæ simul hic lingua, studiumq; latinæ
Excitat, & cultè dicere quæq; docet.

Vtilibus ueterum scriptis quoq; reddit honorem,
Et iuuenes uera de pietate monet.
Excitat historiae studium, iubet edere carmen,
Atq; oratorum scripta diserta legit.
Et tibi natiuam reddit Dialectica lucem,
Quae tenebris caeca condita noctis eras.
Monstrat ut in grauius ductrix fidissima causis,
Des Ariadne: o fila sequenda modo.
Mirantur iuuenem, iuuenesq; senesq; docentem,
Mutaq; pisce magis barbara turba silet.
Hinc aperit ueneranda tuos sapientia fontes.
Manantes scatebris Graecia docta tuis.
Hinc liquidos riuos, hinc aurea flumina duxit,
Aurea Leucore: flumina nota schola.
Ardua stelliferi cognoscere sidera caeli,
Aeterna docuit nobile mentis opus.
Quas habeant animae uires, quaeq; organa sensus,
Quam sint dissimili corpora structa modo.
Abdita de rerum causis quaecunq; Sophorum
Pagina naturae conscia, scripta tenet.
Semina uirtutum quae sint, & cur generosis
Tantus honestatis mentibus insit amor.
Quidquid Aristoteles cum praefatore Platone,
Ascreoq; seni iunctus Homerus habent.
Moribus apta bonis quaecunq; monere Poetae,
Historiae quidquid commemorare solent:
Indefessus acri studio uigiliq; labore
Protulit, & cunctis conspicienda dedit. Testes

Testes sunt omni maiores laude libelli,
Quos manet æternus posteritatis honos.
Hoc auditorum testantur millia multa,
Hæc iuuat à tanto quos didicisse uiro.
Hippocrates illiq; & magni scripta Galeni,
Notaq; ciuilis pagina iuris erat:
Nec minus insigni flagrans pietatis amore,
Promouit ueræ religionis opus.
Vt pius Æneas fido comitatus Achate,
Per mala cognouit perq; secunda uirum:
Sic comes & socius magno coniuncte Luthero,
Munere diuino fide Melanthon eras.
Assiduè repetens hæc nocte dieq; monebas,
Ore, manu, calamo, carmine, uoce, libris.
Quid iubeat præstare homines diuina uoluntas,
Quodq; uelit toto corde animoq; coli.
Sed nequeat præstare hominum mens ægra, quod ip-
Lex iubet æterni non uiolanda Dei. (sam,
Quodq; hominum corrupta Deo natura placere
Non queat, & lesa uulnera mente gerat.
Sustineatq; Dei merito rea iugiter iram,
Vnde etiam dira spicula mortis habet.
Nec quisquam placare patrem, nec tollere culpas,
Aut meritis ualeat conciliare Deum.
Vna sed immensam quæ uictima tolleret iram
Sit data, tu moriens unice Nate Dei.
Scilicet ut generis nostri reparare ruinas,
Et miseris posset conciliare Deum.

Christus ab aeterno Deus & genitoris imago
Factus homo, mundi crimina cuncta tulit.
Sustinuit solus nostro pro crimine poenam,
Placatumq; reis reddidit ille patrem.
Terribili rediens superato uictor ab hoste,
Fracta necis uictæ sub pede tela premens.
Perpetuaq; Dei genitoris sede locatus,
Fungitur aeterni munere Pontificis.
Vna igitur certæ est hæc anchora tuta salutis,
Inniti Christo non dubitante fide.
Conscia mens culpæ peccati mole grauata,
Det ueniam misero mitis ut ille, roget.
Has audire preces, Christo mediante, parentem
Hocq; reum statuatur iustificare modo.
Hinc redeunt pauide letissima gaudia menti,
Placato poterit quis miser esse Deo?
Spiritus æthereis ueniens Natiq; Patrisq;
Sedibus, afflatu iam noua corda regit.
Sufficit hic uires, trepido solatia cordi
Suggerit, & motus excitat ille pios.
Hic facit ut placidum statuens fiducia patrem
Inuocet, ac firmo pectore poscat opem.
Rebus in aduersis docet hic superare ferendo,
Quod Deus imposta sub cruce ferre iubet.
Hic facit aeterno Baptismi fœdere sese,
Acceptum domino sentiat esse Deo.
Se statuatur uero Christi cum sanguine corpus,
Pignora placati sumere certa Dei.

Excitat

Excitat ille pios renouato pectore motus,
Hinc pietas miseris officiosa uenit.
Certat inoffenso pia mens sic ducere uitam
Numine, ut illius iussa uerenda iubent.
Hæc pietas uerum generat uirtutis amorem,
Huic studio est fratri consuluisse suo.
Et posito tandem mortali corpore, uitam
Sperat in amplexu Christe benigne tuo.
Assidua repetens hæc uoce monere solebat,
Et quæ præterea longa referre mora est.
Ista quater denos docuit repetita per annos,
Hæc iuuenem certum est, hæc docuisse senem.
Hæc coram magno confessus Cesare, quosq;
Sæpè suo Caesar iussit adesse loco.
Hæc iterans eadem, lingua moriente sonabat,
Excessu uitæ conueniente piæ.
Quid referam suaues omni sine crimine mores?
Pectoraq; in cunctos officiosa bonos?
Doctor & exemplum uitæ, morumq; bonorum
Præditus insigni dexteritate fuit.
Iam decies senos & tres superauerat annos,
Fortè sui sexta, quartus & actus erat:
Cum Deus ingrati cernens fastidia mundi,
Transtulit ad cæli regna beata senem.
Huic igitur meritò Germania luget ademtum,
Pierij mceret candida turba chori.
Si quis in his, docti qui gaudent nomine, nescit,
Hunc studijs summum restituisse decus.

Quantum magna parens illi Germania, quantum
Debeat aeterni grex & ouile Dei.
Stultior est fatuo furiata mente Coræbo,
Auriculas ueteris dignus habere Mida.
At melior quibus est nec tam peruersa uoluntas,
Agnoscant grati munera tanta Dei.
Utq; Deus seruet nobis sua dona, precentur,
Quorum monstrator doctæ Melanthon eras.
Et dicas quisquis cœlestia dogmata, quisquis
Cum studijs placidæ tempora pacis amas.
Floreat & nunquam moriatur fama Philippi,
Qui fuit Albiacæ spesq; decusq; Scholæ.
Floreat & toto memoretur in orbe Philippus,
Doctior hoc, nostro tempore nemo fuit.
Floreat & placida requiescat pace Philippus,
Quem tu nunc gremio maxime Christe foues.

EPICEDION SCRIP-
PTVM A M. MARTINO

HENRICO SAGANENSI.

PLange tuum pectus trepidis Ecclesia palmis.
En tibi iam subito mœsta querela uenit.
Conde tuos nigra uultus Germania ueste,
Amissum est summum nam tibi morte decus.
Flangite Pierides, & mœstos sumite uultus,
Omnia dent luctus tristitia signa noui.

Flete senes, iuuenes, pueri, innuptæq; puellæ,
Scindite sollicitas fœmina uirq; comas.
Condite lugubri deformia corpora ueste,
Pullaq; circumdent pallia triste latus.
En etiam obscurus condit sua lumina Phœbus,
En etiam cœlum nubila densa tegunt.
Horrida terrifici luctus, & plena dolorum,
Tempora squalorum mœsticiamq; ferunt.
Quàm nihil humanis unquam durable rebus?
Quàm nihil est firmum, perpetuumq; datum?
Tempora labuntur tacite, fugit hora diesq;,
Prætereunt anni more fluentis aquæ.
Nudus homo terras, & uitæ lumina cernit,
Cogitur & terras relinquere nudus homo.
Cum primum ex utero materno prodit in auras,
Prodit & alterno uitæq; morsq; pede.
Militia est plena ærumnis, & plena periclis,
Humana innumeris obruta uita malis.
Sunt labor, & curæ, & morbi, pestisq; famesq;,
Bellaq; quæ mittunt corpora multa neci.
Omnia quis fando numeret, quot in æquore pisces,
Tam uaria Satanas callidus arte furit.
Sed dolet imprimis turbata Ecclesia mater,
Fluctuat & uarijs exagitata modis.
Perdidit hæc intra denos & quatuor annos,
Multos & magnos orba relictæ uiros.
Nondum dedoluit MARTINI fata LVTHERI,
Semina sed luctus alta prioris habet.

Sentit

Sentit adhuc clades, & tristia uulnera sentit,
Semper quod doleat, quodq; queratur habet.
Vix ubi deseruit terras, uitamq; reliquit,
Clausit & in fausto fata suprema die:
Exijt è sacro felix concordia cœtu,
Et lis & rixæ mox subiêre locum.
Hei mihi quas furias, & quæ certamina belli,
Sustinuit multis concio sacra modis?
En rapuère etiam præstantem fata PHILIPPUM,
Cuius in hoc usus tempore summus erat.
Has ambas sacri cœtus, duo fata, columnas,
Præcipui uoluit muneris esse Deus.
Ipse per hos rexit Christus sua signa ministros,
Fixit in innumeris & sua castra locis.
Tartareas pepulit tenebras, lucemq; reduxit,
Et dedit in clara luce uidere diem.
Expulit è templis idola, arasq; Deorum
Fregit, & his longè iussit abesse locis.
Cum subeunt animo tantorum fata uirorum,
Territa sollicito corda timore pauent.
Si querulas fundam uoces, lacrimasq; per ora
Humida, quot uoluit concitus Albis aquas:
Non tamen hos potero luctus æquare dolendo,
Scilicet amissis sunt mala tanta bonis.
Sed quoniam ingrato contemnit munera fastu
Mundus, & hoc quod adest præterit omne bonum
Tollit, & ex oculis remouet sua dona, nec ultra
Esse sinit, uideant ut data dona, Deus.

Si modò Parcarum fatalia stamina solui,
Si possent aliquo cedere fata modo:
Excipiendus eras de mortis iure PHILIPPE,
Perpetuosq; dies uiuere dignus eras.
Aut si perpetuos mortalem fata per annos,
Sic posita nullum uiuere lege sinunt:
Hoc saltem optandum est, quorum bene uita meretur,
Duret ut in longos commoda uita dies.
Sed quid ego lacrimas & inanes fundo querelas?
Cur turbat sensus anxia cura meos?
Optima quæq; cadunt primum, peiora per æuum
Longius, & numero plura manere solent.
Tempore quàm paruo fragrans rosa floret in hortis?
Quamq; breui uiolæ tempore durat odor?
At passim lolium infelix, & inutilis herba
Crescit, & in uarijs plurima lappa locis.
Vndiq; fundit humus nocuas cum floribus herbas,
Sic mala sunt rebus plurima mixta bonis.
Quàm nimis ignauos multos, & inertia terre
Pondera cum magno terra dolore fouet?
Qui nisi quòd turbent humanæ commoda uite,
Nil aliud quod agant, quod meditentur habent.
Horum uos Parca fatales rumpite fila
Rumpite, & utilibus parcite deinde uiris.
Sic sua conuenient uestris cognomina factis,
Nullaq; de uobis caussa querentis erit.
Aspicio quoties pictos in imagine uultus,
Quoq; diu es solitus multa docere, locum:

Protinus

Protinus ex imo duco suspiria corde,
Et mea sollicitus pectora terror habet.
Vnus eras reliquus nobis Reuerende Philippe,
Qui poteras operis utilis esse tuis.
Vtilis esse tuis precibus, fidoq; labore,
Vtilis & docta uoce, styloq; tuo.
Vtilis in dubijs tua nos prudentia rebus
Iuuit, eratq; etas longa magistra tibi.
Motus es, & iusto doluisti sepe dolore,
Dum furias hominum, dum rabiemq; uides.
Cum Deus irata librauit fulmina dextra,
Sepe tuæ ardentis impediere preces.
Impediere preces, ne publica poena ueniret,
Hei poena innumero crimine digna nimis.
Tu commune bonum, tibi mens studiosa iuuandi,
Maxima debetur gratia iure tibi.
Et tibi pro meritis, donec mihi uita manebit,
Pro patrio grates pectore semper agam.
Sedulus officij fecisti munera iusti,
Extremum uitæ tempus ad usq; tue.
Cum uigor, & lasso languerent corpore uires,
Tunc tibi cura fuit ferre laboris onus.
Quia uoluisti etiam supremum dicere salue,
Sed uis impediit corporis agra tui.
Nec tamen in somnis scribendi cura recessit,
Quam prius è manibus mors tulit arma tuis.
Quam pius ante obitum, supremaq; funera, sermo
De sacro coetu, de pietate fuit?

Et tetigere tuam mundi deliria mentem,
Et pia cum gemitu uota precesq; facis.
Morbus ut exhaustis accreuit uiribus, utq;
Feruida in exili corpore febris erat.
Stabat ut ante patrem mœstus PEVCERUS, & ipsa
Filia largifluis imbribus ora rigans:
Et caræ flebant neptes, dulcesq; nepotes,
Filius & patri maxima cura seni:
Clarus & ingenio CAMERARIUS, atq; Senatus
Plurima pars huius, mœsta dolore, Scholæ:
Sæpè aliquis gemit, dixit quoq; sæpè iacenti:
Viue precor, nec nos care relinque pater:
Quid mea uos lacrimis uanis turbatis amici
Pectora? non lacrimis nunc opus, ille refert.
Liberor infido, sunt nam dolus omnia, mundo,
Me iuuat in Christo soluere corpus, ait.
Me iuuat in dulci nunc consuetudine cœli,
Conspectuq; Dei colloquioq; frui.
At uos ô nati, neptes, dulcesq; nepotes
Commendo æterno, qui regit astra, Deo.
Huic ego, qui semper me conseruauit, ab imo
Perpetuas grates pectore gratus ago.
Idem etiam posthac uos conseruabit alumnos,
Et tribuet uitæ tempora longa Deus.
Mox ubi defunctos terræ de puluere Christus
Eriget, & uitam, læticiamq; dabit:
Tunc ego uos omnes uos ô mea cura reuisam,
Et gaudebo mea posteritate senex.

Interea

Interea cari nati, dulcesq; nepotes,
Et dilecta mihi corda ualete, precor.
Sic ait, in Christo firmatus speq; fideq;
Dormit, & aethereo numine plenus obit.
Flamma uelut lychni si quando extinguitur ardens,
Sic artus graciles uita soluta fugit.
Spiritus at superas placide concedit in oras,
Conspectu fruitur, leticiaq; Dei.
Felix qui fidens constanti pectore Christo,
Clauserit extremo fata suprema die.
Pleias ubi Eois Atlantis prodit ad undis,
Libraq; ab Hesperijs mobilis exit aquis.
Vespera cum uenit, cum sol sua lumina clausit,
Et clausisti oculos docte Philippe tuos.
Multa quidem tristes ereptum morte dolemus
Orbatiq; opera, consilijsq; tuis.
Tu nobis lacrimas miseris, luctumq; relinquis,
Et desiderium triste Philippe tui.
At tibi nos decet hac gratari morte quietem,
Nam bona coelestis gaudia sortis habes.
Nunc datur & uoces audire, & cernere Christum,
Nunc datur aetherae mystica nosse schola.
At pius interea Gener, & sacra cura senatus
Officium exuuijs praestitit omne tuis.
Ille tibi exequias, extremum pignus amoris,
Is tibi defuncto munera iusta tulit.
Sis licet extinctus, uitali lumine cassus,
Et tua funereum contegat ossa solum.

Parte tamen meliore tui nunc uiuis, & ipse
Alta tuus felix spiritus astra tenet.
Et tua fama uiget, qua Sol utraq; recurrens
Aspicit in toto candidus orbe plagas.
Si tibi uiuenti prætendit nubila liuor
Occidet, & ueniet postea dignus honor.
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt,
Et tua perpetuo fama superstes erit.
Interea somnum capiunt conclusa cubili,
Membraq; sunt propius iuncta Luthere tuis.
Ossa utriusq; iacent ad templi utraq; columnas,
Est & uterq; sacri fida COLVMNA Chori.
In quo Christe basis, fundamen, & integra rupes,
Firmaq; credenti petra salutis ades.
Siccus ut arescit brumali tempore palmes,
Mortuus & succo deficiente cadit:
Verè redit Phœbi radijs ubi uiuida uirtus,
In uiridi gemmas stipite uiuus agit:
Sic & nostra iacent emortua corpora terris,
Et sine uitali frigida luce cubant:
Cum Sol iusticiæ Christus reuocauerit artus,
Viuent æternum corpora nostra Deo.
Ut pelicanus, auis pullos Ægyptia, mater
Viuificat fuso sanguine fida suo:
Corpora sic moriens pro nobis Christe Redemptor,
Efficies sacro sanguine uiua tuo.
Cum uenies iudex cum maiestate uerendus,
Ante thronum fistes cum genus omne tuum:

Cum tuba terrificum sonitum dabit, ether, & ignes,
Et concussa graui pondere terra tremet.
Cum tua uox omnes hominum resonabit ad aures:
Surgite, iudicij nam uenit hora mei.
Surgite uos homines, quorum sopor irrigat artus,
Proq; suis factis premia quisq; ferat.
Ut Leo qui nemore in Lybico rugitibus auras
Implet, & horribicos edit ab ore sonos:
Ipse suo uitam natis clamore uocatis
Suscitatur, & sonitu uiuere membra facit:
Sic etiam cum uox Christi loca cuncta replebit,
E tumulis tollent corpora uiua caput.
Ipsa caro carni iungetur, & ossibus ossa,
Spiritus & membris consociatus erit.
Insigni ueniet tunc conspiciendus honore
Christus, ut humanum iudicet omne genus.
Huic comites sanctiq; patres, sanctiq; prophetae,
Iusticiaeq; alios qui docuere niam.
Tunc fulgere pij cernemus & ora Philippi,
Qualis in aethereo sidere stella micat.
Tunc noua caelestis capiemus gaudia uitae,
Gaudia in aeternos non peritura dies.
Gaudia quae nunquam senserunt lumina, nunquam
Auris, & in nullum cor subiêre prius.
Tunc Dominus facie lacrimas absterget ab omni,
Peccatum in Stygias precipitabit aquas.
Destruet inferni Plutonia regna. Draconis,
Fractaq; in aeternum spicula mortis erunt.

Tunc pura nostros renouabit imagine uultus,
Tunc similes erimus rursus, ut antè, Deo.
Noticiâq; Dei, & sincera luce fruemur,
Flagrabit uero pectus amore Dei.
Christe Dei fili, miseris spes unica nobis,
Extra quem non est spes, uia, uita, salus:
Tu nos propicio desertos respice uultu,
Orbatisq; tuam coelitus affer opem.
Tu nos aduersus defendas Dæmonis astus,
Tu nobis Rector, tu caput esse uelis.
Tu nos totius desidero commoda mundi,
Non ego totum te solum detur habere Deus.
Si modò te solum detur habere Deus,
Regna fremant, & acerba sonent, extrema minentur,
Nosq; Satan miseros uiq; dolisq; petat:
Ipsa tamen salua est Christo duce, & auspice Christo,
Et pia te Christo uindice turba manet.
Cordibus in nostris confirmes dogmata Christe,
Que data sunt nobis ex bonitate tua.
Fac nos depositum cura seruare fideli,
Et gratos animi cum pietate frui.
Fac nos ad seros maculis purgata nepotes,
Tradere sincera dogmata sacra fide.
Tu rege cœlesti nostras spiramine mentes,
Ut soli placeant pectora nostra tibi.
Ut te uenturum Leti expectemus, & omnes
Simus in æternos nos tua turba dies.

PHILIPPVS MELAN-
THON DE SE
AD POSTERITATEM EO-
DEM AVTORE.

HAC ego sub tumuli requiesco mole Melanthon,
Qui fuerim, ut noris, accipe posteritas.
Bretta mihi patria est, duo millia distat ab urbe,
Que de Casareo milite nomen habet.
Sidere felici tunc me genuere parentes,
Moribus insignes, & pietate graues:
Tunc in uitales primum puer editus auras,
Cum decima exierat februa sexta dies.
Serus & Hesperias ierat modo Phœbus in undas,
Septima nascenti cum fuit hora mihi.
Cum tribus ante annis modo Maximus Æmylianus,
Ceperat Imperij frena regenda sui.
Protinus in ludum me mittit cura parentis,
Instituor tenera gnauiter arte puer.
Prima fuit summum cognoscere cura parentem,
Altera litterulas discere cura bonas.
Et mihi iam puero cœlestia uerba placebant,
Inq; suum Pietas sacra trahebat opus.
Annis interea creuit labentibus atas,
Inq; Scholam ueni clara Tubinga tuam.
Huc me doctorum proficisci fama uirorum
Iussit, & ingenij debita cura mei.

Capnio præcipuè uirtute insignis & arte,
Me patrio iuuenem fouit amore senex.
Exitit is fidus studiorum rector & autor,
Auxilio dum me consilijsq; iuuat.
Quo tibi, conuentus de regno, annoq; dieq;
Ultimus Augusta Maxmyliane fuit :
Tunc ego Leucoream perueni accitus in urbem,
Albis ubi flauo gurgite uoluit aquas.
Me Ducis huc sapiens Friderici cura uocârat,
Principe digna pio cura iuuare Scholas.
Litterulas docui pueros, & noscere Christum,
Quod poterat munus gratius esse Deo ?
Sumere cum poteram magnis cum rebus honores,
Officij tamen est sparta probata magis.
Ingenuas artes, & linguas uoce styloq;
Simplice, qua potui dexteritate dedi.
Nempe mihi pueros semper pro parte uirili,
Et commune bonum cura iuuare fuit.
Nec labor in Domino noster fuit irritus unquam,
Namq; mihi uires addidit ipse suas.
Me Deus addiderat magno comitem esse Luthero,
Sumere quem Pietas iusserat arma uirum.
Pontificum cæcos carpebat iure furores,
Dum scriptis urget prælia, uoce docet.
Duxit is è tenebris in claram dogmata lucem,
Dogmata sacra relligiosa chori.
Absterfit labem, doctrinam à sorde repurgans,
Gloria sic ueri reddita uera Dei est.

Hunc ego qua potui iuui pietate, fideq;
Cumq; alijs subij triste laboris onus.
Hei mihi quot rixas, quot ibi certamina uidi,
Quotq; petunt nostrum seua pericla caput?
Eccius insurgens in nos animosus & audax,
Territat insanis pectora nostra minis.
Insurgit Latomus contra, Maluenda, cohorsq;
Tota, petens telis dogmata nostra suis.
At Deus ipsorum fregit rabiemq;, minasq;
Eripuit cunctis corpora nostra malis.
Ut mage quò premitur, tantò magis aestuat ignis,
Sic mage lux uerbi protulit ipsa iubar.
Protinus exoriens loca per diuersa refulsit,
Nubila cum radijs pulsa dedere fugam.
Sic ubi iam docuit scriptis & uoce Lutherus
Dogmata, constanti bis tria lustra fide:
Hei mihi, tunc obijt fatis ereptus iniquis,
Tunc animi ceppi parte carere mei.
Quot coelum stellas, quot habent simul equora pisces,
Tot mala sustinui pectore dura meo.
Quos ego, cum trepidas liquit concordia terras
Concepi pauidos corde tremente metus?
Tunc ubi commotum est patrie lacrimabile bellum,
Cum fremerent iuuenes, & simul arma senes.
Tunc ego cum natis, uxore miserrimus exul
Erraui uarijs ut uaga cerua locis.
Fratribus à falsis sum plurima uulnera passus,
Officijs iuui quos prius ipse meis.

In cunctis tibi sed fidentia corda periculis,
Auxilio seruas optime Christe tuo.
Gratia Christe tibi, nam tu mihi Petra fuisti,
Tu cura requies, tu medicina mea.
Tu mihi consilium, robur, mentemq; dedisti,
Tu mihi deserto mite leuamen eras.
Vxor erat mihi iuncta thoro Katharina iugali,
Cui pietas castum nomen habere dedit.
Hec me bis duplici fecit de prole parentem,
Et de Crappiadum stemmate nata fuit.
Filius in studijs primo formatus ab auo est,
Disceret ut mores cum pietate bonos.
Alter ab his fato teneris ereptus ab annis,
Magna mihi patri causa doloris erat.
Filiolas etiam docui cognoscere Christum,
Hec mea precipue cura parentis erat.
Vna tibi primum, prestanti nata poeta,
Connubio fido iuncta SABINE fuit.
Pignore me seno prima foecunda iuuenta,
Ex te foecundo coniuge fecit auum.
Hec erepta eadem uiridi sub flore iuuenta,
Magna mihi luctus causa, uiroq; fuit.
Tertia PEVCERO felici sidere nupsit,
Et me de seno pignore fecit auum.
Hos omnes commendo Deo, qui proteget omnes
Ceu pater, et cura diuite largus alet.
Iam mihi deterior canos asperserat etas,
Contraxit uultus ruga laborq; meos:

Iam bis sena tribus cumq; annis lustra peregi,
Et totidem numero conueniente dies :
Cum grauis Hesperijs librae lanx prodit ab undis,
Nascentiq; eadem, quae fuit hora, uenit:
Tunc mihi consumto morbis calidissima febris,
Corporis extinxit languida membra mei.
Vita quidem breuis illa fuit, sed uita laborum
Omnium in hoc mundi carcere plena fuit.
Exul in hunc ueni nudato corpore mundum,
Exul & hanc liqui corpore nudus humum.
Iam nunc perpetuae uitae mihi uiuitur aetas,
Iam nunc me caeli patria diues habet.
At qui me Christus cuncto defendit ab hoste,
Meq; aluit uitae tempora cuncta meae.
Huic ego de toto meritas ago pectore grates,
Et commendo animae pignora cara meae.
Ille mihi cordi semper fuit, ille leuamen,
Ille fuit fidei portus & aura meae :
In Christo mihi dulce mori, mihi mors mea lucrum,
Spiritus aeternae gaudia lucis habet.
Huc Generi pietas, & docti cura Senatus
Corporis exuuias deposuere mei.
Et statuere mihi tristis monumenta sepulcri,
Vicina exuuijs care LVTHERE tuis.
Hic licet extincto iaceant mea corpore membra,
Parte tamen uiuo nunc meliore mei.
Spiritus excelsa iam noster in aethere uiuit,
Inq; Dei manibus gaudia laeta capit.

Dum mea scripta manent, dum sunt sua premia lau-
Nominiſ & noſtri fama ſuperſtes erit. (di,
Dente licet carpat præſentia liuor iniquo,
Gloria ſed ueniet poſt mea fata tamen.
Interea ſecura mali, ſecura laborum
Hic mea iam placido membra ſopore cubant.
Molliter hoc grato requieſcunt clauiſa cubili,
Aduentumq; manent optime Chriſte tuum.
Donec ab ætherea iudex deſcenderis arce,
Imperij exercens iura ſeuera tui.
Tunc animæ abſterges labem, reuocabis & artus,
Adq; animas facies membra redire ſuas.
Omnis in æterna tunc conſuetudine cœli,
Concinet æternum linguaq; mensq; Deum.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΝ ΤΟΥ

ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΜΕΛΑΓΧΘΟΝΟΣ
τῷ πατρὶ ἡμῶν διδασκάλῳ ἡμῶν φιλότατῳ
ἡμῶν σεβασμιωτάτῳ, γραφθέν ὑπὸ τῷ
μαρτίνῳ ἐνρίκῳ τῷ σαγάνῳ.

Ἄρχετε λευκόρεα ἢ πένθεσθ', ἄρχετε μῦσαι
ἀλινά μοι σοναχίτε νάπαι, ἢ ἀλβιδος ὕδωρ,
νῶ ποταμοὶ κλαίετε τὸν ἡμερόεντα Φίλιππον.
νῶ φύτα μοι μύραθε, εἰ ἄλσεια νῦν γοάοισθε,
κρημίδες ὠδύζεσθε, καλῶς τέβνηκε μελικτήρ.
Ἄρχετε λευκόρεα ἢ πένθεσθ', ἄρχετε μῦσαι
νῦν πετερινά κατωδύζεσθε πρὸς ἀλβιδος ὕδωρ,
c 5 ἀδονίδες,

αδονίδες, πᾶσαί τε χελιδόνες, ἄς ποτ' ἔταρπε
ἔς λαλέειν ἐδίδασκε, καθεζόμεναι ἐπὶ πρῆμνοις
ἄντιον ἀλλήλοισι μελίζετε πένθιμον ὠδὸν.

Ἀρχετε λυκώρεαι ἤ πένθεος, ἀρχετε μῦσαι
ἔιπατε δ' ἠ κόραϊς ἑλικωνιάδεσσι πᾶσαι
ἔιπατε ἀλθιακαῖς νύμφησιν, ἀπώλετ' αἰοιδὸς
μηδ' ἕνα ἀλγῆσας τῶν ἄσμαν, μηδ' ἕνα βλάψας
νῦν τὸ μέλος τέθνηκε, καὶ ὤλετο θεῖα αἰοιδή.

Ἀρχετε λυκώρεαι τοὶ πένθεος, ἀρχετε μῦσαι
οὐκ ἔτι πρόσθε νάπαις, καὶ πρὸς λυκοῖσι πρῆμνοις
οὐκ ἔτι, προστ' ὄρεσιν λυγρὸν μέλος αὐτὸς αἰείδω
αὐτὸς ὁ τοῖς μῆλοισιν ἑρᾶσμιος, οὐκ ἔτι μοῦσος
ἠχῶσιν κρηῶν, καὶ οὔρεα ὄρεσιν ἄφωνα.

Ἀρχετε λυκώρεαι ἤ πένθεος, ἀρχετε μῦσαι
νῦν ἀγέλαι πρὶ πλαζόμεναι γοάσων ἑρκμαῖς
νῦν πλήθουσιν ὀδυρομένης πάντ' ἄλσεια φωνῆς
νῦντ' ἄρα οὐκ ἔτι ὡς τὸ πρόσθε δέλωσι νέμεσιν
ὅτι πούς καλάμους, καὶ σὸν μέλος οὐκ ἔτι ἔχουσιν

Ἀρχετε λυκώρεαι ἤ πένθεος, ἀρχετε μῦσαι
σφοδρίλιπτε μόρον, καὶ οὔρεα κλαύσων ἀπόλων
ἑλικωνιάδες, νύμφαιτε πρὸς ἀλθιδὸς ὠδῶν
πᾶσαι κρηνίδες ὠδύραντο, ὀδύρετ' ἠχώ,
οὐκ ἔτι μιμῆτη τὰ σά χεῖλεα, ἀλλὰ σιωπᾶ.

Ἀρχετε λυκώρεαι ἤ πένθεος, ἀρχετε μῦσαι
τίς δ' ἐπὶ σοῖς καλάμοις θῆσθ' ὄμας, ἢ τοὶ ἑβροῖς
ἢ πέυκηρος; ἢ οὐινσέμιος; τάχα πάντες ἑρᾶσαι
τὸ σῶμα δειδῶσι, μὴ δέντρον σείο φέρωσι
ἔς σύριγγα λάβῃ, οὐδέ τις δρασὺς ἔσεται οὕτως.
Ἀρχετε

Ἀρχετε λυκόμεαι ἤ πένθεος, ἄρχετε μῦσαι.
πάντες σὸν ἤρηνσι μόρον, κλαίεισιν ἅπαντες
ἐφ' ἡλύφθογον συγεροί μέλος, οὐς πότ' ἔτ' ἔπερ
ἐξομλῆς σέ μιν ἄμφι παρ' ἠϊόνεσι μαθητάς,
ἐν γὰρ ἴσον κόκκυζι μελίζω, ἥς γὰρ ἀκδῶν.

Ἀρχετε λυκόμεαι ἤ πένθεος, ἄρχετε μῦσαι,
πάντες ὀδυρόμνοι πῶ σὺν τήθεσιν αἰοδῶν,
ἐνὶ σφριγῶ, ἐν αὐλοῦς ἡμείρισιν ἅπαντες,
σέο βοῆς θιλέσαι, νομλῶσιντε ἅπαντες.
ἥς ἔλυσσ' τὸ μέλισμα κινύρητ' οὐκ ἔνθεοργῆ.

Ἀρχετε λυκόμεαι ἤ πένθεος, ἄρχετε μῦσαι
τὰ τοσοῦτ' ὡς ἄλβεις συγερώτατε δευτέρω ἄλγος.
πρῶτον γὰρ σοὶ ἤϊον λῆθηρ' ἀπώλετο ἔρνος,
ἐν ἄλλω πάλιν ἦϊα πολυκλανσοῖσι βέεβροις
δ' ἀκρην ἥς φωνῆς δ' ἄλλα, ἐπ' ἀντ' οὔρεα πλήθη.

Ἀρχετε λυκόμεαι ἤ πένθεος, ἄρχετε μῦσαι.
ἄμφοτέροι χρισῶ περικλυτοὶ ὅς μιν ἄσδερ
ὡς ἄδ' ἠκύκνος πρὸς λυμναίης ἠδ' εἰ φωνῆ,
ὅς δ' αἰεὶ μέλπων γλυκῆζον μέλος ὡσπ' ἀκδῶν
πρικλόδερος, ἅπασιν χησίμα εἶπε μαθηταῖς.

Ἀρχετε λυκόμεαι ἤ πένθεος, ἄρχετε μῦσαι,
ἄμφοτέροι δ' ἠ πρὸς πῶ ζωῶν χησίμα εἶπομ,
ὡς τοὶ ἠ μεγάλη, ἠὲ αἰδ' ἠ χάρις αὐτοῖς.
ἄμφοτέροι δ' ἠ εὐπρημορ δεῦ ὄργανορ ἦσαν,
ἄμφοτέροι δ' ἠ γορμανίης κλέος ἀγλαορ ἦσαν.

Ἀρχετε λυκόμεαι ἤ πένθεος, ἄρχετε μῦσαι.
ὡς πάρος ἄσδοντες καλάμω ὁμοφραδμονι θυμῶ
τορ χρισῶν πάντων σωτήρα βροτῶν ἐλίγαινον:
ὡς ἅμα

ὡς ἅμα νῦν κείνται εὐδόντες γείτονι τύμβῳ,
καὶ ἀναπαυόμενοι μελιήδεα ὑπνον ἔχουσι.

Λήγετε λυγκόρεα ἔπένθεος ἑνθάδε μῦθον,
νῦν μὲν ἔδρη ὑμῖν θείοισι μετ' ἀνδράσι, σὺνθ' ἁγίοις πατρῶσι,
σὺν χριστῶσιν ἅπαντες ἐσίν,
νῦν ἔξεσι μὲν ἰδὲν χριστῶν ἅμα εἰ τοὶ ἀκῶσαι (ταῦτα)
αὐτὸν ἅπανθ' ὑμῖν μυθήρια ἐκφράζοντα.

Λήγετε λυγκόρεα ἔπένθεος ἑνθάδε μῦθον,
ὄλβιοι, ὅτινες ἐν χριστῶσιν ὡς ἐκ πλοῦσι,
οἷς ἔστιν ἔντε βίῳ χριστῶσιν ἑντε πλοῦσι,
ἐλπίς, ὁδός, ζωὴ, ἀσπίς, σωτηρία, ἐσίν,
τότοις ἰδὲν γλυκερόν τοι κέρδος ἔγεντα.

ALIVD EIVSDEM

AUTORIS.

Τὸ δὲ δανῶν τύμβῳ ἔτυχες ἔπιπθης εἰληπῆ
ἐν καλῶσιν βίοτον γῆραι τόπον λιπῶν. (ταῦτα)
σοὶ μὲν ἔδρη θείοισι μετ' ἀνδράσι, σὺνθ' ἁγίοις πατρῶσι,
σὺν προγόνοις, σὺνθ' ἁγίοις πατρῶσι, σὺνθ' ἁγίοις πατρῶσι,
ἡμῖν δὲ συγορόντε πόθον, εἰ πένθ' ἔλεψας.

οὐδὲ ἴσθ' ἡμῶν σὺ ἐπιλαυθάνει.
ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ζωκρόν σὺ οὐνομα ὄσις,
ἔντε τόποις πατρῶσι πάντοτε αἶνον ἔχεις.
χαῖρε πάτερ, ἢ ζῆθι διδάσκαλε πῖς εἰληπῆ
ἐν χριστῶσιν ὁ δανῶν ζῆσεται ἐς τὸ αἶν.

ALIVD EIVSDEM.

Εἰ ἔρεκ, τίς τῶν δὲ τόπων ἰσθ' ἀνάκειται
εἶλε ὁδοιπορέων δεῦρο ποτ' ἐρχόμενος γινώσκων

γνώσει, πρὸ κλήτου κλειτοῦ τὸδε μνήμα Φιλίππου,
ὄνθα δὲ ὑπὲρ πλώθωρ ὄσεια κένθ' ἔχα.
ὅου κλέθ' εἰς ἡὼ δὲ ὁμῶς ἢ ἐπὶ νύκτα διήλθης,
πᾶσα μελαγχρόνιον τόννομα γαῖα ἔχα.
τόνθ' εὐρίκσων ἀεὶ μουσῆ, ἢ φοῖβος ἀπόλλων,
ὅτῃ ἀπὸ σώματ' ἀλόμ' ἄεσε μέλθ'.
πολλὰ γὰρ εἰς ζωὴν τοῖς ποισὶν χηρίσιμα εἶπες,
ὡς μεγάλη αὐτῷ ἀἰδέϊκε χάρις.
καίρετ' οὗτ' ὁ τύμβος ἐρεῖς ξέμ', ὅσις ἐς οἶκον
ἐλθης τόνδε, ὅπως ὄσεια κένος ἔχα.

DIVO PHILIPPO
MELANTHONI
PRÆCEPTORI FACIEBAT
H. VV. RIGÆ 1560. Cal. Maij.

VSQVE adæone tibi uiolentum numen inesse,
Omnes ut Lachesis sub tua iura trahas ?
Vsq; adæone rapi uentis nostra irrita uota,
His ut flectantur fata seuera nihil ?
Namq; ego quæ de te non feci uota Melanthon ?
Quando ego non dixi, uiue Philippe diu ?
Fecerunt & idem multi, miracula dotes
Scilicet ingenij qui coluere tui.
Sed Deus heu surdas rogitantibus obtulit aures,
Extinctus quoniam docte Philippe iaces.

Teq;

Teq; flet amissum studijs addicta iuuentus
Albis ubi uitreis moenia lambit aquis.
Ipsa urbs tota dolet, pauper cum plebe Senatus
Funere se miserum clamitat esse tuo.
Flentq; tuæ Rhenus cunæ, flet Teutona tellus,
Flet Christum & Musas quicquid ubiq; colit.
Ipse quoq; hos inter lacrimans, durabile nullum
Vita hac in fragili conqueror esse bonum.
At cur imprudens, acri indulgendo dolori,
Iudicium culpo iustaq; facta Dei?
Maxima qui minimi facit ingratis orbis,
Amplius haud tanto lumine dignus erat.
Imò homines quidam (si fas hoc nomen habere,
Quos maledicendi sola libido tenet)
Tàm multis illum lingue petière flagellis,
Quàm si iurassent uelle necare uirum.
Et nisi tàm fuerit sapiens, ego morsibus illum
Horum crediderim succubuisse canum.
Has ne suo par est grates retulisse Magistro?
Sic ne pium decuit dilaniare patrem?
Qui uos erudit, uobis cumulauit honores,
Vos adeò ut cuperet preposuisse sibi?
Non homines, sed uiperco de semine nati,
Vipera quæ matrem, uiuat ut ipsa, necat.
Nomina qui quantum cœno præclara Magistri
Conspargunt, tantum se nituisse putant:
Deniq; se surrecturos si concidat ille,
O scelus, ô demens quid facis Ambitio?

Nunc igitur regnent, sint clari sintq; beati,
Conscia mens cædis si esse beata potest.
Tuq; Anima in cælo cum Christo uiuito felix,
Curriculi capiens præmia magna tui.
Namq; orbi quamuis te nobis simus adempto,
Gaudia gratamur sed tamen ista tibi.
Nate Dei in dubijs spes nobis unica rebus,
Credimus ad dextram quem residere Patris:
Atq; dare ingenio quosdam linguaq; ualentes,
Qui doceant quid sis, quid fieriq; uelis.
Postquam decessit nunc è statione Melanthon,
Heros in castris strenuus ille tuis:
Huic alios tales facias succedere, qui nos
Exemplo erudiant illius atq; regant.
Quis tua sit tantum, non propria gloria cure,
Et quos unanimi uiuere pace iuuet.
Quiq; nihil moueant, nisi quod res postulat: hoc est,
Nil moueant, quod non Christe mouere iubes.

EPICEDION
SCRIPTVM A IO-
HANNE POSSELIO.

Θεα υπαρχουσι σιμεα πριλυτα ηλλα
της ελεημοσυνης μηλιχιστε δεδ:
πυρε ηυμ μοροπωρ, η εν εικων ειλη αυτδ:
πυξετε ολυμτηρ θαυμα ιδεοσαι αγαρ.
ευνθεσ!

ἄνδρες! κόσμησεν γαῖαν δένδροιστε φντιστε
θῆρσίτε παντοδαπῆς, ἠδὲ ἔδωκε βροταῖς
καὶ μετέπητα ἐὸν οὐρανὸν ἔπεμψεν ἰσχυρῶν
μουνογενῶν, ἵνα ἐκ λυξοῦ ἀτασθαλιῶν.
ἡδὲ ἐκ τοῦ θανάτου λυξὸν ἐρέβδυστε κακοῖς
φυλὸν ἐπιχθονίων, ὅτι ἀπάτησε σατανᾶ
ταῦτα μὲν ἄμμιρ ἔφυ μάλα χησιμα δῶρα βε
ἔμπεδοι ἡδὲ αὐτοῦ μαρτυρία ἔλεδ. (οἶον
τοιοτὸ δὲ καὶ τελέθει τεκμήριον οὐπω ἔλαττον
μαρτυρίοντε καλὸν τοῖο πόθοιο θεῶν.
ὅτι ζῆνι σφετέρῃ Εκκλησίᾳ ἄνδρες ἐγείρει
τοὺς ἐπανορθῶντας ῥῆμα τὸ θεωπέσιον.
πολλὰ καὶ γὰρ σατανᾶς ἐχθρὸς φθείρειτε ἀμαυροῦ
ῥῆμα θεόπνευστον χάσματα οὐράνια.
καὶ τὰ ζιζάνια ἀπείρει σίτου καθνπερε,
θνητοὺς δὲ ἀπατῶν ἀιμυλίοισι λόγοις.
τὸς ὅπως ἀπάτας δηλῶσι κακῶς, μεγαθύμους
πέμψεν αἰ ἄνδρες παμμεδέων ὁ θεός.
τοῖος ἔλω σώφρων ἠλίας ἔξοχ ἄριστος,
τοῖος ἰωάννης πρόδρομος ἔσκερ ἄνθρωπος.
ἄρακέως καὶ ἔλω τοῖος Λατῆρ ὁ νοήμων
πισότατος θράπων παγενέταος θεῶν.
οὗτος γὰρ διδαχὴν καθάρισ' Ευαγγελίσιον
ὀρθῶν δεικνύμενος πρὸς τὸν Ὀλυμπον ἄδελφον
θεῶν δεῶς πινυτὸν κοινωνῶν ἔδωκε οὐρανῶν
μικρὸν μὲν τὸ δέμας, πλὴν σοφίης ἡμεγαλῶν
αὐτε καθαίρει λόγον θεῶν αὐτε καθαίρειτε τέχνας
οὗτος ἄνθρωπος, ὡς γὰρ τοῖοσι καλῶν.
γλωσσῶν

γλώττης ἀφελίμοις ἢ τῇ παιδείᾳ ἀπάσῃ
 αὐτε χάριτες φάσθ' ὄνκερ ἀπφθίμωρον.
 ὡδ' εὐδωάμωρος σφετέρῃ ὀπί' ἄμμι λαλήσασθαι
 ὑμ' χαρίεντα διὰ γράμματα ἄμμι λαλήθαι.
 εἰς τὰ εὐσεβέσι κλητὸς κατέλεψε μελάγχθων
 κησίμα θ' μνήμῳ εἰσαὶ ἀθάνατον.
 πλὴν διδάχῃρ σώσειντε νόοντε μέγιστος
 σήμα ἔν τῷ κησῷ ἀγαθὸς ἀνὴρ.
 ἐνθάδε μικρὰ μέλη κατακρύπτῃ γαῖα μελανᾷ,
 ἀλλ' ὅσιν ἡ ψυχὴ οὐρανὸς εὐρὺς ἔχει.
 σοὶ δὲ εὐεῖ ἐγὼ εἰλ' ἰσοῦ δῶτορ εἰάωρ
 εὐχομαι, ἐμμελέως ὑμ' κατάνυσσον ἔμοι.
 θὸς σὺ τῇ τοῖσδε ἐκκλησίᾳ ἀγνῇ ἀγαθούσδε
 παιδούτας πηλοὺς ἀνδρας ἐπισαμλύσδε.
 ὡς τῇ αὐξῆται βασιλείᾳ τ' ὄνομα δέσπορ
 αἰὲρ ἡμᾶται ὑμ' ἰσὶ ἐπέτα, Ἀμὴρ.

EPI TAPHIVM
 SCRIPTVM A MAGI-
 STRO THOMA VINITO-
 RE DRESDENSE.

HOC tumulo docti requiescunt ossa Philippi,
 Nigra cui dederat nobile nomen humus:
 Qui rectè ingenuas, docuitq; fideliter artes,
 Triste uelut quondam quæ iacuere Chaos.
 Quis Deus, et qua sit uerè pietate colendus,
 Quid sit, quid possit, quæq; sit alma fides.

d Doctrina

Doctrinæ scripsit diuina uolumina, nomen
 Corporis hæc rectè religionis habent.
 Nec potis exiguo est hæc carmine cuncta referre,
 Quæ pollent meritis docte Philippe tuis.
 Ingentes sensit te uiuo Ecclesia dotes,
 Cui quouis fidus turbine ductor eras.
 Ingentes eadem te sustinet orba dolores,
 Amisiq; ducis languet amore sui.
 Quam Deus, à Satana, rapidiq; furoribus orbis
 Ut seruet, crebras fundimus ore preces.
 Presentemq; uelut letus nunc aspicias ipsum,
 Hæc placidum uideat, post sua fata, Deum.
 Viuis ibi æternæ donatus munere uitæ,
 Hic uiuet fame gloria summa tua.

ALIVD.

PR: DISTICHON AN: NA: ALT:

AN: MORTIS CONTINET.

Vnde tibi deCVs est en diVVs, Bretta MeLanthon,
 QVI Ingenio CLArVs, CLArVs & arte fvit.
 AtqVe Dei docVIt qVI pVrè Verba PHILIPPVs,
 In Christo feLIX, hac reqViescit hVMO.

Tempus obitus 1560.

NoCte Vbi ConsvMta svrgVnt ex Pleione nata,
 EVNctVs es heV VIta sanCte PHILIPpe tVa.
 Iosephus à Pinu.

ÆNle

ENIGMA DE ANNO

MORTIS EIVSDEM.

Belligeræ Diuæ superest inuisa quot ales
Secla, Gyges fertur quot tenuisse manus,
Lata quot obliqui sunt sidera partibus orbis,
Quot Lyra luminibus, maior & Vrſa nitent,
Soles quot medio pendentibus æquore nidis
Incubat Halcyone matris imago pia,
Quot rota falciferi ſenis annis tota mouetur,
Vnam ortam demas ſi ſine matre Deam,
Tot per ſigna means bis ſex uariata figuris,
Sol nato à Chriſto clauſit Olympiadas:
Albidos ab ripis ubi notus ad aſtra Melanthon,
Hinc Diuûm ad ſedes iuſſus abire fuit.

Iosephus à Pinnu.

CARMEN DE MORTE D. PHILIP.

PI MELANTHONIS.

Plangite Pierides lacrimas ô fundite Muſæ,
Lugete tristes Gratie.
Luctibus indulge querulis orbata fideli
Duce & parente Ecclesia.
Amiſſum lumen nobis, amiſſus & huius
Auriga currus ſeculi.

d 2

Concidit

Concidit exhaustus feruenti febre Melanthos,
Et nunc quiescit mortuus.
Ædibus ossa sacris nigra tellure teguntur.
Pietatis hæc sunt præmia.
Cœlesti fruitur patria, Christiq; receptus
Sinu fouetur Spiritus.
Sic igitur fatis currentibus ordine iniquo,
Duraq; lege agentibus:
Vel potius summo (pœnas malè facta merentur)
Exasperato uindice,
Viuimus inuisi, prædulci patre carentes,
Et orphani relinquitur.
Hæc sunt, iam dudum cecinerunt omina uates
Virtute quæ Prophetica:
Ecce rapit iustos duræ inclementia mortis,
Et hinc pios intercipit:
Nec tamen hoc curant, nulla huc ratione feruntur,
Sed lenta rident pectora.
At Deus è medio sanctos sibi tollit, in alma
Locum salutis colligens:
Et licet humanas rabies agit impia mentes,
Leuis tenetq; incuria,
Consilij ut nequeant diuini cernere causas,
Vel nosse causas negligant:
Sæuis è manibus iustos tamen eripit, omni
Crudelitate liberat.
Directæ quicunq; pij uestigia carpunt
Iutamata semitæ,

Peccatum faciet Deus incoluisse cubile,
 Æterna reddet præmia.
 Sic ergo uiuis nimium dilecte Melanthon,
 Ereptus his mortalibus,
 Contuituq; Dei letaris, dum duce Christo
 Promissa sentis gaudia.
 Quem spurci quondam Cuculi, fuciq; procaces,
 Et Stelliones liuidi:
 Quem turpes Asini, quem Galli, flaccida monstra,
 Latijq; lerna principis,
 Quem toties inquam trucibus petière sagittis,
 Necem parantes & dolos.
 Sic ergo uiuis furibundis, atq; tyrannis
 Ereptus his crudelibus.
 Væ uobis fuci, stimulat quos fucus honorum,
 Caducaq; aule gratia,
 Queis placet in lucem mendaces edere chartas,
 Trium dierum gaudia:
 Ne dubitate, Deus magno conamine uestro
 Posuit furori terminum.
 Credite, fama uiri nunquam delebitur huius,
 Lucent poli dum sidera.
 Dura tamen uestri sceleris uos poena manebit,
 Deusq; iustus punit,
 Vltima iudicij cunctorum meta laborum,
 Quando dies illuxerit,
 Cum tandem reddetur honor nouus ille sepultis,
 Et claritatis gloria,

Vindice tum Christo, causamq; tuente Philippi
Coram supremo iudice,
Præmia perfidie, pudor & confusio, perdent
Vos sempiternis ignibus.
At uiuis merito nobis dilecte Melanthon,
Ereptus his mortalibus,
Contuituq; Dei letaris, dum duce Christo
Promissa sentis gaudia.
Viue Deo gratus, Christo dulcissimus hospes,
Et fidus Angelis comes.

M. Laurentius Durnhofer
Noribergensis.

E P I C E D I O N
S C R I P T U M A B A N T O
N I O H O E N O N I O T I L L E
B E R G E N S E.

Gaudia se ponant, lacrimosos Musica cantus
Edat, sint luctus, sint omnia plena doloris,
Carmina mœsta canant citharæ, uocesq; sonora.
Et ueluti pullis queritur philomela perennis,
Cum gemitu pariter pueri, simul atq; puellæ,
Ex oculis fundant guttas fontesq; perennes.
Lugeat accepto Germania uulnere, nec non
Totæ sui signum det nunc Europa doloris.
Si quenquam pietas tangit, si cura salutis,

Hic gemat effusis querulo sermone capillis.
En iacet inmiti consumtus morte Melanthon
Præco Dei uiui, magnusq; propheta Philippus.
In quem spectabant omnes hoc tempore, quotquot
Religionis opus faciunt, unumq; fatentur
In tribus esse Deum, qui sanctum colligat agmen
Voce ministerij, coetum nec deserat istum.
Quod bimari quondam diuinus in urbe Corintho
PAVLVS erat, nobis uerè fuit iste Sacerdos.
O lacrimosa dies nuper qua sustulit illud
Præsidium, multis ò detestenda querelis.
In præcepti labitur moles immensa colossi,
Quam rex Assyrius Chaldaea uidit in arce.
Signa DEVS monstrat nativæ certissima, Iudex
Quod sit uenturus subito, collapsaq; regna
Restauraturus, rigidis stat coetus in armis
Angelicus, mandata ducis, sonitumq; tubarum
Expectans, acies, uexilligeræq; phalanges
Intendunt acres arcus, amenta q; torquent.
Pars apertæ gladios lateri, pars tela pharetræ,
Ingratoq; nec em minitatur fulmine mundo.
Scilicet ista notat mors immatura piorum,
Quos rapuere breui Parca, lethoq; dederunt.
LVTHERVVS
Quis nescit quanta fuerit pietate
Excelleat, quantum sano benefecerit orbi,
Dum grauitè uera pro religione laborat,
Et scriptis hominum genus atrox, impia spargens
Dogmata pontificis, damnat, discrimina uitæ

Nil metuens nec quas ipsi struxere Tyranni
Insidias, istum, dolor hei meminisse, parentem
Sollicitè qui pro sancto pugnavit ouili,
Ante diem iustum vitale relinquere lumen
Cogis summe Deus, tot in uno pectore dotes
Vna dat, una rapit defleti temporis hora.
Te quoq; Musarum decus aufert lumine cassum,
A cruce qui cognomen habes dulcissime Gaspar,
Transfixumq; suis mors sternit iniqua sagittis,
Cum crescens dubijs Ecclesia poscere rebus,
Et sperare malis poterat suppressa leuamen.
Hos sequitur, nostro ne desit causa dolori,
FORSTERS, Solymi censor sermonis acutus.
Tunc etiam quando te fors inopina tulisset,
Infelix moritur POMERANVS magna nepotum
Gloria, pastoris qui sanctus munere, uerbo
Pauit oues Christi preciosa morte redemptas.
Hoc, nimium Parcis crudelibus occidit, anno
MILICHIVS, quo non poterat prestantior ullus
Arte Machaonia tristes depellere morbos,
Ille etiam ad superos humana cessit ab aura.
Tot prius amissis, te nunc diuine MELANTHON
Orbati, mœstum lacrimantes ducimus æuum:
Et ueluti castus surrepta compare turtur,
Æternum gemimus. Quis nos solabitur egros?
Quis ue leuamen erit lacrimis super ora profusis?
Sicci'ne consumiti tabescere cogimur omnes,
Nullaq; cordis erunt solantia pharmaca fessi? Tu

Tu'ne tuos dilecte senex, ueneranda senectus
Deseris, & misera querulos in ualle relinquis?
Cum tot sunt uera de religione tumultus,
Cumq; malus passim mundum circumsonet error,
Et lites, pugnas, & amara praelia linguae
Excitet inuidiae stimulus. Concordia blandae
Pacis alumna latet, procul atq; fugata recessit
Omnibus ex terris: discordia castra locauit
In loca cuncta, prius Lybici seu littoris oram
Seu Boream spectes, seu pinguis flumina Nili,
Quae uel ad occasum sita sunt pulcerrima regna.
Hos fluctus poteras, nisi te male grata tulissent
Fata, tuis precibus, mentes compescere dictis.
Nunc te care parens defuncto lumine uitae,
Turba relicta sumus, luctuq; dolore grauati.
Hoc tamen esse potest multis qui forte requirunt
Solamen, tua fama uiget, tua scripta leguntur,
Scripta, quibus redijt longis suppressa tenebris
Lux Euangelio, Papae uox improba quondam
Extirpare uago stolidè quae iusserat igni.
Sic igitur, scelus indignum, sic tota peribit
Magnaq; doctiloqui succumbet Musa Philippi,
Et tot congesti noctesq; diesq; labores
In nihilum redeant? mentes qui desuper audit
Humanas DEVS hoc sed quod mandauerat ipse
Sit uetuisse meum dicit, licet una Draconis
Instinctu ueteris pereat, flammaq; dehiscat
Alter a ueridici uatis tamen usq; uigebit

Musa, dies donec ueniet quo uindice dextra
Officij memor accipiam, pœnasq; rependam.
Firmiter assensu nunc his inuitimur uno,
Quos pietas mouet, & luctus solatia nostri
Querimus, & sequimur uestigia sancta parentis.
Quem Deus ex magna dederat benitate, suoq;
Motus amore gregi, sublato præside, sacro.
Non ipsi quicquam natura negauerat uni,
Nam claras seu mentis opes, seu candida puri
Ingenij spectes pulcerrima flumina, primus
Hic erit, hic qualem uenturi temporis ætas
Vix feret ulla uirum castæ genetricis ab aluo.
Docta quòd Ausonios calles Germania libros,
Quòd fera Barbaries sensit propulsa ruinam,
Et quòd quàm multis hodie tua scripta leguntur
Græcia, nos illi totum debere fatemur.
A paucis tamen accepit data præmia tanto
Digna labore, lues etenim uesana malorum
Dente notare senem non unquam desijt egrum.
Hos quoq; sustinuit placato pectore casus,
Ingratos hominum mores, infidaq; corda
Deplorans, cœcæ simul & contagia mentis.
Barbaricæ plenas noctis pro uiribus artes,
Quæq; premebantur scripturæ dogmata sacre,
Orba suo cultu, collectis undiq; libris,
Restituit rursus, turpesq; aboleuit abusus,
Non ipsi census magni, non regna fuere,
Nec quoq; regales epulæ, sed uictus honestus,
Contentus

Contentus modicis argentum spreuit & aurum.
Auxilium miseris propensa mente ferebat,
Quos deforme malum prædura premebat egestas,
Nec patiebatur uacua discedere dextra
Quenquam, sed manibus plenis hinc omnis abibat:
Ergo his pro meritis carus fuit omnibus æque,
Quod modò non rari lacrimis testantur amaris.
Deficiens tandem magnisq; laboribus æger
Cum febris tectas esset populata medullas,
Effundensq; animam, placidè sua lumina clausit.
Sidera quæ quondam latè fulgentis Olympi
Est perscrutatus, cæliq; uolubilis orbes:
Nunc propiore uidet uultu, compage saluta
Corporis, & sanctos maiestatemq; uerendam
Aspicit, exutus curis, rebusq; molestis:
Nam mors est uitæ precium finisq; laborum,
At nos in gemitu uitam, luctuq; trahemus,
In cineres donec quoq; longa redegerit ætas
Viscera nostra, tibi nullo sit pondere terra.

EPITAPHIUM

EIVSDEM.

Diuinus situs est hic lector amice MELANTHON
Non procul à tumulo clare LVTHERE tuo.
Quem scriptis hostes uos occidisse putatis,
Molles cum CHRISTO nunc agit ille dies.

EPIC

EPICEDION SCRIBITUR
PARTIM A NICOLAO
DREGERO LEMGOVIENSE.

Nunc habitu pulcros lumbos accingere tristi,
Caesariem intricent tristia pepla tuam.
Palla humeros, suetos uestiri ueste nitenti,
Nunc promissa grauet, creta Thalia loue.
Non metire gradus solitis tunc passibus istis,
Cum flauit uelis aura secunda tuis.
Sic praesens rerum doctrix nunc exigit hora,
Diuersas faciens rebus inesse uices.
Est rerum facies longè immutata tuarum,
Non fert pro uotis candida quaeq; dies.
Vita etenim clausit defunctus fata suprema,
Quo nullum toto maius in orbe, iubar.
Sortitus nomen tellure Melanthonis atra,
Nobilis Aonij fama q; laus q; chori.
Si quis Oceanum glaciale classe pererret,
Qua circum totum labitur orbis opus:
Non poterit maius Musarum offendere lumen,
Hic uigor ingenij, splendor, acumen erat.
Quem summo doctum Parnassi uertice montis,
Demisit terris Augur Apollo, decus.
Namq; ubi natales ortus iam Bretta dedisset,
Bretta ortu tali nobilitata nimis:

Tramite ergo ut certo iam gressus figeret ipsos,
 Calleret patrem iamque uocare suum:
Fama est in uiridi prato spaciasse tenellum,
 Et iam tum cœli mente notasse uias.
Iam tum solertem rerum indagasseque uires,
 Cum tenera premeret pharmaca lecta manu.
In medio istius prati succreuerat arbos,
 Umbras quæ fœsis præbuit ipsa uia.
Huc sese tulerat dux cœtus fortè noueni,
 In medio cœli sole secante uiam.
Conspicit Augusto ingenio spaciare puellum,
 Præbentem ingenuæ tunc simulacra spei.
Intuituque imis ardescit amore medullis,
 Ingenij penetrat nobilis, ille uigor.
Ergo percutiens mendacibus aëra pennis
 Abripit, atque ipsum monte bicolle locat.
Ceu Diuum summus percussus amore puelli
 Iliades secum candida ad astra rapit.
Ut, si quando agitet plena conuiuia mensa,
 Præbeat ansancto pocula plena choro.
Dedicat Aonidum præstantum laude canendi
 Collegio, quarum mandat inesse sacris.
Exili Aonides miratæ in corpore flammæ
 Ingenij, sacris communicare suis.
Plena Caballino præbereque pocula fonte,
 Quem uolucris feriens ungula fecit equi:
Ille Heliconiados auido sitit ore liquores,
 Donec multijuga præditus arte foret.

Tunc Py=

Tunc Pythius sumtis, ponit, mendacibus alis,
Arreptum gremio, restituitq; suis.
Doctrina omnigena patriae inclaresceret ora,
Et quâ quadrijugos, Sol radiosus agit.
Hoc unum nostri seculi decus occidit, axes
Mergere in occiduos Sole parante lacus.
Ergo Thalia uides iustam causam esse doloris,
Cum uestri occiderit gloria prima chori.
Illius ad tumbam cum multi munera soluant
Præstantes uates, ultima, laude, piam.
Dedec et immemores nos tanti muneris esse,
Qui coetus fuimus pars quotacumq; sui.
At licet ut coruus crocitantibus inter olores
Diræ eos, quos mors iam truculenta premet:
Attamen auspicijs freti nos Musa secundis,
Te firmante uias ingrediemur iter.
Nec quò integræ sumamus præconia laudis,
Elusit uanis spes animosa modis.
Si quis enim in uersus tentet conferre, laboris
Ilias immensi longa futura foret.
Obscuris tantum nos depingemus at umbris,
Est dare res tali, carmina, digna uiro.
Primum ubi Leucoreas tantum decus appulit oras
Auspicijs ductum dux Friderice tuis.
Pectora discentum culto sermone poliret,
Attica quo quondam terra polita fuit.
Omnia Cimmeria nube intricata iacebant,
Nec qui posset erat restituisse decus.

Discentum ergo uolens turbæ inservire Melanthon,
Officij exequitur munia quæq; sui.

Discentum pendet profitentis ab ore corona,
Diuitis ingenij donaq; larga stupet.

Quæ promanabant pectore multa sacro.
Sicut ad Argiuos si quando Gerenius heros

Verba daret, uulgus pendet ab ore senis.
Dicentiq; animos arrectis auribus affert,

Linguæq; Hyblææ dulcia uerba stupet.
Tunc huius studio, atq; sagaci indagine cuncta,

Sensim cœperunt exeruisse caput.
Exeruit sese Stygias detrusus ad umbras,

Hoc monstrante uias, Atticus ille lepos.
Illa quoq; exererat cristas seculo antè priori,

Cum uitæ exigeret tempora Gaza suæ.
Cui celebres ortus Phrisia terra dedit.

Primus ab Italicis oris qui inuexit in oras
Teutonicas, horum, scripta Pelasga, rudes.

Hic Desiderius meruit sibi nomen ERASMVVS
preclarum, patriæ fama superstes humus.

At tamen haud ullus limam superaddidit, illo
Quæ Graijs scriptis addita lima duce est.

Non adeo tersus tunc sermo inclaruit oris
Graius, quo nil iam tersius esse potest.

Non tot terrarum, riui tunc temporis uno,
A fronte effusi, climata cuncta rigant.

Addidit ille manum, res est manifesta, supremam
Ambiat ulterius Graia iuuenta nihil.
Debentur tibi partes o uenerande Melanthon
Primae, debetur florida palma tibi.
Et si quos dixi, doctrinae laude celebres,
Aura uitali iam fruerentur adhuc:
Certatim tantum tibi quisq; offerret honorem,
Temporibusq; darent laurea fecta tuis.
Est ad aperta choro Musarum turba dicata,
Ad Graecos fontes semita lata tibi.
Ergo sitim plenis cyathis restingue, palatum
Ex illo riuo pocula mixta iuuent.
Si quis at oblatam iam fastidiuerit ansam,
Lactea nec sapidis fontibus ora riget:
Is damno sapiens secum luctabitur olim,
Arrodensq; animum uulnera seua feret.
Quod cara aetatis fraudarit tempora pulcra,
Ausoniae dederit quanta incrementa loquela,
Aequae iudicium posteritatis erit.
Namq; tuo, partis, nostrum est ingratius aeuum
Exundans opibus, sancte, labore, senex.
Sicut mens hominum fastidit, mersa tenebris,
Praesens, dignum etsi quouis honore, bonum.
Non tetrus Latium tenebris inuoluit apertus
Sermonem, ambiguis nec finit esse locum.
Qualia erant quondam uatum responsa parentis
Quando quaerenti mystica dicta dabat. Omnis

Omnia luce ipsa mediæ fluxere diei,
Quando dicta dabat pectore clara magis.
Candoremq; idco sapiebant omnia mentis,
Qui certe ipsius pectore summus erat.
Nam quodcumq; bonum est Labyrinthis dicitur illud,
Verborum exclusis irremeabilibus.
Simplex est uerus sermo, sapientibus ullis,
Haud etenim emplastris, indiget ille quidem.
Suspectæ ueluti causæ hinc atq; inde loguntur
Fallaces fucus, queis limiantur cæ.
Ut quadam ueri specie perstringat ocellos,
Pectoribus tenebras obijciatq; tuis.
Quid quod & illius scriptoris dictio tantum
Arpini certum tersa lepore sapit?
Non quorum proprius Ciceroni sordeat usus,
Vena tibi illius sordida uerba dabit.
Contulit Hebrææ quoq; linguæ lumina magna,
Expendens linguæ singula uerba sacræ.
Vnde quoq; excussit uerborum pondera, callens
Quæ patribus fuerit uis genuina sacris.
Immersam Cyclopediam unus uindicat ipse
Tartareis tenebris, & super astra uehit.
Queis etenim tenebris præcepta Palæmonis artis,
Æuo præterito longa refusa forent:
Norunt queis uoluendus erat lapis ille, laborem
Hippotade exuperans de genitore sati.
Carmine Alexandri tristi fatigare docentes,
Discendum miserè discruciando gregem.

Hic autem ut doctas profitendi munia sumsit
Artes, immense munia dura rei :
Hæc ars linguarum quæ prima clementa iuuentæ
Tradit, qua excellens ille Palemon erat :
Qua sine et incassum reliquarum ambimus honores,
Ni bene iacta imam fulciat illa basim :
Haud secus enituit tradente Melantheone, quam cum
In medio cœli Parrhasis urfa micat.
Quæ reliquos uincit fulgore notabilis ignes,
Repperit & cœli uix regione parem.
Quid quantis nebulis scrutando uindicat artem,
Quæ methodum certam rebus adesse facit.
Quæ nubes hominum obtrusas detergit ocellis,
Resq; ipsas clara luce uidere facit.
Quæ facit una artes reliquæ dicantur ut artes,
Namq; docendi artes suggerit una modum.
Ordine quæ cum præscripto hac traduntur in arte,
Tunc insigne artis demeruere sibi ?
Hanc interclusis Labyrinthis deuocat illò,
Dicatur missum cœlitus illud opus.
Præstigijs nihili, ac inculta sophismata rerum
Præcidens, artis propria quæq; docet.
Cunctaq; solerti librans examine mentis,
Includit summæ quæq; necessaria.
Qua luce ornate pictam uestiuerit artem
Dicendi, in claram protulit hora diem.
Res manifesta, ingens arti, conuincit aperte
Accessisse decus, quo renitescat, habet.

Ordine

Ordine concinno tradens præcepta iuuentæ,
Maiori referit limina clausa rei.
Ut cum fruge queas euoluere scripta uirorum,
Queis Maiæ positu fausta propago fuit.
Ut sensa arripas autoris plenius ipsa,
Censura admota iudicijꝫ tui.
Ac ut ad autoris tua tunc uestigia ponas,
Materies humeros si subeunda premat.
Quo motu Eoo cœlum rapiatur ab ortu.
Occiduis oris urgeat utq; uiam:
Ut fiant Lunæ, rutuli fratrisq; labores,
Ut uariant anni tempora certa uices:
Hec quia non ignota latent, referamus id ipsi,
Acceptum quouis pectora grata die.
Ipsius ualuit mens tantum indagine solers,
Rursus ut antiquo sisteret illa loco.
Adiutusq; tuo gener ô Peucere labore,
Parrhasidem supra retulit illa polum.
Ipsius ingenij simul hic eluxit acumen,
Iudicio iunctum Caspate docte tuo.
Eristimus ille uigor numeris quod redditus, alis
Queis Plato nos ratus candida ad astra uehi.
Quodq; Euclidis honos elementis ille reluxit,
Qui uitali aura dum frueretur, erat.
Artibus unde alijs promanant semina prima,
Prolibus à dulci ceu genitrice fluunt.
Viq; elementorum coniunctio mutua fiat,
Naturæ maneant cur suus ordo ratus:

Hoc duce prima tenente omni percrebuit orbi,
Huius in ingenio uis ea summa fuit.
Quaeq; hominum multum mentes exercuit olim
Lis, sublata illo iudice tota silet.
Vtpote quid sectetur homo, quo fine quiescat
Extremo, summi fulgida imago patris.
An durum, ingenuo ductus uirtutis amore,
Aggrediatur iter per salebrosa iuga:
An mentem dementatus sibi deligat illud,
Florida quod prima fronte uireta locat.
Ast ubi per metam extremam uestigia ponis,
Eludit, summo praecipitatq; iugo.
Ipse autem litem genuino ex fonte diremit
Potans, his finem carceribusq; locat.
Vt $\mu\eta\rho\rho\kappa\sigma\mu$ homo sic uitae dirigat actus
Ad superum ut cedant omnia rite Deum.
Eius ut immensum nomen celebretur in euum
Omne, & notescat Solis utraq; uia.
Sicq; agnoscatur ueluti delapsa superna
Sede reuelauit pulcra propago patris.
Fons est lymphidus ille heros altusq; Melanthon,
Hinc puros riuos spargit & inde suos.
Hinc artes nostro seculo quasi origine prima
Manarunt, cristas & super astra leuant.
Hinc quoq; barbarie deterfa protinus omni,
Accessit linguis docta suprema manus.
Nec cuiquam sacros fontes obstruxit apertus,
In commune suum contulit omne bonum. Vt quocumq;

Ut quodcumq; bonum est, sese communicat ipsum,
Nec potis est usquam nube latente tegi.
Omne bonum gaudet distendi fontibus amplis,
Ut possit multis notius esse bonum.
Quid' nam quod bifidi referit tibi uerticis altum
Limen ubi Phœbus, Thespiadesq; colunt.
Ut diuo Clario sacris turbaq; nouena,
Placata possis ire redire iugo.
Vertice odorato fragrantem carpere flores,
Pulcraq; temporibus ponere ferta tuis.
Et quando festa, Smynthæo sacra dicata,
Fecerit Aonidum casta cæterua die:
Inter sis sacris tunc pars aliquota dicatis,
Adiungas illis tu quoq; sacra sacris?
Haud equidem exiguae præconia parua meretur
Laudis, qui abstrusum tale recludit iter.
Difficilem ut pubes citra studiosa laborem,
Culina Parnasi iam superare queat.
Historias rerum gestarum ab origine mundi,
Immensum ductas ipse reclusit opus.
Rebus ut inmensum, sic immensiq; laboris,
Non certè paruo constitit illud opus.
Cui minimè grates, quantumuis grata putetur,
Posteritas poterit sera referre pares.
Huic operi ut rursus grauioris acumine iuncto
Iudicij incumbit gnara laboris apis:
Extremiq; grauem lapidem iam uolueret actus,
Fatalos rumpunt stamina pulla deæ.

Sed tibi doctrina summa Peucere (reclinat
 Cui pertexendo grande laboris onus)
 Ut possis, sicut potis es, pertexere laude,
 Que socero, facilem dent tibi fata uiam.
 O quantum imbuerat mentemq; animumq; ^{fluentis}
 Quis natus Clario de genitore præest.
 Archiatus præses pulcris de fontibus ipsi
 Hausta, ministrarat pocula plena fauens.
 Atq; adeo ut posset gemina contendere prole,
 Archiatro, gemina prole, parente sata
 Voluerat & sacri sinuosa uolumina iuris,
 Posset ut ambiguis arbiter esse foris.
 Tantumq; in studio profecit acumine mentis
 Illo, quò laudis portio magna foret.
 Ut multi palmae consulti iuris honorem,
 Victi iudicio iam grauiore darent.
 Quamuis pollerent longæuo temporis usu,
 Sedârintq; illo iam benè fonte sitim.
 Sed quid' nam in sacrae doctrinae fontibus ille
 Præstitit antistes fama decusq; soli?
 Hic mea Musa hæret mentem percussa stupore,
 Nec potis est dignis hæc celebrare modis.
 Ille tibi iunctus Thesea mente LVTHERE,
 Nec dum illis seclis exuperate malis.
 Præstitit inuictum se insani in fluctibus orbis,
 Ceu rupes seuum sustinet alta mare.
 Ille Luthere tibi se fidum præstat Achaten,
 O duo non ullis pectora lesa malis.

NO

Nec tantum laudis tetigisses docte Luthere
Victurae culmen, te quoque teste graui:
Si non saepe tibi dubio de rebus acutis,
Promississet mentis sensa profunda suae.
Res minimè alterutro potuit grauis illa carere,
Ingentis facies poscit utrunque rei.
Quanta tibi dederint Romanae damna cathedrae,
Deflenda antistes secula nostra sciunt.
Plena theatra dolis tua iam uix osibus haerent,
Sic horum insultu sunt labefacta pio.
Antè genus rutilo demissi à uertice caeli,
Immersum tenebris dogmatis omne fuit.
Tetra superstitione spaciosum inuaserat orbem,
Et quicquid Phoebus, meraserat, ambit equis.
Nemo uiam rutuli referandi limina caeli
Calluit, haec nulli semita trita fuit.
Hi meritis nisi sanctorum tangere summi
Frustra sperabant atria posse poli.
Hi proprijs freti meritis fastigia caeli
Sperabant, tali non superanda modo.
Ceu quondam Terrae soboles sumfisse feruntur,
Turbarent superum sedibus arma Iouem.
Ast ubi sancte Luthere orbi, & tu sancte Melanthon,
Cardinibus missi lumina magna poli:
Emicuit subito terris doctrina reducta,
Que summo nobis est patefacta sinu.
Qualiter emicuit fulmen per nubila densa,
Obliqua stringens lumina nostra face.

Vos sacrosanctæ sparsistis nocte profunda
Doctrinæ absterfa dogmata luce noua.
Fontes scrutati germano Biblia sensu
Eruitis, densa nube sepulta prius.
Per uos uerum eluxit iter, quo limite ducti,
Ætherci rectâ scandimus astra poli.
Illis, unde diem nobis Aurora reducit,
Quadrijugosq; suos Sol ubi mergit equos.
Quâ Phœbus radijs medijs flagrantibus urit,
Quâ Scythicum astringit pallida bruma ^{mare}
Hoc iter à uobis, summo duce, rursus apertum est,
Patre tenente manu totius orbis opes.
Ut non confisi precibus penetremus ad astra,
Exultat quorum spiritus ante Deum.
Nec nostris fisci meritis superemus Olympum,
Si quando dabimus putre cadauer humo.
Verum ut confisi precibus, meritiscq; Tonantis
De genitore sati semita aperta poli.
Ille etenim irarum solus compefcuit æstus
Patris, ubi ligno uictima cæsa cadit.
Ergo suis meritis infami morte necatus,
Cœlestis reserit limina clausa chori.
Hæc tibi iustifica sunt apprehendenda tenaci
Indubitata fide, si tibi cura salus.
Sic duo coniunctis operis hæc lumina mundi,
Prouexere sacrum relligionis opus.
Te uero ut tandem reuocassent fata Luthere,
Cœlestis cœtus ciuis ut usq; fores :

Quanta tuis humeris moles uenerande Melanthon
Incubuit, totum religionis opus.
Si scrupulus sacrae doctrinae erat ullibi, asylum
Ex quouis mundi cardine cuius eras.
Semper eras dubijs in casibus anchora sacra,
Hoc ponebatur portus & aura sinu.
Nauiget Anticyras, si tantos ore labores
Proscindit cynico Zoilus ullus iners.
Non equidem exigui moles est ista laboris,
Omnia sic luci restituisse sua.
Lustra in Zodiaco Sol octo absoluerat, orbem
Insuper & uicibus uoluerat ille tribus:
Dum tanti, sinuosi ad fuluas Albidos undas,
Immensum uoluis sancte laboris onus.
Talem fata uirum, meliori sidere dignum,
Ex nostro nimium dira tulere sinu.
Dignum Hamadryadas nymphas praeuenteret aeo,
Integer aeternos duceret utq; dies.
Dignus erat ueteri heros ille leberide cana
Exuta inuenis sumeret ora uiri.
Quem propter uim mentis demirabitur omnis
Insignem semper sera propago sacrae.
Donec quadrijugis luces Aurora reducet,
Cynthiaq; assuetum continuabit iter.
Hunc ergo raptum terris Ecclesia deflet,
Quae illo defuncto est orba parente suo.
Orba est nauclero, rexit qui in fluctibus ipsam,
Et pater in dubijs casibus unus erat.

Israëliticæ cecidit iam gentis asylum,
Cui Iesseæ domus nixa, columna iacet.
Nalades Albicole tibi tristes ultima iusta
Expediunt uia sancte Philippe domo.
Extractos fertis tumulos festisq; coronant,
Luna suam quoties integrat alta uiam.
Pristina nymphae etiam Nicri monumenta prioris
Comperiunt uitæ iam recolendo dies:
Esse suæ terræ carum natalis alumnum,
Pulcraq; sepè aris ferta dedisse suis.
Hinc in stillantes lacrimas soluuntur, ocellis
Candidulis manant flumina larga suis.
Hinc Echo gaudens antris in ualle Philippum
Dulcisonum crebris ictibus ipsa sonat.
Quantum Leucorides uerò stupuere Camœnæ,
Postquam uox aures perculit illa suas.
Qui tellure nigra nomen sortitus obiuit,
Illa Aganippæi fama, iubarq; chori:
Vidisses illas medio sermone solutas,
Candida frigidulo membra stupore sua.
Sensus expertes labuntur, faucibus hæret
Vox, hac sueta loqui nescia uerba uice.
Nunc ergo lugent demissa ualle Philippum,
Non explebilibus funera cara modis.
Valle ubi defuncto uita illo castra locârunt,
Victuro ornantes carmine busta noua.
Tarda; tunc istæ Charites uestigia ponunt,
Insinuans languor candida membra tenet.

Et quæ

Et quoties reuehunt Æthon, Pyroeis, Eous,
Atq; Phlegon claram luce micante diem:
Serta sacris ponunt cultæ fragrantia bustis,
Et sacrum pangunt ad sacra busta melos.
Hunc uiuis raptum deflent nemorumq; potentes
Syluani Albicolis numina sacra iugis.
Nec minus Aëdon, cui te dulcedine uocis
Cygnæ equiparant sancte Philippe, gemit.
Mœret, et annosa residens super arbore, fundit
Dulcisono insolitum gutture triste melos.
Et protestatus circa præcordia luctum,
Flebile iam ex illo funere fingit opus.
Quale melos pangit uiduatus compare turtur,
Qua sine non uiduum transigit ipse thorum.
Nam quis non ictus lugeret uulnere tanto,
Lapsa ut Iessæ est firma columna domus?
Si quis tantus erit forsitan astorgus, eidem
Caucasæe mammæ applicuere feræ.
Destinat in luctum totus, quem terminat, orbis
Voluendo Clarius nobile Phœbus opus.
Illud enim funus pœnam impendere minatur
Toti orbi, Phœbi quatenus ambit opus.
Quando uiros pulcri tales extractor Olympi,
E medio terræ deuocat ipse sinu:
Immittit terris, peccati præmia, pœnas,
Quæ cum longinquis proxima quæq; premunt.
Ergo relucentes summo pietatis honore
Demittit, ac ueniat pœna luenda, prius.
Ne quoq;

Ne quoq; in insontes similis fortuna redundet,
Quæ grauis ad Stygios degraueat usq; lacus.
Si pendes anceps animi fortasse, LVTHERO
Tempora defuncto mente reuolue tua.
Quanto bellorum uah tunc exarserit æstu,
Armipotens tota Teutonis ora plaga.
Exarsere nouis subito ciuilia bella
Motibus, armorum uis ferit astra poli.
Ira flagrantes diuersæ partibus orbis
Diuersis acies conseruere manus.
At tu sancte Deus nostros miserate labores,
Fac ueniat populo mitior aura tuo.
Tu bene demeritas poenas auerte benigne,
Dilectæ prolis uictæ cruore tuæ.
Contrahat irarum laxatas æstus habenas,
Officij dulcis sis memor usq; patris.
Nauarchasq; alios concussæ suffice puppi,
Ne totam mergat missa procella ratem.
Erige qui solus potis es Deus alme ruinant,
Portio ne ruderum cætera tota ruat.
Quæ nisi sufficias alios ruitura minatur,
Qui simili studio pondera tanta gerant.
Quorum presidio defensa Ecclesia sistat,
Ceu rupes tumido non uiolata mari.
Substitit ut patrocinio defensa LVTHERI,
Et patrocinio tecta PHILIPPE tuo.
Hostes diuersis petierunt partibus orbis,
Alcedo ut rueret fluctibus icta uagis.

Substitit

Substitit hæc nihilo minus imperterrita, docta
Illorum elusit nec minus arte dolos.
Sic quoq; sinceri nunc hostes dogmatis urgent
Alcyonis mortes, exiliumq; pij.
Sed tu sancte Deus doctorum promoue uires,
Impetum ut illorum sustinuisse queant.
Et nutritores, quos in statione locasti,
Doctrinæ sacra, protege sancte pater.
Suppedita uires, cecepta ut teneantur honore,
Propagent fontes dogmatis utq; sacri.
Et doctrinarum reliquarum semina spargant,
Vnde sacris scriptis lumina magna fluunt.
Hic ubi pinniferos muros allabatur Albis,
Rursus ubi eluxit religionis opus.
Hic ubi Sicelides fixerunt castra Camœnæ,
Nec non Ausoniæ florida prata colunt.
Atq; ubicunq; sacrum, deteresa nube profunda,
Est instauratum religionis opus.
Et caput æthereas super erexere Camœnæ
Nubes Aoniæ, te moderante uias.
Vos autem incesit, quæ nam tam dira libido
Quæ cunctis, diuæ, tempora certa datis?
Ut tanta uirtute uirum hunc insigniter auctum,
Vos mandaretis mortis obire uices?
Quæ mentem occœcans lucri spes pulcra resulsit,
Quæ ue manus auidas suasit habere manus?
An nihili faciens diuini numinis æstus,
In quoduis sese præcipitare nefas?

Cuius

Cuius in augusto coelis accepta reluxit
Ingenio pietas, uitaq; labe carens.
Innumera pestes hominum duxere per annos
Ætatem seros, pondera sola, suam.
Tot uiuunt presentia tetra catharmata terre,
Digna uel in cunis interiisse suis.
Ut genus inuisum semper melioribus estis,
Quæ nulli uitæ stamina firma datis.
Sub manibus uestris lactantum concidit agmen,
Et quorum uestit prima iuuenta genas.
Nec canis senibus uestra inclementia parcat,
Quorum iam firmant iuncta bacilla gradus.
Nec minus illorum rumpuntur stamina uitæ,
Quorum cana fides, integritasq; liquet:
Quorum terrarum uirtus est cognita sphere,
Virtus ad superas clara leuata polos:
Ac quorum uita est uicijs infecta nefandis,
Presseruntq; solum pondera tetra modo.
Cur sine respectu sic omnibus estis iniquæ,
Nec sua uita ulli certa, tenaxq; manet?
Hæc quia fixa sacræ menti sedere Tonantis,
Quæ rata decernit, quæ placuere semel.
Colligit æternæ mellita in gaudia uitæ,
Quæis citra labem uita peracta, pios.
Rapti hac sentina, luctus quæ plena fruuntur
Colloquio dulci, contuituq; Dei.
Cognitio rerum menti; integra pareretur,
Quam minimè assequitur carcere clausa suo.

Vivat & aeternum mens nulli obnoxia cura,
Exactae uitae praemia digna suae.
At qui probrose duxerunt crimina uitae
Laudi, Tenarij liminis antra colunt.
In quos irarum Deus omnes fudit habenas,
Et uiciata premit pectora liuor iners.
Omnia labuntur uota in contraria retrò,
Mens gemit, aeternis afficiturq; malis.
Quem uerò rapuit nunc inclementia nostra,
Qui Clarij coetus portio prima fuit:
Qui commune bonum uiuens, communeq; terris
Exitium moriens, nunc quoq; laetus agit.
Thariadis gremio cani requiescit, & inter
Caelestes pangit iam quoq; dulce melos.
In patre quaeq; tenente manu, gnatoq; Tonante,
Pneumate & in sacro lumina fixa tenet.
Mystica corruptae rationi abscondita praesens
Aspicit, & tantis percitus illa stupet.
Grantes audit patres etate uerendos,
Et uice conuersa mutua uerba facit.
Amplexusq; tuos Aëdon candidè Cygne
Excipit, alloquio iam fruiturq; tuo.
Iam (meministis enim) confertis tempora seclis,
Ut uestri fuerint obsita tetra situ,
Ut uerbi uestroq; labore refulserit aura,
Detecta Stygia fraude, doloq; sacri.
Ut pater Ausonius cum nulla refulserit auri
Postmodo spes, expers, luxerit, omnis opis.

Vincit

Vincit in aeternos aeternum spiritus annos,
Ast urnae placidè condita membra cubant.
His sic effatis tunc dilabuntur in auras,
Fatales, teneras, numina saeva, Dea.
Ast ubi Cyrrhaei rumor uenisset ad aures,
Clausisse hoc tantum fata suprema iubar.
Attonitus sibi tanta infligi uulnera, dicto
Ocyus articuli tunc cecidère chely.
Nam docto resonas tentabat pollice chordas,
Aures ut doctas fama maligna ferit.
Turba nouenarum quoq; consternata sororum,
Cum Clario quantum nunc genuère Deo.
Ver erat, irriguis ad prata recentia riuus,
Carpebat tardos turba nouena gradus.
Capta animos Zephyri mulcenti flamine lenis,
Qui creber multum gramina parua iuuat.
Colloquijsq; sacris fragrantia tempora fallens,
Omnigenos flores pollice casta premit.
Inde suo diuo necebat prompta corollas,
Ornabatq; suis tempora pulchra comis.
Postq; suo ambrosio ponebat sarta capillo.
Ut Clario diuo conspicienda foret.
Ast ubi percussio uelocibus appulit alis
Aère, de tanti funere fama uiri.
Sarta repexarum subito cecidère comarum,
Contraq; in lacrimas est resoluta graues.
Tunc tenuit languor uiridi uestigia ripa,
Nec facit officium mens labefacta suum.

Tunc luctus totum Parnasi uertice montem
Implet, ut aethereo clangit in orbe fragor:
Respirans tandem luctu sic ora resoluit.
Aurea, Pegasei duxq; parensq; gregis.
Parcitis ut nunquam Parcae melioribus atra,
Cum tantum feriunt spicula uestra decus.
Quod nostro tenuit sacro in uertice primas,
Cui uictrix cessit turba nouena frequens.
Quisq; retexendo uel secula multa reuisat,
Reppererit certe nullibi tale decus.
Sic etenim largè de nostris fontibus hausit,
Ne minimum posset praterisse quidem.
Si quis nec seris Delidae cesserit amnis,
Non similem cernet secula ferre uirum.
Sed quia sic, fatis uisum, proh fata, seuera,
Ut uestro imperio subditus ille foret:
Cedamus fatis, nec enim superabile nomen
Quod semel hac animo constituere, manet.
Attamen ut tantum decus ornem munere digno,
Gloria quò tanti stet sine fine uiri.
Carmine cantabo uicturo tempore quouis,
Ipsius augusti nomina magna uiri.
Ambrosia dabo uicturus uescatur opima,
Misceat & dulci nectare pocla sua.
Muneris hoc habeat fatis credentibus ipsis
Quò, uel defunctus membra, beatus erit.
Eius fama, superstes erit, laudesq; uigebunt,
Donec in hoc mundi carcere corpus erit.

f

Et licet

Et licet immeritò petulanti Zoilus ore
Detrectet, laudes obtenebrare uolens.
Sed tamen incassum cedit labor. irritus ille,
Huiusq; eludet laus grauis ipsa minas.
Excellentis enim comes est uirtutis, inertum
Arcadica arrodens pectora liuor iners.
Sicut perpetuus Comes est informis aperti
Ad Solis positi corporis umbra iubar.
Attamen ipsius superum petet aethera fama,
Cum Stygias umbras liuida turba colit.
Ilia rumpantur quamuis conuicia lingua
Mendacis, laudi nil nocuisse queunt.
Exili arctârat natura in corpore quanta
Ingenij, rerum, Dædala dona, parens.
Quæ quæcunq; licet si non mirabitur ætas,
Sincera Arcadicam turba fuisse feret.
Sic ait, assistens simul astipulata corona,
Deliquio mentis concidit agra sua.
Tunc habitu pulcro Musarum turba relicto,
Iam tristem membris applicat agra suis.
Aurea promissos flauos redimicla capillos,
Integra adhuc cum res, implicuere prius.
Palla sinus fluxos tunc exornata trahebat,
Gemmæq; articulis enituere suis.
Iam rebus lapsis heroë Melanthe uita,
Inuoluunt, functo, tristia pepla comas.
Palla sinus fluxos oblonga recincta coërcet,
Nec suus articulis iam uenit ullus honos.

Sic fontis præses in cerore Melanthona adentum
Castalij luctum, Mnemosydesq; probant.
Nos ergo mentis prodamus uulnera nostræ,
Indicio ex illo funere facta pari.
Concidit immensam rapiens spes nostra ruinas
Secum, nonnulli quæ releuanda uirum.
Israëliticæ gentis collapsa columna est,
Lapsaq; Gorgonei portio prima iugi.
Verum ne obstreperi carpentes munera somni
Turbemus manes, ora Thalia preme.
Et si quem pietas mouet acceptissima cælo,
Ut placidè recubent condita membra roget.
Spiritus ætherea uiuit sublatus in arce,
Letus inexhaustis iam fruiturq; bonis,
Floribus erectos tumulos fragrantibus ornet,
Et soluat tanto iusta suprema uiro.
Et mortis reuehit quoties Hyperione cretus
Orbis emensus tempora certa suos:
Annua sacra piè defunctis manibus offer,
Muneribus, dignis accumulata sacris.
Ignosceas autem, laudes, uirtute Melanthon,
Si non assequitur nostra Thalia tuas.
Da mihi diuinam uenam Colophonis alumni,
Vatis et Andæi carmina prome mihi.
Non tamen ut tua laus dispergitur assequar illud,
Ut dicar dignus præco fuisse tuus.
Vel citius numerem quot pontus uoluat arenas,
Quot supera niteant in regione faces:

Vel quot apes gnaras cerealis pascat Hymettus,
Quamq; auras uolucrum corpora multa secent:
Vel mare squamigeri coetus quot corpora fundant,
Quot ueris flores tempora leta ferant:
Quam præcelsa tuæ pertexam encomia laudis,
Perfectis numeris ô uenerande senex,
Iamq; leuata supra cœli cataphracta recurui
Siderea, & nullis exuperanda modis.
Laus tua per totum orbem non exhausta uigebit,
Dum terras ær, æquora terra leuat.

PHILERGVS E
LOGA ANTONII HOE
NONII TILLEBERGENSIS,
De morte reuerendi et clarissimi uiri
Domini Philippi Melanthonis.

LYCIDAS. ALEXIS. IOLAS.

Extinctum Lycidas multo sermone Philergum
Secretis lucis, & littore solus oberrans
Et misere querens solatia plurima menti
Heu tristi tales rumpebat pectore uoces:
Fons DEVS est uita, uitam speramus ab ipso
Perpetuam, licet hinc parca fatalia nentes

Stanimis

Stamina, nos rapiant, & ineuitabile fati
lus rigidum, pariterq; senes, iuuenesq; trucidet,
Seriùs hos, illos citius, promissa parentis
Æterni rata sunt etenim sine fœnore nobis.
Idcirco stultum nostri dixere priores
Id mortale genus, noctesq; diesq; suorum
Quod fleat interitus, lethi uia cum semel una
Omnibus è terra natis calcanda sit, omnes
Simus & hos rursùm sunturi corporis artus,
Post dulcem somnum, renouata carne priori.
Naturæ tamen imperio, quæ mollia nobis
Corda dedit, luctum cumulant, funus amici
Prosequimur, testesq; pijs sine fraude doloris
Sæpè madent largè suffuso flumine ocelli.
Illud sublato mihi nunc pastore PHILergo
Euenit, inter oues uel si benè condita uersu
Carmina decanto, uel membris nocte solutis,
Somno suppressus iaceo, uelamine tectus.
Sic ait, atq; memor nuper uiuentis amici
Exanimis totus, lacrimas fundebat inanes,
Flebant tum coryli, circum quoq; consita quercus
Stillabat guttas, & oues ad pabula ductæ,
Præ nimio domini lacrimantis amore dolebant.
Tantus erat luctus, densa inter robora, quantum
Effudisse ferunt Thisben cum uiscera ferro
Pyramus ad pactæ confoderat arboris umbram,
Post etiam sumens sæuas in uulnèra uires.
In pratis, secum tam tristia fata querentem,

Audierat calamos inflare peritus Alexis,
Percitus atq; sui miseranda uoce sodalis,
Ibo, refert, causamq; mali, luctusq; requiram.
Nec mora, conueniunt Lycidas & Alexis in unum,
Tum prior incumbens baculo sic cœpit Alexis.
ALE: Ede palam Lycida, cordis pars altera nos
Nec celes quicquam cur te mœrore fatigas? (stri,
Quid tantum luges? cur fimbria pulla galerum
Cingit? & insolitus circum te serpit amictus?
Vel tua cur totum cessat suspensa per annum
Fistula? disparibus septem compacta cicutis?
Quam, quæ cantabas, meruerunt carmina quondam,
Te memini (nec enim, nisi me sententia fallit,
Firmiter impressum capiti semel excidit ulli)
Vestitu lynces imitari, Pana canendo.
An tua Chrysothemis, constans quam fama ferebat,
Te solum medijs, totumq; fouere medullis,
Pacta reformidat connubia turpiter, ignes
Concipiens sub corde nouos, flammâsq; recentes,
Dum procul ignotis miser in regionibus erras?
Vel mala præteritam turbârunt somnia noctem?
Somnia non uanos nobis portantia casus.
Talia præmetuens mala maxima mœstus Alexis
Voce refert, Lycidas nihil intractabilis audit,
Sed celeres animi motus iam diuidit illuc,
Iam rapit huc, uarias in partes omnia uersans,
Nunc uocat illacrymans umbram, manesq; PHILERGÏ
Nunc rigidas leges accusat, & ipsa deorum

lura magis, fletu ualles & complet amaro.
Nil minus interea tamen ardens instat Alexis,
Et Lycida, clamat, nimium ne cede dolori,
Sat lacrimas sensere genæ, sat lumina fletum,
Tu modo, quæ turbent, referas incommoda mentem.

LY: Annuus in gyros hac luce reuoluitur orbis
Mensibus elapsis, ex quo senis ossa PHILergi.
Deflentes lacrimis, & corpus humanimus ipsum.

AL: Pastor ad Elysios deserto corpore campos?
Deserto grege? desertis pastoribus? auo
Exiit, infesta sublatus morte PHILergus?
Scilicet id nobis, si mens non læua fuisset,
Virgarum iunctos memini prædicere fasces,
Quos Mycon, et Corydon, quos uiderat ipse Palæmon
His oculis egomet stupida quos mente notauit,
Dum nitidi scrutator sinuosa uolumina cœli,
Gnosiacam quærens præfaga per astra coronam,
Quæ iubet imbelles tepidis ab ouilibus agnos
Vere nouo, clausis in pascua pellere septis.

LY: Vera recordaris, nec te mens fallit Alexi,
Conspicte tales, cœli per inania formæ,
Magnorum semper metuenda fuere malorum
Signa, famis, belli, cladis, pestisq; futura,
Nec non interitus grauium pietate uirorum.

AL: O simulacra gregi nimium funesta relicto,
O lacrimosa dies, & cunctis luctifer annus,
Quo cecidit mœsto sublatus funere, nostri

Ruris, & ætatis decus immortale PHILergus.
Cum tamen insignes neq; non super æthera noti,
Extarent Medici? Damon, Meliletus, & Ægon,
Quos, prius amissam succo reuocare salutem,
Et ualidum membris robur superaddere lassis
Posse, mihi, quondam memorabas, facta canenti
Phillyridis studio præstantis, & arte medendi?
Quod non quæsierint seuum prohibere dolorem,
Aut prorsus fœdi contagia pellere morbi.
LY: Et senior Damon longoq; peritior usu,
Et Meliletus, oues herbis qui pascit odoris,
Si quando molles morbus superauerit artus,
Adfuit, & prudens cum quo propiora PHILergus
Vincula iungebat, multis dilectior, Ægon.
Sic post annorum fuerit cum firmior ætas,
Crescet, & à pecorum tolletur ad astra magistris.
Hos, simul & reliquos, eadem qui rura colebant,
Namq; suum munus peragebant gnauiter omnes,
Herbarum uidi species coniungere mixtas,
Sed frustra letho membris adhibere sepultis.
AL: Ergo post magnū (testor querceta) MenaLcath.
Vnica pastorum laus, & spes sola PHILergus
Occidit, emerita præmensus tempora uite,
Quandoquidem diuūm sic tristia iussa uolebant.
LY: Cum uigili cura ratio nil proficit artis,
Nil medicina potest, nec quidquam promouet usus,
Mors infesta bonis, sorti mors inuida nostræ,
Lethifera

Lethiferos amnes herbis ubi miscet odoris.
Sed tu si quod habes sub arundine carmen Alexi,
Quod uel inextincti decantet facta PHILergi,
Vel leuet accensum nostro sub corde dolorem,
Incipe te ueniens ex ualle sequetur Iolas.
AL: Magna quidem Lycida sed non iniusta requiris
Nam quoq; defunctis aliqui debentur honores,
Præcipue quorum, dum spiritus ossa regebat,
Vita modesta fuit, uerbisq; probata piorum.
Ingenij licet ille labor sit diuitis, uno
Nec reddi queat ore, sonos sed mille requirat,
Quantocunq; tamen studio compacta cicutis
Fistula disparibus poterit, quam seruo, PHILergum
Laudibus extollet, DEVS est qui iusta rependit
Præmia, cœlicole neq; desunt talibus ausis.
Verum, uicini uocem ne fluminis undæ
Impediant inter saxosas murmure ualles,
Aut percussa uago nos turbent littora fluctu,
Prætereuntis aquæ per concaua saxa recessus
Linguamus, uirides, mecum concede sub ornos.
LY: Non procul hinc liquido pomaria fonte ri-
Grataq; præbent enata sedilia frondes, (gantur,
Si placet huc teneros dum pascit Tytirus agnos,
Ibinus, alternis resonabit auena, camanis.
IOL. Tardus ad hæc quamuis pastoria carmina
Incomptamq; feram uocem, duramq; cicutam, (ueni.
Si tamen, in syluis ipso cantante, quid hausi,

Manibus id tandem totum tribuatur amatis.
At tibi maiores quia sunt in carmine uires,
Ingenij primus neruos tentabis Alexi.

AL: Plangite Castalides, uatum pia numina, Musæ,
Humano genus est non ærumnosius ullum,
Quis? nunc quis calamos? densa sub fronde iacentes
Tollet & inflabit? tales contingere cannas
Ore quis audebit? quæ nunc in montibus altis
Vel per saxa iacent, tenera uel ab arbore pendent,
Ipse quibus iuuenum mulcebat corda PHILergus.

IO L: Plangite Castalides, uatū pia numina, Musæ,
Humano genus est non ærumnosius ullum.
Inter amicicias distinguere doctus, & inter
Fucatam, ueramq; fidem, uirtutis alunuus
Quem Nicer in lucem felicior edidit annis
Mortuus inter oues, en Monte quiescit in albo.

AL: Plangite Castalides, uatum pia numina, Musæ,
Humano genus est non ærumnosius ullum.
Mirabundus ibi subsistet sæpè uiator,
Siue uiam pedibus, seu nauita puppe per undas
Carpet, & ô socij dicet felicia quondam
Tecta, gregum quando uiuebat cura PHILergus,

At (corylos testor) nunc infelicia prorsus
Tecta, procul tenues quando secesit in auras.
IO L: Plangite Castalides, uatū pia numina, Musæ,
Humano genus est non ærumnosius ullum,
Tuq; fleas Helicon, similis non gratia lingua,
Nec rerum maior cedit prudentia multis, Nec

Nec tibi donec eris, tantus nascetur alumnus,
Quantus erat præstans pietatis laude PHILergus.

AL. Plaudite Castalides, uatum pia numina, Musæ,
Humano genus est non ærumnosius ullum,

Ad fontem pietas terris erepta recurrit,
Gratæq; perpetuos habitacula quærit ad usus,

Sic quoq; non fictæ pietatis imago PHILergus
Raptus ad æternas, animarum gaudia, sedes,

Sidera quæ quondam fulgentis semper Olympi
Est perscrutatus, cœliq; uolubilis orbis

LY: Plaudite Castalides, uatum pia numina, Musæ,
Humano genus est non ærumnosius ullum.

Congrua sunt morti uita benefacta prioris,
Pastorum decus, æternæ nouus incola lucis

Factus, apud superos, manes gaudete, quiescit.
Et nemus Elysium, fortunatosq; recessus

Incolit, ingrati pertæsus secula mundi,
Emeritæ donec quisquis sua tempora uitæ

Permensus, præsens præsentem cernet amicum.
AL: Plaudite Castalides, uatū pia numina, Musæ,

Humano genus est non fortunatius ullum,
Cœlatumq; bono de marmore condite bustum,

Et breue concisis carmen superaddite membris,
Vel sic, uel simili post quod legat ore uiator:

Hac sub terrena requiesco mole PHILergus,
Formosi pecoris custos, pecorumq; magister.

IO. Plaudite Castalides, uatum pia numina, Musæ,
Humano

Humano genus est non fortunatius ullum.
Spiritus (inuentas quia claudere fata per artes,
Viuentis labor hic fuit, & cognoscere Christum.)
Æthereas sedes, & prata recentia riuus
Incolit, omnipotens ipsi quæ tradidit Heros,
Nectar ubi potant, lateq; per agmina fusi
Felices uarijs pascuntur floribus agni.

EXEQVIÆ
REVERENDO ET
CLARISSIMO VIRO
PHILIPPO MELANTHONI,
in Acadamia VVitebergensi factæ à
Iohanne Maiore Ioachimo: Do-
ctore Theologiae.

IAM sol ingentes ter mille peregerat annos
Orbis ab exortu, magnoq; ita crimine mundi
Religio patrum multos neglecta per annos
Conciderat, uacuaq; suis cultoribus aræ
Stabant immemores uoti, ingrataq; salutis,
Siue dolo, seu iam mundi sic poena, ferebat:
Cum genitor faciem hanc coelo miseratus ab alto,
Nec torpere graui passus sua sacra ueterno,
Magna

Magnanimum Heliam cum fido misit Elisa
Imperio accitos, qui sacra immania gentis
Belidæ, arguerent manifesto numine uerbi,
Et populum antiqua sub religione tenerent,
Ambo animis, ambo insignes præstantibus ausis.

At postquam cursum dederant quem fata peregit
Helias, & iam fallax concesserat umbra
Victa die, & fulsit tenebris doctrina fugatis :
Ecce Dei natus, non est mora libera terris
Amplius Helia, coelum est quò tendimus, inquit,
Posceris, & coelo expectat te currus ouantem,
(Currus erat turbo radijs qui pluribus ignem
Proijcit, & rutulis hinc atq; hinc pingitur auris,)
Hunc preme, & huic mecum uictor te crede per auras,
Fata uocant, eia, terræq; hominesq; ualete : (ras,
Dixit, & ex oculis tennes sublatus in auras
Heliam curru radiantibus intulit astris.

At pater excedens tellure, uocauit Elisam
Ad partes tantorum operum, curamq; docendi
Imposuit solum tantis quem rebus habebat
Consortem, & casus fuerat complexus in omnes.

Ingemuit cari grauiter genitoris amore
Ut uidit iuuenis, simul hæc, Quis credere posset
Tantum discessu mihi te nunc ferre dolorem :
Tu regno munimen eras, nihil omnibus actum
Armorum impensis, nec tantum in prælia currus,
Aut equitum turmæ potuere, aut bellica uirtus,
Quantum tu regno & rebus communibus unus

Contule=

Contuleras, equidem non dicere uera pigebit,
Nam tu noster eques, tu currus instar agebas,
Quicquid & in toto bene gestum est corpore regis
Hactenus Eliae precibus stetit: hei mihi quantum
Præsidium Syria, & quantum tu perdis Idume.
Sic memorans, uultum lacrimis ac ora rigabat,
Atq; ut discedens præceperat optimus illi
Helias, si qui lapsus, error'ue fuissent,
Pallia suscipiat, condatq; errata magistri,
Hæc capit, atq; humeris aptat nunc alter ab illo.

Ergo scholæ, quâ læta patent Bethelidos arua,
Et Iericho fœcunda rosis, & Gilgalis ora,
Egregium uatem uati succedere gaudent
Sorte noua, atq; illum uenientem pectore toto
Accipiunt iuuenes, pendentq; docentis ab ore.
Accingit uates operi, patiensq; laborum
Formabat mentes iuuenum, quâ flumine sacro
Iordanis fœcundat agros, & sortis egentes
Matres, atq; uiros parue circum antra Sarepte
Officij plenus dictisq; opibusq; leuabat,
Et regnum ornabat uerbo, & præstantibus ausis.
Quin etiam gratis aliena è gente Naënum
Tabæ leuat: ueniamq; dari iubet hostibus ipsis.
Multa quoq; illustri fastidia passus ab aula
Sustinuit: plenusq; Deo longè antè canebat
Fataq; fortunâq; graues, quibus ordine longo
Debentur, quicumq; Deum præcepta perosi
Non finem posuere malis: quiq; arma secuti

impit.

Impia: nec ueriti per amici fallere nomen.
Quondam etiam insultant pueri, diuinaq; rident
Verba senis, quos ille rudes formauerat antè
Artibus, & primis dederat praecepta sub annis,
Hos super antè Deum supplex per uota precatus
E latebris ursos ridentum in fata ciebat:
I nunc & uerbis doctrinam illude superbis.
Ergo ubi bis septem labentia lustra docendo
Expleuit genitor, praestantesq; inter alumnos
Egregium eduxit uatem quem miserat Amos:
Hic annis grauis, & studijs iam fessus Elisa
Assyrium terrorem inter, regniq; labores
Contracto languore iacet, supremaq; Parcae
Fila legunt, metasq; dati peruenit ad aui.
His uerò ut Ioæ regi iam nuncius aures
Verberat, egregios humeris rex scindit amictus,
Et uenit in medios, atq; illic uate reposto
Procumbit super, atq; heret lacrimansq; gemensq;
Multaq; se incusat qui non suspexerit antè
Factaq; uirtutemq; uiri, sanctosq; labores:
Et quanquam serò agnouit, tamen optima dona
Agnouit tandem: pacemq; & commoda regni
Acceptum uati tulit, & pro talibus ausis
Illum etiam patris dignatur nomine, & illum
Curramq; aurigamq; uocat, dehinc præmia solui
Posse negat, guttisq; humectat grandibus ora.
Iamq; dies fati instabat, fractusq; labore
Lacra, suosq; Deo precibus commendat Elisa,

Quæq;

Quæq; in promissum sua sit fiducia semen
Edocet, immiscetq; preces, tum uita per auras
Concessit leta ad superos, corpusq; reliquit.
Hic uerò obijcitur monstrum, magniq; futurum
Augurio dictis, quæ tunc quoq; plurima uates
De Christo ediderat passim, uitaq; futura:
Namq; uirum exanimem, nec iam cœlestibus ullis
Debentem, in lucem reuocarunt ossa sepulii.
Hac celebrata tenuis uatum sit fama piorum.

AT uelut antiquis fatorum arcana canebant
Alterum ab Helia manifesto numine ferri
Qui Christi aduentus anteiret munere primos.
Omnia Thesbite similis, uocemq; animumq;
Et miras uestes, & numen habentia uerba:
Sic quondam à patribus famam accepere minores,
Esse quoq; in fatis ut mundo redditus Enoch,
Iunctus & Helias ipsi: seu tertius orbi
Editus Helias fido comitatus Elisa
Supremum aduentum Christi præuenteret olim.
Hos fore prædixit tecta sub uoce Ioannes,
Instar oliuarum, uacuas quæ intonsa sub auras
Attollant capita, & sublimi uertice nutent:
Hos fore, qui claram doctrine extollere lucem
Conati infidias inuicta mente refutent,
Atq; tot egregias artes, pietatis alumnas,
Linguarumq; usus uarios, in pristina reddant.

Dicta fides sequitur: natas hoc tempore Olimas
Vidimus ingenti fatis se tollere sylvæ

Concordia

Concordi studio, paribusq; insurgere ramis.
Ille quidem Helias postremo in tempore mundi
Altera erat nostros fatalis Oliua per hortos
Hercinijs educta iugis, qua nulla uetusti
lapeti de gente prior, maior' ue coorta est
In lucem, nec tam praesens mortalibus aegris,
Et tenebris tantis tam clarum educere lumen
Quae primum potuit caelestia sacra repurgans.
Diuina ante oculos fœdè cum uerba iacerent
In terris oppressa graui sub fraude Papatus:
En Germanus homo dictis contendere contra
Est ausus, primusq; sacris obsistere iniquis,
Quem nec fama Papæ, nec fulmina, nec minitanti
Murmure compressit Latium, sed eò magis acrem
Incendit uirtutem animi, conuellere ut ima.
Ab radice nigri cuperet sacraria Ditis
Vi superum, & letho multare Baalis alumnos.
Ergo uiuida uis animi peruicit, & ausus
Sublatis aperire dolis caelestia uerba,
Lustrate & Cereris cultum, uetitosq; hymenæos
Primus adoriri, tanquam duo fulcra Papatus.
Primus & ille Fidem qua sola sidera adimus
Edocuit, stabiliq; animi uirtute professus
Doctrinam, stetit obnixus tela omnia contra
Ingenio, uitamq; in aperta pericula misit.
Ille & uocalis numen uenerabile Verbi
Extulit, & sacris ausus conuincere dictis,
Qui sua uisa solent uanis extollere signis,

Et premere auditi uires & pondera uerbi :
Nanq; illi prae se iactant responsa deorum,
Et uano adflatus suspensi numine captant
Dementes, quos ille omnes ex ordine ponens
Compressit scriptis : dehinc sacra uolumina acertit
Teutonico ritu : pacataeq; instar oliuae
In pacis studijs communi deesse saluti
Noluit, & quanquam uaria in regione locorum
Exarsere faces belli, furijsq; docentum
Mota loco pax est, aliqui dum somnia prae se
Vana ferunt, non ille tamen, non ille furori
Adiecit stimulos, nec causas attulit armis,
Sed monuit pacem excusso componere ferro.
Ergo illa florente Olea, pax floruit olim
Alma solo, moriente illa, pax mortua terris
Excessit, subiit bellum, tristisq; repente
Seditio : quod si maiores fata dedissent
Illi in luce moras, non tot Germania clades
Ferret adhuc, nec tot uidisset cadis aceruos,
Cognatas'ue manus inimica in praelia ferri,
Alternisq; instare odijs : ea sola potentes
Flectere uoce Duces poterat ne credere bello,
Ne'ue aciem auderent opponere Caesaris armis.
Tecta modo, & tutas seruarent milite portas,
Armati;q; cauis expectent moenibus hostem.
Atq; ea dum terris diuina negocia solus
Sustinet en facios tantis adiungere rebus
Cura Dei uoluit, partita sorte laborum :

Te cui

Te cui larga fuit dicendi copia Iona,
Et qui se ueniens Pomerana e gente ferebat,
Quiq; crucis nomen tenuit, dum uita manebat,
Et Rhæni in ripis ad parua moenia Brettæ
Dijs genitum heroem, sed quo te nomine dicam
Cui paruos membrorum artus, parua ossa, lacertosq;
Induit, & paruum finxit Natura Philippum,
Maxima quanquam illi mens, atq; inuicta ferendo,
Qui cum partiri curas, suaq; optima facta
Lutherus, si quid uellet, tutoq; locaret,
Iam tum circumstante odio, quos fama Philippi
Obliqua inuidia, stimulisq; agitabat amaris,
Scindere qui iunctos animis, studijsq; uolebant.
Iamq; suos tandem cursus explerat Helias
Ultimus, & fidens animi, fixusq; manebat
Omnes per mortes animam dare, quam tua sacra
Abiurare Deus, qui ne quid triste uideret
Iam senior, fessum ponens caput, urbe paterna
Occubat, & Latio moriens animam abstulit hosti.
Corpus at exanimi multo gemitu, lacrimisq;
Vrbem ad Leucoream referunt, atq; aggere busti
Composito, multo decorarunt mortis honore.
Ut senior letho canentia lumina soluit:
Agnouere Daces insignia dona Philippi,
Sedatosq; animi motus, ea cura sagaces
Admonuit doctum precibus tentare Lutheri:
Succedat, seruetq; uices statione Lutheri:
Ipsam rem studijs cupiunt decernere, & ipsum

Rectorem iuuenum poscunt, cui maxima rerum,
Verborumq; fides, quando felicibus æquè
Tum comes auspicijs caro datus hæsit Eliæ,
Non ita certandi cupidus, quàm propter amorem
Christe tui, scriptis illustrans commoda uite.

Hæc erat, hæc iterum quæ creuit Oliua sub auræ
Alterâ, quam gentes uariæ responsa petebant
In dubijs, & quæ multos lenire dolentes
Solando potuit, dictisq; auertere curas,
Cuius sub folijs positi, & felicibus umbris,
Solliciti monstris, animo accepere quietem.
Digna quidem terris nasci melioribus annis,
Ne uita incideret fatis agitata sinistris
Tempora: Sed si mens multis non leua fuisset,
Et monita auersas poterant demittere in aures:
Fors Germana minus uidisset terra malorum.

Sed motus animorum, & sæua incendia belli
Parte aliqua tandem ut fatis compressa quierunt,
Et uentum ad pacis leges, fœcundaq; fuco
Concilia: haud ulli quicquam moderabile lingua
Consulere in medium uisi, nec pendere secum
Quid fortuna ferat populi, qui casus agat res:
Tantum illi inter se uanis de rebus agebant
Certantes, animosq; hominum in diuersa trahabant.
Sed pater intentus studijs quorum indiget usus,
Consilia in melius uertit, posuitq; furentum
Corda, uolente Deo, monitisq; instabat amicis,
Ocia ne rumpant patriæ, sedataq; paulum

Arma Ducum, moueant Stygijs emissa tenebris :
Ne uero, ne me ad uanas impellite rixas.

Sed tandem accepta cum primum clade leuari
Inciperent concussa urbes, formasq; priores
Disiectæ sumserè scholæ: tum docta reuersum est
Ad monumenta operum, bello quæ rupta iacebant.
Sicut apes pinnis non possunt tendere pastum,
Nec legere aërios latices in suauibus herbis,
Materiem mellis, sæuit dum turbidus aër
Imbribus, atq; diem ex oculis rapuere procellæ,
Sed clausæ alueolis latitant, & triste susurrant,
Ocia neglecto peragentes mœsta labore :
Sic quando inter se uiolatis legibus urbes
Luctantur bello, cessant opera, atq; labores,
Spreta latet pietas, studijs quoq; gratia rara est,
Tantum Musa ualet tela inter Martia, quantum
Libanias dicunt Aquila ueniente columbas,
Et quanquam furie obstabant ingentibus ausis,
Non opere in tanto quicquam leuitate remissum est.
Nec sanctas curas, & magna incepta Philippus
Deserit, aut tristi turbatus tempore differt :
Sed contra accinctus studijs non segniter instat,
Et patiens operum, rebusq; assuetus agendis
Aut dictis iuuenes docet, aut dat scripta sub auras,
Ausus & ipse manu iuuenum censere laborem,
Et curas abolere humiles, suaq; ardua sensa
Substituisse loco: fandi numerumq; modumq;
Præcipere, & suauis formare inculta lepore,

Vnus qui nobis conuulso cardine lapsas
Restituit linguas, artesq; in honore locauit
Barbarie pulsa trans Pontum, atq; ostia Nili.
Omne æuum studijs agitur, nec cana senectus
Imminuit vires animi, mutatq; uigorem,
Caniciem uitta tegit, & sedit ilia circum
Succinctus tunica, libriq; ante ora repositi
Intentum exercent in religione tuenda.
Quæ regio, quæ terra tui non plena laboris.
Sancte senex magnis mundi iam functe periculis,
Sed cælo meliora manent: tua docta reperta
Iucundo super aspectu mortalibus astant,
Et genium spirant: manet, eternumq; manebit
Doctrinæ corpus, monumenta q; cætera rerum
Materiem laudis, pietas dum stabit, habebunt.

Religio in templis et inutilis, inq; uoluta
Perstreperet, Verbiq; ignaras pasceret aures
Lusibus: ille dolos tandem, ambagesq; resoluit,
Et facilem esse uiam uoluit, primusq; per omnes
Doctrinæ campos uolitans, se sustulit acri
Pectore supra hominem, sacras & uersus ad artes
Intima mente sua diuûm ad penetralia cecit:
Doctrinamq; uagam latè, neruisq; solutam
Contraxit pius, in numerumq; repente coëgit
Lucida Theseo monstrans compendia filo.
Hic uir, hic est qui sorte sua in commune laborans
Sincera pietatis opus mira arte rededit
Corporis in faciem solidi, diuinamq; puræ

Scriptus

Scripta uetustatis relegens, erroribus altis
Expedit mentes, atq; execrabile sacrum
Stans in sede sacra, sibi quod pro Numine cultus
Vendicat, exigui cantatus Pollinis orbis,
Maiestate sua exitum iam fraude relecta
Pontificum, increpuit dictis, ueraq; repleuit
Religione animos, nodosq; & caeca resoluit
Texta doli, uerbis anceps haud antè repertus.
Hic pro confesso Fidei, memorabile fama
Sed breue scripsit opus, quo non exactius ullum
Vindelicis quondam terris coeunte Senatu
Imperij, missum est tibi Carole diue legendum.
Ille in Concilio procerum assistente corona
Quid teneat fari iussus, responsa ferebat
Ordine lecta suo, causamq; ante ora potentum
Pro Christo, & uere pietatis nomine dixit,
Nequicquam accensus donis, furij's ue superbis
Territus: ille Dei uerbis immota tenebat
Pectora, & obnixus Christum sub mente fovebat.
Ille idem uano doctores aetheris haustu
Attonitos, Verbiq; hostes: Christi'ue negantes
Numina: confudit scriptis, fraudesq; reuellit.
Te quem degenerem populari à gente Maronis
Mantua in herbosis produxit erroribus oras
Quiq; Borussiae migrans Ostiander ab urbe,
Horridos egregia migrans maleolentis nomina campi,
Et qui foeda tenes spreto qui numine Verbi
Horresco referens, spreto qui numine Verbi

Expectare iubes raptus, atq; aethere ab alto
Augurijs in bias, Flacij quem monstra sequuntur
Effera, Dij talem templis auertite pestem,
Et placidi seruate pios, ne cuncta pererret
Serpentis furiale malum, ueriatq; ueneno.
Paruus homo, & tantis ô ciues undiq; pressis
Aduersantum odijs, tantos impune labores
Pertulerit? tantas scriptis euoluerit artes?
Hic claram rebus lucem attulit aspera clivo
Praecipiti, strata esse dedit, foedisq; repletum
Praestigijs tantum, Christi purgavit ouile,
Regis ut Augia stabulum Tyrrhinius heros.
Ille etiam quae sit sacris praestantia scriptis
Edocuit, quae conuersis fiducia Christi.
Quo motore nouis cor rursus indulgeat ausis,
Et quam sortem obeat lex, & pia Gratia Christi,
Quis diuum metus, & quam sit uenerabile Verbi
Munus, & aeterno placeant quae uota parenti,
Et quae signa ferat praese Respublica Christi,
Quid regno Christi ciuili in orbe potestas
Distet, & inter se qua sint ratione repulsa.
Inde Magistratus sancti, Viteq; iugalis
Exequitur laudes, & rerum signa sacrarum
Commendans populis ueros edisserit usus:
Quae si cuncta meis complecti uersibus optem,
Magnus in immensum rerum mihi cresceret ordo.
Quid genus, & patriam memorem, quod parua
Bretta Palatinas tanto se iactet alumno. (per ora
Quodq;

Quodq; pater nulli armorum fuit arte secundus,
Quod puer addictus studijs, sacrata Camoenis
Templa frequentarit, & primos egerit annos
Haud molles luxus, aut curas inter inanes:
Paruus erat membris, sed factis uiuida uirtus
Ausu caput proferre suo maturior aeuo.
Atq; illi puero Latiae, Graeiaeque Camoene
Nosse suas artes dederant penitusque repostas
Naturae causas, secretaque iura tueri,
Fatalesque ignes caeli, uariosque meatus,
Defectus Solis uarios, Lunaeque labores,
Qui motus terram quatit, qui nam, igne corusco
Fulmina molitur, uel qua uice seua tumescant
Obicibus, ruptis freta, & in se deinde residant.
His linguae cultum addiderat, curamque loquendi,
Seu dictis sedare animos, seu tollere malit.
Ergo in Gymnasijs doctrinae insignia nactus
Penè puer graduum egregio gaudebat honore
Qua Nicri iuga culta iacent, qua' ue ora Tubingae
Vitiferos despectat agros, & palmitè uestit.
Cuius ubi inspexit mores, uariaque refertum
Cognitione animum, coniunctus foedere stirpis
Optimus interpres Hebraeae Capnio linguae:
Auctor erat Friderice tibi, (qui forte sub illo
Tempore fundabas habitanda palatia Musis
Ex Helicone uocans ad flauas Albidos undas,
Ut iuuenem pro se tanta ad molimina rerum
Accersas, iubeasque rudi dare iura iuuenta,

Hunc studijs restare canens, hunc poscere Musas,
Hunc fatis promitti iterum, qui sacra deorum,
Artesq; linguasq; in apertas eruat auras.
Quas ibi tum scriptis operas, quæ facta Philippus
Ediderit, paruo assuetus, patiensq; laborum,
Et quæ præstiterit ciuilibus munia uitæ,
Audijs, & si quem calidi sub sidere cancri
Pressa tenet tellus, & si quem conscia brumæ
Opposito uidet axe, & quem Sol lumine sero,
Et quem clarus equis Oriens aspectat anhelis.
In manibus Musæ, quas ipse ad Teutonis oram
Induxit faciles quascunq; uolebat ad artes,
Heroum seu gesta uelit, seu pangere Christi.
Hic Sophiæ fontes quos tristis amaror habebat,
Instar Elisei quondam, gustantibus aptos
Esse dedit, uitæq; pios conuertit ad usus.
Autoresq; operum uariorum, artisq; reposta
Explicuit, Graiûm uoluens antiqua reperta,
Germanam resonare docens uerba Attica pubem:
Et si non patria obstaret, Rhæniq; fluentia,
Graius erat, tantus lingua fuit usus in illa.
Huic pater omnipotens dederat cœlestia nosse,
Et rerum causas, obitusq; inquirere & ortus,
Doctrinamq; omnem recti quæ conscia & equi
Dat leges uitæ officijs, & foedere certo
Describit quod fas homini, quod moribus aptum.
Quin etiam curæ est longos extendere in annos
Facta uirûm, & rerum series ab origine mundi
Digerere.

Digerere, & serum scriptis transmittere in æuū.
Quas non ille artes, quæ non monumenta priorum
Edidicit? quas non tam paruo in corpore dotes
Contulerat melior Deus & natura Philippo?
Confer enim diuina aliorum inuenta, librosq;
Nec numero, nec honore pares, nec simplice uena.
Quis ue ualet uerbis tantum, qui condere laudes
Pro meritis eius possset, qui talia nobis
Pectora parua suo, quæsitaq; munera liquit,
Quorum si uellem numeros æquare canendo,
In Lybico uidear disponere littore fluctus,
Cum serus Orion hybernis mergitur undis.
Et tamen ille æquæ grandis¹ bor, ardua si quis
Virtutum decora, atq; animi bona uincere uerbis
Aggressus, factis tam claris addere honorem
Tenderet, aut peregrè aduectas inducere formas.
Stat factis contenta suis imperdita fama
Iusticiæ, sensere piū, sensere fidelem
Communes quicunq; operas hausere laborum.
In uultu graue numen erat, sed Gratia in ore
Egregio, in dictis fatalis candor, in actis
Dexteritas rerum prudens, in fœdere pacto
Intemerata fides, & nescia fallere uita.
Nec leuis ambitio, nec amor furiosus habendi
Flexit ab incepto securum odiq; latentisq;
Inuidiæ, seu cum manifestos iret in hostes
Intrepidus, seu cum catidis se opponeret ausis
Falsorum fratrum, & motus inhiberet iniquos,

Dum

Dum paci medium se offert, moderatior unus
Qui fuit in populis cum Teutona regna flagrarent
Dissidijs, semper cui cura auertere bellum,
Et pacem proferre orbi, placidisq; tueri
Consilijs, pressæ succurrere relligioni,
Omniaq; in studijs rerum conuertere ad usum,
Excipere insultus, & ne certamina fiant,
Fanda, infanda pati, atq; hostes superare precando,
Nec dictis certare ulli, aut decernere bellum,
Sed mussare animis, & uincere probra tacendo.
Non illum officijs piguit certasse priorem,
Atq; sui memores alios fecisse merendo.
Quin & confectos morbo, fatis'ue sinistris
Lenibat dictis, & non ope defuit unquam.
Finibus expulsos patrijs, in tecta recepit
Quotidiè solitus proprijs admittere mensis.

Quid memorem quibus ille preces ardoribus, &
Ediderit gemitus, superis cum debita uota (quos
Solueret, & te summe pater cum compare nato,
Et consorti aura studiorum in cœpta uocaret?
O quoties, & quæ nobis suspiria fudit
Lætâ precans statuiq; pio, & ciuilibus ausis.
Idq; unum in uotis habuit, quò scedere firmo
Duret ad extremum felix Respublica Christi,
Cui sine labe fidem, lætamq; in rebus egenis
Spem nutricè hominum, quiq; has comitatur Amorem
Legauit moriens, neq; enim dare maius habebat.
Vtq; aliqui doceant iura intemerata salutis,

His indefessum studium, & cor ferre paratum
Optavit moriens : dehinc qui sunt cumq; professi
Ingenuas artes, & moribus esse magistros
Ingenuas artes, & pueros studijs educere honestis.

At iuuenes studijs operati, ante omnia prompti
Rectorum teneant se lege, & iussa uolentes
Expeditant, placidumq; agitent cum ciuibus auum,
Discursu abstineant, leuium spectacula rerum
Ne celebrent, studia ad mores componere discant.

O ciues, ciues, referenda est gratia doctis,
Agnoscenda semel tot praestita munera ab ipsis
Hospitiibus, non o miseros deglubite, ne ue
Ignorate Deum memorem fandi atq; nefandi,
Hoc uobis moriens optauerat optimus heros.

At Romae imperium magnum tibi maxime Chri-
Uni animis, opibusq; tibi se dedat, & olim (ste
Accipiat tua iura, dehinc & iura uetusta
Scruct in integro, postq; indeiecta propaget.

Quin & uota dabat ducibus, quo foedera firment,
Externosq; petant coniuncti uiribus hostes
Pace domi facta, & nullo turbante tumultu.
Sint etiam altores coetus te Christe professi,
Egregiasq; artes curent, & praemia reddant,
Sint Mecoenates & erunt Auguste Marones.

Idem optans mandata dabat, quo subdita turba
Pro ducibus pia uota ferant, & uiuere honeste
Assuescant, rerumq; statu praesente fruantur,

Agnoscant

Agnoscant merita, & celsæ uirtutis honorent.

Atq; ut se grati possint præstare magistris,
Commendat uirtutem illam discentibus artes,
Palliaq; ante oculos habeant quibus usus Elisa est,
Quæ pater Helias digressu liquerat ipsi:
His uicia occultent, tacitiq; abscondere discant
Si qui olim infirmis senioribus excidit error.
At uirtutem animi, atq; exhaustos mille labores
Decantent memores, iuuet hoc meminisse minores,
Hoc uenienti æuo doctis transcribite chartis.

Quòd si aliqui fessis studio atq; ætate magistris
Illusere olim, nec habet petulantia finem
Turbandi studio, Chamiq; exempla sequuntur
Quæ se aperit uia, & obnixi stant omnia contra:
Dedicat his laqueum, pœna & gestamen Iudæ,
Hoc uulgi illaqueant animos, quod carmine gaudet
Auriculisq; Mide, nec habet discrimina rerum.

Deniq; & optabat quò credula turba Papatus
Agnoscat maturè animum, erroresq; suorum,
Inq; uiam redeat cultus exosa nefandos
Sacratos dum ritè litans altaribus orbes
Ter centum tonat ore Deos, lustrataq; liba
Pro uotis offert uiuorum, & luce carentum,
Et face gentiles ferroq; tuctur abusus.

Quòd superest, trifidum gemmis, auroq; galeries
Defectori optat Staphylo, pro sorte laborum
Sacrificam ut gentem præsul ditione teneret,
Quandoquidè hæc merces sola est quæ deërat auarorum.
Hæc

Hæc suspiria, & hos gemitus uir magnus ad auras
Assidue fundebat, & hæc ita uoce precatus
Omnibus imperij statibus sua uota reliquit.
Cumq; quater denos & tres tamen in super annos
Urgeret cursum studijs, uariosq; labores
Conderet, & nullo precio, precibus' ue minis' ue
Auelli incepto posset, statione peracta
Decubuit lenta correptus febre, nec ultra
Esse sinunt Parca: terris tam nobile lumen.
Sed studia & curæ non ipsa in febre relinquunt,
Illo quippe die quo tristia fata uocabant
Fertur adhuc scriptis quæ trunca ex parte iacebant
Adplicuisse manus, agrè cum membra moueret
Victa æuo, & tremulam posset uix ducere pennam.
Cum tandem in medios dat uocem, & pignora cara
Cum genero, paruosq; amplexus ritè nepotes
Prosequitur uotis, supremum & uoce salutat,
Exolui membris cupiens, & corpore liber
Esse penes Christum, superasq; euadere ad arces,
Talia dicentem uox una & uita reliquit,
Atq; animam placidè ponens caput exhalauit:
Eurpureo ueluti cum flore Melanthion agris
Languescit moriens, aut nigris lilia terris
Decumbunt, & colla suo decussa reflectunt,
Et minor in tectis luctus moriente Philippo,
Et subitus fragor, atq; ingens concursus ad ipsas
Exuuias, quam cum demortua membra Iacobi
Per Cana: populos magno ueherentur honore.

Circum

Circumstant gemitu ingenti, mulcentq; magistri
Pectora plausa sui manibus, pars pectora tundit
Ipsa sua, & lacrimis largè rigat ora profusis.
Multa uiri uirtus animo, multusq; recursat
Relligionis amor, promtusq; ad singula sermo.
Continuusq; labor: quàm uellent ad uada Nili
Nunc efferre pedem, & uiuis attendere uerbis,
Et propius conferre latus, & dicta notare,
Fata obstant, placidusq; uiri sopor alligat artus.
Sed tum morte sua studia interrupta iacebant
Multa modis miris, tot enim tot commoda in uno
Mors rapuit, tantosq; orbi subtraxit honores,
Atq; aliquem infandum casum fortuna minatur,
Cernis ut insultent hostes, Staphylusq; seratur
Per medios, furijsq; incendat corda regentum,
Atq; iterum in nostros Scythicis insurgit ab oris
Turca ferox, equidem credo noua praelia restant:
Securi interea cumulamus crimine poenas,
Ah dolor, atq; animis tantum certamus iniquis.
Sed nunc exactis completur mensibus annus
Ex quo relliquias, diuiniq; ossa Philippi
Condidimus terra, tumulumq; ereximus arce,
Et nunc ad cineres iterum cum carmine maesto
Adsumus, & festo grati celebramus honore,
Et pompam hanc memores ferimus, monumenta dolos
Exigua ingentis, caro sed debita patri.
Fortunate Senex tibi nunc tibi premia caelo
Expectare licet, quando hic tibi triste relictum est
Doctrina

Doctrinae precium, nec parcat manibus ipsis
Qui nunc Parthenope seuit Tilomanus in urbe :
At tu magne Pater Diuum miserere, tuoq;
Insanum hoc detrude caput sub Tartara telo,
Quando aliter nequit infectam compescere linguam.
Sed tu salue iterum atq; iterum dijs care Philippe,
Qui rem Germanam magno feruente tumultu
seruasti precibusq; tuis, studioq; fideli,
Tu letus nunc pace agitas, fruierisq; Deorum
Alloquio, & dictis uates affaris amicis.
Tempus erit cum te pater & tua maxima facta
Inscribam Cedro, si quid mea carmina possunt,
Huncq; diem dum fata sinent ego semper acerbum,
Semper honoratum solempi carmine habebō
Quo res cunq; cadent, nec sit mihi gratior ulla
Quam quæ magnanimum seruat nunc terra Luthe-
Et gremio parui complectitur ossa Philippi. (rum,
Nos alias iam hinc ad lacrimas eadem horrida lethi
lura uocant, salue æternum diuine Melanthon,
Æternumq; uale, & cape grati munus amici.

EPITAPHIUM PHILIPPI MELANT:

Hic iacet Europæ decus et pia fama Melanthon
Corpore qui paruus, maximus arte fuit.
Cuius ob egregias uirtutes, claraq; scripta
Et Pietas, & pax hac regione stetit.

b

Bretta

Bretta uiri patria est, clarum uirtute parentem
Ampla Palatini fouerat aula ducis.
Sed puer in ludum missus Phorcenidos urbis
Indolis egregiæ prouida signa dedit.
Mox patris in patriam tendens, ut disceret artes
Ingenuas, Nicri culta Lycea petit.
Et duo transigit cum lustra & quatuor annos,
Nactus ibi primum cepit in arte gradum.
Hinc iuuenem fecit titulo gaudere Magistri
Aonij nutrix clara Tubinga chori.
Tunc noua fundabat conductis atria Musis
Albidos ad flauas Dux Fridericus aquas.
Insignemq; uirum Capnionem ad cecepta uocabat,
Augustæ Imperij conueniente statu.
Capnio laude uehens cognati dona Philippi,
Hunc iubet Albiacæ munus obire scolæ.
Hic tunc Argolico docuit sermone iuuentam,
Barbaries illo pulsa docente fuit.
Et Sophiæ tristes fontes, uelut alter Elisa
Farre dato, gratos usibus esse dedit.
Nota uiri uirtus, nota est doctrina per orbem,
Proq; pia exhaustus relligione labor.
Hic fidei summam uera, mandante Luthero,
Obtulit Augusta Cæsar in urbe tibi.
Membraq; doctrine, corpus digessit in unum
Sparsa prius neruis quæ iacuere suis.
Ac hostes fidei scriptis & uoce resutans
Multa foris subiit, multa pericla domi.

Et quoniam

Et quàm Romani latè patet orbita regni,
Impleuit meritis templa scholasq; suis.
Donec ab ardenti consumtus uiscera febre,
In Christo placida morte solutus obit.
Et nunc ille quidem defunctus mole laborum
Conspectu fruitur, colloquioq; DEI.
Sacrificis ubi iunctus auis astante Luthero,
Doctoris Christi pendet ab ore sacro.
Fors et uota facit quò sacra Ecclesia Christi
Vnanimi doceat cœlica iussa fide?
Mox tamen hæc surgent cœlesti rore rigata
Quæ nunc ossa solo marcida febre iacent:
Cum uelut herba uirens florebut ossa piorum,
Et Fidei capient præmia digna sua.
At te posteritas colet ob tua dona Melanthon,
O uir ingenio non habiture parem.

ALIVD.

Maximus hic meritis, sed paruus membra Philippus
Ponè iacet tumulum magne Luthere tuum.
Cui pia religio se totam debet et Artes,
Et pax et regni publica commoditas.
Testis erit uita, studiisq; actisq; laboris
Quicquid Romano uiuit in imperio.
Cumq; odia à multis fuerit perpeffus alumnis,
Nunc cœlo præcium dulce laboris habet.
Ossa tenet tumulus, sed uiuit fama: iacere
Tot dotes uno non potuere loco.

E X E Q V I Æ
D. PHILIPPI MELAN-
THONIS, SCRIP-
TÆ AC RECITATÆ IN PV-
blico congressu Academia Vitebergens-
sis, Anno 1561. Mense Maio,
à Hieronymo Osio.

ILLVSTRISSIMO, AC REVE-
RENDISSIMO PRINCIPI, AC DO-
mino, D. Sigismundo, Archiepiscopo Magdeburgensi,
Primate Germania, Administratori Halberstadensi,
Duci Pomerania &c. & Burggrauio Nori-
bergenfi &c. Principi clementissimo.

V T pia defuncto trahit agra parente dolorem
Gnata, diu graue quo saucia uulnus alit.
Dum desiderio terit illius anxia curam,
Quam nisi longa dies, nulla medela leuat:
Sic dolet orba suo te nostra parente Melanthon
Musa, tuam quòd nunc uana requirit opem.
Non uno quam ferre modò tu sponte solebas,
Dum tibi uita Deo dante superstes erat.
Tu uice patris eras, tu portus, & aura, sed illam
Te moriente mori spem potuisse dolet. Te res

Te res optatas ea quondam autore tulisset,
Quas aliàs simili uix ratione ferent.
Sed fautore Deo quæ non fortuna recusat,
Hæc hominum nobis nemo negare potest.
Aut mutata suum neget ut fortuna fauorem,
Dum fauet unus, obest uis mihi nulla, Deus.
Condidit exuuias tibi uile poemâ parenti
Musa, boni quas est consuluisse tuum.
Quo uiuum mallet, sinerent si fata parentem,
Carmine post obitum te celebrare parat.
Gratia si qua tamen nostris est uersibus, & si,
Quod uires nequeunt, uelle sat esse potest.
Non alio gratam datur hîc quia proderet mentem
Nomine, parte, licet qua placuisse uelim.
Qualicumq; refert tibi Musa poemata grates,
Dum dare nil aliud muneris illa potest.
Quo donare tui dominum ipsa laborat amantem,
Se placuisse tuo nomine posse putat.
Nil licet optatæ lecturo carmina promant
Leticia, est plenum tale doloris opus.
Mœsta referre tuam molitur pagina mortem,
Hanc est materiem non nisi triste legi:
Dum tamen hæc de te defuncto charta loquatur,
Fortè mihi quædam causa fauoris erit.
Brandeburgiacam stirpem sortitur auito
Iure, mihi Princeps ille patronus erit.
Vrbem Saxonie qui curat Episcopus Halam,
Dulce Sigismundi nomen habere potest.

Omne facunda lingua quod habere uidetur,
Munere natura uerba diserta facit.
Marchiadum laus illa Ducum nō parua, quod omnes
Eloquio lingua fama ualere docet.
Quorum quæ uirtus Europe impleuerit orbem,
Hoc alij scripto me meliore docent.
Quod mihi si qua Ducum per laudes ire uoluntas
Deficerent uires carminis huius opus.
Hanc immensa mihi conanti copia rerum
Scribere materiam grande moueret onus.
Horum cui uolui inextos donare labores,
Quos mea Musa patris fecit amore sui.
Arguit hunc Musis clementia mira patronum,
Se quibus ante alios ille fauere probat.
Cui decet æternas agat illo nomine grates,
Cum socio celebrans semper Apollo choro.
Principis ut uirtus laudum præcone suarum,
Sic tutore sacer Principe Phœbus eget.
Fama Ducum memori non sese uindicat æuo,
Nī uatum usq; uetent scripta diserta mori.
Esse Ducum famulæ non Musæ hoc iure recusent,
Si dominos illis non piget esse Duces.
Vulgus, ut exornent, hæc non ignobile curant,
Quos facit illustres stirpis origo colunt.
Aut quos laude uehi dignos probat inclita uirtus,
Hæ celebrare suum quam quoq; rentur opem.
Digna Sigismundi pietas sic principis harum
Munere, qui Musis sæpè patronus adest.

Et paucos reperire Duces, qui talia curant,
Quiq; nihil studijs ferre grauantur opem.
Diligit ille uiros, quos docta scientia rerum,
Ingenij eximijs dotibus esse probat.
Testis es excellens Prætori laude tuarum
Virtutum, celebres quas sua fama facit.
Qui qualem generosa uirum mens arguat, illo
De Duce tu iudex optimus esse potes.
More Senatorum cui dum seruire laboras,
Præstantem ante alios te uidet aula uirum.
Dignus es ergo regas tali qui stirpe creatum
Consilio, quoties res iubet ulla, Ducem.
Qui Latio doctas, ac Graio reddere uoces,
Teutona, uerba iuuant cum minus, ore potes.
Mira tua comitis lingue facundia uerbis
Res ornare, tuo quas geris ore, solet.
Eas ob uirtutes, ob hæc tua dona fatemur,
Nobile te dicti principis esse decus.
Et tibi cur tantum Dux arguat ille fauorem,
Carminis inscribi cui libet huius opus.
Nostra licet uix sint hoc carmina digna patrono,
Velle tamen quoddam pondus habere solet.
Ei, seu debueram, non principe digna uidemur
Hæc dare, materie forte placebit opus.
Sed tu Paule faue saltem clarissime nobis,
Duxq; uolet Musis ille fauere meis.
T. C. deditiſ:

Hieronimus Osius.

EXEQVIÆ PHILIPPI MELAN-
THONIS.

A Vrea formoso facies cum redditur anno,
Et decus è terris se geniale refert.
Cumq; gelu grauis hyberno desæuijt aër,
Vernaq; temperies rebus amica redit.
Et uigor arentes iam uiuidus erigit herbas,
Aut natura nouas sole souente facit.
Iamq; Chelidonio florente remigrat hirundo,
Hospitis & noti tecta reuifit auis.
Cumq; redit foedis inimica ciconia ranis,
Veris & aduentu tempus adesse probat.
Cum uiret omnis ager, cum fronde pullulat arbos
Omnis, & è rupto cortice germen agit.
Iamq; comas syluæ, ramosq; nouare uidentur,
Inde domos auibus fronsq; renata parat.
Arboreumq; nouos nemus induit omne colores,
Vernaq; luxuries gramine uestit humum.
Pròh dolor, hoc alijs perit una uirentibus arbos
Tempore, quæ Clarijs sacra Deabus erat.
Quæq; Deo gratos ipsi speciosa ferebat
Fæctus, & folij nobilioris opes.
Balsameum fruticem decori uelut esse fatetur
Arboreis hortis fama, fidemq; facit.

Aut qualem ille suo de succo spirat odorem,
Quo fragrante nihil gratius esse potest:
Haud secus ante omnes pulcerrima floruit arbor,
Huius et è folijs suavius ibat odor.
Durat adhuc qui spirando, nec desinet unquam,
In cariam ipsa licet stirps redigatur humo.
Campus arenosum Musis est cultus ad amnem,
(Nomen ab undenis fontibus amnis habet.)
Qui facit insignem natura dotibus hortum,
In quo grata tibi germina Phœbe uirent.
Hic diuina rigat crescentes gratia plantas,
Robur ut hæc læto dulce uigore trahant.
Ut decorent olim maturis foetibus hortum,
Ac multi fructum plenius inde petant.
Nec modò sunt teneris sata tempore florida plantis,
Crescendi gratas quas facit esse labor:
Arbor adulta recens natis quin miscet honorem,
Germine quæ fructus uberiore parit.
Quorum tota fruens Ecclesia suauiter usu,
Hunc hortum meritò iactitat esse suum.
Sonus quem nobilitat cultura Dearum,
Hunc iucunda quibus res habitare locum.
Sed nunc mæror agit quas casu motus acerbo,
Flebilis ante annum cuius origo fuit.
Rebus in hoc alijs dum uita repullulat horto,
Vna renascendi non habet arbor opem.
Deserit illa suam moriente uigore salutem,
Quam radice sequi deficiente nequit.

Que quoniam una tulit fructum acceptissima Nuis
Carpere quem magnæ commoditatis erat.
Hæc pereunte dolor turbatas anxius hausit,
His qui mœsticiæ flebile mouit onus.
Hinc Duce cum Phœbo socias tenet ægra puellas,
Cura moram luctu que grauiore trahit.
Arboris extinctum diuinum arente uigorem
Germine, nilq; magis roboris esse dolent.
Cuius odoratis folijs sua uerba notabant,
Hæc seu Graia sono, siue Latina dabant.
Illius hæc fructu potientes robur alebant,
Quo studij ardentis dulce uigebat opus.
Quoq; feracis erant his uenæ in carmina uires,
Materiamq; grauem uerba diserta dabant.
At folijs, fructum illa suis quibus edidit arbos,
Non diuinus odor, non quoq; decrit honos.
In nihilum radix ut se cariota resoluat,
Inq; caduca putrem stirps redigatur humum.
Nulla tamen folijs diuinum demet honorem
Ætas, que uiridi germine semper erunt.
Sic ferat ipsa licet fœtus non amplius arbos,
Ante tamen fructus, quos tulit illa, manent.
Interea redijt reuolubilis annus in orbem,
Arboris ex quo stirps arida facta iacet.
Illius è ramis fructum quia carpsimus omnes,
Hæc meritò acer agit nos pereunte dolor.
Tempora quem reuocant solemnem hæc annua nobis
Et memores animos illius esse iubent. Arboris

Arboris instar eras Musis diuine Melanthon
Fructu, quo potuit dulcius esse nihil.
Te cum deficerent morboſo corpore uires,
Et mors exuias poſceret atra ſenem.
Hei mihi quanta pijs tulit undiq; cura dolores,
Nata recens multis te moriente uiris.
Terra putrem exuias nunc efficit arida maſſam,
Spiritus ante Deum uiuit & aſtra tenet.
Corpus inane parens Gnati modò terra recondit,
Vindicat arx animam præſide tuta Deo.
Hæc tibi gratari quamuis bona tanta decebat,
Hæredem Chriſti quæ ſine fine manent.
Cum tamen ingenio, non aut uirtute ſecundum
Ediderint tuo fata priore uirum:
Non obliuiſci ſinit hæc iactura dolorem,
Turba grauem quam nos fecimus orba tui.
Magnorum mors ſepè uirum denunciat iram
Mœſta Dei hiftoriæ quod ſecus eſſe negant.
Et quas præſca refert longis annalibus ætas,
Quasq; recens paſſim ſecula noſtra gerunt.
Non ne graues caſus deſuncto hæc tota Luthero
Sentiſt ab exequijs illius ora ſequi?
Ingratum ergo uiris orbant cum talibus orbem
Fata, ſequi luctum non pietate caret.
Non obitu crebro tantum impendere labores,
Ingenio ſummi præmonuere uiri:
Nuncia diuinæ quin iræ oſtenta per auras
Viſa, Dei ſignum triſte mimantis habent.

Diro

Diro conspectas audiuimus omine uirga,
Aëris hac regio qua super urbe patet.
Viucere ter digno cum mors uicina Philippo
Esset, & huic morbi triste moueret onus:
Prodigij pœnam quæ dixit imagine pingi,
Quam patris exemplo uellet obire Deus.
Hæc mala ferales urbi portendere scopas,
Progeniem uirgis non ferit ense Pater.
Sed quia tale parum signum curauimus omnes,
Naturæ esse rati sorte iocantis opus:
Consueto reuocare uolens à crimine morum,
Terruit ostento nos grauiore Deus.
Quæ decus astrorum sunt septem insigne triones,
Quæq; sub illarum sidera terra iacet.
Hæc ardere tetro nos igni uidimus auras,
Cum tenebras oriens dimouet inde dies.
Vna dabat fumos, diros pars una cruores,
Additus his signis igneus ardor erat.
Credibile est flammis arsurum talibus orbent,
Hunc Deus in cineres quando iubebit agi.
Prodigio cui maior erat uis illa minandi
Pœnam, mota Deo quam parat ira sequi.
Luce quod hac uisum, pueris qua infantibus olim
Impius Herodes funeris autor erat.
Omne quo se pœna notat fusura cruorem,
Conciliet melior nos nisi uita Deo.
Multa monent armare Deum graue robur in iram
Signa, sed adficiunt illa timore parum. Non

Non iubar heroum sat erat, famamq; Philippum
Antè mori, nobis quàm placuisse potest:
Verùm etiam, ingenij uiuent cui semper honores,
Milichium antè breui Parca maligna tulit.
Qui licet excellens existeret arte medendi,
Non tamen artis opus tunc tulit huius opem.
Penè duos uno nec uos modò sustulit anno
Parca, tamen nullis parcere nata uiris:
Sed dum luget adhuc socerum pia Musa Sabini,
Ipsius exemplo cogitur ille mori.
Heroum ille licet, clarorum hic maxima uatum
Fama foret, mortem gloria nulla mouet.
Sic quem fata uocent hominum scit nemo priorem,
Euocat hunc hodie, cras aliumq; Deus.
Lotichium uatem mors hoc etiam obruit anno,
Cultorem Musis eripuitq; suum.
Cui tamen extingui celebrem non gloria famam
Laudibus ingenij nobilitata sinit.
Sic clarum ingenio Bordingum idem annus ademit,
Cui post exequias nomen ubiq; manet.
Qui quanquam alter erat medicado penè Machaon,
Non tamen extremam distulit arte luem.
Hunc omni uirtute potens dilexerat heros,
Quo Danis atas aurea rege fuit.
A Christo cui nomen erat fatale, Professor
Maximus inuictò pectore cuius erat.
Qui quò quemq; uirum norat uirtute priorem,
Hoc illi ante alios carior unus erat.

Hoc

Hoc erat ante alios cur te magni ipse Melanthon
Fecerit, huic uitæ tempora donec erant.
Quòd si posterior te cœli regna petisset
Hunc grauis hausisset te moriente dolor.
At nunc læta tenent ambos commertia cœli,
Est ubi colloquio dulce sonare Deum.
Plèias aurora bigis cum iuncta resurgit,
Et chelas Phœbo libra cadente leuat :
Occidit exacto cursu tu uita Melanthon,
Et tua deficiens deserit ossa calor.
Vere nouo recipit tellus uelut arida uires,
Rebus & hoc cunctis tempore uita redit :
Sic tumulo mandata nouum tua membra uigorem,
Ut surgant Christo læta uocante, trahunt.
Vernat ut arboreum fœcundo germen in horto,
Cui decus enatum uiuidus humor alit :
Membra uirent terræ uel sic commissa piorum,
Donec ad æternam surgant enata salutem,
Diuinoq; ferant flore perenne decus.
Interea usq; tui sed diue Philippe teneri
Nos desiderio non uetat ipse Deus.
Ut qui fecit opum olim alienos spontè suarum
Heredes, meritò gratia magna manet.
Sic te participes magnorum autore bonorum
Qui sumus, ingratos non sinat esse pudor,
Et quia defunctis ostendi grata uoluntas,
Nî memori sedeant hi tibi mente, nequit :

Has parat exequias tibi Musa Philippe parenti,
Orphana facta diu quo moriente dolet.
Heu te quanta sacris defuncto gloria Musis
Concidit, atq; tuo funere quale decus?
Non doctore suam modò te Germania pubem
Excultam linguis, arteq; mater ouat:
Quin aurora diem roseis uocat unde quadrigis,
Aut tenebras quà nox sole cadente refert.
Aut Notus unde ciet pluuias, Boreas ue serenat,
Hinc petit Albinam missa iuuenta scholam.
Vngaris ora suos cum nummis mittit alumnos,
Ingenuæ hic ut emant sumtibus artis opes.
Diues opum regio sic huc Boemia gnatos
Mittit, & hos doctos inde redire uidet.
Ingenuis fœcunda bonis Silesia largos
Hac etiam sumtus conditione facit.
Sic Prutena frequens adit, hanc Pomeranaq; pubes,
Et celebri dignam censet honore scholam.
Sic, licet huic studijs Academia clara sit ipsi,
Hanc urbem patrio Danus ab orbe petit.
Sic hanc Suecus adit iuuenis, sic Liouus urbem,
Per mare, terrestrem quod negat inde uiam.
Sic alijs iuuenes huc è regionibus adsunt,
Quas sua Teutonicis distulit ora plagis.
Hinc loca dimoueant quamuis longissima gentem
Italiam, & studijs clara sit ipsa suis.
Gallia sit doctis quamuis cultissima Musis,
Et uia sub nostras longa sit inde plagas:

Huc

Huc tamen ex illis multos tua fama Melanthon
Traxit, & has oras fecit adire, locis.
Multi te studio tantum petiere uidendi,
Tædium huc longas nec superare uias.
Maximus extremum quæ terminat ambitus orbem,
Nominis hæc nescit fama latere tui.
Itala te tellus Germanis inuidet oris,
Teq; dolet dici non potuisse suum.
Quemq; tibi conferre parem uirtutibus ausit,
Non habet, inuidia causa fit ille pudor.
Talem cum dederint te fata, negabimus æquum
Nos desiderio sæpè dolere tui.
Qua ducente fugit fato tua uita sub umbras,
Hebdomas historijs nobilitata uenit.
Quarum noticiam recolant ut sæpè minores
Conuenit, & ueterum gesta subinde legant.
Paschatis hoc festi sanctum celebrauit honorem,
Tempore gens, placuit quæ magis una Deo.
Hanc seruare diem quia lex diuina iubebat,
Quæ toti populo ritè tuenda fuit.
Angelus Ægypti cælo demissus in oram,
Matre satos primum sustulit ense mares:
Sed non exitio dedit Israëlitida gentem
Tunc unà, uoluit quam superesse Deus.
Fas erat historiam memori quam superesse Deus.
Hinc ea solenni more notanda fuit.
Quam qua gens addicta Deo celebrare solebat,
Historiæ alterius claret honore dies. Hæc quæ

Hac quia luce cibum Cerealem prima facultas
Carpendi populis facta uolente Deo est.
Caelestemq; cibum eripuit penuria Mannam,
Tempore tam longo quem dedit ante Deus.
Pauit ad hunc diuina diem quo gratia gentem
Bis uiginti annos dum mora longa terit.
Obsidione dies Solymam idem exercuit urbem
Primum, autore Tito quae duce facta fuit.
Hanc etiam Augusti claram uictoria lucem
Reddidit, Ausonij qui caput orbis erat.
Te Mutinam Antonij pulso cum uindicat urbem,
Praesidijq; minas uincit, et arma tui.
Hoc etiam populis dux anni tempore Moses
Primum Aegyptiaco fecit ab orbe uiam.
Cum sexcenta uirum grassanti pone Tyranno,
Millia praesenti duxit ubiq; Deo.
Praeter foemineum sexum, teneramq; iuuentam,
Penae carens numero quae quoq; turba fuit.
Huic ductoris erat populo uice praemia nubes
Tempore, quo lucem spargit ubiq; dies.
Nocte uiam praebat eundo flamma per auras,
Ne qua retardaret causa laboris iter.
Tertia post ceptos iam lux erat orta labores
Migrandi historiae contigit huius opus:
Nocte priore uiam uento siccante per undas
Punicei stagni fecerat ecce Deus.
Stabat aquae moles imitantis imagine murum,
Diuiduoq; uiam fecit utrinq; streto.

Prima legit quamuis trepidans uestigia Moses,
Cui firmans animum fert Deus ante pedem.
Pone metum comites fingente pericula primum,
Credere uix audent seqs, suosq; uadis.
Dispescerat aquas mirè uia lata minaces,
In morem scopuli stabat uiring; liquor.
Inter aquosa gradum iuga sic proferre uideres,
Et uada calcari sicca, uiamq; legi.
Quæ prius à populo nubes discreuerat hostem,
Præuia nunc miris cernitur ire modis.
Quæ pietas orare Deum tunc iusserit omnes,
Ipsa sat historiæ quemlibet acta docent.
Sæpè gerens humeris dilectam pallida prolem
Mater ait: clemens ô precor esto Deus.
Effice felicem contingat ut æquoris oram
Pes meus, & da uis ne qua refundat aquas.
Has, aliasq; illo Deus anni tempore gessit
Historias, quo te fata Philippe necant.
Exanguis terræ qua luce dicauius artus,
Natalem Romæ discimus esse diem.
Namq; locum hæc Princeps muro signauit aratro
Romulus, & fieri nobile cœpit opus.
Sic Romam fundant primi qua luce labores,
Flebilis exuuias excipit urna tuas.
Impia quæ quantum doctrinam errore prophanat
Vrbs, autore Deo quæ patefacta fuit:
Vindice discussis tantum te nacta tenebris
Lucis, & est eadem dulce secuta decus.

Anni etiam spacio, quo te lux ultima uidit,
Historiæ Troiam ui cecidisse canunt.
Quæ uictore tulit Graio expugnata ruina,
Et patrias hosti uicta dicant opes.
Præterea propiore geri quam uidimus æuo,
Hac anni historiam parte referre iuuat.
Ter, deciesq; nouis se frugibus induit æstas
Interea, toties seq; reduxit hyems.
Saxonix uires dux illo armauerat anno
Ianfridericus, ut hac bella moueret ope.
Hec te causa grauem pugnam accendit in iram
Carole, Romani qui caput orbis eras.
Vincenai uehemens exercuit ardor utrunq;
Sed grauis ambiguum pugna diremit opus.
Est locus euentu tali celebratus ad Albin,
Molberge oppidulo proximus ille iacet.
Hic Albinus aquis discreuerat alueus ambos,
Impetus ad pugnam rarior unde fuit.
Ultra Caesar erat, Princeps cis fluminis undas,
Vincendiq; diu captat uterq; locum.
Esse uadum audierat breue tutis Caesar arenis,
Agmina qua sua mox præcipit acer agi.
Perq; nouas artes inuadere destinat hostem,
Quem cautum pietas non satis esse finit.
Fortè diem festam iam temporis ordo trahebat
Sancta bonus princeps uota uolebat agi.
Audiit ergo Dei quæ dogmata præco docebat,
Nec uasrum interea cauit in hoste dolum.

Nam dum doctrinam cœlestem audire uoluntas
Suadet, & insidias iam fore nemo putat.
Cæsareus strictos exercitus ingerit enses,
Agmen & hostili cædit inerme manu.
Sic dum coniunctis nec uiribus arma capessit,
Nec socios acie munit, ab hoste cadit.
Hei mihi quanta rapit dirum hîc uiolentia Martem,
More fluentis aquæ sanguine riuus abit.
Hæc fortuna uiros aut desperare salutem,
Aut tentare fugam, quæ datur illa, iubet.
Quod si quos animosa facit se opponere uirtus,
Vnum sæpè decem cæde furente necant.
Nec sine clade tamen uictoria parta suorum
Hæc hosti, ferro fusus utrinq; cruor.
Ista procella Ducem fortunæ dira fatigat.
Saxoniz, at fortem mens generosa facit.
Namq; licet gerat inferior rem robore princeps,
Non urgente tamen corripit hoste fugam.
Sed præstans animo præsentis dimicat heros,
Nec subito finem deditioe facit.
Ingentem clauam manus illius una gerebat,
Edidit hoc specimen roboris ille sui.
Congressos secum ille uiros hac strenuus audet
Sternere, quos forti uulnere dextra domat.
Nec nisi se denso compulsus ab agmine passim
Dedit accepto uulnere, uimq; tulit.
Rem tunc signa geri magnam miranda docebant,
Solis ab æthereo quæ dedit orbe iubar.

Ipse pij casu quasi principis anxius isto
Sanguineo fulgens lumine Phœbus erat.
Heu quantos uictæ lux attulit ille labores
Saxonie, quæ tum pressa sub hoste fuit.
Qui tamen indomitas gentes exercuit iram
Mitius arguerat quàm fore fortè metus.
Nam quamuis impunè graues exposcere pœnas
Posset, & hic belli libera iura sequi:
Non tamen illius uictum mens sauit in hostem,
In rabiem uirtus non generosa uenit.
Ut Leo magnanimus strato finit hoste furorem,
Hunc multare ferox morte nec ille solet.
Sic satis heroëm sua quem natura creauit,
Esse uiro uinci non potuisse solet.
Hanc diuina modo tali rem gratia rexit,
Ut foret inuictum mitior ira Ducem.
Quos penes imperij fatali lege potestas,
Ipse manu ueluti ducit ubiq; Deus.
Præfinitq; modum, quo res adeantq; gerantq;
A solo pendent principis acta Deo.
Sic tum gesta Dei nutu res, Caesaris iram
Lenijt ipse, uolens nil uiolenter agi.
Capto Leucoream cum principe cingeret urbem
Victor, & hæc cesit deditioe minis:
Nil mito contra sancitas foedere leges
Tentat, eum pietas quas uiolare uetat.
Huic quamuis esset grassandi impunè potestas,
Res tamen atrocem nulla locuta fuit.

Sed quod sparsa cremauerunt incendia pagos,
Et ferus agricolis miles ademit opes:
Militis ascribi debet petulantibus ausis,
Impius inuito qui duce multa facit.
Non sine clade geri multorum prodiga possunt
Arma, bonis pariter bella, malisq; nocent.
Hac ibi Saxoniam tetigere pericula gentem
Tempore, quo uernos sol facit ire dies.
Quo petijt mundo ualedicens astra Melanthon,
Alterius membrum factus et ipse scholæ est.
In qua quæ docuit mortales ipse magister,
Discipulus repetit cuncta docente Deo.
Quæq; fide quondam lucente futura uidebat,
Illa uidens animum nunc saturare nequit.
Et ceu fidus erat uiuo collega Luthero,
Sic nunc ante Dei uiuit uterq; thronum.
Sicut Elisa senex uati successit Elia,
Illiusq; datas cœpit obire uices.
(Illum ubi flammanti curru Deus intulit astris,
Et uiuum æther eam iussit adire domum)
Sic successorem iusso migrare Luthero
Te uoluit donis clare Philippe Deus.
Carpitis ambo pari fructu nunc gaudia cœli,
Quorum non usum finiet ulla dies.
Hic iam non odio datur exercere sophistis,
Liber ab inuidiæ scommate semper eris.
Non uelut antè tuum fortune ferre procellas,
Vindicat à cunctis altera uita malis.

Qui status in terris erat hic scrutante Luthero
Gentis amat Christi quam ratione Deus.
Ore refers illam turbari lite docentum,
Qui turpi rixas ambitione mouent.
Quorum dira gerat discordia flebile bellum,
Que sit acerba pie pacis ubiq; lues.
Obstupet, hæc aures tangunt ubi dicta, Lutherus,
Fusus est ante Deum fundit ab ore preces.
Orat est ut tali tegat illam à peste uicissim,
Nec sinat errores lite furente seri.
Cæpit adhuc labi pax te uiuente Melanthon,
Qui tamen adsertor maximus huius eras.
Dum tua sæpè graues uicit patientia morsus
Inuidiæ, opponi passa nec illa fuit:
Sæpè tibi pulcræ peperere silentia laudem,
Zoilus ad pugnae quando uocabat opus.
Maior erat uirtus quam ui, pugnare ferendo
Liorem, patiens cor tibi cuius erat.
Sed te curarum tempestas magna grauabat,
Dulcius unde mori, quam superesse fuit.
Vnde Deum assiduis uotis urgere solebas,
Demeret ærumnas ut tibi morte tuas.
Ab memini faceres hæc cum mihi uerba uicissim,
Non leuis est nobis quæ meminisse dolor:
Ægra breui faciet curam mea uita pœtis,
Cum terræ exuias morte soluta dabit,
Quam non ipse mihi seruari longius optem,
Nostra suis dum sunt tempora plena malis.

Dixi, fatidicam nec lusit opinio mentem,
Namq; breui uenit post tibi summa dies.
Vatis ad exemplum quam noras penè futuram,
Tàm presaga tuæ mens tibi mortis erat.
Hunc quam uenturam antè diu præuidit ad annum,
Quo tibi & infestas intulit illa manus.
Tres, deciesq; Dei tua sex compleuerat annos
Nutu uita, mori quando coacta fuit.
Magnis esse uiris fatalem exempla fatentur
Hunc annum, historie quæ tibi multa dabunt.
Cum magno (mirum) tibi magne Philippe Luthero
Ætas una fuit, iussit & una mori.
Vna duobus uti sua uitam clauderet etas,
Quos uirtute pares nemo fuisse negat.
Iam mihi si laudum decus omne referre tuarum
Mens foret, ingenio clare Philippe tuo:
Nomina tentarem dare uernis floribus amens,
Quot'ue cadant gutta, cum pluit imbre, loqui.
Aut quasi littoreas numerare uiderer arenas,
Aut siccare maris uelle furenter aquas.
Discipulo cari sat præceptoris honores
Sit tetigisse, magis nil mea Musa potest.
Si uires tantas in carmine fata dedissent,
Quantus in hac omnes antè arte Maro.
Gloria seu uatum clarorum maxima Naso
Quantum, aut Stigelij Musa diserta ualet:
Non tamen ad laudum mihi robora tanta tuarum
Sufficerent cœpti grande laboris opus. Deductum

Deducunt tenui Musa mihi carmine riuo,
Cui steriles torpens uena ministrat aquas.
Ergo dabis ueniam meliori ô digne Melanthon
Versu, indocta rudem quem mea Musa facit.
Nil tua laudis eget nostræ clarissima uirtus,
Fama mori nunquam cuius ubiq; potest.
Maximus ipse tamen sis laudum ut præco tuarum,
Non illas alij sat celebrare ualent.
Donec agant cursus in eandem flumina partem
Et pluuias labi desuper aura sinet.
Æquora donec arent aratæ spumea puppes,
Et uarias merces unda marina uehet.
Donec aquas habitent pisces, auium agmina syluas,
Perq; uices æstum cedere cogat hyems.
Et terat assiduos rerum natura labores,
Ac solitas leges pergat obire parens.
Nox alterna diem tenebris dum mutet opacis,
Astra suum fundant donec ab axe iubar.
Donec in hoc alijs morientibus orbe minores
Viuant, posteritas semen ut inde trahat:
Semper honorato tua nomine fama Melanthon
Viuet ab exequijs maior ubiq; tuis.
Edidit ingenij solers quos arte labores
Cura tui, haud æui uis abolere potest.
Exangues diram uim tantum exercet in artus
Mors, animam nullo iure maligna tenet.
Ingenio quondam qualem te fata uolebant,
Paruus adhuc dederas maxima signa puer.

Te fore magna uirum magnum argumenta docebant
Indole quæ morum nobilitate dabas.
Nec non ingenij præstantis acumine, iam tum
Heres quo fieri uisus honoris eras.
Extulit ipse sui cognati Capnio dotes,
Has quia diuino semine uidit ali.
Qui licet ipse docens linguas excellat, & artes,
Hunc fore præstantem se magis ipse uidet.
Hinc Duce Saxonie Friderico Capnio quondam,
Ut regat Albinam fortè uocante scholam:
Huc consanguineum fato suadente Philippum
Mittit, & huic oneri posse sat esse uidet.
Corpore paruus ubi uenit ergo Philippus in aulam,
Maximus ingenio qui tamen esse potest:
Princeps dum tenues membrorum iudicat artus,
Capnio quem puerum miserit ille rogat.
Et iubet explorent quidam horum examine uires
Ingenij, doctos quos habet aula uiros.
Qui foret, ille Duci cur missus homuncio rident
Corporis esse rudem quem ratione putant.
Sed primum acris ubi specimen censura requirit,
Vim uox diuinæ reddita mentis habet.
Et cum Doctores hi magni nominis essent,
Esse pares iuueni non potuisse dolent.
Hac edoctus ubi est Princeps de laude Philippi,
Hunc fato missum conicit esse scholæ.
Debita cui statuens stipendia præficit illum,
Et tibi collegam diue Luthere facit.

Dum studium ille puer discendi exercuit artes,
Quas nisi mente sequi nemo sagace potest:
Ingenij magnum uires hausere uigorem,
Cum tenero creuit corpore cuius honos.
Sunt dum nacta suam crescendo robora finem,
Mens huic maturo iudicioq; fuit.
Tum uerò è paruo micat ingens corpore uirtus,
Inq; dies multum roboris aucta trahit.
Tunc qualem ingenio, qualem et uirtute dedisset
Hunc Deus, indicio cura laboris erat.
Passus abire fuit nullam dum segniter horam,
Qua graue non studij continuauit opus.
Eximias profitens quin mentis acumine dotes
Officij arderet munus obire sui.
Sedula sicut apis terit orto uere labores,
Aërios succos dulceq; fingit opus:
Haud secus ipse graues operandi uincere curas
Visus es ingenij fama Philippe tui.
Non ignaua quies tibi tempus inutile fecit
Vnquam quin faceres quale decebat opus.
Quin aut Graia stylo mutare scriptas Latino,
Siue nouos faceres arte sagace libros.
Consuleres' ue alijs autorum sensa docendo,
Vtilis exponi quos erat arte labor.
Tradendo' ue uiam discendi gnauiter artes,
Gens humana quibus tota carere nequit:
Aut tua quin Latiam, aut Graiam facundia linguam
Illustrarem studij redderet arte sui.

Scribens

Scribendi ue uiris, loca quos longinqua tenebant,
Exigeres totos sæpè labore dies.
Assidue urgerent te magna negocia curis,
Consilij peterent teq; frequenter opem.
Posceret aut doctas te turba scholastica chartas,
Scriptas artificem te moderante manum.
A magnis aliunde uiris seu missa ueniret
Litera, quæ curæ lecta mouebat onus.
Nulla dies abiit scribendi libera curis,
Quotidie calami tale uigebat opus.
Tempore quin uno uiginti sæpè tabellas,
Aut plures peregrè scriberet arte manus.
Non opis humane has operas tolerasse uidetur
Vis ea diuini roboris instar erat.
Triuerit hos cum perpetuo tua cura labores,
Mirum non oneri succubuisse senem.
Robur erat quam uile tuis, quam debile membris,
Et tamen has curas sustinuisse potes?
Viribus inferior sed quanto corporis ibas,
Ingenij tanto robore maior eras.
Hac uirtute Deus, dedit hac te laude priorem
Cunctis, hoc hominum nemo negare potest.
Roma suo quales Ciceroni sanxit honores,
Et decus hæc gnato quale dicasse potest:
Patria tale suum te lumen habere fatetur,
Quemq; tibi anteferat, non habet ora uirum.
Quod solet esse graui pavidis discrimine nautis
Ancora cum tumidas turbo fatigat aquas: F. 106

Hoc patriæ magnis tua rebus idonea uirtus,
Difficiles casus quando ferebat, erat.
Cum, quem fata dabant, cursum tua uita peregit,
Mors tibi consortem sustulit antè tori.
Te grauis absentem peregrè cùm causa uocasset,
Et procul inde sitas iussit adire plagas.
Astulit ille tibi mœrorem casus acerbum,
Te magis angebas unde dolore senex.
Alterà quæ uitæ tibi pars erat optima coniunx,
Dum peregrè ipse manes, cogitur ægra mori.
Triste mori sociam lecti præsentè marito,
Ast absente magis coniuge triste mori.
Fama pudiciciæ cum sancto qualis Abramo,
Coniugij exemplum nobile Sara dedit:
Tale tori uestri decus edidit apta pudico
Coniugio pietas, moribus apta bonis.
Vos ornastis enim uitam qua laude iugalem
Ambo, fama mihi publica testis erit.
Vix monstrare pares uobis uirtute maritum,
Et nuptam possunt secula nostra duos.
Namq; parem ceu nostra tibi desiderat ætas,
Sic non uxori laude secunda fuit.
Vos exercitio uirtutum addicta uoluntas
Indignas uetuit res pietate sequi.
Mira dedit suauem totam concordia uitam,
Mutuus armari lite uetabat amor.
Edidit ille mares binos, totidemq; puellas
Pignora legitimi non nisi pulcra tori.

Quorum

Quorum uni uitam mors prematura peremit,
Ætas dum tenero flore trahebat opem.
Alter, idem qui nomen habet cum patre Philippo,
Viuat & esse probum se pietate probat.
Mitis ad exemplum sua quem natura parentum,
Huic sit ut à uicijs mens aliena, regit.
Natarum una tibi Peucere dicata marito
Nupta, fuit nullo te nisi digna uiro.
Quam tribuisse Deum tali tibi fœdere credis,
Quo sua cuiq; uiro nupta uolente datur.
Qua dignam uirtus sua coniuge quenq; fatetur,
Hanc solet ipse tori lege dicare Deus.
Te uirtute uelut non excellentior alter,
Nec prior ingenij laudibus esse potest:
Sic illo generum socero te fata uolebant,
Qui nec laude parem, nec pietate uidet.
Quicquid ad ingenij dotes spectare uidetur,
Hoc tibi donorum contulit omne Deus.
Sed cur laude uehat te nil mea Musa necesse,
Huius enim uirtus nil tua laudis eget.
Publica quam passim claram sua fama tuetur,
Nec celebri dignam semper honore negat.
Altera nata tori consors est facta Sabino,
Quem quoq; præstantem nemo fuisse negat.
Cui licet hac uitam cum coniuge fata necarint,
At uiuace tamen laude superstes erit.
Casibus ô infelicem fatalibus annum,
Mors fera quo socerum teq; Sabine necat.

Fama refert, ubi defunctos nece comperit ambos,
Barbariem miris exiluisse modis.

Cui de successu rabies spem fecit inanem,
Infesti doctis plena fauoris erat,

Orbatas ueteri quoniam solamine Musas,
Insidijs tuto posse putabat agi.

Destinat externis huc ergo furenter ab oris
Vi penetrare, moram nec finit ira sequi.

Sed dum adfectat iter docet obuia fama morari,
Hac alios doctos semper in urbe uiros.

Qui non arma minus uenienti animosa minentur,
Quam tulerit Musis antè Philippus opem.

Mota metu rabies iram desperat inanem,
Et uidet hæc aliam poscere cepta uiam.

Audierat gentem quadam regione morari,
Insignes morum simplicitate uiros.

Tingit as hodie à patrio quo flumine dicunt,
Qui terræ fœtos irrigat huius agros.

In qua Musarum tutores lite moueri
Ad pugne docuit flebile rumor opus.

Hanc uastare uolens saeuam se mutat in ursam.
Bellua, remq; nouis tentat obire modis.

Ut cum mota canem rabies seuire coëgit,
Letali morsu bruta, uirosq; petit.

Acta furore parat fera sic euertere gentem,
Imminet insultans illius ergo plagis.

Ruinciat hæc uates prohibenda pericula Phæbo
Stigelius, rabiem ni tolerare iuuct.

Haud mora, praesidio comitante propinquat Apollo,
Ut solite vires experiatur opis.
Stigelioq; parat tentare satellite pugnam,
Vincendi quam tunc ardor utrinq; parat.
Gesta diu ancipiti res est certamine palmae,
Victor in hoste decus donec Apollo tulit.
Qui quia Stigelij parit hinc uirtute triumphum,
Texerat auxilio qui grauiore Ducem.
Hunc uirtutis ut eximia monumenta manerent,
Vnum ursae perimens amputat ille pedem,
Quem dat habere uiro titulis insigne superbis,
Has grates uati rettulit ille suo.
Vrsinum inde pedem radians gerit annulus auro
Illius, & gestam rem meminisse monet:
I nunc, & iacta Musis inimica uideri
Barbaries, patriam uiq; lacesse meam.
Præstantes licet inde uiros uirtute uocârint
Fata, quibus te uis magna domare fuit:
Leucoream tu siue tamen tentaueris urbem,
Aut aliam, frustra surget in arma furor.
Et doctos, quos seruat adhuc sua uita, tuendi
Acres se studio robur habere putes.
Verum est te uirtus exercuit una Philippi
Plus alijs, doctos quos tamen esse tenes.
Sed tibi propterea temerè ne finge triumphum,
Quem tibi sperandi copia sola datur.
Hinc recitare preces, tua quas sub agone Melantheon
Eudit lingua fidem corde fouente, iuuat. iudicium

Indicium morbo faciente *suprema minari*

Fata necem, has iteras uoce subinde preces:
Conditor ô coeli, terræq; marisq; hominumq;

Qui regis omnipotens, quicquid ubiq; Deus.

Cum Gnati spirante sacrum tu numine motum,
Adfer opem in medijs tutor ubiq; malis.

Humani generis de semine collige cœtum,
Vnum qui studeat te celebrare Deum.

Nominis usq; tui per nos ut gloria crescat,
Organa redde tuæ laudis ubiq; Deus.

Et rege nos omnes, ualidas & suffice uires,
Fac tua nos bonitas hic & ubiq; regat.

Hanc etiam formam pietas audita precandi
Est tua, cum faceres uota Philippe, sequi:

Vera tui eterni qui uiuis imago parentis,
Christe mea sortis tu miserere Deus.

Qui crucis ob nostram tolerasti probra salutem,
Adq; domus superas hinc rediisse potes.

Qui uis agnosci mediator, & autor haberi
Æternæ uitæ, quam dare Christe potes.

Tu nostri miserere redemptor, & optime uindex
Contra uim Satana, quam procul ire iubes.

Tu rege, tuq; tuæ bonitatis idonea redde
Vasa tuo motu, quo pia corda foues.

Et biduo antè uocant quam fata *suprema sub umbras*
Hæc imitante preces pectore uerba facis:

Christe meis (dixti) è manibus mihi nemo potenti
Auferet insidians robore raptor oues.

Ergo suam tua pergat ouem me dextra tueri,
Et frustra Stygij scuiet ira lupi.
Te miseris iterum nobis autore potestas
Esse Dei gnatos hac ratione datur.
Et fieri heredes uitæ omne sequentis in æuum,
Christe fide qui te non dubitante colunt,
In te spes dominum mea solum immota recumbit,
Fallere quæ mentem te duce freta nequit.
Has effata preces extremas lingua Philippi,
Hæc quoq; corde Deum uota precante facit:
O tantis subiecta malis Ecclesia curæ
Sit tibi perpetuò me moriente Deus.
Turbet ut hanc rixis discordia nulla docentum,
Tu rege, daq; regi se patienter ament.
Quamq; meo iuui uigil ipse labore tot annos,
Fac florere statu prosperiore scholam.
Seq; piosq; Deo sic commendare minores
Audiri moriens ille, scholamq; potest.
Nunc Augusta gerit quæ te rectore Georgi
Munia, quæ claro nomine Maior obis.
Qui uelut ingenij famam celeberrimus edis,
Et procerum meritò diceris esse iubar:
Sic æquas uirtute, sonas quam nomine, laudent,
Maior ut ingenio, sic pietate manes.
Cui canis ætas ueneranda meretur honorem,
Maius & has dotes pondus habere facit,
Cui Deus officij fortunet ubiq; laborem,
Et ferat in tali munere præses opem.

Ac sicut

Ac sinat incolumem matura senecta sequatur,
 Quam duris onerent tædia nulla malis.
 Ut seruire diu studijsq; Deoq; docendo
 Possis, & solito more iuuare scholam.
 Incolumes alios sic in statione docendi
 Seruet, opemq; ferens adsit ubiq; Deus.
 Et tegat usq; suam patrio ille favore Sareptam
 Tutor, & omne mali cogat obire genus.

ELEGIA FVNE-
 BRIS DE CONIUGE
 DOMINI PHILIPPI ME-
 LANTHONIS.

Sole sub occiduas fuluum ducente leonem
 Vndas, & Boreo pisce leuante caput.
 Sydus ubi uideas iam Phœbi emergere coruum
 Lumine, casta tibi nupta Philippe cadit.
 Cara tibi coniunx languentem reddere uitam
 Cogitur, ac dura a mortis obire uicem.
 Dum Christo dilecta graues Ecclesia causas
 Te peregrè iusso forsitan abesse gerit:
 Eripit absenti dulcem mors improba nuptam,
 Vim dare maiorem possset ut ille dolor.
 Coniuge præsentem priuari triste maritum,
 Tristius absentem talia sata pati.

Tu pro laude Dei dum ferre pericula uindex
Doctrinae, nobis quam dedit ille, potes.
Et foris exerces diuini nominis hostem,
Coniunx exuuias poscitur agra domi.
Quae tecum unanimes cum casta tot egerit annos,
Hanc absente doles te potuisse mori.
Ore quod extremò ualedicere nulla potestas
Contigit, haec cura res simul auget onus.
Sed licet augetet tua morbi absentia uires
Matronae, illa tamen fracta dolore nihil.
Sic tu cum noris heredem uiuere coeli,
Te minus exerces inde dolore senem.
Illa tibi luctum solatia uera piorum,
Qua Deus ipse iubet, conditione leuant:
Non perijsse, datam sed ueram huic esse salutem,
Sorte frui uita sed meliore tenes.
Esse tibi ereptam scis hac non lege, sit hanc ut
Hora reuisendi nulla datura locum.
Non procul esse diem, nosti, qua letior ambos
Ante Dei sedes iunxerit una thronum.
In domino potuere mori quicumq; beati,
His dare mors uitam non abolere potest.
Illa pijs gratam requiem solatia praestent,
Cedit agens animum qua redeunte dolor.
Has humana uices incertis sustinet horis
Vita, Dei nutu cogitur illa mori.
Haec nos conditio manet, ut qui uiuimus omnes,
Lex olim miseros urgeat una mori.

Nec prece, nec precio, rigidis'ue retunditur armis

Mors, rabido uictrix robore semper abit.

Sic pietatis eras quanquam cum coniuge miræ

Exemplum, mors est mota Philippe nihil.

Quin tibi dulce tibi solamen ademerit Euani

Illam tuam, peregrè te remorante domi.

Dum foris excipiunt te mille pericula rerum,

Castam domi coniunx desinit esse super.

Sed demississe putat cui uitam reddidit illo

Auso, nunc datur huic qua meliore frui.

Reddat ut exuias mors corporis atra sepulcro,

Non animam tali lege tenere potest.

Sic quam matronæ pietas laudata reliquit,

Corpore laus poterit non percunte mori.

Huic in membrorum sua sunt modò iura salutem,

Spiritus inde poli sidera liber adit.

Sic qui uirtutem meritò comitantur honores,

Cum perit, incolumes, uita caduca manent.

Debita uirtuti nullo laus occidit æuo,

Mortuus hac etiam quis superesse potest.

Sic cum matronam suffragia publica laudent,

(Viuerè cui similem uix pietate putem)

Non adiment illi quæ sitam secula laudem,

Viuet honos famæ, corpus inane iacet.

Afferet eximio laus se dum clara marito,

Ingenij magnam quam ratione tulit.

Coniugis haud alios laudatæ fama latebit.

Cum claro coniunx uiuet ubiq; uiro.

Huic animi dotes præclaras fata dicarant,
Semina naturæ quæ melioris erant.
Nulla pios illi scœdabant crimina mores,
Casta pudiciciæ corda regebat amor.
Nescia mens uicijs hanc indulgere uetabat
Quicquam, cui pietas non erat apta, sequi.
Vtq; uiro mentem mirè castam esse tenebat,
Sic tulit huic ingens uita pudica decus.
Coniugij exemplo non hoc reperire licebit
Pulcrius, haud illam rem sine teste loquor.
Publica præsidio se sepè leuabat egestas.
Illius, huic fidam ferre solebat opem.
Illius assiduè spectare liceret ad aedes,
Quos ope solari uisa benigna fuit.
Quos miseros quocunq; modo fortuna uolebat,
His ea ceu fidum semper asylon erat.
Illius auxilio se solabatur egestas
Multorum, haud aliàs quæ releuata foret.
Hæc me uera loqui, te conscia Leucoris urbem
Testor, erat, qualem lingua fuisse refert.
Matre gemit qua nunc paupertas orba, nec ipsam
Se uice matronæ tum perijsse dolet.
Nostra pares illi non multas secula norunt,
His præstans hodie foemina rara bonis.
Moribus hos omnes castis æquare laborent
Exemplum, esse pias quas pia uita probat.
Præstantem ante alias matronam multa fatentur
Dona, quibus claram nemo negare potest. C. 100

Cum foret hæc nutu diuino nacta maritum,
Ingenij cui laus nomen ubiq; daret :
Nulla tamen potuit mutare superbia mentem,
Huic odio uicium tam graue semper erat.
Dedecet ingenuos uentosa superbia mores,
Non pietas fastu uera tumere sinit.
Quisquis es illicito temerè qui more superbis,
Infestum huic uicio noueris esse Deum.
Tota piæ uitæ ratio laudanda probabat
Matronam, uicijs non dabat illa locum.
Hinc tenui contenta habitu, nec prodiga rerum
Vixit, ut hæc ætas uiuere foeda solet.
E miti grauitas uultu iucunda micabat,
Nec nisi dulce pij pectoris omen erat.
Sermo pudicus erat generosæ mentis imago,
Index qui taciti pectoris esse solet.
Ipsa professa pio fidam se pectore matrem
His, quos paupertas triste grauabat onus.
Quod si nunc cuperem cunctas ex ordine fari
Laudes, materię quale pateret opus ?
Hanc tibi non aliam debebant fata Melanthon
Nuptam, qua modo tu coniuge dignus eras.
Carior huic fueras, sibi quàm fuit ipsa, pudico
Dilexisse senem semper amore potest.
Quam uoluisse liquet Catharinam fata uocari,
Conueniens castis moribus illud erat.
Virtutem pietas omnem studiosa fouebat,
Præsida qua morum floruit omne decus.

Doctrina teneris quae fontes hausit ab annis,
 Quae facit aeternum nosse professa Deum.
 Hinc quantum ipsa tulit vires maturior aetas,
 Auxit et huic tantum se pietatis amor.
 Non dubium est illam cum sancto saepe marito
 Auertisse Dei uoce precante minas.
 Nos ob communem cum magna pericula culpam
 Mansissent, nisi sic linqueret ira Deum.
 Saepè preces, lacrimaeq; Deum flexere piorum,
 Parceret ut dignis illius ira premi.
 Senserat ecce sui fatalem funeris horam
 Et matrona Deo prona uolente mori:
 Orat ut absentem mala ledant nulla maritum,
 Ad caros redeat saluus ut ille lares.
 Inde domum totam commendans ore supremo,
 Seq; animamq; Deo cernitur egra mori.
 Corpus auara dedit sic mors exanguie sepulcro,
 Spiritus in caeli sede receptus ouat.

ECLOGA DE OBITU
 TV PHILIPPI ME
 LANTHONIS, SCRIPTA A
 GEORGIO PURKIRCHER.
 AMYNTAS. MOERIS.

Salue ô iam longo non tempore uise sodalis.
 M. Salue et tu dilecte loco mihi fratris Amyntae.
 Natis

A. Natiuus quo Meeri tuo rubor ore recessit
Cur palles? morbum color hic in corpore prodit.
Quid frons cana, quid hanc gemebundus scalpis, an
Per tua serpendo grassatur ouilia morbus? (ullus
Aut iam uere nouo pecudes contagia torquent?
Deniq; cur hodie solenni ueste superbis,
An noua solus habes intra tua limina festa?
Cum totus leto pagus nunc sudet in agro,
Desidia stertens secura quid ocia ducis?
Agricolis uerno grauius nil tempore totus,
Multiplices propter per prata & rura labores,
Assert. expertus nemo illa negauerit, annus.
Et tua tota domus simili torpore pigrescit?
Quin saltem mandas tua pinguia rura ministris
Excolere, aut flammis uiridantia prata repurgas?
Ladunt umbrose surgentia gramina spinae
Et quoq; messorum falces lentore morantur.
Non hoc ista decet tranquilla ignauia tempus.
M. Non equidē inuideo fardas pinguedine buccas
Que tua adhuc, malē iam nictantia, lumina claudet.
Ceu lituos infles, aut grandes uentribus utres.
Et nostro memini tales in corpore uires,
Proximus at totus pressit me duriter annus,
Fortuna aduersas uariē sufflante procellas.
Magna domi, maiora foris fluxere pericla
Me contra, & seuis tumuerunt equora uentis,
Cuncta mihi pelagus fuerant, rapida omnia syrtes,
Vi neq; mirarer tanto si pondere fati

Hæc mea, quæ superest languens, oppressa fuisset
Vita, & succumbens patiendo mortuus essem.
Hinc facies palletq; cutis uix ossibus hæret.
Mœror edax animi uires & corporis aufert.
Ocia sollicitus mea ne mireris Amynta,
Si nescis, hodie fatalem perficit orbem
Annus, ubi immites Philomelæ stamina Parca
Ruperunt, miserè febrili tosta calore.
Ista dies atro cunctis signanda lapillo
Lugubres renouat uoces, & mœsta reportat
Cum lacrimis longo querulos examine luctus.
Ultra Sauromatas, extremos inter & Indos
Si ferar, at meliora Deus det, ab hostibus exul,
Cœlesti quoties lux ista resulserit orbe,
Gutture tunc questus, lacrimas tunc lumine fundam.
Pinguibus & nostras lucentes ignibus aras
Accendam, sua erunt Philomelæ sacra sepultæ
Annua, lux fastis hæc est iungenda uetustis,
Scribeturq; noui festi, Philomelia, nomen.
Sic Pan curet oues mihi, sic foetura bidentum
Augeat alma greges, repleant multrale capelle.
Huc ades & trito mecum hoc in limine siede,
Aut cape quam cernis contextam ex uimine sellam.
A. Vera refers, uariæ sed cæco in pectore cura
Talia nos meminisse uetant, nec publica nostras
Ignauas mentes, ceu propria damna molestant.
Cum Philomela suæ finisset tempora uitæ
Oceano pullos tunc matutina uocarat

Gallina, & reliquis stellis coniunxit olympi,
Quod, bene si memini uerborum, Pleiades, astrum
Dicitur à doctis, ut me meus ipse docebat
Filius, hac linguam Græcam qui discit in urbe.
Tempore quo multus cælo delabitur imber
Ut Gallina lauet pipientem sedula turbam.
Illa quid assurgens gleboso ex cespite moles
Purpureis uiolis & multo flore decora?
M. Annuam iam primum Philomela sacra peregi,
Ex uiridi tumulum congesi cespite inanem,
Hi mea & exigui tugurij sunt munera flores,
Has etiam uoces tristi repetiuius ore
Salue dulce melos, salue Philomela piarum
Salue lux uolucrum, cineres saluete perennes,
Saluete & placida manes requiescite sede.
A. Grator est pietas in sacris præstita templis.
Templa Dei scis esse domos, quis numinis ades
Spernat? In his audit gemitus & uota precantum,
Non precibus gaudens timidus quas angulus offert.
Publica dat Deus & quoq; publica dona reposcit.
Cur non ad tumulum Philomela Moeri propinquum
Istas exequeris pompas, uacuum quid adornas,
Cur simulata placet, propè sit cum uerior urna?
Ille locus tales fieri sibi poscit honores.
M. Erras si temerè fieri isthæc reris Amynta.
Publica quis nescit superis mage sacra probari?
Ambitione meis nec sacra domestica caulis
Institui. Noua stant causis exempla caduntq;
ingentes

Ingentes habeo & iustas, te iudice, causas,
Quas tibi, n̄ lacrimis cesset uox languida, dicam.
Lux radijs postquam nostras hodierna fenestras
Tingeret, atq; senis linquens aurora cubile
Solis equos roseum pulchrè iunxisset ad axem:
Acclamo famulos hesternò uespere lectas
Res sumant, sacris usus quas destinat aris,
Meq; ad defunctæ Philomelæ busta sequantur.
Accurrunt cupidi mandata & herilia curant.
Ibanus, breuior uia facta est inter eundum,
Ordine multa meis recitabam carmina uatum
Summorum, ad tumulum Philomelæ inscripta tabellis.
Si quis honor uatum, dixi, si præmia doctum
Carmen habet, Deus hos uates ornabit honore
Constanti æternos fama qui duret in annos,
Ille piæ amplo persoluet munere dotes,
Nec Philomelæ unquam uatum nec fama peribit.
Interea ad tumulum uentum est, ubi sacra parari
Debuerant, sed cuncta canum feruere uidemus
Copia, ibi immanes sæua excrementa molossi
Ore utroq; uomunt, grandi & fœtore sepulcrum
Sanctum dedecorant, alij telluris in imum
Vnguibus hamatis penetrant, ipsumq; cadauer
Exanimum rodunt, trepidat sub dentibus esca,
Membra in frustra secant, nec edunt, sed secta reliqua
Conspurganda canū uomitu merdaq; cohorti. (quasi
Ad tumulum nigra tellure Melanthion exit,
Et ramis tenerum languenti & caule pusillum. iunctis

luncta adstat semper uiridanti fronde Sabina,
Que graciles latum ramos propagat in orbem.
Peucedanum luteo prodit quoq; amabile flore
Cui caulis tenuis, diues sed germine radix,
Has etiam pulcras immani stercore plantas
Polluit, & mictu ledit fera turba procaci.
A. Non'ne pedo morsus poterat prohibere nefandos,
Verbere & à tumulo turmas arcere caninas?
M. Tentauit, & mecum pastorum maxima turba
Attentauid idem, sed uerba & uerbera rident.
In nos confrendens rabiosis dentibus agmen
Irruit, atq; omnes, fuga ni suscepta fuisset,
Tunc consumsissent: Tanto grex iste furore
Grassatur, nec adhuc habet ista licentia finem.
Et quod mirari noqueo satis, antè secuti
Nostra armenta canes (ceu nos custodibus illis
Vtimur & fures contra incursumq; luporum)
Gaudebant quoties Philomelam suaue canentem
Audierant. Multos uidi ipse in clune sedere
Primis innixos pedibus, uocesq; sonoras
Obsuare pio quas pectore finxerat ales.
Nunc tamen innocuam, mortali sorte peremtam,
Tanto odio infestant, patulo & miserabile corpus
Ore petunt, scædeq; insontia membra cruentant.
Hæc aus est reliquos inter, quem nouimus ambo.
In caulis pingue, aut spumosi iura colostri
Illi præbuimus, pecudum cum strenuus hostes

A nostris

A nostris poterat septis arcere rapaces
Hic Philomela adstans quantum simulabat amorem?
Flexibili cauda cantanti semper adulans,
Tergore uilloso ramos demulsi, ut ipsa
illis insidens auis hinc sua gaudia haberet.
Nunc non contentus tumultum lacerare sepultae,
Verumetiam pectus uenerandum dente reclusit,
Querit & exanimi sitiens in corde cruorem.
Sanguinis ista sitis polluto hoc regnat in ore.
Obstupui tam dira uidens, mecumq; Palemon,
Qui canis horrendum uix acclamaauerat ausum,
Ignescunt oculi torui, coma mobilis horret,
Dentatoq; frequens contra ambos gutture fertur,
Tanta mali uis est, uicina ibi creuerat arbor,
Hec conscensa simul nos turpi à morte redemit,
Corpora non poterat, laesit latratibus aures.
Pastores etiam quos nostra haec educat ora
Vidimus hic aliquos Philomela inspergere tumbae
Hastatas spinas, sentes, dumeta, rubosq;
Urticas alij plenis, uis ignea planta,
Apportant calathis, maleolentes floribus herbas
Collectas alij tumulo sua munera donant.
Hos affabamur reliqui, iam gratia facti
An ueteris cecidit? Quis uestras occupat error
Mentes, non ne canum satis est seuire cohortes?
Desinite obscenis donis foedare sepulcrum,
Non ignominiam tantam Philomela meretur,
Longè alios meriti fore mortua sperat honores.
Dixim

Diximus, infremuit monitis plebs seua benignis,
Territat & bellis, aut tuta silentia mandat.
Sic similes canibus pastores omnia grandi
Clamore atq; ausis bachantes turpibus implent.
Cessit amor pecudum, iacet omnis cura peculi,
Vnicus ille labor cunctis, uiolare proteruè
Questis scelerum, Philomelæ uiscera, formis.
Ni Deus aut regum quis fortibus opprimat armis
Has socias turbas, Quò tanta licentia tandem
Non ruet, aut quid erit toto inuiolabile mundo?
Hæc est caussa domi peragi quæ sacra coëgit,
Hinc doleo, & frontem, canam mœrore, frequenter
Scalpo. Quis hoc misero sit tempore letus Amyntæ?
A. Et quæ tanta datur sceleratis causa furoris?
Impietas similis nulla est audita supremis
Maiorum, aut nostris, ullis uentura uel annis.
Pacificam uixit turpi sine crimine uitam,
Profuit innumeris semper, nulli obsuit unquam,
Tâm pia, tâm dulcis uolucris, quæ sæpè canendo,
Non potu non usa cibus, se carmine paut,
Vnica cura fuit suaues effingere uoces,
Nec contenta dies longos abscondere cantu,
Immemor at somni, noctis quoq; iunxerat horas,
Non tamen optata fruitur defunctæ quiete,
Extrahitur tumulo, spoliū execrabile facta
Sanguibibus canibus, uanæ & res ludicra plebis.
Omnia sunt ingrata, Vetus iam Gratia numen
Occidit, & summis cœli caput abdidit astris,
Occubuit

Occubuit uirtus, turpi scelus imperat orbi.
Sed Deus hoc foedum clementer diruet agmen
Qui mundas uolucres & sancta sepulcra tuetur,
Iratuſq; suo fulmen iaculabitur arcu,
Insani Stygia quo submergentur abyſſo,
Illos ut socios muniti iamitor Orci

Cerberus aeterno triplex ſibi foedere iungat.
Impia paſtores augebunt caſtra Gigantum,
Impij & hi ſummo Diuos detrudere caelo

Intrepidis ſeui tentârunt fortiter armis.
Sed quas antè domi clades, quæ damna forisq;

Tot ſenſiſſe miſer dixiſti, lapſus an annus
Tanto Mœri tuas fortunas pondere preſſit?
Fare age, lenit enim recitatio crebra dolorem,
Aſt ope ſi potero te conſilio uè iuuabo.

M. Cum puer exultans equitare in arundine longè
A patre uicinos unà ducebar in agros,
Sæpè pater matri ſimul hæc memorabat eunti:

Biſſeni extremus luſtri cum fluxerit annus,
Stabit & agricolis iam ſexageſima meſſis,
Tunc homines caueant, caſus uereantur & omnes,

Tunc animos prompto cordatos robore firmant,
Fortunæ ut uarias poſſint eludere fraudes.
Hæc alij quoq; uerba ſenes & grandior ætas

Dixerat, hæc memori nunc pectore dicta uoluto,
Quos tunc non potui, nimis atq; intelligo ſenſiſſe
Impius eſt qui cauta ſenum præſagia ridet.
Caui, ſed mea nil lenit prudentia fatum,

preſſit

Profuit & mea nil genitrix ut multa caueret.
Scis mea ut ante domi pater atq; industria mater
Vixerit, hæc fessum morbis annisq; parentem
Fouit, ut halcyonem curat foemella maritum.
Nunc solus pater est qui limina mœsta gubernat,
Quem premit annorum series & curua podagra.
Mater ubi infelix quartana tormina febris
Longa tulit, morbus facto ceu sine quieuit,
Gauisa estq; parens tanta iam libera noxa.
Tunc uentrosus hydrops onerauit membra tumore,
Febriliq; calens, æstu, quos sumserat haustus,
In fluidos mutauit aqua, natura, liquores,
Hosq; cutem corpusq; intra corrupta protrusit.
Expleri nequit agra sitim ardescitq; bibendo.
Et quò plura bibit, plura optat pocula supplex.
Post, puto defessus, lucens exaruit humor,
Membraq; commigrans quò nescio, plana reliquit.
Subsequitur nigro morbus languore caducus,
Quo correpta feros uertebat in omnia uultus,
Et mordens linguam spumoso concidit ore.
Accurri lacrimans, & mater desine, dixi,
Te genitæ soboli tristes iterare dolores,
Parce patrem nobis, tibi contristare maritum,
Desine, tam toruos mater iamq; exue uultus,
Dixi, & dilecto necebam brachia collo,
Addidi &, à puero quod non feci, oscula multa.
Illa sed immotis oculis, uelut horrida cautes
Mansit, & has lacrimas aut surda præterit aure,

Aut alijs morbi causis uox faucibus hesit,
Nec prolem aut thalami uerbo est dignata sodalem.
Tandem oculos tollens suspiria longa trahebat,
Morbi iam cessante luc, nil conscia morbi,
Vlla nec agra dabat passi mens signa doloris.
Tunc uarias audax, quasi non egrota, loquelas
Instituit, morbi cum mentio facta prioris
Vlla fuit, uana hęc scio sunt mendacia dixit,
Non mihi uestra unquam morbum persuasio finget.
Nec tamen hoc morbo potuit succumbere, lenta
Postea sed tabis diuturno concidit igne.
Non morienti aderam, digitis nec lumina clausi,
Non super incubui, non oscula frigida carpsi,
Non lacrimis corpus iustis exangue rigaui,
Funeris extremum nec sum comitatus honorem.
Illius in somnis mihi blanda occurrit imago
Nuper, & hęc uisa est, me ceu uigilante, locuta:
Nate meum lacrimis somnum ne rumpe, quiesco,
Excitor, & somnus uisa cum matre recessit:
Mœrores tamen hęc insomnia blanda leuabant,
Noctis & hos lusus felix interpretor omen,
Me peperit cum quinque alijs ter, casta, tenellis
Natis, atque omnes miro dilexit amore,
Me tamen, id quare sit factum nescio, cunctis
Prætulit. Est matris quid inenarrabile storgæ,
Qua studiosa marum magis quam muliebri tuctur
Germen, & illa subit mentem pietatis imago,
Illa ciet lacrimas, fouet alto & corde dolorem. vith

A. Vita hominis labor est, somnū uitæ exitus affert,
Hanc Christi peperit nobis mors pulchra quietem.
Amisissam ne doles matrem cum mortua uiuat?
Dormit, & ad Christi uocem experrecta resurget.
M. Occidit & Dryades inter pulcherrima Nisa,
Quæ moritura, uale, dixit, mea Mœri voluptas,
Et complexa fuit tristem morientibus ulnis.

A. Et rosa pulchra nitet, breuis hanc tamen enecat
Et uernæ uiolæ lucent, subitoq; senescunt, (hora,
Lilia & alba uides, succisa sed arida marcent,
Quid niue splendidius, paruo tamen interit æstu?
Pulchra iuuentutis constans nec permanet ætas.
Omnia mors aufert, nil formam cœca pauescit.
Inuenies aliam casto quæ iuncta cubili
Operatos tecum procreet sæcunda nepotes.
Parcite uirgineum uermes arrodere corpus,
Parce genas tellus rosei consumere uultus,
Rugosæ matres sint pabula uestra, senecta
Aut quos annorum longo premit ordine patres.
Sed tua quæ fuerint plura infortunia narra.

M. Bis ferè commotis perij submersus in undis,
Hoc miserum petière caput pater Ister & Albis,
Noster at ista Deus clemens nocitura repressit
Numina, cui tellus cui paret pontus & æther,
Huic memori semper persoluam pectore grates.
Dum quid adhuc grauius passus, sed nolo dolores

Infandos renouare. Vides tot solus Amynta,
Præteriti fueram concussus fluctibus anni.

A. Nil ita crudele est dictu, fors seu nec ulla est,
Nullæ sunt pœne fabricat quas numinis ira,
Illas quin superet natura humana ferendo.
Vtile at insuauæ est homini patientia numen.
Fide Deo, talem tu naufragus arripe portum,
Hæc Cynosura reget surgenti in turbine puppes.
Iam mala Mœri tuo recites, quæ publica dicis,
Carmine pauca scio, sed plura audire iuuabit,
Incipe, nil posthac ubi dixeris ista, rogabo.

M. Non immensa canam, quæ nescio, funera Regum,
Regnorum uicines, heroum aut bella potentum,
Quæ uolupte est hominum nunquã innotescere uulgo,
Sed quos pastores, nemorum quas fata uolucres
Abstulerint lapsò, repetam nunc uersibus, anno.
Musa meum carmen grato consperge liquore,
Diuinisq; laues incondita uerba fluentis.

Principium Philomela fuit lugubre malorum,
Mortua uitales cum læta relinqueret auras.
Ver erat, & uiridis stabat iam frondibus arbor
Umbrosisq; comis ramos expansa superbos,
Frigida iamq; tepor uolucrum liquefecerat ora,
Ordine quæq; suos pulcro cecinere sonores,
Clangebant syluæ, sed cum Philomela periret,
Sylua suos frondes, uocem retrahebat & ales.
Corticibus lacrimas arbor fundebat apertis

Hæc

Hæc dans signa sui magni non friuola luctus.
Atrato rutilas uelabant tegmine pennas
Cultrices pietatis aues, atq; ungue cruento
Vellebant plumas, hirti & palearia menti,
Tristibus atq; heu heu genuerunt flebile rostris.
Garrula deplorans Philomelam in Vallibus Echo
Edebat Philomela, sonos, Philomela, nec ulla
Præterea uoces lacrimoso effudit ab ore.
Fama sed ut fidas pastorum uenit ad aures
Vera piæ apportans Philomelæ funera, quantus
Ortus ubiq; dolor, quantæ insonuere querelæ?
Custodem pecudum scio, qui resupinus in antro,
Pasceret ut simas accliui in rupe capellas,
Tale sua carmen modulans tunc coepit auena,
Quod repetam, docto gaudent pia carmine festa,
Nec te poeniteat, digna est querimonia scitu,
Audire, & mage fit lux hæc sollemnis, Amynta.
Occidit, & nomen quoties ego dulce recordor
Ora pijs lacrimis sudant, Philomela uadosum
Leucoreo quæ lata solo cantabat ad Albin,
Deliciæ nemorum, summa usq; ad sidera nota,
Quæ uolucres docuit normatas iungere uoces,
Concinnum & resonare melos, iucunda Deorum
Quos unquam tacuit nec corde nec ore uoluptas.
Quot uarijs uolucres nemorum conuallibus ortæ
Ad Montis niuei sterile aduenere cacumen,
Ut quos uoce sonos Philomela arguta ciebat
Arripiant dociles, iuuenili & pectore condant,

Atq; pares studeant imitari in carmine uires,
Qui numerare uolet, messis numerabit aristas,
Et cœli stellas, & Ponti in gurgite pisces.
Occidit in syluis decus heu pastoribus ingens
Solamenq; mali. Viridi proiectus in umbra
Heu quoties iacui, Corylis circumdata densis
Cum Philomela pias uoces cantaret ad auras,
Dulcis & hinc fessos quoties sopor obruit artus?
Immemor herbarum stabat maculosa iuuenca,
Semiesum patulo tenuitq; in gutture gramen,
Admirans paruo tantum esse in corpore robur,
Exiguamq; sonos tantos effundere linguam.
Tunc nemo inflatis pecudes in pascua duxit
Vtribus, altipetas capras, agnos' ue petulcos,
Carmine cuncta suo Philomela armenta uocabat,
Quo tenuit summo suspensas mente capellas,
Quo tonsas sibi iunxit oues rexitq; sequaces.
Plus tunc lactis erat, lanarum maior accruus,
Carminibus lætæ pecudes per grata ruebant
Pascua, ceu cantu saturas sic gramine nunquam
Se fieri attentæ, sic cogito, posse putabant,
Tâm distenta domum referebant ubera lacte.
Vespera ubi uenit, tristantes rure relicto,
Verberibus cogens uix ad stabula alta reduxi.
Lucifer at primum cantare ubi cœperat ales,
Est fragor exortus subito in præsepibus amplis,
Ostia pulsa fero cornu ingemuere frequenter
Hæc quoq; confregit tot grex occursibus audax.

Mox igitur uili properans excedere lecto,
Saltantes pecudes etiam custodibus absq;
Emisi in campos longa procedere pompa.
O quoties memini foribus cum fortè reclusis
Astarem propius, cupidus numerare seorsim
Egressas, certa & post interualla, cohortes,
Tunc petulans subito me incautum cornibus hircus
In cœni turpem trusit foetore lacunam,
Ut facies et barba fimo polluta rigeret,
Nec properans domino mea turba ingrata pepercit,
Tantus amor pecudum, nostrum & Philomela leua=
Curarum fuerat, nec eam superesse dolemus. (men
Occidit & cantus, nostræ & pia Musica Syluæ,
Harmonia & nostri cecidit dulcissima secli,
O utinam liceat nostris in montibus unquam
Defunctæ similem Philomela audire uolucrem.
Gramina secta uides turpissima sponte renasci,
Mortua in autumno, post planta in uere resurgit,
Datq; sequens flores quos proximus abstulit annus,
Nostra reuiuiscat nobis Philomela precamur.
Gloria sic campis & ruri prima rediret.
Talia cantanti subrepens lumina somnus
Clausit, & afflata resouebat membra quiete.
Deinde leonino pastor de robore dictus,
Quæ Bartpha, intra altos scopulos, uelut altera Vlyss=
Patria, conspicitur, tanti cum nuncia luctus (sis
Audisset, perit omne decus, dicebat, in altis
Montibus, interijt sylvarum omne ornamentum,

Occidit heu uolucrum uigilans Philomela magistra,
Omnibus impendent heu quanta silentia syluis?
Hac sine dulce nihil, graue uitam & pondus habeo,
Te Philomela sequar, tua consuetudo sub umbras
Me trahet, aeternos simul ut uiuamus in annos,
Dixit, & est iecoris morbo correptus acuto,
Quo post consumtus Barthphana excefferat urbe
Latus, & aetheream caeli conscendit ad arcem.
Pannoniae cecidit flos, fama & gloria terra.
Omnes quos pecudum numerat gens illa magistros,
Vicerat arte potens & docto carminis usu:
Lanigeras cum pauit oues, Dux prauius agmen
Commoda iucundo per pascua carminis duxit.
Cum lupo insidias timido struxisset ouili,
Omne pecus timuit, pastorum turba timebat,
Voce leonina solus deterruit hostem,
A caulisq; lupos clamans arcebat obesos.
Sedulus agnellos, teneros curabat & haedos,
Saepe expansis haedum gestabat in ulnis.
Deuia si qua greges properos neglexerat agna,
Hanc, formidatus nil tedia longa uiarum,
Ad notum turbae numerum mox ipse reduxit.
Omnia uitabat magna contagia cura.
Innocuas quaerens cum pratis mollibus undas.
Voce lupos, uulpes terrebat uoce dolosas,
Saepe est gallinae prolem tutatus inermem,
Nec passus uulpem clausis in cortibus unquam
Grassari, uetuit clamans quoq; uulturis omnes,
Quis

Queis summo captat pullos ex aëre, fraudes.
Mellificas dilexit apes, aluearia circum,
Sole sub ardenti, noua quando examina surgunt,
Adfuit, & cantu iuuenilia pectora mulsit,
Ut patrias sedes teneant, mirentur & artes
Maiorum, & primis illas imitentur ab annis.
Idem me docuit cera coniungere plures
Cannas, ad numeros triuiale & dicere carmen,
Sicut & innumeris alijs hanc tradidit artem
Gratis. Nil curæ est fidis pastoribus aurum.
Pannonis ora dole, Barthpheneses plangite campi,
Funde tuas lacrimas Gepidarum florida tellus,
Transyluana pias his Dacia iunge querelas,
Vestros Sauromatae uicini ostendite luctus:
Ille leonino sumens de robore nomen
Occidit, heu, uestris solamen ouilibus ingens.
Secla futura uirum talem nec ferre putemus,
Posterior magis hunc quondam admirabitur ætas,
Mius memori laudabunt pectore nomen.
Ille leonino qui robore nomen habebat
Quisquis erat, dicent, iunctis quàm dulce cicutis
Cantabat, sua adhuc gratum & dulcedine, carmen,
Sit benè defuncto, benè dulcia labra quiescant.
Oceani Boreis terra est innata procellis,
Quam Danus pugnax curuo diffindit aratro.
Hic Bordingus erat pastores clarior inter.
Si qua lues pecudes, si psora aut ulcera lento
Vexabant stantes alta ad præsepia morbo,

Plantas, quas medicos promptas seruabat in usus,
Attulit, atq; illas oleis, nunc unguine miscens,
Pharmaca composuit, pecudum quib. abstulit omnem
Morborum seriem, caulas quæ tentat agrestes.
Hunc prior, ante diem, ualidum, quoq; sustulit æstas,
Pastores doleant pinguis quos Dania nutrit,
Illorum si foeda lues iam septa ueneno
Imbuat, & pecudes scabies infestet auara,
Quis poterit morbi causas, quis pharmaca nosse?
Illa quis ignarus præstet cum laude? peritos
Vult medicina uiros, tamen hi quoq; sæpius errant.

Occidit & pulcri pascens ad flumina Nicri
Lotichius, doctum semper cantare paratus,
Testantur Nicer & Rhenus, duo numina, carmen.
Nunc has nunc alias multa dulcedine uoces
Repperit, ut iuuenem mirata sit Itala tellus,
Dixerit atq; dolens, Non hoc Germania potax
Digna unquam pastore fuit. Mala lingua futuro
Vati mox nocuit, nocuerunt fascina Vati.
Immatura suo ne atroces ense sorores
Lotichij, sed post quid consulo, fila secarent.
Huic inuicta suas tribuit quoq; Gallia laudes,
Moribus, ingenio' ue magis sit amandus an arte,
Dicere non potuit, Germanæ gloria gentis
Maxima, dixit, eris, tibi prospera fata precamur.
Teutonia attentas cantanti præbuit aures,

Mius ad uoces & mortua tota reuixit,
Lotichij æternum celebrabit & ardua nomen.
Lotichij in auratis pendeat fistula templis,
Et suus huic præstandus honos non desinet unquam,
Lotichiumq; suum Germania tollet ad astra.
Heu mihi, cum caneret, mirum, pecus omne stupebat,
Hædulus & dulci dependens ubere matris,
Vbere neglecto, cupidis inspexit ocellis
Cantantem, & patula, materni oblitus amoris,
Aure sonos hausit, nec ab hoc cantante recessit.
Nec solum cantu, fuit & medicamine clarus,
Morbis infectum cum sæpe audiuit ouile,
Pharmaca Apollinea felix commiscuit arte,
E stabulisq; luem discedere fecit atrocem.
Est ut Apollo lyre simul & medicaminis autor,
Arte in utraq; potens sic iure secundus Apollo
Lotichius dici, & proles Phœbeia, meretur.
Ceu fauus huic dulci carmen manabat ab ore,
Gratia & hoc nitido formabant rore politum,
Adfuit ipsa Venus, quæ carmen amabile reddens,
Asperisit faciles, mixta grauitate, lepores.
Quæ Medici norunt penetralia cuncta subiuit,
Pastorum multi quæ nec per somnia cernunt.

Occidit, at lacrimis sine quis canat illa, Medusæ
Si quoq; uel uultus, oculos habeat ue minaces?
Occidit heu placidi laus exoptata Viadri,
Quæ uada Francorum tribuerunt nomina terra,
Agricola,

Agricola, antiqua nomen de gente Sabina
Vsurpans, tuus interijt iam Marchia alumnus.
Illud & externis multum admirabile lumen.
Italicas fuerat missus legatus in oras,
Haussit ubi infelix febrilis lenta ueneni
Semina, quæ, quarto redeuntia Sole, medullas
Ossa intra lacerant seuo exuguntq; rigore.
Hinc eger casula parua ad sua limina uectus,
Inuenit mœstam mœsta cum coniuge prolem.
Absentem doliuere, magis doliuere reuersum,
Tantus inexhausto serpebat corpore languor,
Pallida labra, labris nudos, caua lumina, dentes,
Deniq; cuncta uident, tristes, exanguia membra.
Deuouet Italiam coniunx cum prole, maritum
Et longa infectum quæ reddat tabe parentem.
Pharmaca multa parant, Medicis quæ sæpè probatis,
Antè fuere, prius quibus atq; in corpora robur
Viuificum redijt. Sed nil medicamina prosunt,
Cum mora longa malum damnis grauioribus auxit,
Et natura iacet uires exuta priores.
Hoc misero gaudens excessit carcere uite,
Certus in æternæ patriam transire salutis,
Certus & immensa coeli dititione potiri.
Occidit Aonidum cura, ignis, uita sororum,
Gorgonei cui iubar equi dedit incluta Pallas,
Addidit & frenum gemmis auroq; decorum,
Multa subinde monens quo colla superba gubernet
Ordine, ne incautum sefforem Pegasus audax

Tergore

Tergore deiiciat, uagus & discursset in orbe.
Paruit hortanti iuuenis, conscendit & altum
Numine fretus equum, celeremq; inuertit in orbem,
Calcere nil usus, magnis nec uiribus ullis,
Conscensum solis animal cicurabat habenis.
Inseffore suo gaudens Neptunia proles,
Frena ferox agili spumantia mandit in ore,
Vngula & instabilem calcans dispergit arenam,
Vnde suos sumsit felix Germania fontes,
Qui uitreis nostros humectant annibus agros,
Flumina & aeterno pariunt ingentia fluxu.
Fonticulos tales est Marchia nacta salubres,
Multa & in his terris iam cernitur Hippocrene,
Calce suo meruit nobis quas ardius omnes
Pegasus undarum dotes rectore Sabino,
Cuius ubi audiuit mellitas ore fluentes
Voces, aethereas acer conscendit in auras,
Et uarijs equitem terris monstrabat ab alto.
Tanta erat illius diuino in carmine uirtus,
Tàm benè concinnis carmen fundebat auenīs,
Ut leuis in summas nubes dum surgit alaunda,
Indefessa suo cantu, indefessa uolatu,
Ruricolam exhilarat, fessos instaurat arantes,
Impigrè ut curuum leti sectentur aratrum,
Atq; alacres uiridi fundant in cespite sulcos.
Ipsos uoce boues mirum gaudere uolantis,
Nec iuga prima putant collis pendere subactis,
Pondere ceu uacui sed herilia rura pererrant :

Sic ager

Sic ager omnis erat latus cantante Sabino.
Hic quoties iuncta cantabat arundine carmen
Ad uada considens lenti piscosa Viadri,
Vnda suas oblita uias (audire putaret
Labentes quis aquas?) ceu saxum immobile stabat.
Stabant & pulcris stringebant littora pinnis,
Conspicui frontem, uocis dulcedine, pisces.
Ad numeros duxere suas armenta choreas,
Et dominum circa grex signato orbe cucurrit,
Vicina in ripa quem ludere siuit arena.
Agricole latis tunc incubuere lacertis,
Ferre uisa fuit tunc pluma in uomere moles,
Vllus arare labor duris nec creditus aruis.
Indefessa boues colla ad praesepe ferebant,
Inuitosq; domum uix a cantante retraxit,
Carmine sic tauri delectabantur, arator.
Inuitus summo Phoebus quoq; cessit Olympo,
Cum caneret, terrae celeres deuouit & umbras.
Pegasus auscultans salientes calcibus annes
Interea effodit, dominus se fonte lauabat
Pegaseo, atq; sitim notis sedabat in undis.
Hoc fera mors miseros spoliauit munere ciues.
Pastoresq; gemunt lugubre in montibus altis,
Rustica & infelix nunc heu heu fistula plorat.
Hæc mala præteritus moestis ambagibus annus
Attulit, ah similis ueniat post nullus Amynta,
Mutas efficerent omnes tot funera syluas, Dulcis

Dulcis & in nostris cessaret Musica campis.
Nam pauca uolucres, pastorum turba pusilla,
Concordi ueteres imitantur pectore Musas,
Ac patrium sancto repetunt conamine carmen.
Maior in antiquo pietas & gratia cantu.
Magna sed obscenas quæ fungat copia uoces,
Quam furia extimulant, cuius sub labra uenenum,
Et gladios acres, flammæ abduntq; rapaces.
Miror, & haud mecum tu non miraris Amynta,
Cur fortuna bonis semper contraria spiret,
Et quò res peior, magis hanc fors leta secundet.
Solicitor non esse Deum, sint irrita fassa,
Credere, qui equali trutinat mortalia lance.
Cuncta ruunt casu, Quis enim Deus omnia curet?
Aut quis in has terræ sordes pertusus Olympi
Cœlicola inspiciat? Supremis infima sordent.
Si superis hæc cura foret, Philomela maneret,
Carmine quæ fecit celebres hominesq; Deosq; =
Et cuculum ualidis auferrent fata catenis,
Qui sua materno, fraterno & sanguine tinxit,
Tingit adhuc uolucrum teneris ex artibus ora,
Quæ tamen ut multo nutriantur sanguine pallent.
Nunc sua nota uidens anteactæ crimina uitæ,
Induit accipitris formam, & uim fraudibus addit,
Accipitrumq; genus firmo sibi fœdere iungit,
Iamq; dolis misero uictam stridore cruentat
Seuus auem, turpi pia uiscera tradet & aluo,
Ni Deus ipse suæ toruum alitis opprimat hostem.

Si Deus

Si Deus est, ut & est, scelus hoc cur tempore tanto
In syluis uolucres sunt extirpare canoras,
Nec scelerata feris punit tot crimina poenis?
Aut fortasse manet fatorum immobilis ordo,
Legibus & fixis mundana hæc stantq; caduntq;
Nostrum, quod nolim, nec erit mens libera numen.

A. Continuis animi fluitant erroribus ægri,
Desine, diuersa est tua eis sententia dictis.
Quam pia templa sonant nobis diuina parentis
Sufficit (An dubitas patris de uoce?) uoluntas,
Talia'ne in sacris dici congressibus audis?
Credo Deo, uerax sibi non contraria sentit.
Erepta est Philomela auium Regina piarum,
Occidit è nostris flos, & pastoribus omnis
Spreta ouium cultura iacet, non ullus aratro
Dignus habetur honos, exculta noualia squallent,
Sublatosq; uocant, uana sed uoce, colonos.
Interea Cuculus syluas ululatibus implet,
Et spolijs uolucrum, furtiuos irrigat artus,
Impia pastorum tetras per compita uoces
Turba serit, blasphema Deo nec parcit, ut altas
Ipse domos habitet clemens & cuncta gubernet.
Ista putans casu fieri aut fataliter erras
Mereri, regit totum Deus ut quoq; condidit orbem.
Ira Dei gressu lentè procedit anili,
Serior ut grauior poenis atq; implicat orbem.
Grandia grandi etiam poena delicta piantur.

Excelsa

Excelsa sedem numen sibi legit in arce,
Omnia ut inspiciat uigilanti lumine uindex.
Mense ut erat nostræ nuper conuiuia sacerdos,
Cui nos diuinæ curam commisimus ædis,
Hæc noua pro ueris me posse aiebat habere,
Quæ si scire cupis repetam, plaustra ampla parari
Pœnarum Cuculo, tute ipse fatebere Mœri,
Vnde sed has habeat, nolebat dicere, uoces.
Hoc scio quod nunquam fallax mendacia spargat.
M. Delectantur apes cytiso, alta fronde capellæ,
Gramina currenti gaudent crescentia riuo,
Gauderem Cuculum mihi quis si cantet ad aures
Ex salice elatum tandem cecidisse cauata,
Et sua maturasse illum sibi funera fune.
Sed tibi quæ dicis tunc esse audita recense.
A. Est nemus Elysijs uicinum nobile campis,
Paciferae quæ stant oleæ, quæ palma grauatos
Victrix delicijs protrudit in aëre ramos,
Quæ procera suas uuis turgentibus ulmus
Vites pampineas spaciola protegit umbra,
Quæ rosa luxurians dulci spiramine surgit,
Quæ uiole blandæ, quæ dulcis amaracus amplam
Vestit humum & semper beneolentes fundit odores,
Quæ laurus myrtusq; uirent, quæ pulcra susurro
Vnda fluit molli camposq; aspergit opacos.
Huc uigilans anser Gabretæ natus ad alta
Culmina migravit, migrârunt huc quoq; Cycnus
Inclytus, & syluas habitans Philomela comatas,

Huc aliæ debent sanctæ migrare uolucres,
Huc sapiens ueniet cano iam corpore Cornix,
Hic etiam doctæ locus est signatus Alaudæ.
Ad nemus assurgit collis, sub ualle propinqua
Pastorum pia turba sedet, qui carmine Diuos
Viui laudârunt, laudant tellure reposti,
Cincti Amaranthis iuuenilia tempora fertis.
Carminè dulcisono respondent agmina syluæ
Aligera, exhilarat reliquos hæc Musica manes
Qui campos habitant & rura beata peragrant.
Feruēt ubi præcep̄s diris sed Tartarus undis,
Titanesq; feros turpi in factore uolutat.
Hic nemus est piceis ramis insigne rubentes
Quos peredunt flammæ, crepitans ubi pascitur ignis,
Immundas hoc claudet aues, hoc semper iniquas
Audiet insuauī crocitantēs ore uolucres.
Vulgares cuculo non hi debentur honores.
Vrna stetit triplici multum concussa senatū
Quo Ditis uarias componit curia lites,
Quæsitumq; scelus cuculi quo grande piari
Possit supplicio, dubias noua crimina mentes
Iudicibus faciunt, uariè & sententia mutat.
Concludunt tandem Furiarum munera trina
Deberi cuculo, scelcri quia sufficit unus,
Hungarici spolijs cum sit ditissimus auri
Præmia nulla petens infernæ & seruiet aule.
Hinc ea lugubris rerum quam forma uidetis,
Anguicomæ

Anguicomæ extrudunt sua firma uenena sorores
Certatim, terris altum nunc æthera miscent,
Ne quid inexhaustum ueniens successor adiret,
Qui superare uolet solita ambitione remotas
Diuas atq; aule pomposos quæret amores.
Venturi cuculi totus formidine languet
Portitor ipse Charon, metuens uectare carina
Corpus adhuc uiuum, scelerum ista & mole grauatū,
Iam trepidant animæ Cocyti ad flumina stantes,
In cymbamq; ruunt, ueniens ne proterat istas
Accipitro cuculus, quarum antea corpora diris
Prenderit innocua & miserè discerpserit hamis.
Det Deus ut tanto tandem sit libera monstro
Terra, nec hanc unquam similis post calcet alastor.
Hæc tunc illa mihi, iurans ad singula, dixit,
Et credo, est malim certò iam credita nosse.
M. Audieram quoq; tale aliquid si ritè recordor
Fatidici sunt hæc, mihi crede, oracula uatis,
Nec uana esse solet multi quam fama fatentur.
Ah utinam cuculus tota cum stirpe periret,
Sic prior in sacros remigraret Musica lucos,
Pastoresq; pium repetita carmen auena
Cantarent, prior & pecudum cultura rediret.
A. Frustrà uota facis, sua semina multa relinquet
Sublatus cuculus. Mala uel sine semine durant.
Sammus ubi iudex immensi uenerit orbis,
Tunc cuculina ruet socio cum fœdere proles.
Sed nunc Mæceri uale, nostram proficiscor in Urbem,
m 2 Hæc

Hæc ubi, si possunt, renouari rastra iubebo.
Et ferrum longo ualidum consumitur usu.
M. Hanc mecū maneat angusto in culmine noctem
Sol defessus equos solito iam flumine merget,
Iam redit ad mulctram pecus, en quanta ubera uacæ
Immensamq; tui non cernis corporis umbram? (cæ,
Nuper ut enixa est geminos macilenta capella,
Ne matri ebiberent omnes è corpore uires,
Vnum mactaui, quem mox assabimus, hæc dum,
Adiungam dulcis, lactucas, pabula somni,
Est mihi præterea uerni ingens copia lactis,
Caseolusq; recens, sed uini pocula desunt,
Hordea nunc potum faciunt quem cocti bibamus.
A. Ocia cum fuerint maiora aliquando manebo,
Nuper in obscuris mihi uisa est area spinis
Frugifera, hanc rastris & grandi purgo ligone,
Seis quoq; quam multum domini præsentia profisit,
Ad famulos cogar summo cras manè reuertii.
M. Vicinæ ergo caue ne pons notissimus uide
Te ledat, multis inopini est causa periculi.
Transgrediens miserè fregit crura ambo colonus
Vicus noster, quo non tibi notior alter,
Hic sua iniqua domi conclusus uulnera deflet,
Spem medici exiguam dicunt superesse salutis:
Ingens namq; grauat totum inflammatio corpus.
Hunc super incedens casum est quoq; passus acerbum
Simplicitatis amans, obseruantissimus equi,
Antiquus pastor, curis oneratus & annis,

Cui coniunx foecunda super, sed egena, columbam,
Innumeram peperit, uegeta omnia corpora, prolem.
Hic curuae afflixit neruosa uolumina spine,
Atq; cadens dixit, Nisi mortuus immemor huius
Lapsus & pontis nunquam potero esse maligni.
Huic temere infido noli te credere ponti.
A. Cautus ero, praeuisa minus quem spicula ledunt.
Quid domini faciunt? Non haec iniuria pontis
Sic neglecta foret melior dum curreret atas.
Iniusta à nobis quid uectigalia sumunt?
Maeri uale, sua sat quemuis si cura fatiget.

19. Aprilis. Anno 1551.

F I N I S.

VITEBERGÆ.
EXCVDEBAT IOHANNES
CRATO.

ANNO. M. D. LXII.

1789469

